

Mİ'RÂC
ve
HAMİDULLAH

**ÎMÂNİMİZLA
OYNAMAYINIZ**

Dr. Zeki Çıkman

BEREKÂT YAYINEVİ

Mi'rac ve Hamidullah İMÂNIMIZLA OYNAMAYIZ
kitabının yayın hakkı **BEREKÂT YAYINEVİ'**ne aittir.

Dizgi - Baskı
Murat Matbaacılık Koll. Şti.
Çatalçeşme Sok. Fırat İş Hanı No. 30
Cağaloğlu — İSTANBUL
1977
Tel. : 27 45 71

Mİ'RAC
ve
HAMİDULLAH

İMÂNİMİZLA OYNAMAYINIZ

Hazırlayan
Dr. Zeki Çıkman

BEREKÂT YAYINEVİ
Beyaz Saray Zemin Kat No. 11
Beyazıt — İSTANBUL
Tel. : 28 54 94

KİTABI TAKDİM

I

AHMED DAVUDOĞLU

İstanbul Yüksek İslâm
Enstitüsü Emekli Müdürü

Ma'lumdur ki Efganlı Cemâleddin'den beri islâm aleminde «Dinde İslâhatcılar» grubu türemiştir. Bunların zahirde iddiaları, müslimanları kalkındırmak, ilerletmektir. Kopardıkları yaygaralar ve çığlıklar bu merkezde toplanır. Fakat işin hakiki vechesi maâlesef böyle değildir. Çünkü önderleri Cemâleddin Efganî bütün icraatiyle kendisinin İngiliz Ajanı olduğunu isbât etmiş bir kimsedir. Şöyle ki: Kur'ân-ı Kerîm'in ilk âyeti müslimanlara okuyup yazmayı emrederken Efganî «Müslümanlık vardığı yerlerde ilmî öldürmüştür.» diye iddia etmiştir. Efganî masonluğu seve seve kabul etmiş ve Mısır'da kendi eliyle masonluk locasını kurmuştur. Bu cihetleri «Dinî Ta'mir Dâvâsında Din Tahripçileri» adlı naciz eserimde bulmak mümkündür. Son olarak Sultan Hamîd merhumun gazetelerde tefrika edilen hatıratında bundan «Bir Maskara» diye bahsedildiğini, mehdilik satmak için padişah'tan izin istediğini, huzurdan koğulunca da İngiliz lordlarından biriyle hilâfet aleyhine çalışmak üzere ittifak ettiğini... okudum.

Evet İngilizler hilâfeti yıkmak için asırlardan beri çalışmıştır. Bu uğurda Hindistan'da milyarlar harcamıştır.

Orada Kadiyanilik, İsmailîlik gibi islâma taban tabana zıt mezhebler meydana getirmiş. Fakat buna rağmen hilâfeti yıkamamıştır. Doktor Rıza Tefvik hatıratında şöyle der: 31 Mart vakiasından sonra arkadaşlara, İngiliz sefaretine uğramamızı teklif ettim. Uygun gördüler ve gittik, fakat bekçiden başka bizi karşılayan olmadı. Bütün sefaret erkânının sefarette olduklarını bildiğimiz halde kimi sorduksa burada yoktur, cevabını aldık. Ve üzülerek oradan ayrıldık. Bu harekete hiç bir türlü ma'na veremiyorduk. Bilahare Londraya oğlumu ziyarete gittim. İngiliz lordlarından bir dostum vardı ki, orada tahsil gören oğluma maddî ve manevî yardımlarda bulunuyordu. Fırsattan istifade ederek lordu ziyaretle kendisine teşekkürlerimi arz ettim. Lordla samimane sohbette bulunurken kendisine İstanbul'daki İngiliz sefaretine gittiğimizi ancak kimse tarafından kabul edilmediğimizi söyledim. Lord bana şu cevabı verdi: Dostum Rıza Bey, biz halifeliği yıkmak için Hindistan'da seller gibi para akıttık. Amma muvaffak olamadık. Bakarız halifeden bir selâm gelince; bütün hind müslimanları secdeye kapanırlar. Nihayet bu işi 31 Martta sizden bekledik, siz ise hilâfeti kaldırmak şöyle dursun, halifeyi bile öldürmediniz. Sadece onu hal' etmekle yetindiniz. Bundan dolayı biz size cidden dargınız...»

Anlaşılan İngilizler bu işi bir de Cemaleddîn Efganî vasıtasıyla denemeğe çalışmışlardır. Efganî ve taraftarları «İslâhatçı» ya'ni reformcu ünvanıyla ortaya çıkmışlardır. Onlara göre Peygamberliğin tarifi İslâm ulemâsının tariflerine uymaz. Yine onların tariflerinden Kur'ân-ı Kerîm'in Cibrîl-i Emîn vasıtasıyla Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve sellem)e indirildiğini anlamak güçtür. İlm-i Kelâmdan hoşlanmazlar. Fıkı, müslimanlık saymazlar. Onlarca fıkı, fukahânın sözlerinden ve fikirlerinden ibarettir. Müslimanlık, Kur'ân-ı Kerîm'le hadîslerdir. Bunlardan kim ne anlarsa o şekilde amel edecektir. Sair Peygamberlerin mu'cizeleri ol-

duğunu söylerler. Fakat bizim Peygamberimizin (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Kur'ân-ı Kerîm'den başka mu'cizesi olduğunu kabul etmezler. Maddî mu'cizeleri te'vil yoluyla inkâr ederler. Müslimanların yer yüzünde, Kur'ân-ı Kerîm'den sonra en sahîh kitab olarak bildikleri ve kabul ettikleri Sahîh-i Buhârîde, zayıf ve uydurma hadîsler olduğunu söylerler...

İnsafla düşünölsün. Kur'ân-ı kerîm'de yalnız namaz kılmak emir olduğuna, bu bâbta tafsilât verilmediğine göre bir müsliman, namazın nasıl kılınacağını nereden öğrenecektir? Hadislerden desem, onların da bize delil teşkil edenlerine uydurmadır, denilirse halimiz ne olacak?

Bu suâlin cevabını vaktiyle İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsünde müdür bulunduğum sıralarda talebemize konferans veren bir profesör vermişti. Cevab şudur: Cenâb-ı Allah Kur'ân'da bize «Salâti ikame edin» buyurmuştur. Salât dua demektir. Acaba dua nasıl dikilir ve doğrultulur: Bunu da yine Cenâb-ı Hak Fatiha sûresinde bize ta'lim etmiş ve : «Bizi doğru yola ilet ya Rabbî» demek suretiyle yapılacağını açıklamıştır. Kısacası namaz, ayakta dikilerek «Bizi doğru yola ilet ya Rabbî» diye dua etmekle eda olunacaktır. Aynı profesör zekât hakkında da buna benzer hezeyanlar savurmuş, o meclisdeki itirazlarımız üzerine şükürler olsun bir daha semtimize uğramamıştı.

İşte dinde islâhat bu gibi vahim neticeler doğurur. Efganî'nin açtığı islâhat çığırını tilmizi Muhammed Abdüh tarafından biraz daha ilmî kisveye bürünerek sürdürölmüştür. Mısır'ın, avrupa hayranı yazarları bu da'vayı canla başla benimsemiş, ipten kurtulmuş mahkûmlar gibi görölmek bir sevinçle kaleme sarılmışlar, islâm kisvesine bürünerek müslimânlık aleyhine neler yazmışlardır...

Hamidullah da bu paslı silsilenin son halkalarından biridir. Eserleri meydandadır. Türkçeye çevrilenleri herkes okuyabilir. Onun Peygamber «Sallallahü aleyhi ve sellem»

hakkında yazdığı eserini okuyanlar Kur'ân-ı Kerîm'in cebbârî Aleyhisselâm vasıtasıyla indirildiğine dair bir izahat bulamazlar. Peygamberimiz «Sallallahü aleyhi ve sellem» muhtelif memleketlere seyahat etmiş: «O yerler halkının âdetlerini an'anelerini incelemiştir. Hattâ bu seyahatleri esnasında Çin'e ve Habeşistan'a bile gitmiş olması muhtemeldir. Bu hali kırk yaşına kadar devam etmiştir. Kırk yaş kemal yaş demektir. Ondan sonra Peygamber olmuştur.» Şu izahat insana ister istemez beктаşi hikâyesini hatırlatır: «Bektaşî cami'in önünden geçermiş. Kulak vermiş, içerde hoca efendi vaaz ediyor: Allah ne yeredir ne göktedir. Ne sağdadır ve soldadır. diyormuş. Bunun üzerine beктаşi yanındakine eğilerek: Allah yoktur diyecek ya, korkuyor gibi geliyor insana. Daha neler, daha neler.

İşte hamiyetli gençlerimizden Doktor Zeki Çıkman'ın Profesör Hamidullah'a reddiye olmak üzere kaleme aldığı bu eserde bahsedilen mevzular da bu kabildendir. Ben Mısır'da talebeliğim esnasında Mısır bekçilerinin reformcu eserlerini gördüğüm için aynı yolu takip eden bir profesör Hamidullah'a şaşmam. Ama onu bir din yetkilisi imiş gibi kabul ederek Türkiye'de fesat tohumu ekmesine müsaade edenlere şaşar kalırım. Allahü teâlâyâ hamd olsun ki bu memleket Dr. Zeki Çıkman gibi hamiyetli ve uyanık gençlerden hâli değildir. Müellifi tebrik eder ve daha nice hayırlı eserlere muvaffak olmasını dilerken emsalinin çoğalmasını Cenab-ı Hakdan niyaz eylerim.

TENBİH : Allahü teâlânın kitâb-ı azîzini ve Resûlullahın sünnetini anlamağa muvaffak kıldığı bir kimse, bilir ki, Peygamber «Sallallahü Aleyhi ve Sellem» Mescid-i Aksâyâ, cesed-i şerîfi ile yürütülmüş, sonra yine cesediyle sidre-i müntehaya, hatta daha yukarısına çıkarılmıştır. Nitekim müteaddit rivayetlerle gelen sahîh hadîslerde bu beyan olunmuştur. Miracın cesed-i şerîfi ile olduğuna, Allahü

teâlânın «Kulunu geceleyin Mescid-i Haramdan Mescid-i Aksaya yürüten Allahı tenzih ederim» âyet-i kerîmesi, «yemin olsun onu (Cebrâil hakiki suretinde) bir daha da mi'ractan inerken gördü», «Sidre-i müntehanın yanında», «O sidrenin yanında cennet-i me'va vardır», «Sidreyi, kaplayabildiğine kaplamıştı», «Ne gözü kaydı ne de haddini aştı», «O gerçekten rabbinin büyük âyetlerinden bazılarını gördü.» Âyetleri kâfidir. Bu âyetler, hem esrânın hem de göklere çıkmasının cesed-i şerîfiyle olduğunu beyan hususunda açıklırlar.

Çünkü Esrâ âyeti, Esrânın başlangıcını, Necm sûresinin âyeti de sonunu beyan etmektedir ki, bu âyet cesediyle göklere çıktığı hususunda açıktır. Buharî ile Müslimin sahihlerinde ve diğer kitablardaki sabit mi'râc hadisi de öyledir. Hadîs, onun burak'a bindiğini ve cesediyle göklere çıktığını açık açık göstermektedir. Kur'ân-ı Kerîm, esrânın başından, mi'râcın tamamına kadar tazammun ettiklerini beyan buyurmaktadır. Kur'ân-ı Kerîm'in: «İnsanlara indirileni kendilerine anlatsın diye.» buyurarak irşadda bulunmasına güzel bir beyandır. Artık inat eden cahillere, ya Kur'ân-ı Kerîm'i, yahut onu en mükemmel şekilde beyan eden Peygamberi (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) yalanlamaktan başka çare kalmamıştır. Bu ise küfürdür. Allahü teâlâ bizi ondan ve ona götüren şeylerden muhafaza buyursun.

Sûre-i Esrâ âyet: 1

Sûre-i Necm âyet, 13-19

KİTABI TAKDİM

II

OSMAN BEKTAŞ
Sabık ERZURUM Müftüsü.

(Taktirname)

Tam ihlâsla hamd-i Hüdâ, Salâtü selâm alâ hayril-vera vazife-i kutsiyesini ifâdan sonra; mütevaliyen (devamlı) neşredilen kütüp ve resail (kitap ve mecmua) meyanında (sayesinde) hatâların reddine ve galatların (ilme uymayan sözlerin) tashihine sarf-ı himmet ederek, hak ve hakîkatin zuhûruna ve müdafasını hedef ittihaz eden zevat yok denecek kadar, az bulunmaktadır.

Bu hususta bilgin doktorumuz, Zeki Çıkman beyin, mirâc-ı Nebevî ve hayat-ı peygamberîye dair zamanımızda hilâf-ı hakikat beyanda bulunanlara ve ezcümle Profesör ünvanında şahsî fikirlerini ilim olarak ileri süren sayın Hamidullah beye (karşı) ilgili izahlarına dest-res (muttâli) olduğumuzda kendilerini tebrik ve risalesini tasvip zımminde şu takrîzimizi (taktirlerimizi) eklemeden kendimi alamadığımı bütün okuyucu müsliman kardeşlerime arz ederim. 8.4.1976

KİTABI TAKDİM

III

M. SİDDİK BELET
Erzurum Merkez Vaizi
ve
Eski Horasan Müftüsü

1400 yıldan beri karanlık zihinler içinde çırpınan bedbaht sapıkların bâtil hücumlarının tesirinde kalanlar ve Fahr-i Alem (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimizin Mirâc-ı Nebevilerini inkâr edenler hakkında, islâm âlim ve mücahidlerinin aklî, mantıkî ve naklî delillerle cevab-ı Şâfîlerini (şifalı cevaplarını) bildiren eserleri malûmdur.

Fakat güneşin ziyâlı (parlak) ışığını müşahade edemeyen kör ve ma'lûl gözlüler küfr-i inâdîleriyle kabule yanaşmamakla beraber, arada sırada kendi görüşlerini müslümanlık perdesi ve satın aldıkları bazı kimselerin kırık kanatları altında, ileri sürerek, müslümanların zihinlerini kurcalamak istiyorlar. Kendilerine, meşhur âlim ve müellif süsü vererek, bu hadiseyi inkâr edici ve ettirici çamurlu yazılarını millet arasına sokmakta oldukları da ma'lûmdur. Hamidullah adında, Fransız talim ve tesiriyle büyümüş ve islâmiyeti Fransa'da öğrenmiş bir kimsede, bu hususta kendi şahsi görüşlerini müslümanlık adı altında ortaya atmıştır.

Hamd'ü senâ Cenab-ı Vâcibü'l-atâya asırlar boyu ha-

kî mücahidler gelmiş ve hakîkatı şâfi ve vâfi (şifalı ve doğru) cevaplandırdıkları gibi, memleketimizin genç güzidelelerinden Erzurum'lu ve aynı zamanda maddî gözlerin mütehasıs bir hekîmi olduğu kadar, mânevi bakımdan da mütehasıs olan göz doktorumuz ve kardeşimiz Zeki Çıkmancıkman bey de bu kitabıyla çağdaş medeniyet gençlerine tam bir düstûr, şâfi ve vâfi cevaplarla ve mu'terizlerin bâtil iddialarını reddeden yazılarıyla islâm gençlerinin rûhlarına gıdâ vermiştir. Bugün böyle bir genç mütehasısımızın bu eserini almak, okumak, okutmak, anlamak ve anlatmak her müslüman kardeşimizin vecibelerinden sayılır. Kütüphanelerimizi süslemek, aynı zamanda dimağdaki tereddütleri zail etmek bakımından, kıymetli eseri tadîr ve müellifine şükranlarımızla beraber, Bârigâh-ı zat-ı samedânî'nin kendilerini ve eserlerini, kabul ettikleri müellifler ve eserler câmiasına kabul buyurmasını acîzâne takdir ve takrizimle bu davânın cemâatı ferdlerinden sayılmasını arz ve niyâz ederim. 15.1.1977

T E Ş E K K U R

Hamidullah'ın Fransızca olarak yazdığı «Prophete De L' Islam, Paris, 1959» isimli iki ciltlik eserini daha sonra M. Said Mutlu ve Salih Tuğ «İslâm Peygamberi, İstanbul, 1969» ismi altında tercüme ettiler. Bunun birinci cildinin tercümesi tamamen M. Said Mutlu tarafından, ikinci cildi ise ortaklı olarak yapılmıştır. Hamidullah'ın türkçe yayınlanmış bulunan bütün eserleri gözden geçirildiği gibi bu eserini tetkik ettim ve konumuzun asıl ağırlık merkezini de bu iki ciltlik eseri teşkil etmektedir.

İslam Peygamberi adlı eserden alınan me hazların doğru tercüme edilip edilmediğini kontrol için de, Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Fransız Dili ve Edebiyatı bölümünden Sayın Dr. Ali ÖZÇELEBİ'nin yardımlarına mazhar oldum. Eserin orijinali olan «Prophete De L' Islam» ile karşılaştırılarak kontrol edildi. Bütün tercümelerin aslına uygun olduğu tesbit edildi. Dikkatli ve konuya vakıf olarak yapılan bu tercüme eserin ancak sadece üç cümlesinde, cümlenin manası ve ifadesi doğru olmakla beraber mananın vurgusunu artırıcı birer kelimenin hesaba katılmadığı tesbit edilerek, bunların ilavesiyle cümledeki vurgu da tamamlanmış oldu. İki cümlesinde de, cümlelerin mana ve ifadelerine tesir etmeyen tali kısımların alınmadığını belirtmek için de (.....) şeklinde boşluklar belirtildi.

Burada, yaptığı hizmet, gösterdiği feragat ve fedakârlıktan dolayı Sayın Dr. Ali ÖZÇELEBİ Beye minnet ve şükranlarımı bildirmeyi bir borç kabul ediyorum.

Ayrıca eserin basılmasında himmet gösteren BEREKÂT YAYIN-
EVI ve eserin tashihiyle meşgul olan arkadaşlarıma şükran borcum
vardır.

Dr. Zeki Çıkman

Ö N S Ö Z

İslâmî konularda sadece iyi bir okuyucu olmanın ötesinde, bu konularda kendimi yazı yazacak derecede sâhib-i salâhiyet görmüyorum.

Ancak bir cemiyet üzerine «Emri bi'l-ma'rûf, Nehyi ani'l-münker» (Allah'ın emir ve yasaklarını bildirmek) dolayısıyla farzî-kifâye olan konulara sâhib-i selâhiyet olan çok muhterem kardeşlerimiz sâhib çıkmayınca, mesûliyetin bütün ağırlığıyla, bizim gibi okuyucu kitlesinin omuzlarına bırakıldığını büyük bir üzüntü ve ye'sle gördüm.

İmâm-ı Gazali (R.A) Kimyâ-yı Seâdet kitâbında şöyle diyor: «Özürsüz emr-i mârûfu ve nehyi münkeri bırakan Allahü teâlâyâ âsî olur.» Allahü teâlâ buyuruyor ki: «Sizden bir grubun insanları iyiliğe davet etmesi, Allahın emirlerini bildirmesi, kötülükten menetmesi lâzımdır.» Emr-i mûruf ve nehy-i münkerin farz olduğunu ve bu âyet-i kerime gösteriyor. Fakat farz-ı kifâyedir. Bir kısmının bununla uğraşması kâfidir. Ama hiç yapılmazsa bütün insanlar mesûl olur.

Hamidullah beyin Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde verdiği Mi'rac ile ilgili seminerine dinleyici olarak katılmıştım. Sağımda ve solumda bazı arkadaşların (İslâmî İlimler Fakültesi'ndeki Doç. ve Dr. Asistan arkadaşlar) soru sormak için not tuttuklarını görünce samimiyetle itiraf edeyim ki fevkalâde sevindim. Konunun, Ehl-i sünnet'in dört büyük imâmının ve cumbur-i ulemânın ortaya koyduğu AKALDE ters düşen kısımların aydınlanacağını bekledim. Şahsen böylesine ilmî bir seminerde bilgiçlik

etmeyi ne istedim ne de arzu ettim. Bu husustaki teminatım, şahsımı yakından tanıyan arkadaşlardır.

Seminer sonunda kırıntı tarzında bazı sùaller soruldu ve bunları da Hamidullah Bey cevapladı. Konuya derinliğine sâhib çıkan kalmamıştı. Şu sözüm muhterem kardeşlerim için bir eksiklik olarak anlaşılmasın. Belki de, bizzat kendileri Hamidullah Bey'i davet ederek, getirdikleri için konu derinliğine işlenemiyor, hüsn-i zannı hepimizde galiptir. Islâmî ilimlerde çalışan arkadaşlara her zaman her yerde, çölde serâp gören bir kişi gibi muhtacız. Yeter ki, arkadaşlarımız bizim bu arzu ve ihtiyâcımızı takdir buyursunlar. Tekrâr ediyorum, sözlerimi kendileri için eksiklik olarak almasınlar, ancak meselelerimizi Ehl-i sünnet açısından müdafaa etmeyi, vazîfe kabul etmelerini diliyorum.

Nihayet «Soruyu sorduran ve cevabını verdiren Allahü Teâlâ'dır» inancıyla Hamidullah Bey'le münazaraya başladım. Bu münazaramız tam elli dakika kadar sürdü. Naklî ve aklî delillerim karşısında Hamidullah Bey dinleyenlerin şahadeti altında, en son olarak bütün iddialarını bir kenara bırakarak, şöyle dedi; «Ben böyle düşünüyorum. Kanâatim budur. Bu benim şahsî bir anlayışımıdır. Benim mütevâzi bir görüşümdür. Arkadaşa teşekkür ederim, getirdiği deliller üzerinde biraz düşünürüm.»

Misafir bulunan Hamidullah Bey, seminerine bu cümlelerle başlamış olsaydı, buna ne diyebilirdik? Elbette ki, hiç bir şey. Öz vebalı öz boynuna der, geçerdik.

Ne var ki, Hamidullah Bey, seminerini verirken kendince bulunduğu çürük senet ve şahsî görüşleriyle iddialı olarak konuşuyordu. Nakle dayanan dinî konularda şahsî fikrim demek kadar büyük gaflet olabilir mi? Şahsî fikirlerin, ilim olarak anlatılmasının hiç bir değeri olamayacağı açık bir gerçektir.

En son olarak şu soruyu yine arkadaşlar huzurunda şöyle sordum. «Ehl-i sünnet ve'l-cemâat olarak 1350 yıldan beri mi'rac'ın RUH-BEDEN (Rûhmaalceset)'le yapıldığına ait, itikad edilegelmişken, acaba; Mirac'ın hangi kısımları bugünkü teknikle çatışıyor ki,

yeni bir yoruma baş vuruyorsunuz?». Tabii ki, buna da cevap olarak «Ben böyle düşünüyorum» demekle kanâatini bildirdi. Yine Hamidullah Bey, Ehl-i sünnetin dört ameli mezhebinde inandığı şekilde bir akaid'in bulunmadığını da, kesin olarak bilmektedir. Bütün buna rağmen, Ehl-i sünnetin dışında kendine senet aramaktadır.

Hamidullah Bey'in seminerini teypten yeniden tercüme ederek Mir'ac konusunu kaleme aldım. Bandları senet olarak saklamayı Bandların sened olarak önemi, daha ziyâde soru cevap kısmındaki fikirleri içindir. Mir'ac ile ilgili konuyu on madde hâlinde, Ehl-i sünnette sened ve hüccet olan âlim ve kitablara dayanarak incelemeye tâbi tuttum.

Konuları incelerken, Ehl-i sünnette, ilim ve ihlâsına inandığımız büyük zatların kılavuzluğuna baş vurmaya en geçerli bir yol olarak seçtim. Çünkü, konuları direkt olarak inceliyorum dersem, hem yalancı ve hem de cehâletin en büyüğünü işlemiş olurum. Hattâ Arapçayı ve farsçayı hakkıyla bilmiş olsam dahi...

Bunları bilmenin yetemeyeceğini hepimiz takdir ederiz. Şâyet ehl-i sünnet büyüklerini tanımıyor ve onların kılavuzluğunu kabul etmiyorsak, denizin dalgalarına kapılmış, birer serseri kabuk hükümünde oluruz.

Hamidullah Bey'in Mir'ac ile ilgili fikirlerini ve münazaramı daha sonra kaleme alarak açık ve seçik delillerle bu elinizdeki eserin, Mir'ac ile ilgili kısmının, daktilo edilmiş ilk nüshası kendisine verildi. Ve bu konuda cevap istendi. Hatalarımızın gösterilmesini samimiyetle istedim. Fakat cevap alamadım. Mevcut çalışma dosyam kendilerine verdiğim günden, bir kaç gün sonra da evime davetli idi. Davete icabet ettiklerinde, dosyamı da beraberlerinde getirmişlerdi. Cevap dedim, «inceleyemedim» şeklinde karşılık verdi. Burada çok önemli bir husûsa dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Hamidullah Bey'le dâimâ karşılıklı olarak türkçe konuşuyorduk ve hemen her zaman anlaşırıyorduk. Bu konuya daha mânâlı bir şekilde ileri sahifelerde temâs edeceğim.

Dosyayı kendilerine incelemek ve tenkid edilmek için verdiğimi tekrar hatırlattım. Bunun üzerine dosyayı koltuğunun altına sıkıştırarak ayrıldılar. Tabii ki, evimde sohbetin dışında her hangi bir münazaraya girilmedi ve buna da yer verilmedi. İslâmın heyecanını duyan herkes mutlaka her hangi bir hoşnutsuzluğa düşmeden meseleleri sağlam kaynaklardan ve en kolay şekilde almak ister. Şâyet Hamidullah Bey'in eline böyle yazılı olarak bir konuyu veriyor ve tenkidlerini istiyorsam, bu benim bilgili olduğumu göstermek için değil, Ehl-i sünnetin görüşleri böyle olduğuna göre fikirlerinizle bunları nasıl tevîl edersiniz? şeklinde sormak içindir. Hamidullah fikirleri yönünden Ehl-i sünnetden nakil ve senet gösterebilirse, elbette ki ona da uyarız. Bu niyyetimizi sadece Hamidullah Bey'e değil ona karşı sempatican olan veya olmayan bir çok arkadaşlara da bildirdik.

Hamidullah Bey'den cevap alamıyacağımı anlayınca, Dekanlığa bizzat müracaat ederek, mutlaka cevap istediğimi, bunun ilmî ve itikâdî bir mesele olduğunu, bu seminerin İslâmî İlimler Fakültesi çatısı altında verildiği için cevap verilmesinin ilmin gereği olduğunu, bildirmeme rağmen o kanaldan da cevap alamadım.

Meselemize bu şekilde de cevap alamayınca yazıyı teksir ederek, İslâmî İlimler'deki bütün öğretim görevlisi asistan ve doçent arkadaşlara dağıttım. Hepsinden bilhassa şunu rica ettim. «Yazımızda Ehl-i sünnete göre hatâ bulun gösterin kabul edeceğim.»

Bundan maksadımız doğrunun tesbiti ve Ehl-i Sünnete isâbetimizdir.

Hamidullah Bey, talebelere seri olarak verdiği «İslâm Müesseseleri Tarihi» dersinin son oturumunda konuya şöyle temâs ediyor.

«— Konuya başlamadan önce ilmî ve biraz da şahsî bir meselden size bahsetmek istiyorum. Bahsetme konusunda birçok tereddüt dahi geçirdim. Bu Mirac'a dâirdir. Muhtemelen bu mevzûda birçok münakaşanın mevcut olduğunu, hatta Erzurum'da bundan konusulduğunu duymussunuzdur. Size sunu söyliyevim ki, Hz. Peygam-

ber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)'in Mîrac'a ceseden mi, yoksa rûhenmi gittiğine dâir bu konuda hiç bir zaman şahsî bir görüş ortaya atmadım. Hiç bir yazımda ve hiç bir konferansımda «Hz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Mîrac'a ceseden gitmedi.» demedim ve yazmadım. Fakat bu bana isnâd ettiriliyor.»

Mîrac'a cismânî ve rûhânî olduğuna dâir Kur'ân-ı Kerim ve Hadîs-i Şerîflerde delil bulunmamaktadır. Ben sizin huzûrunuzda yine diyor ve tekrar ediyorum ki, bu Mîrac'ın cismânî ve rûhânî olması mühim bir mes'ele değildir, bu küçük teferruat halledilemeyeceği için bu mevzûda münakaşa etmiyelim.» (1).

İnsan baştaki cümleleri dinlerde, sonrakileri dinlemezse Hamidullah Bey haklı görülecek. İnsanların zihin zaafiyeti kabul edilen bir gerçektir. Bir insan ihtisası olan konularda aynı zaman ve aynı yerde nasıl olur da birbirini çürüten iki fikri birbiri arkasına söyleyebilir? Yukarıdaki, sözleri bunu isbât etmiyor mu?

Hamidullah Bey, bakın aşağıdaki ifadeleriyle de ne diyor;

«Mîrac gibi semâvî husûslarla ilgili bir hâdiseyi semâvî bir hâdisе olarak anlamak mecbûriyetindeyiz. Aksi halde, cesedle (cismen) vukuû bulmuştur, diyecek olursak, cevaplandırılmaları mümkün olmayan sûallerle karşılaşmış olursunuz» (2). Bir başka fikri....

«Mîrac ister cismen ister rûhen vukuû bulmuş olsun, bu dünyâ ile ilgili değil, âhîret âlemi ile ilgili bir hâdisedir» (3). Bir başka fikri ise şöyle...

«Mîrac kıssasını (hâdisesini) turistik bir geziden ziyâde, rûhânî ve mânevî bir seyâhatin hikâyesi olarak anlıyorum» (4).

«Mîrac'ın cismânî ve rûhânî olması mühim bir mesele değildir.» demekle işi basite alan ve «Mîrac cismen vukû bulmuştur diyecek olursak, cevaplandırılmaları mümkün olmayan suallerle karşılaşırız.»

(1) M. Hamidullah: İslâm Müesseseleri Târîhi, Erzurum — 1975, s: 82 - 3, (Tr. Dr. S. Sırma).

(2) M. Hamidullah: Mir'ac Meselesi, Erzurum — 1975, s: 4 (Tr. Dr. Z. Aksu).

(3) A.g.e., s: 4.

(4) A.g.e., s: 7.

cümlesiyle de kendini açığa vuran Hamidullah Bey'in Kur'ân-ı Kerîm'le sâbit olan Mescidi'l-Haram'dan, Mescidi'l-Aksâ'ya kadar seyahatin cismen vukû bulduğuna dair ne bir îmâsı ne de açık bir cümlesi, hiç bir sözü ve hiç bir yazısında aslâ mevcut değildir. Hele bu konunun, kendilerinin de bahsettiği gibi, kendisine yakıştırıldığını bildiği halde, bunun böyle olduğuna dâir itirafa dahi yanaşmamıştır. Kitablarının son baskılarında fikirleri daha açıktır. Yani yazı ve kitablariyle bu mevzûda hiçbir açıklık getirmediği gibi, îmâna âit olan bu kısım için «Bu küçük teferruat üzerinde durmayalım» diyerek de, işi ne kadar basite aldığı göstermektedir.

Mirac'ın birinci merhalesi olarak kabul edilen ve Kur'ân-ı Kerîm'le sâbit olan Mescidi'l-Haram'dan, Mescidi'l-Aksâ'ya yapılan seyahat hakkında Ehl-i sünnetin görüşü Tecrid-i Sarîh Buhari hadis kitabında şarih tarafından şöyle özetlenmektedir.

«Cumhur-i Selefin ve Halefin, itikadına göre, Mi'rac rûh ve cesetle birlikte vâkı olmuştur. Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksâ'ya seyahat Kur'ân-ı Kerîm'le sâbit olduğundan Mirac'ın bu kadarına inanmayan kimse tekfir olunur (imansız kabul edilir) (5).

Diğer bütün deliller daha sonra görülecektir. Demek ki, Hamidullah Bey'in dediği gibi konu «Küçük ve önemsiz bir teferruat» değil; îmânı ipe çekecek kadar önemli bulunmaktadır.

Dr. Zeki Çıkman

(5) Kâmil Miras: Sahîh-î Buhârî Muhtasarı Tecrîd-i Sarîh Tercümesi, cilt - 2, Ankara — 1972, s: 262.

Bu eserin gayesi, Hamidullah'ın yazmış bulunduğu bütün türkçe kitaplarında ve Atatürk Üniversitesi İslâmi İlimler Fakültesinde vermiş bulunduğu seminerlerinde ileri sürdüğü ve islâmın ana prensiplerine aykırı olduğu tesbit edilen fikirlerini konu alarak incelemeye tâbi tutmak oldu.

Yine bu eserde İslâmiyeti yıkmak isteyen ve bunun için bütün enerjileriyle çalışan müsteşriklerin plânlarını açıklarken, Hamidullah'ın bunlara çalıştıkları konularda ne kadar yardımcı olduğu delilleriyle gösterilmeye çalışıldı.

G İ R İ Ş

İslâm'a intikalde önce imân etmek, sonra da itikâdını Ehl-i sünnete göre düzeltmek gerekir.

İmâm-ı Rabbânî hazretleri (K.S.) Mektûbât'ında Ehl-i sünnet itikâdını bir çok mektublarında çok güzel ve özlü olarak anlatmıştır. İmâm-ı Rabbânî hazretleri buyuruyor ki; «Her müslüman, Ehl-i sünnet i'tikadını öğrenmeli, imânını buna göre düzeltmelidir. Asırlardan beri dünyaya yayılmış olan müslümanların çoğu, Ehl-i sünnet idi. Gelmiş olan yüzbinlerce Ehl-i sünnet âlimlerinin, milyonları aşan kitapları, dünyanın her tarafına, islâmiyeti yaymış, tanıtmıştır. Cehennemden kurtulmak isteyen, bu doğru kitâbları bulup, okuyup i'tikadını düzeltmelidir. Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarında yazılı olan i'tikada uymıyan fenâ, bozuk i'tikâdları, imânlar, yani bunlara gönül bağlamak, gönü öldüren bir zehrdir. İnsanı sonsuz ölüme, ebedî azâba götürür. Amelde, ibâdetlerde tenbellik, gevşeklik olursa, afv olunabilir. Ammâ, i'tikadda gevşek davranmak afv olunmaz. Allahü teâlâ buyuruyor ki, «Şirki, ya'nî küfrü, ya'nî imânı bozuk olanı, aslâ afv etmiyeceğim. Diğer bütün günâhları, istediğim kimselerden afv ederim.» (6).

Bu kurtuluş fırkasına (Ehl-i sünnet ve cemâ'at) uymadıkça, âhirette azablardan kurtulmak düşünülemez. Kıyâmetde kurtulmak isteyenler, kendi görüşlerini bırakarak, bu

(6) İmâm-ı Rabbani: Mektubat, 2. cilt, 67. mektub.

büyüklere uymağa canla başla çalışmalıdır (7). Herşeyden önce lâzım olan, i'tikadı kitâba ve sünnete uygun olarak düzeltmelidir. Doğru yolun âlimlerinin «Allahü Teâlâ onların çalışmalarına iyi karşılıklar versin.» Kur'ân-ı Kerîm'den ve hadîs-i şerîflerden anladıklarına ve bildirdiklerine uygun olarak i'tikad etmek lâzımdır. Çünkü, kitabdan ve sünnetden bizim ve sizin anladıklarımızın hiç kıymeti olmaz (8).

Resûlullah'ın (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ve Eshâbının (Rıdvânullahi aleyhim ecma'in) yolunda gidenler, yalnız bunlardır. Kitâbdan, ya'nî Kur'ân-ı Kerîm'den ve Sünnet'den, ya'nî hadîs-i şerîflerden çıkarılan bilgiler içinde kıymetli, doğru olan, yalnız bu büyük âlimlerin, kitabdan ve sünnetden anlayıp bildirdikleri bilgilerdir. Çünkü, her bid'at sahibi, ya'ni her reformcu ve her sapık kimse, bozuk düşüncelerini, kîsa aklı ile, kitâbdan ve sünnetden çıkardığını söylüyor. Demek ki, kitabdan ve sünnetden çıkarıldığı bildirilen her sözü, her yazıyı doğru sanmamalı, yaldızlı propagandalara aldanmamalıdır... Allah korusun i'tikad edilecek şeylerde, bir sarsıntı olursa, kıyâmetde Cehennemden hiç kurtulmak olmaz. İ'tikad doğru olup da, işlerde gevşeklik olursa, tevbe ile ve belki de tevbesiz afv olunabilir. Eğer afv olunmazsa, Cehenneme girse bile, sonunda yine kurtulur. Görülüyor ki, işin aslı, temeli, i'tikâdı düzeltmektir. Hâce Ubeydüllah-i Ahrâr buyurdu ki, «Bütün iyi hâlleri ve buluşları bize verseler, fakat Ehl-i sünnet ve'l-cemâ'at i'tikâdını kalbimize yerleştirmeseler, hâlimi harâb, istikbâlimi karanlık bilirim. Eğer, bütün harâblıkları, çirkinlikleri verseler ve kalbimizi Ehl-i sünnet i'tikadı ile süsleseler, hiç üzülmem.» (9).

Ehl-i sünnet âlimlerinin anladıkları manâlar doğrudur,

(7) A.g.e., 3. cilt, 31. mektub.

(8) A.g.e., 1. cilt, 157. mektub.

(9) İmâm-ı Rabbânî: Mektûbât, 1. cilt, 193. mektûb.

kıymetlidir. Bunlara uymıyanlar kıymetsizdir. Çünkü, bu manâları, Eshâb-ı kirâmın ve Selef-i sâlihînin eserlerini inceleyerek elde etmişlerdir. O hidâyet yıldızlarının ışıkları ile parlamışlardır. Bunun için, ebedî kurtuluş bunlara mahsûs oldu. Sonsuz se'âdete bunlar kavuştu. Allah yolunda giden kabile, bunlar oldu. Kurtuluş, ancak Allah yolunda bulunanlar içindir... Onların hidâyet ışıkları olmasaydı, bizler doğru yolu bulamazdık. Doğruyu, bozuk olanlardan ayırmasalardı, bizler, taşkınlık, azgınlık uçurumlarına düşerdik. İslâmiyet'i bozulmaktan koruyan, her yere yayan onların çalışmasıdır. İnsanları kurtuluş yoluna kavuşturan onlardır. Onlara uyan kurtulur, se'âdete kavuşur. Onların yolundan ayrılan, sapıtır, herkesi de sapdırır (10).

Bu büyüklerin (Ehl-i sünnet âlimlerinin) doğru yolundan hardal dânesi kadar, pekaz ayrılmış olan bir kimse ile arkadaşlık etmeği, öldürücü zehr bilmelidir. Onunla konuşmağı, yılan sokması gibi korkunç görmelidir. Allah'dan korkmayan ilm adamları, hangi fırkadan olursa olsun din hırsızlarıdır. Bunlarla konuşmaktan, arkadaşlık etmekten de sakınmalıdır. Dinde hâsıl olan bütün fitneler, bu azılı din düşmanlığı, hep böyle kimselerin bıraktıklarıdır. Dünyalık ele geçirmek için, dinin yıkılmasına yardım ettiler. Bekara sûresinin onaltıncı âyet-i kerîmesinde (Hidâyeti vererek, dalâleti satın aldılar. Bu alışverişlerinde birşey kazanamadılar. Doğru yolu bulamadılar.) âyet-i kerîmesi bunları bildirmektedir. İblîsin râhat, sevinçli oturduğunu, kimseyi aldatmakla uğraşmadığını gören bir zât, «Niçin insanları aldatmıyorsun, boş oturuyorsun?» dedikte, «Bu zamanın kötü din adamları, benim işimi çok güzel yapıyorlar, insanları aldatmak için, bana iş bırakmıyorlar.» demiştir (11). Görülüyor ki, Ehl-i sünnet vel-cemâ'at âlimlerinin sözlerini bil-

(10) A.g.e., 1. cilt, 286. mektûb.

(11) İmâm-ı Rabbânî: Mektûbât, cilt - 1, Mektûb - 213.

diren kitâbları okuyup, onlara uymaktan başka kurtuluş yolu yoktur (12).

Hiç bir ifrat ve tefride dalmadan, medh edilmiş bulunan orta yolun sahipleri olmayı en iyi murat ve en güzel iş olarak kabul etmek «Şeriât-ı Muhammediye'nin» en büyük amacıdır.

Bunun için yazı ve sözlerimizi ifrat ve tefrit noktasından uzak tutarak hakka isâbet etmeği murat etmekteyiz. Takibedilecek en sağlam ve en kısa ve en feyizli yol «Ehl-i Sünnet» yoludur. Allahü Teâlâ bizleri böyle bir yola sevk ve murat ettiği için, her zerremizin, her an Elhâmdülillah demesi gereklidir.

Hız. Peygamberin (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) işaret ettiği, Eshab-ı kirâmın, tabi'înin ve tebe-i tabi'în'in yolu olan Ehl-i sünnet âlimlerinden Allah râzi olsun ki, bizleri 1400 yıldan beri felâketten ateşden ve her türlü buhrandan kurturdular.

Zamanımızda görülen imansızlık ateş çemberi, iman ehlini gittikçe sıkıştırmaktadır. Bunun için de imân ehli altı türlü savaşı her an birlikte yürütmek mecburiyetindedir.

1 — Açık dinsizliğe karşı müdafaada bulunmak.

2 — Din kisvesine bürünmüş bulunan, dinsizliğe karşı uyanık olmak, en büyük tehlikenin gafletine düşmemek.

3 — Helâlından kazanma husûsundaki, bütün imkânsızlıkları yenmek.

4 — Nefsi arzularımızı şiddetle kamçılayan ve rayından çıkmış bulunan dünya sevgisine karşı direnmek.

5 — İbâdet ve tâatta sabır ve kanâat denizinden mahrum kalmamaya gayret etmek.

6 — Dîn ve ilim adına çalışarak «Emri-bi'l Marûf, Nehyi anil-Münker» yapmak.

Elinizdeki bu eserimizin gâyesi, Ehl-i sünnet'e uymayan görüşlere karşı yazılmış bir reddiye hükmünü taşımış olmasıdır. Gâye bu olunca, sapık fikirlerin nereden, nasıl gelebileceğini ve bunlara karşı nasıl davranılması gerektiğini iyi bilmemiz lazımdır. Konumuza bu yönüyle ışık tutabilmek için, dünya çapındaki azılı islâm düşmanlarının çalışmalarını ve bunlara âlet olanların nasıl aldandıklarını kısaca anlatmak ihtiyacını duyuyorum.

Müslüman olmayıp da, İslâmiyet'i inceliyenlere «Müsteşrik» denildiğini biliyoruz. Japon ve Amerikalı müsteşrikler çok yeni olmakla beraber, müsteşriklerin ekserisini Avrupalı olanlar meydana getirmektedir. Müsteşriklik târihini gözden geçirecek olursak, önceleri islâmiyyeti fayda gayesiyle incelemelerine rağmen 19. asırdan sonra sömürme planlarını gerçekleştirmek için çalışmalarını islâm âleminin aleyhine sürdürmeye başladılar. Bu kısa izahattan sonra bununla alâkalı olan konumuza geçebiliriz.

BÖLÜM

I

MÜSTEŞRİKLER VE İSLÂM DÜNYASI

Hepimizin bildiği gibi, «Müsteşrikler» gayri müslîm olup, İslâm dünyasında araştırma yapan, ilim adamlarına denir. Çok yeni olan Amerikalı ve Japon'yalı müsteşrikleri bir yana bırakacak olursak, bunların hemen hepsi Avrupalıdır.

İslâm âlemiyle Avrupalıların temaslari (13).

a — İlmî temaslari :

Müsteşriklikle ilgilenen ilk batılının kim olduğu ve bu konudaki çalışmaların ne zaman başladığı iyice bilinmemektedir. Bununla beraber bazı batılı rahiplerin, o zamanın azametli Endülüs'üne geldikleri, Kur'ân-ı Kerim ve Arapça eserleri dillerine çevirdikleri, felsefe, tıp, matematik başta olmak üzere, bütün ilimlerde müslüman âlimlere talebelik yaptıkları bir gerçektir.

Bu rahiplerin en başta geleni, Endülüs Üniversitelerinde öğrenim yaptıktan sonra memleketine dönen, daha sonra da Roma Kilisesi'ne papaz seçilen Fransız rahip İerbert'dir.

Endülüs'te tahsil gören bu ve bunun gibi rahipler,

(13) Mustafa Sibai: Müsteşrikler ve Hedefleri, İst., 1971; İ. Hami Danişmend: Türklük ve Müslümanlık, İst., 1959; Ahmet Gürkan: İslâm Kültürünün Garbı Medenîleştirilmesi, Ank., 1975; İslâm Ansiklopedisi: Sigrid Hunke, Avrupa'nın Üzerine Doğan İslâm Güneşi, İstanbul, 1975.

memleketlerine döndükten sonra İslâm kültür ve bilginlerinin eserlerini okumaya ve neşretmeye başladılar. Daha sonra Avrupada, Padoui medresesi gibi, arapça öğrenim yapan okullar kuruldu.

Birçok islâm eserleri latinceye çevrilerek, tam altı asır kadar batı üniversitelerinde okutuldu.

18. asra kadar Kur'ân-ı Kerim'i tercüme eden, arapça ilmî, edebî kitapları okuyan avrupalılar hemen hemen her zaman görülmüştür. (14)

İbni Rüşd, İbni Sina, Farabi gibi filozofların ünü bütün ortaçağ avrupasını kaplamış ve İbni Sina'nın «Kânûn» adlı tıp ile ilgili eseri dörtyüz yıl kadar okutulmuştur. Zamanımızın objektif ilimleriyle yakından ilgilenmiş bulunan ve ilgilendiği bütün bu dallarda süper ihtisas derecesinde kabiliyet gösteren El-Birûnî, zamanımızdan bin yıl öncesinde yaşamış ve bugün geçerli olan bir çok kanun ve teorileri ileri sürmüştür. Sâdece bunları bir Leonardo vinci gibi düşünmekle kalmamış, tatbik sahasına sokmakla da başarı göstermiştir. Çok eski Fransızca metinlerde bundan «Ali Boron» olarak bahsedilmektedir. (15)

b — Harplerle temas:

İslâm âlemi ile Avrupa temasının bir diğer yolu da Haçlı seferleridir. 11. asrın sonundan, 13. asrın sonuna kadar devam eden bu iki yüzyıllık savaşlar sonunda Avrupalılar, başka bir tabirle hıristiyan âlemi, İslâm dünyasını yakından tanımış ve bu muazzam devleti, dinî, ilmî ve içtimâî bakımdan, kendilerinininkiyle mukayese imkânını bulmuşlardır.

Kudüs'ü müslümanların elinden kurtarmak ve hıristiyanların oraya kolayca gelmelerini sağlamak için başlayan

(14) Mustafa Sibai: Müsteşrikler ve Hedefleri, İst., 1971, s. 15.

(15) Zeki Çıkman: El-Birûnî, Erzurum, 1974 (Çoğaltılmıştır).

haçlı harekâtı, kısa zamanda bir yağma hareketine dönüşmüştür. Haçlı hareketini ilk defa Pierre L'ermite adındaki bir rahip başlatmış ve Fransa'dan Kudüs'e kadar olan yerlerde sâdece müslümanlar değil, hıristiyanlar bile bu yağma ordusundan gayri insânî eziyetler görmüşlerdir. Bu Haçlı mezalimini hıristiyan kaynakları bile itiraf etmektedir.

Bütün insanlık dışı hareketlere karşı müslümanlar, sâdece onları geri püskürtmekle kalmamış, onlara gerçek insanlığı öğretmişlerdir. Bilhassa Selâhaddîn-i Eyyübî'nin siyâseti, Avrupalıları şaşırtmış ve kendisine haklı olarak Büyük Selahaddin (Grand Saladin) dedirtmiştir.

Müslümanların bu davranışları, Avrupalı târihçilere tesir etmiş ve bunlar islâmîyet hakkında yazmaya başlamışlardır.

Gerek haçlılar kanalıyla olsun, gerekse İspan'ya kanalıyla ve Sicilya yoluyla olsun Batı'ya geçen islâm ilmi, hürriyeti ve rönesansı hazırlamıştır.

Müsteşriklığın (Şarkiyatcılığın) Sebepleri:

Müsteşriklilik, önceden söylediğimiz gibi, islâm âlemi ve islâm medeniyetini incelemekle başlamış olmasına rağmen, batı sömürgeciliğinin doğuda genişlemesinden sonra, dinî ve siyasî sebeplerle doğunun bütün dinlerini, âdetlerini, medeniyetlerini, coğrafyasını, geleneklerini ve dillerini araştırma şeklinde genişletmiştir.

a — Dinî Sebepler:

Batılıları müsteşriklığe sevkeden başlıca sebebin dinî sebep olduğunu anlamak için fazla düşünmeye ve araştırmaya lüzum yoktur. Müsteşriklilik, rahiplerle başlamış ve zamanımıza kadar böyle devam etmiştir. Bunların gâyesi ve en büyük amaçları islâmın etrafında şüpheler toplayarak, hakikatleri değiştirerek, rahiplerin tesirleri altında ka-

lan milletlere, İslâmın bu kadar yayılmaya değmez bir din olduğunu göstermeğe çalışmaktır.

Rahipler, birer din adamı olarak, ilmî araştırmalarında misyonerliğin hedeflerini de unutmamışlardır. İslâm'ı, batı kültürü almış müslümanlara kötü göstererek İslâmî itikadlarını zaafa uğratmak, islâmî değerleri, islâm medeniyetini ve islâm'la ilgili ilim ve edebiyatı küçük düşürmek istiyorlar (17).

b — Sömürgecilik:

Batılılar, zâhiren dinî, fakat aslında sömürgecilik savaşı olan Haçlı savaşlarının yenilgiyle sonuçlanmasına rağmen, islâm memleketlerini işgal etmekten ümidlerini kesmemişler, bu memleketlerin kuvvet noktalarını bilip zayıflatmak, zaaf noktalarını öğrenip istifâde etmek için itikâd, âdet, tabiî servetler ve diğer bütün hususları araştırmaya koyulmuşlardır. Askerî istilâ ve siyasî hâkimiyeti elde ettikten sonra da, nefislerimizde ruhî ve mânevî mukavemeti zayıflatmak, elimizdeki değerlere şüphe düşürmek yoluyla korkaklık ve kararsızlık meydana getirmek, böylece Batı'nın kucağına atılarak ahlâkî ölçüleri ve ideolojiyi onlarda aramamız ve ebediyyen onlara kölelik etmemiz için, Şarkiyat sahasında çalışmalarını derinleştirmişlerdir. Hıristiyan âlemi, Haçlı savaşlarının askerî ve siyasî yönden hezimetle neticelenmesinden bu yana diğer yollardan da islâm'dan intikamlarını almaktan bir an vazgeçmemişlerdir. Bunların ilk işleri islâmı etüd ederek islâm memleketlerinde askerî kuvvetlerle işgal etme yolunu kolaylaştırmak olmuştur.

İslâm âleminin siyasî, askerî, iktisadî ve kültürel yönden zayıflaması üzerine batılılar, islâm ülkelerini teker teker işgal etmeye başladılar. Birçok ülkeyi işgal ettikten

(17) Mustafa Sibai: A.g.e., s. 17.

sonra islâm milletlerine karşı sömürgecilik siyasetlerinin meşru bir şey olduğunu göstermek maksadiyle islâm hakkında batılıların araştırmaları gelişmeye ve yoğunlaşmaya başladı. Bunlar geçen asırda islâm'ın fikrî mirasını, dinî, tarihî ve medenî yönlerden incelemiş bulunuyorlardı. Fakat gözlerinin önüne çekilen şu iki perde sebebiyle hakkı aramakta başarılı olamamışlardır (18).

1 — Avrupa siyasetlerinde ve askerî komutanlarındaki dinî taassup:

Birinci Dünya Savaşında müttefiklerin ordusu Kudüs'e girerken Lord Allenby «İşte Haçlı savaşları şimdi sona erdi» demiştir (19).

Hiç bir dine inanmayan, bu sebeble de islâmı incelerken tarafsız ve ilmî görünen 19. asrın ileri sosyologlarından biri bulunan Gustav Le Bone Avrupa sömürgeciliğinin sembolü olan şu sözleri söylemekten kendini alamıyor; «Şark meselesi, Avrupa için her zaman fitne kaynağıdır. Meselenin kökü, gizli veya açık olarak Akdenizin anahtarı olan İstanbul'un ele geçirilmesine dayanıyor».

Tarafsız görünen bir müsteşrikin fikri böyle olursa, tarafsız olmayanların kin ve garazlarının derecesini tayin etmek, güç olmasa gerek.

2 — Bütün târihî medeniyetlerin esasının batı tarihi olduğuna inanmaları:

Aslî târihin ve sâlim ve selim mantığın ancak batılılarda olduğuna inanmışlar. Diğer milletler ise (onlarca bilhassa müslümanlar) Gibb'in «İslâmın Yönü» adlı kitabında dediği gibi «zerre akıllılardır».

Batılılar sömürgecilik planlarını rahatlıkla uygulamak için, müslümanları kültürlerine karşı şüpheye düşürmek için, İslâm medeniyetinin Roma medeniyetinden çalınma

(18) Mustafa Sibai: A.g.e., s. 18 ve 54.

(19) Mustafa Sibai: A.g.e., s. 54.

bir medeniyet olduğunu müslümanların ve arapların, ancak, Roma kültür ve felsefesini nakleden birer millet olduklarını öne sürüyorlar ve islâm medeniyetini zikrederken birçok uydurma noksanlıkları ileri sürüyorlar. Müslümanların, kültür ve medeniyetlerine olan güvenini zayıflatmak, elle-
rindeki akîde ve yüksek değerlere şüphe getirerek kendi kültürlerini müstemlekelerde yaymak ve mahkûm milletleri ebedî kölelik içinde yaşatmak için çalışmaktadırlar (21).

Yüzyılımızda bu konu bütün müesseselerde işlendiği gibi iktisâdî amborgolarla da yürütölmek istenmektedir. İslâm ölkelerinde bunlar elektronik ve ağır sanayiin kurulmasını asla istemezler. Şayet böyle hamle ve muaffakiyet seziliyorsa en kısa yollardan harpleri çıkarmakla, elde edilen neticeleri ortadan kaldırma gibi siyasî cinayetlere baş vuruyorlar.

3 — Ticarî sebebler:

Şarkiyatçılığın gelişmesinde önemli derecede rol oynayan âmillerden biri de batılıların bizleri ticarî anlaşmalar yapıp, kendi mallarını en yüksek fiyatla bize satmak, ham maddelerimizi en ucuz fiyatla almak ve islâm âleminin her köşesinde mevcut olan yerli sanâyimizi ortadan kaldırmak istemeleridir (22).

4 — Siyasî sebebler:

Birçok islâm memleketi istiklâlîni elde ettikten sonra şarkiyatçılığın yeni bir sebebi ortaya çıkmıştır. Bu da sefaretleri ve çeşitli basın ve yeraltı teşkilatlarınca kendi siyasetlerini müslüman memleketlere ve onların hükümetlerine benimsetmektir. İslâm memleketlerindeki yöneticilerin fikrini tamamen anladıklarından birçok hallerde, nasihat

(21) Mustafa Sibai: A.g.e.

(22) A.g.e.

ve yardım bahanesiyle aralarında ayrılık çıkararak, batı sefareti bu kardeş devletleri birbirine düşman edip islâm milletleriyle hükümetlerinin el ele vererek yabancıların nüfûzunu memleketlerinden söküp atmalarını önlüyor (23).

5 — İlmî Sebebler:

Hazreti İsa'nın doğumundan sonra bininci yıla girileceği sırada papalık tahtına çıkan Aurillac'lı Gerbert (Papa II. Silvester) : «Roma'da bekçilik yapabilmeğe yeterli derecede bile bilgi sahibi bir kimse bulunmadığı herkesçe bilinmektedir. Bizzat hiç bir şey öğrenmemiş olan kimse, hangi yüzle öğretmeğe cesaret edebilir?» diyerek, bu geri durumdan inlercesine şikâyette bulunmaktadır.

Halbuki yine bu asır içinde, islâm dünyasında Ebu'l Kaasım, asırlar boyunca cerrahinin muteber standart bir kitabını teşkil eden değerli eserini yazar, İslâm âleminin üniversal fikirli büyük bilgini el-Biruni, dünyanın güneş etrafındaki dönüşünü müzâkere ve münakaşa mevkiine kor, İbn'ul-Heysem, görme kanunlarını keşfeder, küresel, üstüvânevi ve mahrûti aynalar, âdese ve karanlık odalarda fizik tecrübeleri yapar. Bu asırda İslâm dünyası, kendi altın devrinin en yüksek noktasına hızla yükselmektedir.

Batı ise, endişe ve korku içinde, dünyanın sonu geldiğine inanmaktadır..... İslâm âlemi bu hâkim mevkiini itirazsız tam sekiz asır boyunca elinde tuttu (24).

Yukarıdaki satırların sahibi Sigrid Hunke isimli bir Alman müsteşrikidir. Asrımızda bu ve buna benzer bazı insaf ehline rastlanabilmektedir. Bu tip bir yargıyı, yine asrımızda kendi araştırmalarımızdan birisi bunu bize söyleseydi, içimizdeki kompleksin tesiriyle mubalağa olarak vasıflandırırız.

(23) A.g.e.

(24) Sigrid Hunke: Avrupa'nın Üzerine Doğan İslâm Güneşi, İstanbul 1975, s. 246.

Avrupalılar 17. yüzyıla kadar devamlı olarak islâm kültüründen faydalanmış ve onu kendilerine adepte etmeğe çalışmışlardır. Tıp, kimya, fizik, coğrafya, tarih yazıcılığı, astronomi, matematik (cebir, geometri, trigonometri), eczacılık, ileri ziraat gibi daha bir çok ilmî konularda islâm âleminin büyük ölçüde faydalanmışlardır. Mesela Sigrid Hunke eserinde, İbni Sina'nın yediyüz altmış kadar ilaç terkibinin hâlen geçerli olduğu belirtilmektedir (25).

İslâm âleminin sömürge haline gelişinin başlangıcı olan 18. asrın başlarında, batının birkaç âlimi şarkiyatçılıkta çok ilerlemeler kaydediyor, İslâm memleketlerindeki arapça yazma eserleri câhil sahiplerinden ucuz fiyatlarla satın almak veya sonsuz bir karışıklık içinde bulunan umûmî kütüphanelerden çalmak suretiyle memleketlerinin kütüphanelerine götürüyorlardı. Kısa zamanda nâdir arapça yazma kitaplar, Avrupa kütüphanelerine nakledildi. 19. asrın başlarında Avrupa kütüphanelerinde 250 bine yakın arapça eser toplandı. Halâ gün geçtikçe de artmaktadır (26).

Bu ilmî temaslar ve bunlardan elde edilen neticeler de zamanla sömürgecilik planlarına âlet edilmeğe başlandı. Böylece İslâm ilminin tamamı inkâra kalkışıldı. Bu o kadar ileri bir safhaya getirildi ki, o derin ve özlü ilmin sahiplerine bile bu yutturuldu. Ve kompleks olarak gönüllere yerleştirildi.

Müsteşriklerin çalışma metodları:

Müsteşrikler, görüşlerini her tarafa yaymak için başvurmadık yol bırakmamışlardır. Bunlardan (24):

1 — İslâm'ın çeşitli mevzularında incelemeler yap-

(25) A.g.e., s. 229.

(26) Mustafa Sibai: Müsteşrikler ve Hedefleri, İstanbul 1971. s. 16.

(24) A.g.e.

mak ve bunları işleyen kitaplar yazmak. Bu kitabların çoğunda, tarihî vak'aları, neticeleri, vesikaları naklederken kasıtlı tahrifler yapmaktadırlar. (Bu konuda en ileri gitmiş bulunan ve bu sebeble en azılı müsteşrik olarak kendini tanıtan Goldziher gösterilebilir. Zaman zaman bu isimden ve işlediği hatâlardan ve kasıtlı tahriflerinden bahsedilecektir.)

2 — İslâma, islâm memleketlerine ve islâm milletlerine dâir yazılar ihtiva eden mecmualar yayınlamak.

3 — İslâm âlemine misyonerler göndererek, oralarda zâhiren insanî hizmetler yapmak için hastaneler, cemiyetler, okullar, yetimhâneler, Hıristiyan gençlik cemiyetleri misafirhaneleri gibi misafirhaneler kurmak.

4 — Üniversite ve ilmî cemiyetlerde konferanslar vermek. Çok esef verici bir husus ta bu şarkiyatçılardan islâmın en azılı düşmanı olanlarının Kahire, Şam, Bağdat, Rabat, Karaşi, Lahor ve diğer memleketlerdeki Üniversitelere dâvet edilerek buralarda konferans vermeleridir.

5 — Yerli basında makaleler neşretmek. Şarkiyatçılar islâm memleketlerinde bazı satılmış gazetelerde makalelerini neşretmektedirler.

6 — Şarkiyat kongresi ve konferanslar düzenlemek. Bu kongreler 1873 tarihinden itibaren düzenli bir şekilde yapılmaktadır.

7 — İslâm ansiklopedisi vücuda getirmek.

Bunda da muvaffak oldular. Bu eserin ikinci baskısı da bitirilmiş bulunmaktadır. Bu ansiklopedi, İngilizce, Almanca, Fransızca olmak üzere üç ayrı lisanda neşredilmekte ve islâmın en büyük düşmanları bir araya gelerek, âdeta, bala zehir katar gibi, islâmı bâtil fikirlerle dolu olarak anlatmaktadırlar. Bu ansiklopedinin, bir çok kültür sahibi müslümanın baş kaynağı olması çok üzücüdür. Bu da birçok müslümanların kendi kültürlerini kavramamalarının

dan ileri gelmektedir. Bu eser arapçaya çevrilmiştir. (Memleketimizde de bunun Türkçeye çevrilmiş şekli de bulunmaktadır. Ne acı bir gerçektir ki, bu eserin bizler tarafından ilmî ve millî namusa bağlı olarak yazılması gerekirken, islâm düşmanlarının yazdığını bile kendimize adapte etmeye çalışıyoruz.)

8 — Misyonerlik: Bazı kimseler, misyonerleri sırf kendi dinlerini yaymak için şark'a geldiklerini zannediyorlar. Halbuki bu, onların gayelerinin ismidir. Gerçekte ise dinî propaganda misyoner çalışmalarında ikinci plânda yer alır. Misyonerlerin zamanımızdaki amaçları hemen hemen iktisadî emperyalizmi gerçekleştirmektir. Batıdaki kültürün her yönü ile iyi olduğunu ileri sürerek sadece Doğulunun içinde bir aşağılık kompleksi, ruhî bir tesanütsüzlük doğurtmak ve onları bu yoldan maddeci (materyalist) Batı'ya boyun eğdirmeyi, geçerli akçe kabul etmektedirler. Yabancı bir çok müelliflerde artık misyonerliğin politik ve ticarî hayat için çok kere bir vâsıta yapıldığını ve özellikle Amerikan misyonerlerinin hükümetlerinin şahsî nüfuzu ve gayeleri uğrunda çalıştıklarını inkâr edemiyorlar (25).

Müsteşriklerin Hedefleri:

Aklî bir program olarak şarkiyat, kendisine plânını çizen misyonerlik ile onu besleyen sömürgeciliğin gayri meşrû çocuğudur. O, mâzîdeki hedefi uğruna halâ çalışmakta devam ediyor. Şâyânı dikkattir ki bu hedef, İslâm akâidinin temelini dinamitlemek, bu akâide karşı olan düşünce ve anlayışı destekleyip, islâm akâidini yıkmak için müsteşriklikten kuvvet alan ve onun esaslarını yayan bir şebeke teşkil etmekten başka birşey değildir. Bu fikrî şebeke, müslümanların devam ettikleri ve önem verdikleri yüksek değer-

(25) Mustafa Halidi, Ömer Ferruh: İslâm Ülkelerinde Misyonerlik, İstanbul 1968, s. 27.

leri inkâr eden, müsteşriklerin yeni bir çalışma tarzıdır. Müsteşrikler müslüman milletlerin fikrî bir şaşkınlık, rûhî bir boşluk ve dâimî bir bocalamada olmalarını temin maksadıyla devamlı olarak çalışırlar. Ta ki bu suretle müslümanlar arasında, tarihlerini inkâr eden yeni bir nesil yetiştirmeye ve islâmî topluluklara kendi dinleri ve itikadları hakkında Garbın garib anlayış ve tasavvurlarını kabul ettirmeye muktedir olsunlar.....

İslâmî maneviyâtı yıkmaktan başka bir şey olmayan bu fikri meydan okuma tehlikesine karşı hareketsiz ve sükût edilerek verilecek cevap varlığımızı inkâra ancak yardımcı olur. Bu meydan okumaya eski mâneviyatımızı ve islâmî rûhun bâkiyelerini ihyâ etmek, onlara yeni bir canlılık kazandırmak suretiyle cevap vermek mecbûriyetindeyiz.

İctimaî ilimler sahasında yapılan araştırmalar içinde, islâmiyetle ilgili Garptaki tetkikler kadar kin, garaz ve kasıdla dolu olanı yoktur. 19. ve 20. asra gelince, müsteşrikler, islâm tarihi, medeniyeti ve akaidinin temelleri hakkındaki araştırmalarını ihtiva eden pek çok kitap ve makale neşrettiler. Bu kitap ve makale sahiplerinin her biri, yaptıkları çalışmalarında, mücerred ilmî araştırma rûhuna dayanarak, dinî taassup ve onun meylettirdiği hissi düşünce ve taraftarlıktan uzak olduklarını iddia etmektedirler. Fakat bu araştırmalara kısa bir göz atmak iddianın yanlışlığını ve islâm hakkında ortaya atılan bozuk ve kasıtlı tasavvurun, eserlerinin hepsinde halâ devam etmekte olduğunu tespit etmeğe yeter. Yalnız, tafsilatta bazı cüz'î değişiklikler gelmiştir. Bu değişiklikler de zaman ve menfaatların değişmesi zaruretinden ileri gelmektedir (26).

Avrupalı müsteşriklerin ifrat ve garaz üzere oldukları-

(26) İrfan Abdülhamid: Müsteşrikler ve İslâm (Müsteşrikler ve Hedefleri adlı eseri içinde müstakil makale, s. 63).

nı bildiren yine Avrupalı olan Gustav Diercks der ki: «Müslümanlar hakkında insaf ve hakkaniyet dairesinde hareket etmek ve faaliyetini takdir etmek için bu kadar uzun bir zaman geçmesinin sebebi ne olabilir? Bu sorunun cevabını hıristiyanların daha eskiden başlayarak hasımlarına karşı besledikleri, sönmek bilmez düşmanlıkta aramak icabeder. Bundan başka Endülüslü müslümanlarının medenî tesirini, mümkün merteye unutturmak ve insanlığa karşı başardıkları büyük hizmetleri inkâr etmek için sarf olunan gayretleri de hesaba katmak icab eder. Hıristiyanlık kilisesinin, ilk kuruluşundan başlayarak Yunan-Roma putperestliğine karşı ne kadar vahşiyane davranmış olduğunu biliyoruz. Fakat onun üstün gelmesi üzerine islâm sanat ve edebiyat hazinelerine karşı saldırışı daha korkunçtu. Bunlar, yani bizzat hıristiyanlar, nefret ettikleri hasımlarına karşı irtikâb ettikleri cinayetleri, onlara yüklemekte tereddüt etmiyorlardı. Müslümanlar tarafından asırlarca önce keşfolunan veya icad edilen şeyler hıristiyanlara mal ediliyordu. Şayet buna imkân bulunmazsa, bu keşif ve icatların değeri küçültülüyor, tesiri inkâr olunuyordu. Fakat bu hal karanlık çağa ve ortaçağa münhasır değildi. Islâmiyete ve ona bağlı her şeye karşı duyulan düşmanlık yakın zamanlara kadar devam etmiştir. O kadar ki, bu düşmanlık izlerini bugün dahi bulmak mümkündür (27).

Bugün islâmiyet aleyhinde dışta ve içte olmak üzere bir çok cereyanlar tesbit etmek mümkündür. Dıştaki cereyanları müsteşrikler alemi idare ederken bir çok saf veya islâmiyetten nasibini alamayanlar vasıtasıyla da içerde faaliyetlerini yürütmektedirler. İçerdeki faaliyetlerini misyonerler vasıtasıyla veya müslümanım diyen ve hatta ibade-

(27) Ahmet Gürkan: Islâm Kültürünün Garbı Medenileştirmesi, Ankara 1975, s. 445.

tini yapan saf, akıllı geçinen islâm cahilleri vasıtasıyla yürütmektedirler.

Müsteşrikler hedeflerini tek tek sayarken, müsteşriklerin yapmak istediklerini ve bunun yanında Hamidullahın bunlara yaklaşma derecesini göstermeye çalışacağım. Hamidullah ile ilgili kaynakları gösterirken, eserlerini orijinali olan Fransızcasından ve tercümesinden yer yer göstereceğim. Bundan maksadımız) Hamidullahın olduğu gibi sempatanlarının veya hüsnü-zan sahibi müslümanların tercüme hatası olarak değerlendirmelerine mani olmak için buna baş vurmaya mecbur oluyoruz. Hamidullah bile kendi yazdığı kitaptaki fikirlerin kendisine ait olmadığını söyleyerek işin içinden çıkmak istediğine dahi şahit olduk. Araştırdığımız orijinali olan Fransızcasında noktası noktasına aynı olduğunu gördük. Yeri gelince buna tekrar temas edeceğim. Seminerlerinde en azından on kadar mütercim kabiliyetinde arkadaş bulunmasına rağmen, aynı konu kendisine götürüldüğünde konu münakaşalı ise hemen mütercim hatası olarak değerlendirmekte, bu şekli ile de münazaraya yaklaşmamaktadır. İyi niyetli mütercim arkadaşları da bu şekilde istismar ettiğini iddia edebilirim. Halbuki kendisi bizzat Türkçeyi de bilmektedir. Mütercim maksada uygun şekilde tercüme etmediyse, dinleyenlerin müdâhalesine meydan bırakmadan kendisi hemen Türkçe olarak düzeltmektedir. Türkçeyi ne kadar iyi bildiğini isbat için de bizzat kendi el yazılarıyla şahsıma yazılmış bulunan mektubunu ileriki sahifelerde fotokopi olarak göstereceğim .

Müsteşriklerin çalışma hedefleri şunlardır:

- A — İslâmiyeti temelinden sarsmak
- B — Hz. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) hakkında çeşitli iftiralar atmak
- C — Vahy hakkında şüpheler doğurmak

- D — Kur'ân-ı Kerîm hakkında şüpheler doğurmak
- E — Fıkıh ve Mezhep meselelerini karıştırmak
- F — İtikad ve İbadet meselelerini karıştırmak
- G — Müslümanları tantanalı övgülere boğup, esas meselelerden uzaklaştırmak
- H — İslâm âlimlerinde aşağılık duygusu meydana getirmek
- İ — Cahil müslüman din adamı yetiştirmek
- K — Müslümanlar arasında suni bir milliyetçilik husûle getirerek onları birbirine düşman etmek ve islâmın kardeşlik müessesesini yıkmak
- L — Zayıf îmânlı müslüman din adamlarını satın almak, onların kalemiyle müslümanlara tesir etmek
- M — Reform gâyesiyle islâmiyyeti, aksiyonundan uzaklaştırmak ve uyuşukluğa sevk etmek

Şimdi bunları tek tek inceliyelim:

A — İSLÂMİYET'İ temelinden sarsmak:

İslâmiyet hakkındaki asıl bilgilerimizin hafif bir özetini yaptıktan sonra müsteşriklerin hedeflerini ve Hamidullah Bey'in bunlara ne kadar yaklaştığını göstereceğim.

Seyyid Abdülhakîm (Kuddise Sirruh) hazretleri Râbıta-i şerife risalesinde (31) islâmiyeti bizlere özlü olarak şöyle anlatmaktadır.

İslâmiyet, Allahü teâlânın, Cebraîl ismindeki melek vâsıtası ile, sevgili peygamberi Muhammed aleyhisselâma gönderdiği, insanların, dünyâda ve âhirette rahat ve mes'ûd olmalarını sağlayan, üsûl ve ka'idelerdir. Bütün üstünlükler, fâideli şeyler, islâmiyetin içindedir. Eski şerî'atlerin, görünür, görünmez bütün iyiliklerini, islâmiyyet, kendinde toplamıştır. Bütün se'âdetler, muvaffakiyetler ondadır. Yanılmayan, şaşırımıyan akılların kabûl edeceği esâslardan ve ahlâktan ibârettir.

Yaradılışında kusûrsuz olanlar, onu red etmez ve nefret etmez. İslâmiyetin içinde hiçbir zarar yoktur. İslâmiyetin dışında hiçbir menfe'ât yoktur. Ve olamaz..... Şeriat, memleketleri i'mâr, insanları terfih etmeği emr eylemektedir. Allahü teâlânın emrlerine saygı göstermeği ve mahlûklara merhameti istemektedir. Her mahlûka karşı mes'ûliyyet taşımaktadır. Nefsin temizlenmesini temin etmekte, kötü huyları, iyi huylardan ayırmaktadır. İyi huylu olmağı

(31) Seyyid Abdülhakîm Arvâsî: Râbıta-i Şerîfe, İstanbul, s. 57.

emr edip, kötü huyları, şiddetle red ve yasak eder. Tenbelliği, boş vakt geçirmeği red ve men' eder. Zirâ'ati, ticâreti ve san'ati, kat'i olarak emr eder. İlme fenne, tekniğe, endüstriye, lâayık olduğu üzere, ehemmiyyet verir. İnsanların yardımlaşmasını, birbirlerine hizmet etmesini ehemmiyetle istemektedir. Dini ve vatani başka olanların, canlarını, mallarını ve nâmûslarını korumağa cebr edip, bunlara ilişmeği men' eder. Ferdleri, evlâdın, âilenin ve milletlerin haklarını ve iradelerini öğretmekde, dirilere, geçmişlere, geleceklere karşı bir hak ve mes'uliyet gözetmektedir.....

Başka dinler böyle değildir. Başka dinlerin hepsi bozulmuş, ilâhî hükmler yerine, insan kafasından çıkan formüller yer almıştır. Bunun için, lâyetegayyer olamamış, ilerliyen, değişen hayât karşısında, şekiller ve ölü kelimeler hâlinde kalmışlardır.

Allahü Teâlâ, islâm dinini; hayâtın yürümesini, ihtiyâcların değişmesini karşılayacak, terâkkileri sağlayacak esâsalar üzerine kurmuştur.

İslâmiyyet bütün insanlara ve kıyamete kadar bütün asırlara hükmetmektedir. Bunun böyle olduğu Kur'ân-ı Kerim'in ayetleriyle sâbittir. Âyetlerden sâdece ikisinin meâlini buraya kaydediyoruz;

«O (Kur'an) ancak âlemlere nasihattir» (32) ve

«Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik» (33).

Dünyada bütün insanlara şâmil mâhiyetini bu kadar kat'i olarak ilân etmiş hiç bir din yoktur. Bu büyük hakikat o kadar açık ve kesindir ki, Regis Blachere «Le Coran» isimli kur'an tercümesinde bizzat 13 sûreden 16 ayette islâmiyyetin ilk anlarından itibaren bütün insanlığa hitâb et-

(32) Kur'ân-ı Kerim, Sûretül Kalem, ayet 52.

(33) A.g.e., Sûre-i Enbiyâ, ayet 107.

miş cihan şümül bir din olduğunu tesbit etmiş ve bunu eserinde itiraf etmiş bulunmaktadır (34).

Aramızdakiler de dahil olmak üzere şimdiye kadar gelen müsteşriklerin ekserisi, halâ islâma, Resûlullah'ın (Salallahu Aleyhi ve Sellem), yahudi, hıristiyanlık ve zerdüş kaynaklarından istifade ederek meydana getirdiği karışık bir sistem nazarı ile bakmakta devam etmektedirler.

Müsteşriklerden, Tor Andraue «şüphesiz islâmın büyük temelleri, yahudi ve hıristiyanlıktır.» (35). Bernard Levis «Kitab-ı Mukaddes bilgilerini hıristiyan ve yahudi tüccarlardan aldığı.» (36). Anderson «Bilgisini hristiyan kaynaklardan» (37). Brokelman «Hristiyan muallimlerin tesirinde kaldığını» (38) eserin bir başka yerinde ise namaz sayısını yahudi ve mecüsilerin tesirinde kalarak beşe çıkardığını (39), eserinin bir başka yerinde ise «Cum'a gününü yahudilerin cumartesi gününe mukabil umûmî namaz günü olarak ilân etti» (40), Tritton da oruc ve cuma namazı için şunları söylemektedir; «Oruç ilk defa bir yahudi taklidi idi, daha sonra bir takım değişikliklere uğratıldı ve bazı farklarla beraber hristiyan orucuna daha benzer bir hale getirildi. Cuma namazı fikrini zerdüştilerden iktibas etti.» (41).

Azılı islâm düşmanı Goldziher bunları bir cümlede şöyle toplar; «Arap peygamberin tebşiri, yetişip görüştüğü yahudi ve hristiyan unsurlardan öğrendiği, son derece derin

(34) İ. Hami Danişmend: Türklük ve Müslümanlık, İstanbul 1959, s. 16; Regis Blachere: Le Coran, Paris 1950, s. 1206 ve 1224.

(35) Tor Andraue: Op. Cit., s. 10 - 26.

(36) Bernard Levis; el-Harb fi't-Tarih, s. 50.

(37) J. N. D. Anderson: The World Religions, London 1950.

(38) Brokelman: Tarihu's-Şuubi'l-İslâmiyye, c. 1, s. 43.

(39) Brokelman: A.g.e., s. 87.

(40) Brokelman: A.g.e., s. 52 - 53.

(41) A. S. Tritton: Islâm, Belief and Practices, London 1957, s. 18.

tesiri altında getirdiği dini görüş ve bilgilerin meczedilmiş şekliinden başka bir şey değildir.» (42).

İslâmın cihan şûmul bir din olduğunu görmezlikten gelen, müsteşrikler bunun sâdece arap kavmini islah etmek için, Hz. Peygamber (Sallallhü Aleyhi ve Sellem) tarafından ortaya konulmuş bir din olarak görmekte. Bu inanç sisteminin vahy'a dayanan bir din olmadığını iddia etmektedirler.

Eserimizin konusu olan Hamidullah Bey'in bu mevzu ile ilgili fikirlerini ibretle ve dikkatli olarak inceliyelim. Bakalım sempatizanların yüzü ne hale geliyor, bunları görmek islâm adına ne kadar garip. Hamidullah'ın bu konudaki düşüncelerini ve kitablarındaki yazılarını çok cüretkâr bulduk. Hamidullah'da, aşağıdaki ifadelerinden anlaşılacağı gibi, islâm dinini, ilâhi vahy'e bağlı değil de, islah edici reformist bir zatın ortaya koyduğu sistem olarak takdim etmektedir. Bu konu ile ilgili delillerimizi İslâm Peygamberi isimli eserinden ve orijinali Fransızcasından göstereceğim.

Hamidullah diyor ki;

Hz. Peygamberin (A.S.V) inzivaları esnasındaki dinî düşüncelerinin tekâmülü hakkında pek az bir şey biliyoruz (43). Reform faaliyetine ancak doğduğu şehir halkından başlayabilirdi (...) (44). Takip ettiği yahudi politikasını tetkik için biyografiler bize yardımcı olmuyor (45). İnsan cemiyetlerinin basiretli bir müşahidi olarak beşeriyetin hakikatte gayri müsâvi üç sınıfa ayrıldığını keşfetmişti: (...)

(42) Goldziher: el-Akdietü ve's-Şeriatu fi'l-İslâm, s. 13.

Not : 35 - 42'e kadar olan kaynaklar, Müsteşrikler ve Hedefleri adlı eserden naklen alınmıştır.

(43) Hamidullah: İslâm Peygamberi, İstanbul 1967, s. 65 (Fransızcasında, s. 64).

(44) Aynı eser, s. 70 (Fransızcasında, s. 70).

(45) Aynı eser, s. 370 (Fransızcasında, s. 369).

Bir reformcu olarak arzusu birinci sınıfı irşad etmek, ikinci sınıfı zararsız hâle getirmek ve bilhassa herhangi bir kavimde ekseriyeti teşkil eden üçüncü kategorideki vasat insanla meşgul olmak idi (46). Kanaatimizce 13 senelik misyoner faaliyetinden sonraki sağlam kanâati bu olmuştur (47). İslahat kuvvetini kullanmak için önce kuvvet kazanmak icabeder. Mesud tesâdüfler yardıma geldiler (48).

Hamidullah yukarıdaki cümleleriyle Hz. Peygamberi (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), misyoner, yahudi politikası ile hareket eden basiretli bir reformcu olarak tarif ederken O'nun vasat insanları ihya etmek için uğraştığını ve mevcut muvaffakiyetinin ise «bayağı tesadüfler» sayesinde olduğunu anlatmak istiyor. Bu cümleleriyle bile müsteşriklerden daha ileride olduğunu göstermiyor mu? Bir islâm profesörü nasıl olur da müsteşriklerin ağzında ve hatta onlardan daha fazla saygısız bir ifade ile bahsedebiliyor. Hamidullah aynı konuya bakın nasıl devam ediyor?

«Kaynakların susması kâfi bir delil değilse, O'nun çeşitli deniz ve kara seyahatleri yaptığı hâtıra gelebilir. Bütün seyahatler O'nun Bizans, Acem, Yemen ve Habeşistan'ın ticarî ve idarî gelenek ve kanunlarını öğrenmesine yol açtı. Bizans hâkimiyetindeki hıristiyanlaşmış Suriye arapları ile münasebeti oldu. Bunlar ona hıristiyanlık akîdeleri hakkında malûmat vermiş olsa gerektir. Olgunluk çağında, kırkında, bu tecrübeli adam kavmini islâha teşebbüs etti» (49).

Hamidullah bu konudaki fikirlerini daha iyi anlatabilmek için müsteşrik Filip K. Hitti'nin ve Napolyon'un fikirlerini naklediyor ve İştirak ettiğini anlatıyor. Hamidullah adı geçen eserinde şöyle diyor;

(46) Aynı eser, s. 281 (Fransızcasında, s. 279).

(47) Aynı eser, s. 283 (Fransızcasında, s. 281).

(48) Aynı eser, s. 284 (Fransızcasında, s. 281).

(49) Aynı eser, s. 34 ve 21 (Fransızcasında, s. 31 ve 17).

Beşer tarihi, olayların sebep ve neticelerini birbirini takibetmesinden başka bir şey değildir. İslâmın zuhurunda yer yüzünde çok sayıda din vardı. Yeni bir dine ihtiyaç var mı idi? Ve onun muvaffakiyeti hangi şartlara bağlı idi? Bu soruya Profesör Filip K. Hitti'nin cevabı gayet veciz ve faydalıdır. «Aslî şekli ile İslâmiyet, Sâmi kavimlere ait dinlerin mantikî mükemmelleşmesidir» (50).

Araplar bütün eski çağ esnasında enerji ve kabiliyetlerini muhafaza ettiler. Sent-Helen'deki ikâmeti esnasındaki tefekkürlerinde Napolyon haklı olarak şöyle düşünüyordu: «İslâmiyyetin tesisinde, bazan mucizeleri doğuran tesadüfi şartlardan ayrı olarak, bizim bilmediğimiz bir şey olması lâzımdır. Bize gizli kalan herhangi bir ilk sebebin neticeleri ile Hıristiyan dünyasının şaşılacak bir şekilde bozulmasında, belki de çöllerin dibinden birden fırlayan bu kavimlerin, kendi aralarında uzun harpler yapmış olmaları neticesi, aralarından büyük seciyeler, büyük kabiliyetler, mukavemet edilmez hareket kuvveti veya buna benzer mahiyette başka bir sebep, vs. teşekkül etmesi rol oynamıştır (51).

Görüldüğü gibi Hamidullah her iki fikre nasıl samimiyetle iştirak ediyor. Hamidullah bunlarla bize İslâmiyetin, cemiyetin normal bir düzeni olarak kendiliğinden bir çeşit tekâmül neticesinde ortaya çıktığını ve cemiyetin ortaya koyduğu insanî bir sistem olarak geliştiğini anlatmak istemiyor mu? Hamidullah İslâmiyeti Sâmi kavimlerine âit dinlerin mükemmelleşmesi olarak tarif ederken, harpleri ve çeşitli cemiyet hareketlerini takiben de islâh edici büyük seciye ve kabiliyet sahiplerinin çıkacağını, bunun da islâmın naşiri bulunan Hz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) olduğunu imâ etmek istiyor. Hz. Peygamber (Sal-

(50) Aynı eser, s. 19 (Fransızcasında, s. 15).

(51) Aynı eser, s. 26 (Fransızcasında, s. 22 - 3).

lallahü Aleyhi ve Sellem) elbetteki onun bahsetmek istediğinden daha kabiliyetli ve daha seciyeli olup, dünya ve ahirette ne kadar maddî ve manevî güzellik varsa hepsini kendisinde toplamıştır. Bu ise Allahü Teâlâ'nın seçmiş ve beğenmiş bulunduğu bu kuluna iltifat ve muhabbetiyledir. Hamidullahın bahsettiği gibi cemiyet içinde elde edilen alışkanlık ve kabiliyetlerden doğmuş değildir. ←

Şahsî fikirlerini ilim ve târih olarak süren Hamidullah «O ummana yaptığı ticarî seyahatta Çinlilere rastlamış olsa gerek» (52), diyor ve buna karşı hiç bir delil göstermiyor. Hamidullah, İslâm dîninin, genetik bir gerilimin neticesi olduğunu ispat etmek içinse şunları söylemekten kendini alamıyor. «Hz. Muhammed'in âilesi sâdece tek tanrıci dinin en eski geleneklerini tevârüs etmekle kalmamış, aynı zamanda damarlarında Bâbil, Mısır, Arap gibi muhtelif insan ırklarının kanını taşımıştı. Bu ise O'na dar ve peşin fikirlerin üstünde bir mevki sağlıyordu (53). Hamidullah, islâmiyetin yayılmasını mâcerâperest bir hareket olarak değerlendirmektedir. «Mâcerâ rûhu büyük teşebbüsler için lüzûmlüdür (...) Dinî olduğu kadar siyasî de olan fetihlerine teşebbüs etmeden bu memleketlerin örf ve âdetlerini, seciyyelerini, kanunlarını, hattâ takibettikleri yolları biliyorlardı» (54).

Allahü teâlâ, Ankebût sûresinin kırksekizinci âyetinde Hz. Peygambere hitaben «Sen, bu Kur'an gelmeden önce, bir kitâb okumazdın. Yazı yazmazdın. Okur yazar olsaydın, başkalarından öğrendin diyebilirlerdi.» buyurmaktadır. Bütün insanlara en önce lâzım olan şey, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitablarında bildirdikleri gibi, imân ve i'tikad etmektir. İslâmiyet'in ne olduğunu ve neleri nasıl emr ettiğini iş-

(52) Aynı eser, s. 20 (Fransızcasında, s. 16).

(53) Aynı eser, s: 33 (Fransızcasında s. 30).

(54) Aynı eser, s: 27 (Fransızcasında s. 24).

te bu Ehl-i sünnet âlimleri göstermiştir. Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâmın yolunu bildiren, Kur'ân-ı Kerimden murâd-ı ilâhiyi anlayan, hadîs-i şeriflerden murâd-ı peygamberiyi çıkararak bu büyük âlimlerdir. Kıyamette kurtuluş yolu, bunların gösterdiği yoldur. Allahın peygamberi'nin ve Onun eshâbının yolunu kitablara geçiren, değiştirilmekten ve bozulmaktan koruyan Ehl-i sünnet âlimleridir.

B — Hz. Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), hakkındaki iddiaları:

MUHAMMED (Sallallahü aleyhi ve sellem), peygamberimizin en meşhur ve en mubârek bir ismidir. Kur'ân'ın dört âyetinde, ve birçok hadîslerde, sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz en çok Muhammed, ismi ile anılmıştır. Bu i'tibarla Muhammed, mükerreren medh-ü senâ olunan kimse demektir (55). Allahü Teâlâ Kur'anı kerîm'in Enbiya suresinde (107. ayet) «Biz seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik» şeklinde taltif ederken, bizzat Hz. Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) efendimiz risaletinin umûmîliğine işaretle «Ey insanlar, ben, sizin hepinize Allah'ın gönderdiği peygamberim.» şeklinde ikaz etmektedir (56).

Kıyamete kadar gelecek bütün ümmetlere de peygamber olduğuna delil olarak Kur'an'da sarîh âyetler vardır. Meselâ Cuma suresi 3. ayetinde: Allahu teâlâ şöyle buyurmaktadır, «O peygamberi Allah ümmî (Arap) lardan başka bütün ümmetlere de gönderdi ki, onlar henüz bunlara ulaşmadılar.» Bu âyet-i kerîmeden anlaşılacak hakikat Resûl-i Ekrem Efendimizin nübüvveti, yalnız kavmine ve sâde Ashâb devrine ait olmayıp her devre ve her millete

(55) Sahihî Buhari Tecridi Sarîh, cilt 10, s. 41.

(56) Aynı eser, cilt 8, s: 424.

ve bütün beşeriyete şâmil olduğudur. Kur'ân-ı kerimdeki «Ey insanlar» diye vârid olan hitâbların bütün insanlara şumûlü de İslâm Dinî'nin ve Resûl-i Ekrem'in nübüvvetinin cihan-şumûllülüğünü ifade eder (57).

Müsteşrikler, Hz. Peygambere (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) âit bilgileri yıkmak ve bu husustaki ana kaynaklar hakkında şüphe uyandırmak için halâ çalışmaktadırlar. Müsteşriklerden Tor Andraue (58), Bernard Levis (59), Nicholson (60), Brokelman (61) nübüvetten önceki hayâtı hakkındaki kaynakların yetersiz olduğunu ileri sürerek, her türlü târihî delîli ortadan kaldırmaya veya hiç değilse şüpheye düşürmeye uğraşmaktadırlar. İşlerine geldiğinde O'nun nübüvvetten önceki hayatını çok iyi bildiklerini bununla onun çeşitli yerleri gezerek ve çeşitli din sâlikleriyle konuşarak çok şeyler öğrendiğini ve bu öğrendikleriyle kavmini islah çalıştığını anlatmak istiyorlar. Elbetteki gözler, çok parlak ışık karşısında da kör olurlar, mantıkla bağlantılarını kaybederler. O'nun sâdece kendi kavmini (Arap kavmini) islah etmek için ortaya atıldığını, iddia ederler.

Hamidullah ise eserinde zaman zaman Hz. Peygambere (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) korkaklıkla itham etmektedir. Tâif'den yaralı olarak doğduğu şehrin civarına gelebildi. O, oraya girmeye cesâret edemedi (62). Hz. Ömer (Radiyahü anh) bu korkaklık karşısında infiâlini saklıyamıyarak, Hz. Muhammed'in karşısına çıkmağa cesaret etti (63). Kendisine bir kere daha danışılmadan em-

(57) Sahihi Buhari Tecridi Sarih, cilt 11, s: 200 ve 201.

(58) Tor Andraue: Op. Cit., s: 31.

(59) Bernard Levis: el-Arap fi't-tarih, s: 49.

(60) R. A. Nicholson: A Literary History of the Araps, s: 148.

(61) Brokelman: Aynı eser, c. 1, s: 34.

(62) Hamidullah: Aynı eser, s: 96 (Fransızcasında s. 97).

(63) A.g.e., s: 163 (Fransızcasında s. 167).

rin yerine getirildiği hallerde elinden hiç bir şey gelmiyordu (64), Hz. Hatice (R.A) olmasaydı, Hz. Peygamber islâm dinini tamamlamadan kaybolabilirdi (65) gibi. Dilerdik ki, Hamidullah bu tip kelimeler yerine daha edepli ve daha ilmi kelimeler kullanmış olsaydı. Cesaret edemedi, bu korkaklık karşısında, elinden bir şey gelmiyordu gibi sözler yerine sebeb ve illetleri yakından takip ediyordu, şeklinde de yazabilirdi. Ne yazık ki Hamidullah'ın eseri bütün bütün bu tip kelimelerle dolu bulunmaktadır. İnsan bunların kasden yerleştirilmiş olduğunu mecburen düşünüyor. Şöyle ki, gösterdiği kaynaklarda da böyle kelimeler yoktur.

Hamidullah, aşağıdaki ifadeleriyle de Kur'ân'da adı ve sanı geçmeyen Hindistan'daki ineğe tapan buda dininin müessisi bulunan Gödama Buda'yı peygamber ilân ederken, Hz. Peygamberin son peygamber olmadığını da îmâ etmektedir. Şöyleki:

Kur'ân-ı kerîm müfessirleri, Gotama Buda'yı, Musa'ya, İsa'ya gönderilen tebliğlerin müştereken yeni bir peygamberin geleceğini haber verdiklerini ve onların tamamlıyamadığını bu son gelenin ikmal edeceğini meydana koyuyorlar. Tabiidir ki, bu müfessirler haberi peygamber Muhammed'in (Sallallahu aleyhi ve sellem) gelmesiyle tahakkuk etmiş görüyorlar (66).

Burada Hamidullah, Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) son peygamber olduğu inancından kendini uzak tuttuğunu bizlere anlatmış olmuyor mu? Yoksa buna da mı tercüme hatası diyerek kurtulacaklar. Maalesef bu kaçamak kapısı kapalı bulunmaktadır. Çünkü Fransızcası da aynı şekilde.

(64) A.g.e., s: 172 (Fransızcasında s. 176).

(65) A.g.e., s: 109 (Fransızcasında s. 110).

(66) A.g.e., s: 69 (Fransızcasında s. 70).

Peygamber efendimizin Kur'ân diliyle kendisine verilmiş olan en sevimli bir adı daha bildirilmiştir ki: Hâtemü'n nebiyyîn'dir. Muhammed, peygamberler câmiasının fezlekesi ve bitimi demektir. Nasıl ki Hâtim kelimesi de halk arasında bitim, şeklinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Hâtemü'n nebiyyîn vasfı, Peygamberimize mef'hâret ün-vânî olan Resûlüllah ile birlikte, Ahzâb Sûresinin 40. âyetinde verilmiştir. Peygamberlerin sonu olduğuna dâir «Ben ancak mekârim-i ahlâkı ve insanlık faziletini tamamlamak için gönderildim» hadisi de bu hakîkatın bir ifâdesidir (67).

Hamidullah, peygamberlerin ismet sıfatından haberi yokmuş gibi davranarak, İbni'l Kelbi'den (taşkın bir râfızı ve bir numaralı yalancı olduğu sağlam kaynaklarla sabit iken) nakil yaparak; «put önünde esmer bir koyunu kurban ettiğini,» eserine sıkılmadan iliştirir (68). O'nu düz taban göstermek için de «ayaklarının tabanı ise bir çukurluk arzetmezdi (69)» şeklinde baklayı ağzından çıkarır. Halbuki düz tabanlığın zâhiren görülen hiç bir alâmeti nakledilmemiştir. ←

Hamidullah ile aramda geçen bir münazaradan yeri gelmişken bahsedeyim: «Kitabınızda bir cümleyi okuduğumuzda bu cümlelerinizi tevil etme imkânı bulamadım ve çok rahatsız oldum, çünkü bu Allâhü Teâlâ'nın Kur'ân-ı kerîmdeki murâd-ı ilâhisine zıt bulunmaktadır. Şöyle ki, Allahü Teâlâ Kur'ân-ı kerîm'de bütün dinlerden üstün kılmak üzere, peygamberini, doğruluk rehberi Kur'ân ve hak din ile gönderen Allah'dır (70).

— Kâfirler istemese de Allah nûrunu mutlaka tamamlayacaktır (71).

(67) Sahihi Buhari Tecridi Sarih, c. 9, s: 256.

(68) Hamidullah: Aynı eser, s: 47 (Fransızcasında s. 45).

(69) A.g.e., s: 55 (Fransızcasında s. 54).

(70) Kur'ân-ı Kerîm, Feth sûresi ayet 28 ve Saf sûresi ayet 9.

(71) Kur'ân-ı Kerîm, Tevbe sûresi, ayet 32 ve Saf sûresi ayet 8.

— Bugün size dininizi bütünledim, üzerinize olan nimetimi tamamladım, din olarak sizin için islâmiyeti beğendim (72). buyurmaktadır.

Bu âyetleri kendisine söyleyince, bir müddet durakladı ve sonunda şöyle dedi, «Haklısınız bu cümle tevil edilemez». Tevil edilemeyince arkasından tekfir etmek gelir. Ehli sünnet bizim gibi mukallitlere tekfir etme hakkını vermediği içindir ki rahatsız oldum, ve hakkın zayî edilmek istenmesi karşısında da fevkalâde çok üzüldüm. Hamidullah mutlaka bunları biliyor. Şöyleki Kur'ân-ı kerîm'i ezberden bildiğini yine kendisi bildirmektedir (73). Hamidullahın kendisine nakl ettiğim cümlesi şu idi: «Hz. Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem), Hz. Hatice (R.A) olmaksızın, kendisinden önceki bir çok peygamberler gibi Hz. Muhammed (Sallallahü aleyhi ve sellem) de büyük muvafakiyetlere erişmeden kaybolabilirdi (74).»

Şimdi okuyucumuza soruyorum, bu söze doğru mu diyelim, doğru denilirse «kâfirler istemese de Allah nûrunu mutlaka tamamlayacaktır». lafzı Celilinin hikmeti nice olur. Elbetteki Hamidullah ve onun gibiler nasıl düşünürlerse düşünsün, bu din ikmal olmuştur. Bu tamamlanma, hiç bir zaman mutlak olarak sebep ve illete de bağlı değildir.

Hamidullah, cemiyetten yeterince bilgi almış olarak tarif ettiği Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) idealini de şu cümlelerle belirtmektedir. «O'nun yegâne arzusu eski peygamberlerin (...) tebliğlerini tekrar canlandırmak, ebedî hakikatlerle ihya edip tamamlamaktır.» İnsan

(72) Kur'ân-ı Kerîm, Maide sûresi ayet 3.

(73) Hamidullah: İslâma Giriş, İstanbul — 1965, s: 28.

(74) Hamidullah İslâm Peygamberi, İstanbul — 1969, s. 109 (Fransızcasında s. 110).

bu cümle karşısında şaşırıyor ve pes dememek elde değildir. Müsteşrikler bile ancak bu kadar rahat konuşabilir. Bu ifade dinin aslına ve rûhuna inanmıyanların olabilir. Hamidullah aynı cümlelerini şöyle tamamlamaktadır: «Hz. Muhammed (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), Allahu Teâlâ'nın kendisinden sonra bir peygamber daha göndermesine lüzum kalmaksızın, ilâhi tebliğinin hiç değişmeden bâkî kalacağına dair samimi kanaatinde yanılmamıştır (75)».

Bu cümlenin de yukardakinden ne farkı var? Bu ifadeleriyle Hamidullah, Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) günlük hadiselerin ortaya çıkardığını ve kullandığı metoda da samimi olarak inanmış biri olarak, kabul etmektedir. Halbuki, Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) son peygamber olduğu ve son dîni Kur'ân'la tamamlandığı, ayetlerle kesin bilgi şeklindedir. Bunda şahsın kanaati ve düşüncelerinin yeri yoktur ve olamaz da. «İman ettim» diyen bir müslüman dahi bundan başka bir şeyi aklına bile getirmez. Getirirse nasıl imân ettiği söylenebilir.

Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) vasat insanları ihya etmek için geldiğini iddia edecek kadar da, Hamidullah'ın cüretli olduğunu yukarda görmüştük. Hamidullah bir cümlesinde de şöyle diyor: «Zâhid ve kendi doktrinini tatbik eden birisi olarak Muhammed'in hayatı» Allahu Teâlâ'nın mutlak kontrolunda olan ve vahy vasıtasıyla Kur'ân'ı indirdiği en sevgili kulu için, «kendi doktrinini tatbik eden birisi» demek doğru olur mu?

Üniversitemiz profesörlerinden birinin oğlu, Hamidullah'ın Fransızca olan eserlerini okuduğunda, garipsemiş ve şunu söylemiş: «Bu Hamidullah hoşuma gitmedi, çünkü Hz. Peygamberin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) ismi

(75) Aynı eser, s: 14 (Fransızcasında s. 10).

(76) Aynı eser, s: 15 (Fransızcasında s. 10).

geçtiği yerlerde, hiç bir salavâta rastlanmıyor». Düşünül-sünki, Hamidullah'ın lakaydiliği buradan dahi belli. Bu hu-sus ise Kur'ân-ı kerîm'de bir emir olarak vaz edilir (Ah-zâb sûresi, 56. ayet).

Cenâb-ı Hak, hepimizi dünya ve âhiretin efendisi ve bütün insanların her bakımdan en yükseği ve en iyi olanı, peygamberimiz Muhammed Mustafa'ya (sallallahü aleyhi ve sellem) tâbi olmak seâdetiyle şereflendirsin. Çünkü Ce-nâb-ı Hak, ona tâbi olmağı, ona uymağı çok sever. Ona uymanın ufak bir zerresi, bütün dünyâ lezzetlerinden ve bütün ahiret nimetlerinden dahâ üstündür. Hakiki üstünlük, onun sünnet-i seniyyesine tâbi olmaktır. İnsanlık şerefi ve meziyeti, onun şeri'atine uymaktır..... Her mü'min, Peygam-berimizi (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), malından ve cânın-dan dahâ çok sever. Bu sevgisinin bir âlemeti, sünnetleri yapıp mekrûhlardan kaçınmaktır. Bir mü'min bütün bunla-ra, tâbi olduktan sonra, mubahlarda da, ne kadar ona uyar-sa, o derece kâmil ve olgun bir müslimân olur. Allahü Teâ-la'ya o derece yakın ve sevgili olur:

Resûlullahın (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) söyledikle-rinin hepsini beğenip kalbin kabûl etmesine, ya'ni inanma-sına «İmân» denir. Böylece inanan insanlara, «Mümin» de-nir..... Muhammed aleyhissalâtü vesselâm'a tâm ve kusur-suz bir şekilde tâbi olabilmek için, onu tâm ve kusûrsuz sevmek lâzımdır. Tâm ve olgun sevginin alâmeti de, onun düşmanlarını düşman bilmektir.

Seyyid Abdülhakim-i Arvasi (K.S) buyuruyor ki, Her peygamber, kendi zamanında, kendi mekânında, kendi kavminin hepsinden, her bakımdan üstündür. Muhammed (Aleyhisselâm) ise, her zamanda, her memleketde; ya'ni dünyâ yaratıldığı günden, kıyamet kopuncaya kadar, gel-miş ve gelecek, bütün varlıkların, her bakımdan en üstünü-dür. Hiç kimse, hiçbir bakımdan onun üstünde değildir.

Bu güç bir şey değildir. Dilediğini yapan, her istediğini yaratan, onu böyle yaratmıştır. Hiç bir insanın onu medh edecek gücü yoktur. Hiç bir insanın, onu tenkid edecek iktidarı yoktur (77).

C — VAHY, hakkındaki iddialar:

Vahy, Kur'an-ı Kerimin Hz. Peygamberimize (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) indiriliş biçimine dinimizce verilen bir addır.

Kaynağı vahiy olan Kur'an sûreleri bazen bir bütün olarak bazen de âyet âyet Allahu Teâlâ tarafından Hz. Peygamberimize (Sallallahü aleyhi ve sellem) gönderilmiştir. Aliah (Celle Celâluh) tarafından olan bu bildirilişi, normal ilhamdan ayırdetmek için, «Vahiy» denildi.

Vahiy, Kur'an'ın bildirdiğine göre «Oku» anlamına gelen «ikra» ile başladı. Kur'an tamamlanınca son buldu. Vahiy'de itibar edilen ifâde, mâna ve lafız Allah'a aittir. Hadîsi Kudsî adı verilen hadislerin mânası Allah'tan, lafzı ise Hz. Peygamberimize (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) aittir.

Vahy'in yukardaki tarifine göre, Kelâm-ı ilâhî olan Kur'an muhlûk değildir. Ehl-i sünnete göre itikad budur. Dînimize göre Hz. Peygambere (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), peygamberliği Allah tarafından bildirildikten sonra vahiy gelmeğe başladı. Bundan dolayı peygamberliğin bildirilişi de bir vahiy niteliğindedir.

Yine biz, vahy'in Cebrâil Aleyhisselâm vâsıtasıyla yapıldığını Kur'an-ı Kerim ve Hadîs-i şeriflerin delâletiyle öğreniyoruz.

Müsteşrikler, İslâm'ın vahy'e dayalı bir din olmadığını göstermek için çeşitli iftiralara ve şahsî yorumlara baş

(77) Hüseyin Hilmi Işık: Seâdet-i Ebediyye, İstanbul — 1974, s: 18, 31, 32.

vurmuşlar ve «vahy'i,» vehim, zan, hayâl ve Resûl (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) in yakalandığı bir hastalıktan ibaret olarak tarif etmişlerdir. İslâmın azılı düşmanlarından Goldziher, vahy hakkındaki sözünün başında der ki: «Bu sadece fevkalbeşer kimselerin yakalandıkları hastalıklardır ki, bu kimseler hastalığın tesiri ile daha önce meçhul olan yeni bir hayat nizâmı ortaya koymaya ve eski nizâmın kötülüklerini yıkmaya kendilerinde kuvvet bulurlar. Nebi (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) nin yahut havâriilerin gayretleri işte bu îzâh ettiğimiz hastalıktandır.» (78).

Brokelman da vahy'den bahsederken «Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) in Allah tarafından vahy gibi bir şey işittiğini zannettiğini ilân etti (79), diyor. Bu tip çirkin iddiaları saymakla bitiremeyiz.

Hamidullah bu konuyu kitabında işlerken şöyle bir ifadeyi, kendiliğinden ilâve etmeyi de ihmal etmiyor, «Vahy'i müteâkiben ve içten öyle hareketleniyor ve heyecanlanıyordu ki». Böyle bir ifâdeye hiç bir kaynakta rastlanmadı. Bu da gösteriyor ki, bu ifade Hamidullahın eklemesidir (80). Hamidullah bu ifadesiyle yukarıda adı geçen Goldziher ve Brokelman'ı ya destekliyor veya onların bu fikrini kabul ediyor. Her iki halde de kendisinin vahy'e itikadı hususunda şüphe doğurmaktadır.

Hamidullah daha önceki sahifelerde de gördüğümüz gibi, Hz. Peygamber'i (Sallallahu Aleyhi ve Sellem), misyoner, yahûdi politikasıyla hareket eden basiretli bir reformcu olarak tarif ettiği gibi, «Kaynakların susması kâfi bir delil değilse» şeklinde ilmî namusu bir kenara iterek, kendi kafasında tasarladığı şekilde, Hz. Peygamberi (Sallal-

(78) Goldziher: el-Akîdeül ve's-Şeriatü fi'l-İslâm, s: 12.

(79) Brokelman: Tarihu's-Şuubi'l-İslâmiyye, c. 1, s: 40.

(80) Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 1, İstanbul — 1969, s: 66 (Fransızcası, Paris — 1959, s: 66).

lahu Aleyhi ve Sellem) çeşitli yerlerde gezdiriyor, gittiği ve gördüğü yerlerde her türlü sistemi ve bir çok dinleri de öğrenmiş kabul edip, O'nun bu bilgilere dayanarak kavmini islahaya çalıştığını anlatmak istediğini yine önceki sahifelerde görmüştük.

Müsteşrikler gibi Hamidullah'ın da vahy'e dayalı bir İslâm değil de, tecrübeye dayalı İslâm düşündüğünü anlıyoruz. Neden bu kadar bu mevzuyu müsteşrikler paralelinde incelemek istiyor'um bundan başka bir izahı bulunabilir mi? Bu kanâatımızı kuvvetle destekleyecek olan fikirlerini bundan sonraki Kur'an hakkındaki bahsimizde göreceğiz. Müsteşrik Filip K. Hitti'nin «Aslî şekliyle İslâmiyyet, Sâmi kavimlere ait dinlerin mantikî mükemmelleşmesidir.» (81). gibi, çirkin iddiasına samimiyetle inanan ve inandığını «veciz ve faydalı» kelimeleriyle belirten, Hamidullah'ın Vahy'e inandığını nasıl kabul edebiliriz? Ve o bunu nasıl tevil edebilir. Görülüyor ki, burada tevil kapısı dahi kapalı bulunmaktadır.

Hamidullah, İslâm dininin vahy'e değil de, genetik bir gerileme bağlı olduğunu göstermek için de, Hz. Peygamberin (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kanında, çeşitli dinleri taşıyan akraba ve dedelerinin genetiğinin bulunduğunu dahi iddia etmektedir (82). Böyle bir iddia Hamidullah'ın vahy'e inandığını gösterir mi?

Vahy ile ilgili senetler, kütübi sitte'de hadis olarak, Kur'an-ı kerîmde âyet olarak bulunmaktadır.

Allahu Teâlâ Kur'an-ı Kerim'de «Kur'an-ı sadrında cem etmek, sana tilavet ettirmek bize âitdir. Lisân-ı Cibrîl ile Kur'an-ı sana okuduğumuzda sen yalnız dinle. Ondan sonra onu anlatıp belletmek yine bize âitdir.» buyurmaktadır.

(81) Hamidullah: Aynı eser, s. 19; Hamidullah: Prophite de L'İslâm, Paris, 1959, s. 15.

(82) Aynı eser, s. 33; Aynı eser, s. 30.

(83). İbni Abbâs Hazretleri, Buhari Şerifte geçen bir hadiste, bu yukardaki âyetin bir evveli de dahil olmak üzere tefsir etmekte ve bitiminde hadisi şöyle tamamlamaktadır: (... Cibrîl (aleyhis-selâm) gidince getirmiş olduğu âyet-i kerime'yi o nasıl tilâvet etmiş idiye Nebiy- (yi Muhterem) sallallahu aleyhi ve sellem de öylece tilâvet ederdi (84).

Bu kısa izâhâtımızdan da anlaşılacağı üzere islâmın, tecrübeye dayalı olarak değil de, vahy'e bağlı olarak Allah tarafından Cibrîl-i emîn vasıtasıyla Hz. Peygamber'e (sallallahu Aleyhi ve Sellem) bildirilmiş olduğunu gördük, biz de bu şekilde itikad ediyoruz.

D — Kur'ân-ı Kerîm:

Kadızzâde (Rahmetullahı aleyh), Ferâid-ül fevâid fî-be-yân-il Akâid (âmentü şerhi) adlı, ehl-i sünnet akaidini gösteren kitâbında, kitablara iman bahsinde şöyle bahsetmektedir: Allahü teâlâ yeryüzünde olan peygamberlerin bazısına gökten kitâb indirmiştir. Tevrât'ı Mûsâ aleyhisselâma Zebûr'u Dâvût aleyhisselâma, İncil'i İsâ aleyhisselâma ve Kur'ân-ı Kerîmi kâinâtın efendisi Muhammed Mustafa'ya (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) indirmiştir. Böyle inanmak farzı ayn'dır. Çünkü dinde zarûrî bilinmesi ve inanılması gereken şeylerdendir. Bunlar büyük dört kitabdır. Bir rivâyette kitablar yüzdörttür. Dördü, adı geçen bu dört büyük kitab, yüzü ise suhufdur. Nitekim Ebû Zer (Radıyallahü anh) şöyle bildirir: On suhuf Âdem aleyhisselâma, elli suhuf Şit aleyhisselâma, otuz suhuf İdris aleyhisselâma, on suhuf İbrahim aleyhisselâma inmiştir. Lâkin burada evlâ olan kesin hükm vermemektir.

Bu kitabların hepsi gökten indikleri minvâl üzere sâ-

(83) Kur'ân-ı Kerîm, Kıyâme sûresi, ayet 17 - 19.

(84) Sahihi Buharî, Tecridi Sarih, s. 16.

dıklarıdır, doğrudurlar. Hakkı söyleyicilerdir. Hepsî Allahü teâlânın kelâmıdır. Nazmı ve tertibi Allahü teâlâdandır. Mahlûk, yaratık tertibi değildir. Cebrâil aleyhisselâm adındaki melek ile indirilmişlerdir. Kur'ân-ı azim hepsinden sonra inmiştir. Mu'cizelerin en büyüğü Kur'ân-ı Kerîm olup, hâle, duruma, icâba göre, lüzûm oldukça, az az vahy olunmuştur. Peygamber efendimizin (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) âhirete teşrifinden önce tamamlanmıştır. Bütün fâsihler ve belâgatla söyleyenler, en küçük bir sûresi gibi söyleyemediler. Nitekim Allahü teâlâ Bakara sûresi yirmi üçüncü âyetinde; «Muhammed aleyhisselâma gönderdiğimiz şeyde, ya'nî Kur'ân-ı Kerîm'de şüphede iseniz, onun gibi bir sûre getiriniz; Allahu teâlâdan gayri putlarınızı, şâhid ve sâirlerinizi çağırınız, eğer bu insan sözüdür, sözünüzde doğru iseniz, onun gibi bir sûre getirsinler, ona düşmanlık ile, onun gibi bir sûre getiremediniz, bundan sonra da getiremediğiniz takdirde o ateşten sakının ki, onun tutuşduracağı odunlar kâfirlerin bedenleridir ve onlar için hazırlanmış kızgın taşlardır.» ve İsrâ suresi, seksen sekizinci âyetinde: «Onlara de ki, eğer insanlar ve cinler, belâgat, fesahat ve hüsn-ü nazmda bu Kur'ân gibi getirmek için uğraşsalar, birbirlerine yardım etseler onun benzerini getiremezlerdi.» buyuruyor. Hattâ çok iyi arabca bilen arablar bile bunu anlayamadılar. Belâgat, fesahat ve hüzn-ü nazmına hayran oldular.

Velhasıl, Kur'ân-ı kerîm bütün mu'cizelerden büyük ve üstündür. Allahü teâlâ çok yerde onu övmüş, mübârek isimlerle anmıştır... Diğer mu'cizeler devamlı olmadı. Kur'ân-ı kerîm ise, kıyâmete kadar bulunacaktır. Nitekim Allahü teâlâ Hicr sûresi, dokuzuncu âyetinde: «Kur'ân-ı Kerîmi biz indirdik, değişmeden koruyan da biziz.» buyurmaktadır.

Sûrelerin sırası da, Allahü teâlânın emri ile dir. Bes-

mele-i şerife, sûrelerin aralarını ayırmak için indirilmiştir. (Cebrâil aleyhisselâm her sene bir kerre gelip, o âna kadar inmiş olan Kur'ân-ı kerîmi, Levh-il mahfuzdaki sırasına göre okur, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem efendimiz dinler tekrar ederdi. Ahirete teşrif edeceği sene, iki kerre gelip, temâmını okudular. Muhammed aleyhisselâm ve Ashaptan çoğu, Kur'ân-ı kerîmi temâmen ezberlemişlerdi.) Fakat Kur'ân-ı kerîm ve o zaman bir kitâbda toplanmayıp, herkes bir mikdar yazmış idi. Sonra hazret-i Ebû Bekr (Radiyallahü anh) hilâfeti zamanında, Hazret-i Ömer (Radiyallahü anh) ile meşveret edip, bir müshafda toplanmasını hayırlı gördüler. Sonra Zeyd bin Sâbit (Radiyallahü anh) Ebû Bekr'in (Radiyallahü anh) emri ile sahifelerden ve hâfızlardan alarak ve toplayarak bir mushaf yazdı. Sonra hazret-i Osman'ın (Radiyallahü anh) hilâfetinde sahabenin büyüklerinden Zeyd bin Sâbit, Abdül-lah İbni Zübeyr, Sa'd bin As, Abdüllah bin Hâris bin Hişâm'a (Radiyallahü teâlâ anhüm) emredip yedi Kur'ân-ı kerîm yazdırdılar. Eshâb-ı Kirâmın hepsi bu Kur'ânın her yerinin doğruluğunda icma ettiler. Birisini Medine-i münevverede alıkoyup, birini Mekke-i mükerreremeye, birini Yemen'e, birini Basraya birini Bahreyn tarafına, birini Şam'a, birini Kûfe'ye gönderdi.

Bütün eshâb, hazret-i Osman'ın re'yine icma' edip, tevâtür ile zamanımıza kadar geldiği sâbittir. Bu bildirilen Kur'ân-ı kerîme azdır, dahası vardı, veya çoktur, ilâve edildi diyen kâfir olur. Allahü teâlâ bize beğendiği şekilde itikad, söz ve amel ihsân eylesin. Gece, gündüz Kur'ân-ı kerîm okumağı nasip eylesin (85).

Müsteşrikler, Kur'ân-ı kerîm'in toplanması ve kitâb haline getirilişi husûsunda herhangi bir iftira kampanya-

(85) Kadızade: Büyük Amentü Şerhi, İstanbul, 1974, s. 109.

sına girişemiyorlar. Çünkü toplanmasında, ilmî üstünlük, onların bu husustaki ağızlarını kapamaktadır. Almanya'da Kur'ân-ı kerîm enstitüsü adı altında, bir müessese kuruldu. Bunun amacı, en eski Kur'ân-ı kerîm nüshalarını toplayıp, bunlar arasındaki uyuşmazlıkları tesbit edip, Kur'ân-ı kerîm'in muhtelif olduğunu ve incil gibi bunun da bozulduğunu iddia etmek. Ne var ki, en eski yazmaların bir araya getirilmesine ve karşılaştırılmasına rağmen, bütün nüshaların birbirinin aynı olduğu görülmüştür. İkinci Dünya Harbinde, Berlin'in bombalanması sırasında bu enstitüye isabet eden bir bomba, enstitüyü müdürü ile birlikte havaya uçuruyor.

Thamirler
11/16/64

Fakat buna rağmen inatlarında ısrar ettiklerinden, iftirâ kampanyasından vazgeçemiyorlar. Müsteşrikler halâ Kur'ân-ı kerîm içinde uyuşmazlıklar ve tenakuzlar bulmak çabası içindeler.

Müsteşrikler, öncelikle Kur'ân-ı kerîm'i vahy'e bağlı kitab olarak kabul etmemekteler. Umumiyetle misyoner olan bu müsteşrikler, ilmî metod v.s. gibi iddialarla hiç bir zaman, Hz. İsa aleyhisselâm'ın vahyine saldırmamaktadırlar. Ve o hususta herhangi bir şüphe dahi etmek istememekteler. Üstelik onun hiç bir şekilde teorik ve tecrübî yönden tenkit edilemeyeceğini kabul ve müdâfaa bile etmektedirler. Fakat Vahyî Muhammed (Sallallahü Alehi ve Sellem) hakkında ise münakaşa kapısını bütün bütün açık tutmak istiyorlar. Şayet vahy ilimle bağdaşmıyor dıyorsa, vahyî İsa aleyhisselâm hakkında aynı şeyleri yapmaları gerekmez mi. Bu gösteriyor ki, bunlar ilmî nâmûsu bir kenâra bırakıp iftiralarına devam etmektedirler. Kur'ân-ı Kerîm'in vahye bağlı olmadığını ve içinde tenâkuzlar bulunduğunu iddia edenler arasında Tor Andraue (86), Bernard

(86) Tor Andraue: Op. Cit., s. 27.

Levis (87), Anderson (88), Brokelman (89), Goldziher (90), Velhovze (91), De Boer (92), Nicholson (93), Macdonald (94), gibi müsteşrikler bulunmaktadır.

Gotama Buda'yı peygamber olarak gösteren (95) ve o'nun yabanî bir incir ağacı altında vahy aldığını (96) iddia eden Hamidullah, Kur'ân-ı Kerîm'in vahy'e istinâd ettiği husûsunda kuvvetli şüphelerinin bulunduğunu, yukarıdaki satırlarımızda kısmen gösterdik. Hamidullah'a göre Kur'ân-ı Kerîm tecrübelerin bir özeti mahiyetindedir. Bunu isbat etmek, Hz. Peygamberi (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) tecrübeli adam ilân etmek için, herhangi bir ilmî senede ihtiyaç duymadan «Kaynakların susması kâfi bir sebep değilse» şeklinde sivri buluşlarıyla, hayâlî seyahatler yaptırdığını yine önceki sahifelerde gösterdik. Kur'ân-ı Kerîm'de menşe bakımından habeş diline âit kelimeler bulunduğunu söyleyen (97) ve bunun sebep ve illetini tesbit için de hıristiyan kaynaklarını delil gösteren Hamidullah, bu kaynaklara dayanarak Hz. Peygamber'in (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Habeşistan'a gittiğini ve Hz. Peygamber'in (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) neslinin Habeş olduğunu (98) imâ etmektedir.

Hamidullah, «Resûllüllah Muhammed» adlı eserinde

(87) Bernard Levis: el-Arap fi't-Tarih, s. 49.

(88) Anderson: The World Religions, s. 7, 54 - 59.

(89) Brokelman: A.g.e., s. 43.

(90) Goldziher: A.g.e., s. 78.

(91) Volhovzen: ed-Devletül-Arabiyye ve Sükûtühâ, s. 20.

(92) De Boer: Tarîhu'l-Felsefeti fi'l-İslâm, s. 49.

(93) R. A. Nicholson: Literary History of the Arabs, s. 223.

(94) D. B. Macdonald: The Development of Muslim Theology, s. 127.

(95) Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 1, s. 66; Le Prophete de L'İslâm, c. 1, s. 70.

(96) A.g.e., s. 431, (Fransızcasında, s. 432).

(97) A.g.e., s. 189, (Fransızcasında, s. 193).

(98) A.g.e., s. 190, (Fransızcasında, s. 195).

şöyle diyor: «Müslümanlar şu inançtadırlar ki, Kur'ân-ı Kerîm, Allah'ın sözünü temsil eder, O'nun yerine geçer. Muhakkak ki, Allah, ses ve lisan (dil) den ötedir. Münezzehtir. Bunu şu misalle daha iyi anlayabiliriz: Allah'ın sözü, elektrik lambasıdır, ve akım sayesinde ışık verir. Lambanın kendi rengi o Peygamber'in konuştuğu ana dilidir. Misalimizde ki, elektrik akımı (Yani Allah'ın sözü) sadece ışık verme özelliğindedir, rengi yoktur.» (99).

Şimdi burada müellifin büyük marifetlerinden bir tanesini daha birlikte görelim: O'na göre Kur'ân-ı Kerîm'in arapça lafızları Allah'ın sözünü temsil eder, onun yerine geçer... «Lambanın kendi rengi, o peygamberin (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) konuştuğu ana dilidir.» Bu mevzuda sarfettiği laflar ne kadar açıktır. Fakat bu görüş hiç bir mesnede dayanmayan ve aynı zamanda âyet, hadîs ve icmân sarâhatını rencide eden bir görüştür. Bu tip görüşlerin, islâmî eserlere sızması da islâm muarızlarının bir plânı olsa gerek. Yoksa lafız ve nazmı Hz. Muhammed'e (Sallallahü aleyhi ve sellem) âit olduğu takdirde Kur'ân-ı kerîm'in mucizeliği nerede kalır? ve Ona Allah'ın kelâmı nasıl denilebilir?

Kur'ân-ı Kerîm Usul-ü Fıkha dâir yazılan bütün eserlerde aşağı yukarı şu şekilde tarif edilmektedir: «Kur'ân-ı Kerîm, Fâtiha sûresinden Nass sûresinin nihâyetine kadar Peygamberin (Sallallahü aleyhi ve sellem) kalbi üzerine indirilmiş nazım ve lâfızdır.» (100).

Hamidullah, kendisi hakkındaki, şüphelerimizi şu cümlesiyle perçinliyor: «Kur'ân-ı Kerîm'de (...) bazı kelime farklarına rastlanması, herhalde, peygamber tarafından neshe-dilmiş, ya da anlamı değiştirilmiş (tamamlanmış) bölüm-»

(99) Hamidullah: Resûlullah Muhammed, s. 214.

(100) Sadrettin Yüksel: İctihad, Taklid, Telfik ve Hamidullah, s. 61.

← Vahy
Değil
Bu
Zindiyâ
göçü

ler sebebiyledir.» (101). Bu ifâdenin şaşırtıcı olduğu meydandadır. Bir mümin nasıl olur da, Hz. Peygamber'in (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Kur'ân-ı Kerîm üzerinde tadilat yaptığını söyleyebilir Buna imkân var mı? Müminin bu konudaki, itikadı, Kur'ân-ı Kerîm Levh-i mahfuz'daki şekline uygun olarak, Hz. Peygamber'e (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Cebrâil aleyhisselâm vâsıtasıyla vahy edilmiş olup, âyet ve sûrelerin sıraları bile yine vahy ile tayin edilmiştir. Bu da gösteriyor ki, Kur'ân-ı Kerîm'in indirilişi ve tertibi üzerinde Hz. Peygamber'in hiç bir dahlî yoktur.

Hamidullah'ın, «Kur'ân-ı kerîm Tarihi» isimli bir seminerine dinleyici olarak katılmışım. Seminer boyunca, gitikçe şiddetlenen bir üzüntü şahsımı kapladı. Çok garip şeyler anlatılıyordu. Ben bunların hepsine burada temas etmeyeceğim. Seminer sonucu, soru sorup münazara edip etmemenin fayda ve zararlarını düşündüm, hazırlıksız olduğum için yanlış yorum ve ifadeler sonunda, belki zihin ve kalplerde daha çok şüpheyeye yer bırakırız korkusuyla böyle bir münazaradan çekindim. Fakat benim sormak istediğimi bir başkası sordu. Hamidullah da daha açık olarak iddialarını tekrarladı. Bunun üzerine dayanamıyarak, söz aldım, şöyle dedim: «Kur'ân-ı kerîm hakkındaki, bu iddialarınızı yersiz ve gereksiz buluyoruz, çünkü Allahu Teâlâ Hazretleri «Kur'ân-ı Kerîm'i biz indirdik ve biz koruyacağız» buyurmaktadır. Böyle bir teminat karşısında bir âyetin korunmasıyla, bütün Kur'ân-ı kerîm'in korunması arasında hiç bir fark olamaz. İkinci bir «Teşehhüd'de okunan Tahiyâ'nın Kur'ân-ı Kerîm'den olması üzerinde, sû-i-tefehüm vardır» «sözü de yersiz ve gereksizdir. Şahsî kanatımız budur. Çünkü bizler nemaz kılmak hususunda Hz. Peygamber'den (Sallallahü aleyhi ve sellem) nasıl tâlim ettirildik-

(101) Hamidullah, İslâm Peygamberi, c. 2, s. 32, (Fransızcasında, s. 466).

se o şekilde kılarız, kaldı ki, et-Tahiyyat'ı bütünü ile ne bir sûre ve ne bir âyettir. Çünkü, onda Peygamberimizin (Sallallahu aleyhi ve sellem) iki defa, Allahü Teâlâ'nın bir defa ve Cebrâil ve meleklerin bir defa tasdik makamında sözleri vardır. Nasıl olur da insan ve meleğin sözünü Kur'an-ı kerîm'e ithal etme cüretini gösterebiliriz.» şeklinde cevapladım ve oturdum. Hamidullah bu itirazım karşısında hiç bir şey söyleyemediği gibi İslâmî İlimler Fakültesi öğretim üyeleri dahi itiraz edemediler. Hamidullah bu münazarayı takiben evime posta ile türkçe yazılmış bir mektup gönderdiler. Mektup kendi el yazısı ile yazılmıştı. Kendi yazılarını yakından tanıyorum. Mektuptaki ifadeleri gâyet açık ve fasîh idi. Mektûbunun fotokopisi 72 nci sahifede görülmektedir.

Mektup şöyle idi: «Pek Muhterem Dr. Zeki Bey, Cuma günü teşrif buyurdunuz, Bana şeref oldu. Seminerden sonra selâm ve hürmetler sunmak istedim, amma ikinci namazı sebebiyle beklemedim. Kusura bakmayınız.

Konferans esnasında bazı mülahazalar buyurdunuz, işitmedim, mütercim de çevirmedi. Daha sonra bazı arkadaşlar dediler ki, bu teşehhüd hakkında idi.

Bilmem mütercim ne dedi. Orada bir şey olabilir. Ben arz ettim ki, ilk zamanlarda Kur'an-ı Kerîm hakkında bazı acayip fikirler de var. Bir rivâyete göre, Hz. Abdullah bin Mesut (R.A) «nemazdaki her şey Kur'an-ı Kerîm'dendir» fikrinde idi. Onun dolayısıyla, onun Kur'an-ı Kerîm nüshasında teşehhüd (attahiyyât) da vardı. Amma başka sahabiler öyle düşünmedi.

Bu izahat ta yetmemişse, buyurunuz, kabul edeceğim. Allah razı olsun. Hürmetler. M. Hamidullah.»

Anlıyamadığımız şey, Hamidullah seminerde iddialı olarak anlattığı mevzudan rücû mu ediyordu? Ben yanlış anladım, benim sormak istediğim soruyu, İslâmî İlimler Fakültesi bir öğretim üyesinin sormasının sebebi, o da mı

7

İslami İlimler Fakültesi

7. Rabiulâhır 1396

Pazarı

Peki mühterem Dr. Zaki bey

آیة الله العظمى

Cuma günü teşrif buyurdunuz. Bana Bergoldu, Seminatdan sonra selam ve hürmetler sunmak istedim, amma ikinci namaz sebebiyle bekledim. Kusur bakmayınız.

Konferans esnasında bazı mülakazalar buyurdunuz, izittim, müteccim de çevirmedi. Daha sonra bazı arkadaşlar dediler ki bu teşehhud hatikinde idi.

Bilmem müteccim ne dedi. Oradan list şey ola bilis. Ben arz ettim ki, ilk zamanlarda Kur'an-ı Kerim hakkında bazı acayib fikirler de var. Bu rivayete göre, Hz. Abdullah bin Mased r.a. "namazdaki her şey Kur'an'dır" filivinde idi; onun dolayısıyla, onun Kur'an-ı Kerim nüshasında teşehhud (atta hıgât) da vardı. Amma başka sahabe'ler böyle düşünmü adı.

Bu izâhât da yelvizinse, bağışlıyorum, kabul edeceğim. Allah razı olsun.
Hürmetler.

محمد

(İ. Hamidullah)

acaba yanlış anladı. Buna cevap herhalde «hayır» olsa gerek. Kaldı ki, mektûbunda yine de kendi yönünden bizi iknâ edecek bir ifâde de göremiyoruz. Kendisi tahiyat'ın Kur'ân-ı Kerîm'den olup olması hususundaki itikadını açıklamıyor.

Daha sonra, evinde yaptığımız bir münazarada, şahitler huzurunda bu konuya şöyle temâs ettim: «Sizin Kur'ân-ı Kerîm Târihi adlı eserinizi de inceledim, orada gâyet ilmî ve insafî iken, seminerde böyle anlatmanız bizi teheffüre düşürdü. Buna cevabı «mütercim hatası» oldu. Bu «mütercim hatası» sözüyle ilgili olarak daha önce bahsetmiştim. Aynı konuya daha sonra tekrar döneceğim. Bu itibarla ileri sürdüğü bu tip mazeretleri bizi tatmin etmiyor.

Hamidullah, tefsirde kendi aklî görüşlerini de ileri sürmekten sakınmamaktadır. Şöyle ki buna misal olarak iki iddiasını gösterelim. Hamidullah eserinde «Din kitabları, masallardan istifade eder, misaller verir. Bunların târihî hadiseler olması zarûrî değildir (102)» demektedir. Bu iddia Kur'ân-ı kerîm yönünden ele alınırsa, hakikatle hiçbir ilgisi görülemez. Çünkü Kur'ân-ı Kerîm defalarca bize naklettiğine göre inanmayanlar: «Bu Kur'ân-ı Kerîm eskilerin masallarından başka bir şey değildir demekteler» diyor. O halde Kur'ân-ı Kerîm'de anlatılan hâdiselerin târihî hadiseler olması zarûridir. Bir de Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) efendimiz bir hadisinin son kısmında şöyle buyurmaktadır: «Allah Mûsa'dan (A.S) râzı olsun... Sabretseydi daha çok garib hâdiselere şâhid olacaktı. Ve Allah da onları bize nakledecekti.»

Hiç hayâlî bir hikâyede «Allah razı olsun» «sabretsey-

(102) Hamidullah: İslâm Peygamberi, cilt 1, s. 377, (Fransızcasında, s. 376).

di» gibi ifâdeler kullanılır mı? O halde hâdise hayâlî değil gerçektir (103).

Hamidullah, yine aynı sahifede Kur'ân-ı Kerîm ve Hâdîs-i şerîflerle (Sahihi Buhari'de) sabit olan Ashab-ı Kehf vakası'nı aynı konu içinde münazara etmektedir. Üstelik Hamidullah iddia ettiği meselelerde herhangi bir delil göstermeden, senet olarak şahsî fikirlerini ileri sürmektedir.

Hamidullah, Kur'ân-ı Kerîm'in Kehf sûresinde Hz. Musa Aleyhisselâmla ilgili bir kıssada adı geçen Musâ'nın, Gilgamiş olmasına manî bir durum yoktur, demektedir (104).

Târihî varlığı bile şüpheli bulunan Gilgamiş adlı şahıs, bir destan ve bir roman kahramanıdır. Hikâyesi tamâmen efsâneye dayanır, yani uydurmadır. Kehf sûresinde ismi geçen Musâ ise meşhûr Peygamber Hz. Musâ aleyhisselâm'dır. Çünkü başta hadîs âlimi Buhârî'nin rivâyetine göre Hz. Peygamber (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) o hâdisede adı geçen Mûsâ'yı peygamberlikle vasıflandırdığı gibi, hâdiseyi Hz. Musâ'ya hamletmiştir. Hz. Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem) kendisine indirilen Kitâb'ı böyle tefsir ettikten sonra, artık onu başka şekilde tefsir etmeğe kimsenin ilmen hakkı olmadığı bir gerçektir. Çünkü Hz. Peygamber'in (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) bizzat yaptığı tefsirlerde yanılmasına, dînen imkân tasavvur edilemez.

(Dikkatimizi çeken bir husus da, Hamidullah kendi şahsî fikirleri yönünde ise en zayıf, âmel edilmez hadîsleri bile senet olarak kullanırken, şayet kendi fikirlerine karşı çok kuvvetli hadis (ki, buhari'de bile olsa) leri nazari dikkate almamaktadır. Bu hâl ilim yapıyorum diyen için garip değil mi?) İşte burada da olduğu gibi yine Buhârî'deki hadis-i şeriflere iltifat etmemiştir. Hamidullah «Kur'ân-ı Kerîm'de

(103) Sadrettin Yüksel: A.g.e., s. 56.

(104) Hamidullah: İslâm Peygamberi, s. 376 (Fransızcasında, s. 375).

bu Musâ isminin Gilgamiş olmasına bir mani yoktur.» diyor.

Halbuki, İbni Abbas (Radiyallahu anh) hazretleri var, diyor. İsterseniz yine Buharî'yi dinliyelim: «Said'übnü Cübeyr, İbn-i Abbas'a dedi ki... olaydaki Musâ, İsrâil oğullarından olan Hz. Musâ değilmiş. Başka bir Musâ imiş.

İbn-i Abbas radiyallahu anh şöyle cevap verdi: «Allah'ın düşmanı yalan söylemektedir. Zira Resulullah «Peygamber Musâ İsrailoğullarına bir konuşma yaparak...» (105) şeklinde söze başlamıştır.

Demek ki, Kehf sûresindeki hâdisede adı geçen Musâ İsrailoğullarından gelen Hz. Musâ aleyhisselâm'dır, O ne Babil'lilerin destanlarında bahsedilen Gilgamiş, ne de başkası... (106).

İslâmiyetin gelişi ile birlikte, diğer dinlerin ilgâ edildiği, itikadına karşılık, Hamidullah bu itikâdî mevzûda da şüpheli bulunmaktadır. Hamidullah bu hususta şöyle diyor: «Kur'ân-ı Kerîm beşeriyeti yeni bir dine davet etmekle beraber, İslâmiyeti kabul etmeyenlere, şâyet, onlar Allah'a inanan dinlere mensup iseler kendi dinlerini unutturmak için çalışmıyor; bilâkis onların kendi dinlerini tatbik etmeleri için ısrar ediyor.» (107). İslâmiyet, geçerlilik yönünden, kendine eş tanımamaktadır. Çünkü kendisinin gelmesiyle, diğer bütün dinleri ilga etmiştir. Bu yönü ile «Kendi dinlerini tatbik etmeleri için ısrar ediyor» sözü yanlış olsa gerek, ancak sözün doğrusu «müsaade ediyor» olabilir.

Hamidullah'ın bu son ifadesiyle bizler «neden kitabının adını İslâm Peygamberi, şeklinde koydu» sualimize cevap, buluyoruz.

Kur'ân-ı Kerîm, nazm-ı ilâhidir. Nazm, lügatda, incileri

(105) Sahih Buharî: c. 1, s. 35.

✓(106) Sadrettin Yüksel: A.g.e., s. 54.

(107) Hamidullah: A.g.e., c. 1, s. 425 (Fransızcasında, s. 426).

ipe dizmeğe denir. Kelimeleri de, inci gibi, yanyana dizmeğe nazm denilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in kelimeleri arabîdir. Fekat, bu kelimeleri yanyana dizen, Allahü teâlâdır. Bu kelimeler, insan dizisi değildir ve dedikleri gibi, Muhammed aleyhisselâm Allahu teâlâ tarafından, mubârek kalbine bildirilen şeyleri, arabca olarak anlatmış değildir. Cebrâil aleyhisselâm ismindeki bir melek, bu âyetleri, bu kelimelerle ve bu harflerle okumuş, Muhammed aleyhisselâm da, mubârek kulakları ile işiterek, ezberlemiş ve Eshâbına okumuştur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı Kerîm'i Kureyş kabilesinin lügatı ile gönderdi... Bu kelâmı ilâhî olan Kur'ân mahlûk değildir. Allahü teâlânın başka sıfatları gibi, ezeli ve ebedîdir... Hulâsa, Kur'ân-ı Kerîm'in ma'nâsını yalnız Muhammed aleyhisselâm anlamış ve hadîs-i şerîfleri ile bildirmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'i tefsir eden Odur. Doğru tefsir kitabı da O'nun hadîs-i şerifleridir. din âlimlerimiz, uyumiyarak, dinlenmiyerek, istirahatlerini fedâ ederek, bu hadîsi şerîfleri toplayıp, tefsir kitablarını yazmışlardır. Tefsîr din büyüklerinin kalblerine doğan bir nûrdur. Tefsir kitabları, bu nûrun anahtarıdır. Çekmeceyi anahtarla açınca, mücevherler meydâna çıktığı gibi, o tefsirleri okumakla, kalbe bu nûr doğar. Seksen ilmî iyi bilenler, tefsirleri anlayıp, bizim gibi din câhillerine bildirmek için, çeşitli derecedeki insanlara göre, binlerle kitâb yazmışlardır... Kur'ân-ı Kerîm'i ve hadis-i şerîf'i yanlış anlamak veya şübhe etmek insânın imânını giderir. Yalnız arabca bilmekle, tefsir ve hadis anlaşılmaz. Arabca bilenleri, din âlimi sanan aldanır.

Kur'ân-ı Kerîm'in hakîki ma'nâsını anlamak, öğrenmek isteyen bir kimse, din âlimlerinin kelâm fikh ve ahlâk kitablarını okumalıdır. Bu kitabların hepsi, Kur'ân-ı Kerîm'den ve Hadîs-i Şerîflerden alınmıştır ve yazılmıştır. Kur'ân tercemesi diye yazılan kitâblar, doğru ma'nâ veremez. Okuyanları, bunları yazanların fikirlerine, düşüncelerine ve

maksadlarına esir eder ve dinden ayrılmalarına sebep olur.

E — FIKIH ve MEZHEP :

Fıkh ilmî, beden ile yapılması ve sakınılması lazım olan emrleri ve yasakları ve mubahları öğretir. Şeriat'î ya'nî Ahkâm-ı şer'ıyye'yi bildiren ilme fıkh ilmi adı verildi. Fıkh bilgilerini bilen kimseye Fakih denir. Fıkh ilmî, insanların yapması ve yapmaması lâzım olan işleri bildirir. Fıkh bilgileri, Kur'ân-ı kerîm'den, hadis-i şeriflerden, icmâ-ı ümmetden ve kıyasdan çıkarılmaktadır. Fıkh bilgisinin bu dört kaynağına «Edille-i Şerıyye» denir. Eshâb-ı kirâma ve bunlardan sonraki asrda gelen müctehidlere Selef-i Sâlihîn denilmektedir. Selef-i sâlihinin söz birliğine «İcmâ'-ı ümmet» denir. Kur'ân-ı Kerîmden veya hadîs-i şerîflerden veya icmâ-ı ümmetden çıkarılan ahkâm-ı şer'ıyyeye «Kıyâs-ı fukahâ» denir. Fıkh ilmini kuran ve ilk yapan, imâm-ı a'zam Ebû Hanîfedir. (Rahmetullahi aleyh) Fıkh ilmi çok geniştir, hepsi dört büyük kısma ayrılır.

1 — İbâdât olup beş kısma ayrılır; Nemaz, oruc, hac, zekât ve cihâd.

2 — Münakâhat olup, evlenme, boşanma, nafaka ve daha nice dalları vardır.

3 — Mu'âmelât olup, alışveriş, kirâ, şirketler, fâiz, mîras gibi birçok bölümleri vardır.

4 — Ukûbat, ya'nî cezalar.

Fıkh'ın ibâdât kısmını kısaca öğrenmek her müslimana farzdır. Münakâhat ve mu'âmelat kısımlarını öğrenmek farz-ı kifâyedir.

Bir müctehidin çıkardığı ahkâmın hepsine Mezhep denir. Ehl-i sünnetin dört mezhebi, Hanefî, Şâfiî, Mâlikî, Hambelî mezhepleridir. Müctehid olmayanların bütün hareket-

lerinde ve ibâdetlerinde, bir müctehide uyması, ya'ni bu dört mezhepten birinde bulunması lazımdır.

Müsteşrikler fıkıh üzerinde de durmuşlar ve bunun içinde olmadık sözleri söylemekten kendilerini alamamışlardır. Bunlar içinde en azılı düşman olan Goldziher başta gelmektedir. Goldziher eserlerinde İslâm fıkıhının yabancı kaynaklardan beslendiğini ve bunun pratik bir değeri olmadığını iddia etmektedir (108). O'nun bu kuru ve hiç bir ilmî sene de dayanmayan şahsî kinine karşı, yine zamanımız müsteşriklerinin bu konudaki son düşünceleriyle cevap vermenin daha uygun olacağı kanaatindeyim. Bu münâsebetle Goldziher'e karşı ilmî bir haysiyet duygusuyla bağlı bulunan bazı zavallı sempatizanlarına da cevap vermiş olacağız.

Fransız müsteşriklerinden G.H. Bousquet incelemeleri sonucunda şöyle demektedir: «Şu neticeye varılıyor ki, kaynaklardan, en yüksek noktasına kadar fıkıhın inkişafı sırasında takib edilen yol, şaşılacak bir süratle katedilmiştir... Bu nasıl ve hangi te'sirlerin altında, bilhassa Hicretin birinci asrı boyunca nasıl oldu?.. İşte Fıkıhın kaynaklarının sırrı buradadır. Hiç yoktan böyle bir şeyin meydana getirilmiş olması (herhangi bir hukuktan faydalanmadığı ilmî gerçek olarak), İslâm düşüncesinin kadr ve itibarının hesâbına kayd edilmesi lazım gelen bir şey olur... Velhasıl fıkıh İslâm'ın hemen hemen müstakil bir buluşudur (109). Yazar bu neticeye bile çok zor varabiliyor, çünkü kin ve garazlarına uygun bir ip ucu bulamıyor.

Goldziher, Fıkıh'ın temeli sayılan hadîs mevzuunda, ilmî nâmûsu bir kenara bırakarak, insafsızca saldırmaktadır.

(108) Goldziher: Vorlesungen über den İslâm, s. 67; Goldziher: Le dogme et la loi de L'Islam, s. 41.

(109) C. H. Bousquet: Revue Algerienne, Ağustos, 1947; Hamidullah: İslâm Fıkıhı ve Roma Hukuku, İstanbul 1964, s. 26, 27 ve 52.

Zamanımızda buna muhabbet besleyen ve kendini İslâm-
da müctehid gören bazı islâm cahillerinin aynı fikirleri ta-
şıdığına da şahit oluyoruz. Müslümanım diyen bu zavallı-
lar Goldziher'in «Buhari'de şüpheli ve sağlam olmayan
hadislerin olduğunu ve Buhârîde en fazla yirmi kadar sahih
hadisin bulunduğu» iddiasına, imân etmiş gibi, O'nun ağ-
zıyla konuşmaktan sıkılmamaktadırlar. Düşünölsün ki, Bu-
hari'ye böyle bir çamur atılıyor. Bu kadar titizlikle toplandığı
aşikâr olan Buhârî birçok fikhî meselelerin senedi iken, bu-
nu böyle söyliyenerin islâmiyeti nerede kalır? Buna dayana-
rarak Mehdiliğin bir yahûdî uydurması olduğunu iddia ede-
cek kadar da cüretlilere de rastlıyoruz.

Goldziher, hadîslerin, Hz. Peygamber'in sözü olmayıp,
hicrî ilk üç asırda meydana gelen hadiselerin toplanmasın-
dan ibâret olduğunu iddia etmektedir. İşte Goldziherin ha-
dîs görüşü budur (110).

Goldziher, İmâm Zühri için de «Emeviler adına hadîs
uydurduğu» iftirasını savurmaktadır. Halbuki İmâm Zühri,
sadâkati, titizliği ve emâneti ile şöhret bulmuştur. (111).

Hamidullah'ın eserlerini fikh ve Mezhep yönünden in-
celediğimiz zaman, hayretle şunu göreceğiz. Hamidullah
fikhin müessisi bulunan Ebû Hanife'den ve Ehl-i sünnet'den
bahsetmemektedir. İpin ucu işte burada kaçıyor. Öyle ki,
Brokelman bile Fikhin ilk müessisi ve tedvin edicisi olarak
Ebû Hanife'yi gösterirken, Fikhin ilk müessisi ve tedvin
edicisi olarak Ebû Hanife'yi gösterirken, Hamidullah ne
bu parlak gerçeğin ne de Brokelman'ın yanında bulunuyor.
Hamidullah, herhangi bir mezhebe bağlı olmaksızın mese-
leleri bizzat şahsî görüşleriyle halletmek istiyor. Dikkati-
mizi çeken bir başka husus da, Ehl-i sünnetin dışında ka-
lan bir çok batıl mezheplerden bahsetmesine ve bunlardan

(110) Mustafa Sibai: A.g.e., s. 40.

(111) Aynı eser, s. 12, 42.

deliller getirmesine rağmen Ehl-i sünnet'den ve bunun mü-
essislerinden bir defa bile ilaç olsun diye bahsettiğine şah-
hit olmadım. Meselâ fık'h'ın tedris ve dallarına ayrılmasın-
da ilk muvaffakiyetin Mu'tezile mezhebine âit olduğunu,
ileri sürmekte. Ve Ebû Hanife'nin bu konudaki çalışmaların-
ın üzerine perde çekilmek istenmektedir. Müsteşriklerin
de tastik ettiği gibi, bütün sağlam kaynaklar bu işi ilk defa
Ebû Hanife'nin başardığını bildirmektedirler.

Hamidullah'ın yirmiye yakın seminerini takip ettim, bu
seminerlerinde dahi Ehl-i sünnetten hiç bir delil getirilme-
di. Ama bir çok bâtil din ve mezheplerden bol bol delil
getirdiğine şahit olduk. Bu müşâhademi sempatzanı bula-
nan bir öğretim görevlisine söylediğimde, aldığım cevap
beni şaşırttı, buna hâlen daha hayret ediyorum. Müşaha-
deme ilaveten de şöyle demiştim: «İlim mevcutların bir sen-
tezini ve bundan bir neticenin çıkarılmasını icab ettirmez
mi? İtikadımızca Ehl-i sünnet böyle bir sentezin neticesi
olduğuna göre, neden bâtil din ve mezheplerden misaller
veriliyor ve çeşitli mes'elelerde Ehl-i sünnetin görüşü belir-
tilmiyor? buna cevap şu idi. «Şâyet böyle bir neticeye bağ-
lanırsa, bence bu ilim değil, sâdece bir aldatmacadır.» Tah-
min ederim ki, okuyucu benden daha fazla hayretler içinde
kalmıştır. Bu cevaba göre, demek ki, Ehl-i sünnet ilmî bir
netice değil.

Buna iki özel misalimizle cevap verelim: Hadis ilminde
Müctehid-i Fi'l-Mezhep mevkiinde bulunan Tahavi hazret-
leri (R.A) ile ikinci bin yıl yenileyicisi, İslâmdaki bid'atların
temizleyicisi, fık'h, kelâm ve tasavvufta üstâd bulunan
İmâm-ı Rabbânî Hazretleri (Kuddise sirruh) yapmış olduk-
ları bütün ictihadlarda Hanefî Mezhebine isâbet ettiklerini
görünce bu mezhebe iltihak etmişlerdir. Bu büyükler ki,
Ehl-i sünnetin bu büyük imâmını imâm olarak kabul edi-
yor da, bizler neyimize güvenerek, böyle konuşabiliyoruz.
İmâm-ı Şâfiî Hazretleri (Kuddise sirruh) büyük bir mez-

hep sahibi iken, Ebû Hanife (Kuddise sirruh) için, «fıkıhta herkes onun çocukları gibidir,» şeklinde iltifâtkâr olarak konuşmaktadır. Şimdi soruyorum, yukardaki cevabı neye göre değerlendirelim. Aynı zatın, tercüme ettiği bir eserinde «Mut'a nikâhı hususunda söylenecek en cesaretli söz ictimâ-i bir meseleden dolayı halâl olduğu'dur. (112) şeklinde, naşirin fikrine iştirak ettiğini görüyoruz. İştirak ettiğini kabul ediyoruz, çünkü dipnotta itirazî hiç bir not yoktur. Bunu görünce yukardaki cevabın, ne demek olduğu az çok anlaşılmiş, oluyor. Çünkü Ehl-i sünnetdeki dört mezheb de mut'a nikâhını haram olarak bildirmektedirler.

İcmâ meselesi:

Selef-i sâlihinin söz birliğine İcmâ'-ı Ümmet denir. Sahabe ve Tâbi'ine selef-i Sâlihîn denildiği, İbni Âbidîn'de Kadılık bahsinde yazılıdır.

Peygamber Efendimiz, «Ümmetim dalâlet üzerinde birleşmez» buyurdu. Bu hadis-i şerif, müctehidlerin sözbirliği ile bildirdikleri şeylerin elbette doğru olduklarını gösteriyor. Bunlara inanmıyan, bu hadîsi-i şerîfe inanmamış olur İbni Âbidîn, vitr nemazını anlatırken, (Dinde zarûri olan, ya'ni cahillerin de bildikleri icmâ' bilgilerine inanmıyan kimse, kâfir olur) buyuruyor. Hadîka'nın yüzonbirinci sahîfesinde diyor ki, (İcmâ' ile ve zarûri olarak bildirilmiş olan inanılacak ve yapılacak din bilgilerinde ictihâd yapmak câiz değildir. Bunlara, öğretildiği gibi inanmak lâzımdır. Bunlara inananlara (Mümîn ve müslüman) denir.

Mezhap imâmı demek, Peygamberimizin (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) Kur'ân-ı Kerîm'den çıkardığı ma'nâları, bilgileri, Ashâb-î kirâmdan işiterek toplayan, kitâba geçiren büyük âlim demektir.

(112) Ömer Ferruh: İslâm Aile Hukuku, İstanbul 1969, (Mütercim, Doç. Y. Ziya Kavakçı).

Şevâhid-ül-hak'da, Ehli sünnet âlimlerinden alarak diyor ki, (İslâm âlimleri söz birliği ile bildiriyorlar ki, hicretin dördüncü asrından sonra, dünyâda, ictihâd edebilecek âlim hiç kalmadı. Bu zamanda bütün müslimanların, bilinen dört mezhebden birine uymaları lâzımdır. Çünkü, şimdi, Kur'ân-ı Kerîm'i ve hadis-i Şerif'i anlayıp bunlardan ahkâm çıkaracak ilm sâhibi hiç bir kimse yoktur. Mezhep imâmını taklid ederek, Kur'ân-ı Kerîme ve Resûlullah'ın sünnetine (Sallallahu aleyhi ve sellem) uyulmuş olur.

Hamidullah, söz konusu olan Mir'ac seminerinden sonra, uğramış olduğu ezikliği altetmek ve fikirlerini daha iyi perçinlemek maksadıyla, mütercim arkadaşımıza ayrı bir pusula göndererek, bunların teksire ilavesini istemiş. Aynı fikrini, vermiş olduğu bir başka seminerinde de tekrarladı (112). Bu hâl O'nun fikirlerini perçinlemek şöyle dursun, kendi kendisinin fikirlerini de çürütüyor. Delillerinin sağlam olmadığını kendisi söylüyor. Bu pusulasında temas ettiği çok önemli konulardan bir tanesi de «icmâ'» meselesidir. Hamidullah bu pusulasında ve sonradan verdiği seminerinde, Ehl-i sünnetin temel dayanağı bulunan Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnetten sonra üçüncü derecede delil ve hüccet olan «İcmâ'-ı» dinamitlemekte ve bu korkunç tahrib işini usûl-i Fıkhdâ büyük âlim olan «Pezdevi'ye» (Rahmetullahı aleyh) yüklemektedir. O bu iddiasıyla, bu büyük âlimi de sû-i zan altında bırakıyor. Hamidullah, yeni bir icmâ ile eski bir icmâ'-ın yürürlükten kalkacağını, bunun için de önce birisinin bu icmâ'a muhalefet etmesi gerektiğini sonradan diğer âlimlerin bu fikirde toplanması üzerine olacağını (113) belirtmektedir. Ayrıca bu fikirlerinin de Pezdevi'nin usûli fıkhihında yazılı olduğunu söylemektedir. Pezdeviyi incelediğimizde bahsedildiği gibi böyle açık

(113) Hamidullah: Mir'ac meselesi, Erzurum 1975, (Teksir edilmiş, Mütercim Z. Aksu) s. 13.

bir fikrin bulunmadığını gördük. Şimdi biz de Pezdevî'nin «icmâ'» hakkındaki, fikrini bir kaç cümle hâlinde belirterek hakikatı ortaya koymaya çalışacağız:

FAHR'ÜL-İSLAM PEZDEVÎ (Rahmetullahi aleyh) diyor ki, «İCMÂ-I İNKÂR EDEN DİNİ İBTAL EDER. ÇÜNKÜ ÜSÛL-İ DİNİN HEPSİNİN ESAS VE DAYANAĞI MÜSLİMANLARIN İCMÂ'INA VARIR.» diyor ve şöyle devam ediyor; «İCMA'IN TAHAKKUKUNDAN SONRA ARTIK SENET ARANMAZ İCMÂ'IN KENDİSİ HÜCCET OLUR. İCMÂ'IN SENEDİNDE MÜNAKAŞA YAPILMAZ Kİ, İCMÂ'I YAPANLAR MUAHAZE OLUNMAĞA MEYDAN VERİLSİN. SENEDDE BAKILMAZ. İCMÂ' HÜCCET OLMUŞTUR. BÖYLELİKLE (ÜMMETİM DALALET ÜZERE ASLA TOPLANMAZ) HADİSİ ŞERİFİ TAHAKKUK EDER» (114).

İşte Fahr'ül-İslâm Pezdevî'nin (Rahmetullahi aleyh) icmâ' hakkındaki fikri budur. Böyle bir âlim üzerine sû-i zan serpiştirilebilir mi? İlim ve insafı bu mudur?

Hamidullah ile bu konu üzerinde yaptığım, husûsî bir münazara da, «Ehl-i sünnet'te hiç bir âlim böyle bir fikre iltifat etmemiştir, dediğimde, aldığım cevap (haklısınız) olmuştur. Buna karşı şâhidlerim de bulunmaktadır. Ehl-i sünnetin büyük âlimi olan Şemsül E'imme-i Serahsî (rahmetullahi aleyh) nin Usûl-i fıkıhında, İmâm-ı Gazalî'nin (Rahmetullahi aleyh) el-Müstesfasında ve Mahmut Esad ile İbni Melek bu konuya, ya'ni icma'ya muhalefet edilir fikrine karşı şiddetle, çatmakta ve bunun imkânsızlığını göstermektedirler.

İcmâ, islâmiyyetin temel dayanağı hâlinedir. Çünkü Kur'an-ı Kerîm'in toplanması ve bunun tam ve doğru olması, Hadîs-i şerîflerin sahîh olması (Kütübü Sitte'dekiler),

(114) Hamidullah: İslâm Hukukunda Örf ve Adet, Erzurum 1975, s. 25 (Teksir edilmiş, Mütercim, Z. Aksu).

nemazın şekli, abdestin şekli ve buna benzer meseleler icmâ ile senetlenmiş bulunmaktadır. Hamidullah'ta olduğu gibi Müsteşriklerin de istediği icmâ'ya karşı muhalefet kapısını açmak ve böylece islâmiyeti temelinden dinamitlemektir. Ne yazık ki bu hususta, Hamidullah'ın onlara yardımcı olduğunu gördük.

Yûsüf Nebhâni (Rahmetullahı aleyh) Şevâhid-ül-hak adlı eserinde diyor ki, «Şimdi ba'zı cahiller, kendilerini âlim sanıyorlar. Kur'an-ı Kerîmden ve hadîs-i şerîflerden hükm çıkarmağa kalkışıyorlar. Mezheb imâmılarından birini taklid etmeğe ihtiyacımız yok diyorlar. Hattâ mezheb imâmılarının ictihâd buyurdukları, anladıkları bilgileri beğenmiyerek, bunlar zamanımıza uymaz diyorlar. Kendilerini beğenmiş olan bu câhiller Kur'ân-ı kerîme uyduklarını sanıyorlar. Halbuki, onlar nefslerine ve şeytâna uymaktadırlar. Herkesi de Kur'an'dan ve Buhârî'den ma'nâ çıkarmağa kışkırtıyorlar. Bu ahmaklara aldanmamalıdır. Her müsliman, dört mezhebden birine uymalıdır. Dört mezhebin kolay taraflarını araştırıp, birbirlerine karışdırmamak lazımdır. Böyle yapmak yasaktır. Şimdiki din adamları ile müctehid olan âlimler arasındaki fark, yer ile gök arası gibidir. Hattâ şeytân ile melek arasındaki fark gibidir. Fekat, gâfil, ahmak ve nefslerine bağlı olduklarından, kendilerini âlim, kâmil sanıyorlar. Şeytân kendilerini aldatmış olduğundan, müctehidleri taklid etmek istemiyorlar.

Abdülganî Nablûsî, Hadîka isimli eserinde el âfetlerini anlatırken bu konuyu şu hadîs-i Şerîfle tamamlamaktadır. (Ümmetim, kötü din adamlarından çok zarar görecektir.)

F — İTİKÂD ve İBÂDET mes'eleleri:

Allahü teâlâ, Hazret-i Âdem aleyhisselâmın zehrından bütün zürriyetleri kabile kabile, sınıf sınıf, dünyadaki ter-

tib üzere, yarattı. Babaları sulbundan çıkarıp onlara akıl verdi ve onları fâil-i muhtar eyledi. Sonra (Elestü birabbiküm) ya'ni «Ben sizin rabbiniz değilmiyim?» diye hitab etti. Hepsi, sen bizim rabbimizsin dediler. Bu tasdik ve ikrar, onlara fitrat imânı oldu. Adem aleyhisselâm hepsini gördü. Allahü Teâlâ onlara imân etmelerini emreyledi. Küfr ve şirkten men eyledi. Dünyada imân edip mümin olanlar, ahde vefa eyleyip fitrat imânı üzere dâim ve sâbit olurlar. Ama kesb edip, fitrat imânını değiştirip, ahde muhalefet edenler (verdikleri sözü tutmayanlar) —Allah bizi bundan korusun— küfr üzere kalırlar (115). Kadızâde, Büyük Amentü Şerhi'ne bu cümlelerle mukaddime yaptıktan sonra, imânın doğru olmasının şartları bahsinde şöyle demektedir: İmânın; sahih, makbûl ve şer'an muteber olması için şartları vardır.

1 — Devamlı ve sâbit olmasıdır.

2 — Dinde zarûrî olan bir meselede şübhe ve tereddüt etmemeli

3 — Ehl-i sünnet ve'l-cemâat itikâdına uygun itikâdi olmaktır. Zirâ bir mümin itikâdını ehl-i sünnet itikâdına uydurmasa, doğru yoldan çıkar.

4 — Allahü teâlâdan korkmalı ve yine ondan ümid etmelidir. (Kul, korku ile ümid arasında bulunandır)

5 — Can boğaza gelmeden imân etmektir.

6 — Güneş batıdan doğmadan önce imân etmiş olmalıdır.

7 — Zarûretsiz kasten imândan bir hükmü reddetmek, *manek* küfür olâmeti kullanmamak ve küfür olan söz söylememektir.

8 — İtikadını, parlak islâm dininden almaktır. Şeriat-tan alınmayan itikada itibâr olunmaz.

(115) Ebû Zehra: Ebû Hanife, İstanbul 1966, s. 303.

Doğru imân için bu şartlar belirtildikten sonra, imânın, dünya ve âhiretteki faydaları anlatılmaktadır (116).

Müsteşrikler, islâmın akâidinde ve ibâdetlerinde şüphe uyandırmak için de çalışmaktadırlar. Bunun için bunları âlim sananların bu hususlara dikkat etmelerini tavsiye ederim.

Tor Andreua kible (117) ve abdestin (118) yahudilerden alındığını, âlim sanılan fakat islâmın düşmanlarından bulunan Brokelman Ashâb-ı Kehf kıssasını (119) hıristiyanlardan, nemaz sayısının (120) yahûdi ve İran'ın tesirinde kalarak beşe çıkarıldığını, Cuma gününü, Yahudilerin cumartesi gününe mukabil umûmî namaz günü olarak ilan edildiğini (121), Tritton ise orucun Yahûdi ve Hıristiyanların tesiri ile geldiğini anlatmak istemektedirler (122).

→ Halbuki bu iddia edilen konular, tamâmen vahye bağlı ilâhî emirlerdir.

Bu bölümle ilgili olarak, Hamidullahın bir seminerinde aramızda geçen münazaradan yeri gelmişken bahsedeyim:

KAFİRLERİN CENNETE GİRME İDDİASI

Hamidullah'ın İslâmî İlimler Fakültesi'nde verdiği «Ceza ve Kader» isimli bir seminerini dinledim. Bu seminerinde ehl-i sünnet'e uymayan bir çok görüşler ileri sürdü. Hatta, konunun hassâsiyeti ve ağırlığı açık iken, hak ve batıl

(116) Kadizâde: Büyük Amentü Şerhi, İstanbul, 1974, s. 11.

(117) Aynı eser, s. 52 - 54.

(118) Tor Andreua: les orizginesde L'Islam et le Christianisme, Paris 1955, s. 12.

(119) Aynı eser, s. 511.

(120) Brokelman: Tarihu's-Şuubi'l-İslâmiyye, c. 1, s. 43.

(121) Aynı eser, s. 87.

(122) Aynı eser, s. 52 - 3.

mezheplerin ayrıldığı yegâne mevzu olmasına rağmen Hamidullah burada da Ehl-i sünnet'in görüşünden bahsetmeyi lüzumlu görmedi. Bu konuda dahi Ehl-i sünnet'in görüşü belirtilmezse, Ehl-i sünnetim diyen hangi sempatzanı, Hamidullah'ın iyi niyetli olduğunu, nasıl bir cesâret ve samimiyetle savunabilir?

Hamidullah adı geçen bu seminerinin bir yerinde «Şeytânda da hayır vardır, çünkü, Allahu teâlâ bizi onunla imtihân ediyor» dedi. Seminer sonunda bu sözüne karşı şöyle karşılık verdim: «Şeytanda hayır vardır, sözünüzü şüphe ile karşılıyoruz, çünkü, Şeytan belli bir emr'i yerine getirmediği için lânet halkasını hak etti ve kıyamete kadar Allah'tan mücadele istedi. (Senin kullarını azıtacağım, demek istedi), Cenâb-ı Allah da bizim için teminat sayılabilecek olan şu sözü söyledi, (Sen benim muhlis kullarımı aldatamazsın), bu söz de gösteriyor ki, bizim imtihan edilişimiz yönünden büyük tesiri yoktur. Ne var ki, seminer mevzuu kaderle ilgili olmasına rağmen, nefisten hiç bahsetmediniz. (Nisa sûresi âyet. 79) «Her ne iyilik varsa Allah'tan her ne kötülük gelirse insanın kendi nefisindedir» nas'ına göre de nefisten bahsetmeniz lazîm gelmez mi idi?

Hamidullah, şeytânla ilgili itirazıma ses etmedi, ancak nefisle ilgili ilişmeme karşı çıktı. Hatta öyle bir an geldi ki bunun varlığını bile kabule yanaşmıyor. Bir ara bana, bu mevzudaki, kaynağınız nedir? şeklinde bir soru yöneltti, buna karşı cevabım şu oldu: «Şu anda bununla ilgili kaynağı hatırlamıyorum, bu âyet veya hadistir, ama hangisi olduğunu hatırlamıyorum, bu meşhur bir haber olduğuna göre, buradaki öğretim görevlisi arkadaşların bilmesi lazımdır, kanâatindeyim».

Bu işaretime rağmen kimseden ses çıkmadı. Hamidullah ta iddiasını devam ettirdi. Bunun üzerine tekrar söz isteyerek ikinci bir soruyu kendilerine yönelttim. Soru şöyle

idi: «İslâm Peygamberi adlı eserinizin ikinci cildinde bir paragrafınızı okudum, hayretler içinde kaldım. Bu paragrafta şöyle diyorsunuz; (Bazı âlimlere göre Allah'ı inkâr etmemek şartıyla, bazı âlimlere göre de Allah'ı inkâr eden bütün kâfirler en sonunda cennete dönecektir.) (123) diyorsunuz. Buradaki, bazı âlimler şerhinize rağmen, kitabınızda bu konu ile ilgili bir delil ve senet bulamadık, bununla ilgili delil ve senediniz nedir?

Hamidullah, bu soruma karşılık olarak (Bu benim sözüm değil, mütercim hatasıdır.) dedi. Tabii ki, böyle söylemekle suyu kaynaktan kesmiş oldu. Yanımızda orijinali olan eserin, Fransızcası olmadığı için, münazaraya devam edemedik. Hamidullah'ın sözünü üç ayrı eserinden tek tek aşağıdaki dip notta gösteriyoruz. İşte Hamidullah'ın samîmiyeti, bundan ibarettir. Buna sempatizanlarının ne diyeceğini merak ediyorum.

Hamidullah'ı ve mütercimi yakından tanıyan ve Fransızcası da fevkaledede iyi olan bir arkadaşına bunu söyleyince, itirazî olarak henüz daha tetkik etmeden şunları söyledi «Şayet, Hamidullah böyle diyorsa, ben de derim ki, Sait (mütercim) Fransızcayı Hamidullah'dan daha iyi bilir, böyle bir hataya düşmeyeceğine eminim.» bu sözünü tamamladıktan sonra konuyu Fransızcasından tetkik ettik, tesbitimizde, tercüme noktası noktasına doğru idi. Demek ki, Hamidullah'ın dediği gibi mütercim hatası değilmiş, sorumsuzca cevap olarak, Ehl-i Sünnet'ten delil getiremeyeceğini, kendisi de bilmektedir. Getirse, müsteşriklerden, veya İbni Teymiyye'den delil getirmesi gerekecekti. Elbette ki böyle açık bir pot kırmayı da, hiç bir zaman istemez. Müsteşriklerin bu mevzu ile ilgili fikirlerini gösterir kaynaklar da

(123) A. S. Tritton: Islam, Belief And Practices, London 1957, s. 18 - 9.

aşağıdaki dip notta gösterilmiştir (124).

Şimdi de bu iddianın Yahudilere âid olduğunu isbat edelim: Kur'an-ı Kerim, Bakara Sûresinin âyet 80-81 de bu iddianın yahudilere ait olduğunu görüyoruz. Kıymetli müfessirlerimizden Elmalılı Hamdi Yazır'ın «Hak Dini Kur'an Dili» adlı eserinden bu mevzuu naklen alıyorum; «Tevratta, Allahı bırakıp ta buzağı'ya tapanların ateşe atılacakları hakkındaki âyetin vahy edilmesi üzerine, Yahudilerin inadları kırılmış ve ümitsizliğe düşmüşlerdi. Bunun üzerine Yahudiler Dini İslâma girmeye temâyül göstermeye başladılar. Bunu gören Yahûdî hahamları telâşa kapılmışlar, Yahudileri uyarmak için şöyle demişler: «Yahudiler, buzağıya kırk gün (bir rivayette de yedi gün) tapmışlardır. Binaenaleyh biz Yahudiler. Cehennemde nihayet kırk günden (veya yedi günden) fazla kalmıyacağız.» diyerek yahûdî hahamları bu şekilde halkı teselli etmişlerdir.

İbni Abbas (radiyallahü anh) ve Mücahitten (Radiyallahu anh) de rivayet edildiğine göre Yahudiler «Dünyanın ömrü yedi bin senedir, biz de her bin sene için bir gün azap göreceğiz» demişlerdir. Diğer bir rivâyette Yahudiler «Cehennem bir tarafından bir tarafına kadar kırk senelik yoldur ve onlar bir senelik yolu bir günde kat'ederek kırk günde ikmal edeceklerdir» diye Tevrat'ta mezkûr bulunduğu iddiasını ileri sürmüşlerdir (125).

Kâfirlerin cennete girme iddiasınının Yahudilere âid olduğunu Kur'ân-ı Kerîm'den delil getirerek isbat ettikten

(124) Hamidullah: İslâm Peygamberi, İstanbul 1969, c. 2, s. 51 (Mütercim, S. Mutlu, S. Tuğ);

Hamidullah: Prophete de L'Islam, c. 2, s. 484 (Paris, 1959);

Hamidullah: İslâma Giriş, İstanbul 1965, s. 58 (Mütercim, Kemal Kuşçu).

(125) Goldziher: Die Zahiriten, s. 59;

Hughes: Dictionary of Islâm;

W. Bjorkman: İslâm Ansiklopedisi, Kâfir maddesi.

sonra, bu iddianın tutarsızlığını ve Allahu teâlânın bunlar üzerine azabının devamlı olduğunu yine Kur'ân-ı Kerîm'den, delil getirerek, gösterelim. Bu mevzuda senedi, yine Elmalılı Hamdi Yazar'ın tefsirinden gösteriyorum:

«Yâ Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) sen onlara şöyle söyle: Siz bu hususta Allah'tan söz mü aldınız? eğer öyle ise Allah ahdini bozmaz, vadinden dönmez, yoksa bilemiyeceğiniz bir şeyi Allaha iftira ederek söyleyiveriyor musunuz. Hayır mesele onların dediği gibi değil, her kim bir seyyie kazanır, bir fenalık yapar ve hat'esi: o büyük günahı kendisini her tarafından kuşatır: zâhir ve bâtını, kalbini, dilini ve diğer azalarını tamamen kaplarsa, cürmü i'tiyat ve istihlâl ederse işte bunlar eshâbı nârdır. Onlar o ateşte ebedidirler. Öyle yedi günde, kırk günde değil, hiç bir zaman o ateşten çıkamazlar, dâimâ orada kalırlar, orası âlemi ebeddir.» (126).

Kâfirlerin cennete giremeyecekleri hususu böylece açıklanmış bulunmaktadır. Bu tip iddialar, Goldziher gibi yahûdilerin olabilir, fakat Hamidullah böyle bir iddia ile neye ve kime hizmet etmektedir? İşte bizim için devamlı karanlık kalan kısım da bu sorunun cevâbıdır.

Şimdi de Hamidullah'ın evrim (tekâmül) teorisi ile ilgili fikirlerinin ne olduğunu ve bununla alakâlı itikadını ve i'mâsını inceliyelim:

Tekâmül Nazariyesi:

Hamidullah bununla ilgili olarak vermiş bulunduğu, bir seminerinde tekâmül nazariyesini işleyen Darwin'den bahsettiği, gibi bu konuyu işleyen islâmî kaynaklardan da bahsetti. İslâmî kaynaklar arasında Erzurumlu İbrahim Hakkı hazretlerinden de iktibas yaptı. Erzurumlu İbrahim Hakkı'-

(126) Hamdi Yazar Elmalılı: Hak Dini Kur'ân Dili, c. 1, s. 394.

yı (Kuddise sirruh) ve eserlerini şahsen yakından tanımaktayım.

Evrım teorisi Yahudiler tarafından ortaya atılmış olup, bununla milletlerin, fikirlerini bozmak, onları, değer verdikleri inançlarından uzaklaştırmak, böylece kendi inanç ve örflerini yerleştirmeye uğraşmaktadırlar. Darwin'in söylemeye cesâret edemediği husûsu, «dedelerinin maymun olduğunu zanneden zavallılar,» iddia etmektedirler. Halbuki Darwin'in «İnsanın Türeyişi» adlı eserini inceden inceye tetkik ettiğimizde genel ifadelerin şu cümlelerde toplandığını görüyoruz. Darwin diyor ki: «Bu eserde, insan ile insana benzer maymunlar arasındaki farkları şöyle bir anlatmaktan başka bir şey yapmayacağım... Bu eser insan ile ilgili olarak yepyeni hiç teoriyi ortaya atmamaktadır... İnsanın var oluş şekli, ilmî delillerle asla bilinemiyeceğini eserimizde sık sık, hiç durmadan ve yeri geldikçe söyleyeceğim.....»

Darwin'in dünya görüşü materyalistti, diyalektikçi yoldan vardığı sonuçlarla bir ateist olan Darwin, göz ve beynin gelişimi ve tekâmül hakkında çıkmaza, girmiştir. Bir dostuna yazdığı mektupta «Gözün yapısı aklıma geldikçe tepem atıyor» demektedir. Einstein dahi şu sözü söylemekten kendini alamamaktadır: «Her şeyi çok iyi anlıyorum da, fakat bu zerreye bu enerjiyi kim yerleştirdi.»

Zamanımızda yaygın bir kompleks gönüllere yerleştirilmiş bulunmaktadır. O da şudur; «akıl her şeyi halleder.» Biz de buna karşı bir münazara kapısı aralılarak iki soru yöneltelim;

- 1 — Akıl her şeyi halleder mi?
- 2 — Akıl ne işe yarar?

Önce birinci soruya cevap verelim, düşünölsün ki, akıl var, fakat onun tatbik edeceği hiç bir şey yok. Şimdi akil ne yapsın? Elbetteki hiç birşey, Darwin'in tepesini at-

tıran veya Einstein'ın şuurunu zorlayan «enerjinin zerreye yerleştirilme» illetinin (sebebinin) ne olduğu hususunda kesin bir düşüncelerinin bulunmadığını görüyoruz. Sitalinin kızına, Amerika'da yöneltilen bir soruya şöyle bir cevap alındığını görüyoruz «Benim için din ve ibadet yapılan şekil ve davranışlar değil, Allah mevhumu benim içimdedir.» Bu ifade bize şunu anlatıyor ki, komünist olup ta her hangi bir dine bağlı olmasa dahi, bir yaratanın var olduğu şüphesini hiç bir zaman içinden çıkaramaz. Bu insanın yaratılışının delili olsa gerek. Darwin ve Einstein yaratıcıyı işaret edecek olan soruları kendilerine yöneltmelerine rağmen yine de hakikatı tesbitte güçlük çekiyorlar. «Hiç bir şey yoktan var, vardan yok olmaz» demelerine rağmen, bu var olanın nasıl var olduğuna gelince, hemen buradan uzaklaşmayı yegâne çâre olarak buluyorlar. Demek ki, bu söz imansızlığın sembolü olabilir ancak. O ki, bu yoktan var edilmiştir, mutlaka bir var eden, vardır. Bu var eden de, yoktan var etmeyi bilen Allahu teâlâdır. İnsan böyle bir fikre ulaşırsa elbette çok rahat ediyor. Ve yaratılışının gâyesine uygun ilk davranışta bulunuyor. Allahu teâlâ önce maddî varlığı yarattı. Bunların birbiriyle uyuşması için gerekli insicamı ve uygunluğu yarattı. Bu insicam ve uygunluklara, bugün tabiî kanunlar denilmektedir. Demek ki, bu kanunlar onun veya bunun yarattığı ilişkiler değildir. Ancak ilk kim müşahede etmişse onun adını ona sıfat olarak iliş-tirilmiştir. Halbuki söyleyiş tarzımız, mülkiyet arzediyor. Bu yanlıştır. Bunlara onun veya bunun kanunu demektense «yerçekimi», «hidroliz» kanunları şeklinde bahsedilmesi da-ha uygundur.

Allahu teâlâ, madde ve bunlar arasındaki bağıntıları yaratmamış olsaydı, insan maddî tekâmül konusunda hiç bir şey yapamıyacaktı. Kaldı ki, maddeyi düşündüğü şekilde şekillendirmesi için, kendisi de bizzat maddeden yara-

tilmiş bulunan bir bedene iliştirilmiştir.

Akılın madde ile ilişiği bu olursa, manevî mevzularda da aynı kanun geçerlidir. Bunun böyle olduğunu isbat için diyelim ki, kendisine din hakkında her hangi bir bilgi ulaşmamış bulunan insan, tek başına dağda yaşıyor. şimdi bu insan, içindeki o yaratıcı fikrinin gereklerini nasıl bilecek ve nasıl ona şükr adına ibadet edecek. Bilmek ve ibadet, etmek insanın aslı gâyesine uygun olanıdır. Padişah, vatandaşına kendi kudret ve saltanatını bildirmese, vatandaş nasıl bunu öğrenecek. Padişah zaman zaman kendi kudret ve saltanatını bildirmek için özel talimatnameler çıkarır. Yaratılmış olan akıllı varlık insan da, bunun gibi Allah-u teâlâyı şânına layık bir sıfatla bilemez. Ancak Allah-u teâlâ gönderdiği peygamberleri ve kitabları ile hem kendini ve hem de saltanatını bizlere bildirmektedir. Bunun yanında insanın fikrî terbiyesinin ve ibadet şeklinin nasıl olması gerektiğini de bizlere bildirmektedir. Çünkü matlûbu ve makbûlü bulunan ibadet şeklini yine en iyi kendisi bilir. Bu son görüşle ilgili bilgileri biz Ehl-i sünnetteki îmân akâidini kuran ve bunun böyle olduğunu gösteren İmam-Maturidî ve İmâm el-Eş'arî (Kuddise sirruhümâ) den öğreniyoruz.

Birinci madde ile ilgili düşüncelerimizi özetliyecek olursak, Allah-u teâlâ maddeyi yaratmasaydı ve kendini bizlere bildirmeseydi, akıl hiç bir şeye yaramazdı.

İkinci maddeye cevap daha kısa ve manalıdır. Akıl ancak yaratılmış maddeyi kendince uygun şekilde kullanmaya ve Allah-u teâlânın bizlere din olarak gönderdiği, emir ve yasaklarını harfiyen tatbik etmeğe yarar. İşte akıl bunları becerebildiği müddetce muhterem ve gâyesine ulaşan bir nimet özelliğini kazanır.

Tekâmül nazariyesi adı altında bir başlık atmamızın iki amacı bulunmaktadır. 1 — Hamidullah'ın «Darwin nazari-

yesine inanmamız, iman yönünden bir sakınca meydana getirmez» demesi, karşısında gerçeğin bu olmadığını ve bunun materyalizmin sloganı olduğunu göstermek.

2 — Erzurumlu İbrahim Hakkı Hazretlerine yapılan iftiraya cevap vermek.

Hamidullah'ın «Darwin prensibine inanmamız, iman yönünden bir sakınca meydana getirmez.» sözünün, gerçeğe bağlı olmadığını, ve Darwin'in «İnsan, maymundan türemiştir» şeklinde bir sözünün olduğunu iddia edenler arasında görülmüyor.

Yine rahatlıkla ve kesin olarak söyleyebilirim ki, Darwin ve Huxley, maymunla insan arasında bir ata-torun alakası olduğunu söylememişlerdir (128). Ancak söyledikleri, insan ve maymun arasındaki bazı benzerliklerin var olduğudur. Bu iki görüş arasındaki farkı, ilim adamları dahi görmezlikten gelerek, insanlığın düşüncelerini bulandırmaktan çekinmemişlerdir. Bunlar arasında Diyanet İşleri Başkanı Sayın Süleyman Ateşi'de görmekteyiz. Yazmış olduğu Tekâmül nazariyesi ile ilgili bir makalesini okuduğumuzda, hayretler içinde kaldık, indî ve insicamsız fikirleriyle konunun derinliğinde beceriksiz kaldığını gördüm.

Elbetteki, Darwin'e bile iftira edenler paralelinde kalemle sarılırsa yapacağı bundan başka bir şey olamazdı. Dilerdik ki, hiç değilse, bu konu ile ilgili olarak, İbrahim Hakkı'nın Marifetnamesini iyice incelemiş olsaydı veya rastlamışsa anlamış olsaydı. (*)

Hamidullah, tekâmül nazariyesini anlatırken, «İbrahim Hakkı da Darwin'in görüşünü desteklemektedir» dedi. Halbuki sözün doğrusu bu değildir. Çünkü, İbrahim Hakkı,

(128) Bozkurt Güvenç: İnsan ve Kültür, İstanbul 1970, s. 17.

(*) İlahiyat Fakültesi dergisi XX. Cilt, aynı basım.

Darwinden yüzyıl önce yaşamıştır. İbrahim Hakkı, Hamidullah'ın bahsettiği gibi, insanın maymundan türediğini söylememektedir. Böyle bir iddiaya, talebeliğim zamanında bir derste Profesör Dr. Sadi Irmak tarafından dahi söylendiğine şahit oldum. Aynı iddiasını İbrahim Hakkı'nın 192. ölüm yıldönümü dolayısıyla yayınlanan «Erzurumlu İbrahim Hakkı» adlı küçük bir eserde de görmekteyiz. Adı geçen eserde şöyle bir nakil yapmaktadır: «Nihâyet, biçimde ve davranışta insana benzeyen maymun meydana gelmiş, bundan da insan hasil olmuştur.» (129). Böyle bir ifadeye ya'ni «maymundan da insan meydana gelmiştir.» sözüne ne orijinalinde ne de tercümelerinde rastlamadık. ←

Seminerde Hamidullah'ın bu iddiasına karşı Darwin'de ve İbrahim Hakkı'da O'nun anlattığı şekilde hiç bir iddianın bulunmadığını ve İbrahim Hakkı'nın tekâmülden neyi kast ettiğini, aşağıdaki, ifadelerle anlattım. Hamidullah, yine de İbrahim Hakkı'nın, kendi anlattığı gibi, yazdığını iddia etti. Demek ki, Hamidullah hakikaten, insanın maymundan türediğine inanıyor. Konuyu tekrar incelediğimizde, Profesör Sadi Irmak ve Hamidullah'a hak verdirecek böyle bir ibareye rastlamadık. Demek oluyor ki, anladıkları ve inandıkları gibi empoze etmek istiyorlar.

Hamidullah'ın anlattığı şekilde «insanın maymundan türediği» fikrine inanmanın tehlikesi açıktır. Çünkü, şayet tekâmül ile insan maymundan türedi denirse bu durumda Adem aleyhisselâmın yaratılan ilk insan ve peygamber olduğu ve insanın ilk defa bu şekilde meydana geldiği itikadını nasıl koruyalım. Sözün şekli ve rengi nasıl olursa olsun «Allah insanı balçıktan yarattı» şeklindeki itikad ve bilgi bizim için en geçerli olanıdır.

(129) Sadi Irmak: Erzurumlu İbrahim Hakkı, İstanbul 1974, s. 13 (Hazırlayan H. Çavuşoğlu).

Şimdi bizde, İbrahim Hakkı'nın zayî edilmiş bulunan hakkını iâde etmek için, görüşlerini açıklıyalım:

İbrahim Hakkı, Allahü teâlâ önce cansız maddeyi, sonra bitkileri, bunu takiben hayvanı ve daha sonra da insanı yarattı demektedir. Bu yaratılan varlıklar ise kendi dâireleri içinde basitten, mükemmele doğru bir sıralanma göstermektedir. Madde, bitki, hayvan ve insan arasında ara geçişi temsil eden, basitin en mükemmeli bulunmaktadır. Meselâ cansız madde ile bitki arasındaki karışık ortamı mercan temsil etmektedir. Bu madde taş gibi serttir, bitki gibi de zerre zerre denizin dibinde biter, yeşerir ve yukarıya çıkıp suyun yüzüne gelince katılaşıp toprak olur. Bitki ile hayvan arasında karışık ortam «hurma»dır. Hurma, erkek ve dişi tohumların birleşmesiyle filizlenir, sevmediği bir erkek hurmanın tozlarıysa filizlenmez, ağaç başından kesilirse kurumaktadır. Bu özellikleriyle hayvana benzemektedir. İnsan ile hayvan arasındaki karışık ortamı «maymun» temsil etmektedir. Maymun da kendi nesli içinde basitten mükemmeline doğru bir sıralanma gösterir (dikkat edilirse sıralanma denilmektedir, birbirinden tekâmülle çıktı denilmiyor). Maymun için en mükemmel sırayı işgal eden ve biçim ve hareketlerinde insana benzeyen Nesnas (yarısı insan şeklinde, tek kulaklı bir hayvan) vardır. İnsan da, kendi dairesi içinde, şeklen değil de akıl ve yücelik yönleriyle basitten, mükemmele (kâmil-insan'a) doğru bir sıralanma gösterir.

İbrahim Hakkı, bu ifadeleriyle bize, insanın maymundan türediği şeklinde hiç bir îmâ dahi yapmamaktadır. Aynı konuya devam edelim:

Her şeyin anası olan toprağın madene, bitkiye, hayvana ve nihayet insana ulaşması, ya kısa yollarla (siklus) veya uzun yollarla olmaktadır. İnsan cansız maddeyi ya iyon veya çeşitli vitamin dediğimiz özel şekillerle aldığı gibi

ayrıca başka yollarla, bitki ve hayvanları besin olarak kullanmak sūretiyle, de almaktadır. Cansız madde, zaman zaman maden, bitki, hayvan olma şansını kazanır, sonra toprak olur. Tekrar aynı merhaleler defalarca gelip geçer. Bazı cansız maddeler böyle merhaleleri kısa veya uzun yollarla veya kısa ve uzun zamanda geçerek, maymunun mükemmel şekli olan Nesnas'a vücut olur, fakat hiç bir zaman insan olma vasfını bu şekli ile kazanamaz. Ne var ki madde, ister direkt olarak, ister bitki ve hayvan şeklinde insana besin olarak intikal etsin. Burada iki özellik vardır. Maddenin besin olarak (maden, bitki, hayvan sıfatlarıyla) insan vücudunda yer almasının değişik ifadeleri vardır. Birinci ifadede madde insanın ölen yeni bir hücrenin yapı taşı olarak vazife almıştır. Fakat bu şekli ile akıl denen cevhere ulaşamamıştır. Bu madde akılsız ve câhil olarak vazifesini tamamlar ve zamanla ölen hücrenin uzaklaşmasıyla o da uzaklaşır gider. İşte bu şekliyle madde yine istenen tekâmüle ulaşmamış olur. Ne zaman ki bu madde insanda nutfe (meni) olma şansını elde ederse, işte o zaman aklın ilk basit şekline ulaşmakla maksadın ilk basamağına ulaşmış olmaktadır. (Bu da altmış milyonda bir ihtimalle oluyor. Çünkü erkek, her defada bu kadar sperm bırakmaktadır. Halbuki döl işini sadece bir sperm yapmaktadır. Ve yine bir erkeğin ortalama olarak haftada bir defa olmak üzere 45 yılda efegulasyonla çıkardığı sperm sayısı yine ortalama olarak 150 milyar gibi yüksek bir rakamdır. Yine ortalama olarak bir erkek bütün ömrünce 3 evlât sahibi olduğuna göre, bu döllenme işi elli milyarda bir (1/50.000.000.000) şansla olmaktadır.) Demek ki, madde şeklen insanın tam yapısını kazanmakla beraber gâyenin ilk basamağında bulunmaktadır. Bunu müteakib de maddenin yücelmesi aklın ve rûhun yücelmesiyle ilgilidir. Sonra o insan kemal mertebelerinde terakkî ederek, insanı kâmil mertebesine ulaşır. Demek ki, insanın tekâmül daire-

sinin ilk başlangıcı basit akıl, sonu da insan-ı kâmil olmuştur (130).

İşte İbrahim Hakkı hazretlerinin bize anlatmak istedikleri budur. Hangi insâf ve ilim sâhibi buradan, insanın maymundan türediğini söyleme cesâretini kendisinde bulabilir. Ya bu yanlış bir anlamadır veya kasıtlıdır. Bize öyle geliyor ki, bunda mutlaka kasıt vardır.

Ruh'un yükselmesi ve mükemmelleşmesi ancak madde olan bir vücûda iliştilmesi ve bunda yeşermesiyle olmaktadır. Ruh en yüksek şekliyle yükseliş ve mükemmelleşmeyi Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'in mübarek vücutlarında buldu. Ve onunla beraber mir'ac'a yükselme şansını elde etti.

Demek ki, ruh ve beden birbirlerinin lazımıdır. Madenin tekâmülde, akıllı insan ruhuna beden olması, rûhun da tekâmülü beden olan bu yüksek maddeye bağlıdır. Çünkü Allahü teâlâ böyle takdir etmiştir. Akıl ve ruh bedenle iştiraki sağladıktan sonra emr-i ilâhiye muavvak olduğu derece yükselir, kendisiyle beraber madde olan bedenini de lâtif kılar. İşte Mi'rac letâfetin yegâne sembolüdür.

İmâm-î Rabbânî Hazretlerinin dediği gibi; İmân-ı Şûhu du, mi'rac vakıasında bulan Hazreti Peygamberin, bu mucîzeyle namzed oluşu, imân ehlinin teslimiyetidir.

G — Müslümanları tantanalı övgülere boğup, esas meselelerden uzaklaştırmak:

Bu müsteşriklerin ustalıklı ve yirminci asırda en çok kullandıkları bir başka metoddur.

(130) İbrahim Hakkı: Marifetname, İstanbul 1969, s. 24 - 29 (Osmanlıca yazılmış);

Turgut Ulusoy: Marifetname (İbrahim Hakkı), İstanbul 1975, s. 18 - 24;

Cemalettin Server Revnakoğlu: Erzurumlu İbrahim Hakkı Marifetnamesi, İst. 1965.

Meselâ, Türk Tarihi üzerinde konuşan bir müsteşrik, şayet Türklere hitap ediyorsa, genellikle Kanunî'nin Fransa'ya olan yardımlarından, Kanunî'nin haşmetinden, Yavuz'un büyüklüğünden bahseder ve Türkiye'nin ana meselelerinden hiç bahsetmez. Meselâ Kıbrıs meselesinde bütün Avrupa'nın niçin bütün haksızlıklara rağmen Yunanistan'ı tuttuğunu polemik konusu yapmaz.

Bu metod'da güdülen asıl gâye, İslâmiyetin yapıcı ve aksiyon yönünü unutturup, târihin göz kamaştırıcı yönlerini müslümanlara sunmaktır (131). Müsteşrikler Hz. Ebû Bekr'in (radiyallahu anh) zekât vermeyenlere karşı giriştiği cihad anlayışı yerine, «Bin Bir Gece Masalları»ndaki Şehrâzât'ın mâcerâlarını sunmayı daha uygun bulur.

Müsteşriklerin bu metodu tamamen ideolojik bir savaştır; bir misal verelim; bir kaç sene evvel Pariste Cezâyirli işçiler için bir konferans tertip edilir. Bu konferansın mevzuu «Demokrasi». Bu konu öyle bir konudur ki, işleyene göre komünizm, sosyalizm, liberalizm v.s. olur. Bu konferans emperyalist müsteşrikler tarafından sezildiği için, bunlar tarafından kamufle edilmiştir. Şöyle ki, demokrasi konusunu bir uyanık müslüman ele alsa, Cezayirlilere hitâben, demokrasi adına Fransızların Kuzey Afrika'da işledikleri cinayetleri bir bir ortaya koyacaktır. Emperyalist Avrupa'nın ve onların entellektüel silahları olan müsteşriklerin demokrasi diyerek dünyayı nasıl sömürdüklerini anlatacaktır. Ve bunun sonucunda Cezâyirli, işçiler Avrupa'ya düşman kesilecek ve aksiyona geçeceklerdir. İşte emperyalist müsteşriklerin oyunu burada ortaya konmuştur. Konferansı vermek üzere Sigrid Hunke isimli Alman müsteşrik davet ediliyor. Sigrid Hunke İslâmın eski ihtişamından anlata anlata, işçilere gereksiz bir gurur kazandırıyor ve sonunda bir alkış tufanı (132). İşçiler memnûn, konferansçı

(131) Malik Binnebi: Fr. İslâm, 59, s. 2.

(132) Aynı eserler.

memnun ve emperyalist müsteşrik örgütü memnun. Ceza-yirin hiç bir meselesine dokunulmamış ve zavallı «Demok-rasi» de bu şekilde tecâvüze uğramıştır. İşte ideolojik sa-vaş budur. Müsteşrikler bize Antalya, (İstanbul) plajlarından ve Uludağ kayak evlerinden bahs eder. Fakat Türkiye'nin hiç bir meselesine dokunmaz.

H — İslâm din adamlarında aşâğılık duygusunu meydâna getirmek:

Kendilerini müsteşriklerin bu oyununa uyduranlar, bil-hassa batıyı taklidle kendi memleketlerinin kalkınacağına inananlardır. Bunlar kalkınma ve geri kalma hakkında pe-şin hükümlü olduklarından bu iki fikrin sebepleri üzerinde durmazlar. Bunlar okuldaki çocuklar gibi ödevlerini yapar-lar fakat ne yaptıklarını bilmedikleri için de mesele hâline getirmeye kabiliyetleri olmaz. Onlar için geri kalmışlık din-dendir. Ve kalkınma Avrupalı oimakla mümkündür. Bunla-ra hiçbir fikir anlatılamaz. Ekseriyeti cahil olduğundan Av-rupa'yı da anlamamışlardır. Fransız müziğini açıp gazel gibi dinlerler. Avrupa'lı olmak için papyon kravat takar fakat otobüs durağında veya kantinde kuyruk beklemeyi bilmezler.

Avrupalıların en çok sevdikleri tipler bunlar arasından çıkar. Bunlar Avrupaya sık sık davet edilirler. Kendilerini bilmediklerinden, Avrupayı mecburen kabul ederler ve aşâğılık duygularıyla memleketlerine dönerler. Avrupalı müs-teşriklerin bu çömezlerine verdikleri en büyük emir, üniver-sitelere uyanık ve kültürlerine bağlı ilim adamlarını alma-maktır. Bu tiplerin en büyük özellikleri kibir ve sinirdir.

İ — Cahil müslüman din adamı yetiştirmek:

Müsteşrikler bu konuda da oldukça mâhirdirler. Esâ-sında, devletleri de bu siyâseti benimsediği için, müsteş-riklere çok yardımda bulunurlar. Bu sâyede islâm âleminin

en nâdir eserlerini çeşitli yollarla Avrupa'ya kaçırmışlar ve hâlâ da kaçırmaktadırlar. Bütün gâyeleri, müslüman talebeleri kendilerine çekmek ve bu vesileyle hem dövizlerinden faydalanmak ve hem de onları istedikleri şekilde yetiştirmektir.

Müslüman talebeleri, güttükleri politik gâyeye hizmet ettirebilmek için Avrupaya gitmek mecburiyetinde bırakıyorlar. Bunun neticesinde, doktora ve ilmî çalışmalar yalnız Avrupa'da yapılır. kaidesi ortaya çıkıyor. Halbuki aynı tezler islâm memleketlerinde daha rahat ve daha kaliteli yapılabilir. Fakat buna mâni olunuyor. Bu şekilde müslüman talebeler Avrupa kaosuna atılıyor ve müsteşriklerin ağına düşüyor. Müsteşrikler ellerinde bulunan bu avları istedikleri şekillere sokuyorlar. Belki de bazılarında muafak olamıyorlar ama bu çok cüzi miktarda kalır. Biz şark âlemi diploma düşkününü hâline getirildiğimizden, Avrupa'dan ilim değil diploma alıp geliyoruz.

Kahvelerde günlerini geçirip, doktora yapan Türk'e, arab'a ve İranlı'ya çok rastlanmaktadır. Paris'e doktora yapmaya gidip de «Bibliothèque Nationale»i görmeyenler çoktur. Her sene milyonlarca döviz bu müsteşrikler memleketine akar. Bu dövizler de şahsın ilim ötesi arzuları uğruna sarf olunur. Böylece câhil olarak yurda dönen sözde ilim adamımız, dağarcığında bir şey getirmediği için, müsteşrik hocasının kitablarını yalan yanlış tercüme ederek, talebelerine verir.

Bu beyinleri yıkanmış, vicdanı satılmış bulunan zavalı sözde ilim adamları, müsteşrik hocalarını veya onların paralelinde çalışan iç ajanları övmekten kendilerini alamazlar. Dikkat edilirse, bunlar dâimâ yanlarında teberrükten bunların eserlerini taşırlar. Bu eserler ya ceplerindedir, veya çantalarında. Bunların vicdanları ve gözleri o kadar karartılmıştır ki, islâm'ın ana kaynaklarını açıp, in-

celelemek zahmetinde bulunmazlar. Meseleleri Ehl-i sünnet'in dışında veya müsteşrik hocalarının paralelinde düşünürler. Çünkü bunlar müsteşrik hocaları tarafından dikte ettirilmiş bulunan imân kâidelerine bağlıdırlar. Bunlar genellikle anatomi bilmeyen doktora benzerler. Çalıştığı dalda mütehassis bulunan bir doktor, meslekte ne kadar muvaffak olursa, akaid bilmeyen, veya daha kolay tarifi ile ilmihal bilmeyen bu şekildeki kimseler de o kadar islâm'ı anlamışlardır.

Bu konuda bir iki misal verilecek olursa, Çağdaş Edebiyat tarihinde, müsteşriklerin ilk talebelerinden sayılan Dr. Taha Hüseyin bu grubu temsil etmektedir. Müsteşrik hocalarına karşı ifrat derecesine varan sevgi ve saygıyla bağlı bulunan bu zat; bütün ilmî ve edebî eserlerinde müsteşrikleri kaynak göstermiştir.

Taha Hüseyin «Cahiliyet Devri Edebiyatı» isimli kitabının önsözünde aynen şunları söylemektedir: «Avrupalılardan, ilmi neticeleri almayan ve almayı dahi düşünmeyen, bunların inceledikleri, Doğu Tarihini, edebiyatını ve çeşitli dillerin üzerinde yaptıkları çalışmalardan meydana getirdikleri müsbet neticeleri, hocalarından öğrenmeyen bir arap edebiyat hocası nasıl tasavvur edilebilir. İlmi onlarda arayalım, onların, bizden çaldıkları ilim, edebiyat ve târihi geri alalım.»

Batılılara fikren kulluk eden Taha Hüseyin'in «Cahiliyet Devri Edebiyatı» isimli bu kitabı, islâmın bir numaralı düşmanlarından bulunan Margoliout ve emsâlinin eserlerinin bir kopyasıdır. Taha Hüseyin, bu kitabını yazarken kendi fikri mahsulünden bir parça olsun eserine katma zahmetinde bulunmamıştır (133).

Batı hayranlığını temsil eden yazarlardan biri de Prof. Ahmet Emin'dir. Bu zat, Fecr'ül-İslâm ve Duha'l-İslâm adlı

(133) Mustafa Sibai: A.g.e., s. 9 - 10.

eserlerinde müsteşriklerin sözlerini, kendisinin fikirleriymiş gibi göstererek nakletmiştir. (Bunların böyle olduğunu Prof. Mustafa Sibai «Sünnet ve İslâm Şeriatında Yeri» adlı eserinde birbir göstermiştir.) (134).

Yine bu gruptan Prof. Dr. Ali Hasan Abdülkadir'in «İslâm Fıkhı Târihine Umûmî Bakış» adlı kitabı Yahûdî Müsteşrik Goldziher'in «İslâmî Etütler» ile «İslâmda İtikat ve Şeriat» adlı kitaplarının harfiyen tercümesidir. Bu zat da evvelkiler gibi müsteşriklerin (ve bilhassa islâm düşmanı Goldziher'in) sözlerini ve görüşlerini kendisine mal etmiş ve hocalarına bir pay dahi bırakmamıştır (135).

İslâmiyyet'i müsteşrik profesörlerden veya papazlardan öğrenen sözde bu cahiller, biraz bilgi elde ettiklerini kabul ettikten sonra, kafasını birtakım hayâlâta veya birtakım hayâlâtı kafasına sokarak, bilmedikleri şeyleri biliyor zannetmişlerdir. Bunlardan biri her hangi bir mevzuda konuşurken, bakarsın ki gelişi güzel gidiyor. Bilmediği bir şeyi uyduruyor, şüphe ile yakîn arasında olanı tahmin ederek çıkarmak istiyor. Bunlar ilmi hocalarından almamış, ilmin etrafında parazit gibi dolaşmış kimseler olup -ve sonra- ilmə canavar gibi saldırmaktadırlar (136).

K — Müslümanlar Arasında Sun'î Bir Milliyetçilik Husule Getirerek Onları Birbirlerine Düşman Etmek ve İslâmın Kardeşlik Müessesesini Yıkma:

Müsteşriklerin bu metodu bilhassa 19. asırdan sonra başlamıştır. Ve muaffak da olmuşlardır. İslâm Aleminin parçalanmasından başka bir neticeye varmayan Pan Arabizm ve Pan Türkizm, bu metodun imal ettiği fikirlerdir. 19.

(134) Aynı eser, s. 10.

(135) Aynı eser, s. 10.

(136) Ahmed Faris Şidyak: Zehlül-Faryak; Mustafa Sibai: A.g.e., s. 14.

asırda müsteşrikler bu mevzuda adeta ayrışmaktadırlar. Ve bunlara bilhassa Osmanlı tebaasındaki azınlıklar büyük yardımlarda bulunmuşlardır. Bir Yahudinin Pan Türkist oluşu, bir hıristiyanın Pan Arabist oluşu ve nihayet bir ermeninin Suriye İstiklâli için uğraşması manidardır. Jön Türklerin ekseriyeti Türk değildir.

İslâm aleminin parçalanması hususunda müsteşrikler etkili olarak çalışmaktadırlar;

a — Bir kısmı Türkler lehine ve dâimâ övgüyle İslâmı Türklerle maletmeye çalışırlar. Bunların çabası Türkler dışındaki müslümanları kötülemek ve bu yolla Türkleri bir milliyetçiliğe, daha doğrusu Türkçülüğe sürüklemektedir. W.C. Smith ve R. Mantran bunlardandır. (Türkiyede Türkçülüğün kurucusu bulunan Ziya Gökalp'a milliyetçilik fikirleri, Yorgaki adlı bir yahudi hocası tarafından aşılması enteresan değil mi? Ziya Gökalp ise önce Kürtçülükle başlamış, sonra Türkçülüğe kaymış ve bunda da belli merhaleler geçirmiştir. Türkçülüğe önce Turancılıkla başladı. 1916 dan sonraki yazılarında ise «Turan» deyimini kullanmadı ve Türkçülüğün Esasları (1923) kitabında Turan'cılığı «Türk milletinin uzak ideali» ve «çok cazibeli bir hayali» olarak kabul etti. Ziya Gökalp'ın son kabul ettiği görüş Türkiyecilik yani Türkiyedeki Türkleri bir bütün haline getirmek ve onları yükseltmeğe çalışmak olmuştur. (Türkiyede bile milliyetçiliğin ilk görüşleri yine bir yahûdi tarafından empoze edilmiştir.

b — Bir kısmı Arapları göklere çıkarır ve sâdece onların İslâm'a hizmet ettiğini aşırılar. J. Ber (ve Sigrid Hunkke) gibi.

c — Diğer bir kısmı da İslâmı tamamen İran'a mal eder. Ucorbin gibi.

İşte bu metod sayesinde Osmanlı Devletini yıktılar. Yine müsteşriklere kurban giderek Türkiye Birinci Dünya

Harbine zorla sokulmuş ve gariptir ki bu hususta fetvâ bile çıkarılmıştır. Bunların çıkardığı bu fesat ve Lawrence gibi ajanları vasıtasıyla Araplar, Türklere karşı kışkırtılmış ve iki kardeş millet karşı karşıya savaşmışlardır. Müsteşriklerin bu metodu hâlâ devam etmektedir. Baascılık, berberilik, Afrikacılık, İmancılık, cerâyânlarının tümü bu müsteşriklerin uydurmalarıdır. Bu cereyanlar İslâm Âleminin daha çok parçalanmasına ve dolayısıyla Avrupa tarafından daha iyi sömürülmesine birer vâsıtaadır.

L — Zayıf İmanlı Müslüman Din Adamlarını Satın Alarak, Onların Kalemile Müslümanlara Tesir Yapmak:

Müsteşrikler bu zümreyi bilhassa cahil münevverler arasından seçer ve bunların, köşe başlarını kapmalarına yardımcı olurlar. Gericilik yaygarası koparanlar veya «irtica hortluyor» diyenler bu zümredendir.

H — Reform Gâyesi ile İslâmiyeti, Aksiyonundan Uzaklaştırmak ve Uyuşukluğa Sevketmek:

Bu hareketler de İngilizlerin yetiştirip Türkiye'ye gönderdiği M. Reşit Paşa'nın Tanzimat Hareketlerinden sonra başlar, Tanzimat Ferman'ı olsun İslahat Fermanı olsun, sâdece Avrupalıların dindaşları olan Osmanlı İmparatorluğu içindeki azınlık hıristiyan ve yahûdi tebaayı memnûn etmek için çıkarılmıştır. O zamanlar İstanbul'daki Fransız sefirinin Versay sarayına yazdığı telgraf mânidardır. Bu telgrafta şöyle deniliyordu: «Kral hazretleri, Osmanlı Devleti'ndeki bu reformları istemekteki gâyemiz Osmanlıların terakki etmeleri için değil, Ayasofya üzerinde parlayan hilâl yerine, yine haçı parlatmaktır.»

Bunu takip eden 1876 Mithat Paşa meşrutiyeti ve 1908'deki Türk İttihad ve Terakki meşrutiyetinin esas temeli, müsâvât, uhuvvet, parolasıyla kandırılmış —olan bazı za-

vallılar— bugün olduğu gibi sokağa dökülerek atılmıştır.

Bugün, bu reformun adı değişmiş, başka kelimelere kalb oımuştur. O da sosyalizm terâneleridir. Ve bu görüş İslâm devletlerine bilhassa aşılacaktır. Emperyalist müsteşrikler, İslâm Devletleri söz konusu olunca hepsi komünist geçinirler. Fakat Fransız komünistleriyle kıyasıya mücadele ederler. Meselâ Türkiyedeki komünist hareketleri alkışlarlar ve hatta basında, radyo, televizyon ve bankaları vasıtasıyla bunlara yardımcı olurlar.

Müsteşriklerle mücadele eden, İslâm alimleri varsa da bunlar çok mahduttur. Ve yazılanlar bir iki reddiyeden öteye gitmez. Bugün için bu mücâdeleyi yapan, yok gibidir. Şu halde, İslâm Âlemine yöneltilmiş olan bu hareketlere karşı bir reaksiyonun çıkması şarttır. Yoksa bizden Filistin aldıkları gibi efesi de, Aspendosu da alırlar.

Müsteşrikler arasında bazı tarafsızlar varsa da, bize göre bunlar birbirlerinin mütemmimleridirler. Bakınız bu tarafsızlardan biri sayılan Gustav Le ' Bonne ne diyor? «Şark meselesi, Avrupa için her zaman bir fitne kaynağıdır. Meselenin kökü, gizli veya açık olarak Akdeniz'in anahtarı olan İstanbul'un ele geçirilmesine dayanıyor.»

O halde bunlara karşı çok uyanık olmamız ve harekete geçmemiz lâzımdır. Kendi yönetici fikirlerini kendisinden almayan bir cemiyet, ne beslenmesini ve ne de teşkilatlanmasını yapabilir. Dışardan ithal edilmiş bulunan ve empozesi yapılmış olan fikirlerle cemiyetimizi kuramayız.

NETİCE

MÜSLÜMANLAR UYANIK OLMALIDIRLAR

Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) asr-ı saadetinden zamanımıza kadar sürüklene gelen din düşmanları, her asırda zamanın havasına göre çeşitli renk ve şekillere bürünmüş ve son zamanlarda «nice zındık var, velî görünür» sözü uyarınca, sûret-i haktan görünerek ve sözde ilme dayanarak bilhassa müslüman halkı şübheye düşürmek için sinsice harekete geçmişlerdir. Kâh ictihad bahanesiyle ulemâyâ, kâh tasavvuf dolayısıyla âlimlere dil uzattıklarını sık sık görmekteyiz. Bu bozguncu propagandalar cümlesinden olarak tasavvufu, bâtil felsefelerin islâm dinine karışmasıyla ortaya çıkan bir bid'at ve sapıklık şeklinde tarif etmektedirler.... Hatta bunlar Kur'an-ı Kerim'i de kendi hevâ ve heveslerine göre -zâhirinden tahvil ederek- saptırıcı te'viller ile, nasların ibtali cihetine gitmişler ve bu hususta bâtınıye denilen zındıklar ile birleşmişlerdir. İşte bunun gibi, sûreten dindârâne, siyreten fesat saçıcı itirazlar ile bir taraftan müslümanların yüksek tabakasını müteessir ederken, öte yandan kültürsüz halkı da şaşkınlık, şübhe ve tereddüt içinde bırakmış ve fitne yoluna girmelerine sebep olmuşlardır. Din düşmanları arasında öyle sapkınlık yolunun dâvetcileri vardır ki, her asırda bunlara rastlanmıştır (137).

(137) Şeyh Safvet: Tasavvufun Zaferleri, İstanbul 1343, s. 60 (Trc.: Ubeydullah Küçük).

Zâhiri mâmûr görünen, fakat hakikatta bâtını harab olan nice «saygı değer» kişi «nefs-i emmâre» bataklıklarında çırpınmaktadır. Bütün kötülük ve hatalarına rağmen kendisini dev aynasında gören birtakım kimseler vardır. İşte bunlar eser-i nefs-i emmâredirler. Cehillerine şaşılır ki, kendilerini yüce makamlarda sanırlar (138).

Hazreti Osman Zinnûreyn radiyallahü anh zamanında zuhur eden İbn Sebe adlı yahudi dönmesinden bugüne kadar gelen sinsî islâm düşmanları, islâmiyeti içten yıkmak için faaliyet göstermektedirler. Sık sık baş vurdukları taktiklerinden bir de, bozuk kitaplar çıkarmak veya Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarını tahrif etmek.

Bugünün bâtınıye'si durumunda olan farmasyonlar ve dinsizler de aynı siyâseti tâkib etmektedirler. Bunlar, islâmiyeti dıştan yıkamıyacaklarını bildiklerinden, içten yıkmaya ve bozma manevralarına girişmektedirler (139).

(138) Ubeydullah Küçük: İhyâu 'ulûmi'd-dîn, İstanbul 1975, c. 1, 27 - 8. (Önsöz).

(139) Ubeydullah Küçük: A.g.e., s. 64.

REFORMCULARIN ÇIKMAZ YOLU

Kendilerine selefî unvanını veren zümrenin bu gibi halleri ya inkâr, yahut da te'vil etmeleri lüzumsuz ve faidesiz bir gayretkeşlikdir. 18 inci ve 19 uncu asırların «ansiklopedistleri»nden, ve pozitivistlerinden çekinen veya bunlara özenen Cemâlettini Efganî, Muhammed Abduh, Reşid Rıza, Seyyid Emir Ali, Seyyid Ahmed Han, (Hamidullah, Seyyid Kutup, Muhammed Kutup, Mevdûdî) ve Musa Câ-rullah Bergiyef gibi modernist ve reformistlerin eserleri ve kurtuluş reçeteleri büyük hatâlarla doludur. Kendisini selefîyeci olarak ilân eden İbni Teymiyye'nin sabık fikirleriyle beslenen ve kendilerine bol keseden selefîye sıfatını veren mezhebsizler, sahâbenin hayatını yaşıyoruz diye, islâm dünyasını çıkmaz yollara sokmuşlardır. Onların bu devirdeki talebeleri hâlâ yanlış içtihad, rey, fikir, metod ve reçetelerinde inad ediyorlar. Bütün Arap dünyası, Hind müslümanları, Endonezya islâmları bu selefîye modasının kurbanı oldular. Yazıklar olsun ki, bu moda memleketimizde de yayılmaktadır. (İslâmiyete susamış bulunan gençleri ağırlarına düşürerek hizmet ettirmektedirler.) Mısır'da, Arabistan'da, Pakistan'da iflâs eden, müslümanları feci yenilgilere uğratan, muazzez dâvamıza hizmet edeceğiz derken, o hizmeti yüzlerine gözlerine bulaştırıp işi büsbütün karıştıran şahıslar, cemiyetler ve onların kitâb ve fikirleri memleketimizde de bol bol reklâm edilip durmaktadır.

Halbuki, kurtuluş; sağlam ve an'anevi yoldadır. Yâni ehl-i sünnet ve Cemâat yolundadır. (Kim ki, bu geniş cad-

deyi kübrâdan gider, ve yolun suyundan beslenirse o zaman rahata kavuşur.)

Bilhassa Arap ve Hint dünyasında yuvalanmış olan birtakım reformcular ehl-i sünnete ve onun imâmlarına karşı garip bir tutum içindedirler. Onlara göre «selef-i sâlihinden sonra en büyük imâm İbn Teymiyye'dir. İbn Teymiyye meşrebinde olan kimseler iyi, olmayanlar kötüdür. Bu reformcular, işlerine gelmiyen bâzı hadis-i şeriflere «mevzû deyip inkâr ederler. Bunlar, Buhâri'de bile mevzû hadis olduğunu iddia ederler. Bu zümrenin halka ve gençliğe okuttuğu ve yaydığı kitablara kuru bilgilerle, yersiz mantıklarıyla, ütöpik kurtuluş reçeteleriyle doludur. Bunlar tasavvufu da inkâr ederler.

Bu devirde ehl-i islâm için en zehirli ve yıkıcı bid'at «mezhepsizlik» bid'atidir. Vehhâbiye, yeni mutezile (memleketimizde de mevcuttur) cereyanlarının mensupları, kendi parlak ve kurtarıcı doktrinlerini yaymak için her şeyden önce ehl-i sünnet ve cemaat mezhebini yıkmak faaliyetine girişmişlerdir. Bu tip illet ve çirkinlerden kurtulmanın şartı: Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarını okumaları lazımdır. (140)

(140) Ubeydullah Küçük: A.g.e., s. 48.

HATALI KURTULUŞ REÇETELERİNE KAPILMAMALIDIR:

Zamanımızda islâm dünyası büyük içtimâî, kültürel, siyâsi, iktisadi hastalıklar ve buhranlar ile pençeleşmektedir. Bilhassa bir asırdan beri de, bu hastalık ve buhranlardan kurtulmak için ortaya bir sürü kurtuluş reçetesi atılmıştır. Bu reçetelerin çoğu tamamen veyâ kısmen hatâli olup, hastalık ve buhranları bir kat artırmaktan başka bir şeye yaramaz. Derin bir kültüre, görüşe ve anlayışa sahip olmıyan kimseler islâm dünyasının kurtuluşunu öncelikle siyasi çalışmalarda görüyorlar. Halbuki hastalık siyasi değildir. Islâm dünyasındaki hastalık kültür ve ictimaiyyatla ilgilidir. Davâ siyaset mes'elesi değil, adam meselesidir. Islâm dünyasında insan unsuru çok zayıftır.

Islâm dünyasında, islâma has temel müesseseler büyük sarsıntılar geçirmektedir. Islâm maarifi, ilim ve kültür hayatı, islâm tasavvufu, islâm ahlâkı, islâm âdetleri, islâm ailesi, dini emir ve yasaklara riayet, islâmî yaşayış tarzı çok zayıflamıştır. Islâmın yasak etmiş olduğu her türlü kötülük her tarafa yayılmıştır. Bu ictimai bünyemizi bir kanser gibi sarmıştır.

Islâm dini en son ve en mükemmel dindir. Onda hiçbir eksiklik yoktur. Çünkü ilâhî bir nizamdır. Fakat müslümanlar ile islâm dinî arasında bugün büyük bir uçurum açılmıştır. Islâm dini yüksekte duruyor; fakat biz onu iyice tatbik etmediğimiz, birçok hususlarda ihmâl ettiğimiz, emir ve yasaklarını dikkate almadığımız için çökmüşüz, düşmüşüz ve alçalmışız.

Evet kurtuluş imân, ihlâs ilim ve ibâdettedir. Üstün müslümanlar yetiştirmektedir. Kurtuluş nefisle yapılan büyük cihaddır. Kurtuluş ahlâk ve fazilet sâhibi olmaktadır. Öteki işler bunlardan sonradır. Bu metodla çalışanlar hem kendilerini kurtarır, hem de din kardeşlerine faydalı olurlar. İslâm tarihi bunun misâlleriyle doludur. Zamanımızda da çok müsbet örnekleri vardır. Yurdumuzdaki örnekleri herkes bilmektedir. (Bunlar aleyhinde, mezhebsizler ve İbn Teymiyye taifesi bulunur.)

Mes'eleyi din kardeşlerimizin firâsetlerine havale ederek konuyu burada kesiyoruz. (141)

Müsteşrikler bahsimizi elden geldiğince bu şekilde özetledikten sonra itikadî bir konu olan Mi'rac hakkında ileri sürülen müsteşriklerin olduğu kadar Hamidullah'ın da bu konudaki ilme ve Ehl-i sünnet itikadına uymayan, şahsi fikirlerine karşı cevaplarımızı yazabilirim. Konumuzu tamamen Ehl-i sünnet içinde, kaleme aldım. Her zaman olduğu gibi şimdi de diyorum ki, Hamidullah'ın sempatzanları, şayet bizim yazımızda Ehl-i sünnet'e aykırı bir ifade ve yanlış bir anlatım tesbit ederlerse, tenkidlerini bekliyorum. Şayet tenkid edemiyor ve gönülleri Ehl-i sünnete bağlı ise onların da, islâmın iç ve dış düşmanlarına karşı, hazırlıklı olmalarını diliyorum.....

Bu bölüm 42 den başlamıktı.

(141) Ubeydullah Küçük: A.g.e., s. 74 - 6.

BÖLÜM

II

MU'ÇİZE

Mir'ac hadisesi, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) efendimiz'e hediye edilmiş bulunan en büyük mu'cizelerden biridir. Mir'ac hediyesi bir mu'cize olduğuna göre, mir'ac bahsimize girmeden önce mu'cize nedir ve şartları nasıl olmalıdır, bunu görelim:

Akaid yazarlarından meşhur Kadızâde, «Feraid-ül Fevâid fî beyân-il Akaid» adlı eserinde mucize hakkında şunları söylemektedir:

Allahu teâlâ'nın, Peygamberlerin (Aleyhimüssalâvâtü vetteslimât) elinde ve onların sözleri ile âdet-i ilâhiyyesini bozarak, kimsenin yapamayacağı şeyler, yaratmasına «Mu'cize» denir ki, mu'cize gösteren kimse, peygamber olduğunu i'lan eder. Allahu teâlâ, peygamberlik da'valarını, ümmetleri tarafından tasdik olunması ve peygamberliğine inanıp ona uymaları için her peygamberine mu'cize vermiştir. Her peygamberin mu'cizesi, ümmetlerinde rağbette olan beğenilen şeyler cinsindedir. Meselâ hazret-i İsâ aleyhisselâm zamanında tıb ilmi ile hastalıkları gidermek rağbette idi. Allahu teâlâ, İsâ aleyhisselâma öyle bir şey verdi ki, nefesi ile hastalar şifâ bulurdu. Ölülerini diriltirdi. Hazret-i Mûsa aleyhisselâm zamanında sihir (büyü) rağbette olup, onunla acâib işler ve şeyler yaparlardı. Allahu teâlâ, Mûsa aleyhisselâma Asâ verip, ejderha olur, acâib işler ve şeyler yapan büyücülerini âciz bırakırdı. Hazret-i Süleyman aleyhisselâm zamanında mülk, saltanat ve koşan atlara

binmek râğbette idi. Allahu teâlâ, Süleyman Aleyhisselâma bütün dünya mülkünü verip, büyük saltanat verdi. Bütün vahşi hayvanları, kuşları, insanları ve cinleri onun hükmüne verip rüzgârı hizmetinde, emrinde bulundurdu. Peygamberlerin efendisinin (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında belîğler ve fasihler yanında râğbette olan fesâhât ve belâgatlı söz söyleme, nazm ve nesr yazıp, belîğler arasında meşhûr olmak idi. Allahü teâlâ, Resûl-i Ekreme (sallallahu aleyhi ve sellem) kendi kelâmını verdi. Bütün mah-lûkat, melekler, insanlar, cinler bir araya gelse, benzerini getiremezler.

Peygamber efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) mu'cizeleri çoktur. Allahu teâlâ, kâinatın aslını ve fûru'unu onun emrine verdi. O da ihtiyac oldukça, lâzım geldiği kadar izhâr eyledi (142).

Seyyid Abdülhakim Arvâsi (rahmetullahi aleyh) bir mektubunda buyuruyor ki:

Vâridât-ı ilâhiyyenin (mevcutların) hepsi, âdet-i ilahiyeye içinde hasıl olmaktadır. Ya'ni, Allahü teâlâ, herşeyi bir sebep altında yaratmaktadır. Bu sebeblere, iş yapabilecek te'sir kuvvet vermiştir. Bu kuvvetlere, tabi'at kuvvetleri, fizik, kimyâ ve biyoloji kanunları diyoruz. Bir iş yapmamız, birşeyi elde etmemiz için, bu işin sebeplerine yapışmamız lâzımdır. İnsanların bütün hareketleri, işleri, Allahu teâlânın bu âdeti içinde meydana gelmektedir. Allahu teâlâ, sevdiği insanlara, iyilik, ikrâm olmak için ve azılı düşmanlarını aldatmak için, bunlara, âdetini bozarak, sebepsiz şeyler yaratıyor. Meselâ:

1 — Peygamberlerden (aleyhimüsselâm) âdet-i ilâhiyye dışında ve kudret-i ilâhiyye içinde meydana gelen

(142) Kadızâde: Amentü Şerhi, İstanbul 1974, s. 51 ve 137 (Mütercim: A. Faruk Meyan).

şeylere «Mu'cize» denir. Peygamberlerin mu'cize göstermeleri lâzımdır.

2 — Peygamberlerin (aleyhisselâm) ümmetlerinin evliyasında, âdet dışı meydana gelen şeylere «Kerâmet» denir. Evliyanın kerâmet göstermesi lâzım değildir. Bunlar, kerâmet göstermek istemez. Allahu teâlâdan utanırlar.

3 — Ümmet arasında, veli olmayanlardan meydana gelen âdet dışı şeylere «Firâset» denir.

4 — Fâsıklardan, günahı çok olanlardan zuhûr ederse «İstidrâc» denir. ki, derece derece, kıymetini indirmek demektir.

5 — Kâfirlerden zuhûr edenlere ise «Sihir» ya'ni büyü denir.

Peygamberlerin gelişleri, aslında bir mu'cizedir. Bu geliş, onların Allah elçisi olduklarına delildir. Gözleri gören insanlar onları bakışlarından, kulakları duyan insanlar onları seslerinden tanırlar. Akılları çalışan insanlar, onların peygamberlik vazifelerinde her mu'cizeyi görürler. Fakat idrâk ve basiretleri mahdud olan, hakikatı kavramağa muktedir olamayanlar, bunu kâfi görmezler. Maddi ve elle tutulur alametler görmek isterler. Bunlar da onlara gösterilir. Fakat muhakkaktır ki, Peygamberlere inananlar içinde herkesten önce gelen siddik ve salihler, kendilerini irşad eden peygamberlerden hiç bir zaman mu'cize istememişlerdir. Hz. Peygamberimizin güzide sahabelerinden bulunan, Hz. Ebû Bekr, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali (Radiyallahu anh ecmain) hiç bir zaman, O'nun Peygamberlik iddiasının doğruluğuna inanmak için, bir mu'cize istemediler. Onlar için peygamber'in zuhurû, peygamberin kendisi ve vazifesi bir mu'cize idi. Bununla beraber insanlar içinde, cehalet ve gaflet yüzünden kafaları donuk olan orta bir sınıf vardır ki, kendini tenvir edemez. Bu sınıf, karanlıklarda yüzen şuurunu aydınlatmak için hakikat güneşinin ışınlarına muh-

tadır. Mu'cizelerden istifade eden sınıf bu sınıftır. Bundan başka bu harikulâde hâdiseler, bu mu'cizeler, hak ve hakikati teyid eder; buhran ve felâket zamanlarında mü'minlerin kalbine cesaret verir, onların kanaat ve imanlarını kat kat kuvvetlendirir; onların za'f ve aczini kuvvet ve kudrete çevirir; onların imanlarını en sarsılmaz şekilde takviye eder.

Peygamberimizin mu'cizelerine dair olan deliller ve rivayetler, sair hadiselerle dair tarihi delillerin hepsinden kuvvetlidir. Bu da mu'cizelerin vukuunu isbat etmektedir.

Mu'cize hakkında bu kısa izahati yaptıktan sonra mir'ac bahsimize geçebiliriz;

MİR'AC

Mir'ac mu'cizesi receb ayının yirmiyedinci gecesinde olmuştur. Mir'ac merdiven demektir. Bu gece Resûlullahın (sallallahu aleyhi ve sellem) göklere çıkarıldığı, bilinmeyen yerlere götürüldüğü gecedir.

Mekke ahalisi imân etmiyor. Müslümanlara çok sıkıntı veriyordu. İşkenceye başlamış, işi azdırmışlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) çok üzüldü. Hicretten bir yıl önce, elliki yaşında idi. Zeyd bin Hâriseyi alarak Tâife gitti. Tâif halkına bir ay nasihat eyledi. Hiç kimse imân etmedi. Alay etdiler. İşkence yaptılar. Çocuklar taşa tutdular. Üzüntülü yorgun geri dönerken mubârek bacakları yaralandı. Zeydin başı kan içinde kaldı. Bir müddet istirahat edip, yaralarını, kanlarını sildiler. Mekkeye yürüdüler. Karanlıkta şehre girdiler. Birkaç ay Mekke'de çok sıkıntılı geçti. Her taraf düşman idi. Gidecek bir yer yokdu. Doğruca amcası Ebû Talip'in kızı Ümm-i Hâninin Ebû Talib mahallesinde bulunan evine geldi. Ümm-i Hâni, o zaman imân etmemişdi. Kimdir o dedi.

Resûlullah: Amcan oğlu Muhammedim. Kabûl edersen, müsafir geldim buyurdu. Ümm-i Hâni: Senin gibi doğru sözlü, emin, asil şerefli müsafire can fedâ olsun. Yalnız, teşrif edeceğinizi önceden bildirseydiniz, birşeyler hazırlardım. Şimdi yedirecek birşeyim yok, dedi.

Resûlullah: Yiyecek, içecek istemem. Hiçbiri gözümde

yok. Rabbime ibâdet etmek, yalvarmak için bir yer bana yetişir, buyurdu.

Ümm-i hâni, resûlullahı içeri alıp, bir hasır, leğen, ibrik verdi. Gelen müsafire ikrâm etmek, onu düşmandan korumak, arablar için en şerefli vazife sayılırdı. Bir evdeki misafire zarar gelmesi, ev sahibi için büyük yüzkarası olurdu. Ümm-i hâni düşündü. Bunun Mekke'de düşmanları çok. Hatta öldürmek isteyenler var. Şerefimi korumak için sabaha kadar onu gözeteyim dedi. Babasının kılıncını alıp, evin etrafında dolaşmaya başladı.

Resûlullah, o gün çok incinmişti. Abdest alıp, Rabbine yalvarmağa, afv dilemeğe, kulların imâna gelmesi, seâdete kavuşmaları için düâyâ başladı. Çok yorgun, aç, üzüntülü idi. Hasır üzerine uzanıp, uyuyuverdi.

O anda, Allahu teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma:

Sevgili Peygamberimi çok üzdüm. Mübarek bedenini, nazik kalbini çok incitdim. Bu halde, yine bana yalvarıyor. Benden başka, hiçbirşey düşünmüyor. Git, Habibimi getir. Cennetimi, cehennemimi göster. Ona ve O'nu sevenlere hazırladığım nimetleri görsün. Ona inanmıyanlara, sözleri, yazıları ve hareketleri ile O'nu incitenlere hazırladığım azabları görsün. O'nu ben teselli edeceğim. Onun nazik kalbinin yaralarını ben gidereceğim, buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm, bir anda resûlullahın yanına geldi. Resûlullah, Cebrâil aleyhisselâmı hemen tanıdı. Ve «Ey Cebrâil kardeşim, böyle vaktisiz niçin geldin. Yoksa bir hatâ mı etdim, Rabbimi gücendirdimmi? Bana acı habermi getirdin» buyurdu ve Rabbinin darılacağından çok korktu.

Cebrâil aleyhisselâm: Ey bütün yaratılmışların en üstünü, Ey Yaradanın sevgilisi, Ey Peygamberlerin efendisi, İyilikler menba'ı, üstünlükler kaynağı olan şerefli Peygamber, Rabbin sana selâm ediyor. Hiçbir Peygambere, hiçbir mahlûkuna vermediği ni'meti sana ihsan ediyor. Seni ken-

dine da'vet ediyor. Lütfen kalk. Buyur, gidelim, dedi. Kâbe yanına geldiler. Orada, bir kimse geldi. Göğsünü yardı. Kalbini çıkardı. Zemzem suyu ile yıkadı. Yine yerine koydu. Sonra Cennetten gelen Burak adındaki beyaz hayvana binip, bir anda Kudüsde, mecid-i Aksâya geldiler. Cebrâil aleyhisselâm kayayı parmağı ile deldi. Burakı oraya bağladı. Geçmiş Peygamberlerden ba'zısının ruhları insan şeklinde orada idi. Cemâ'atle namaz için Adem, Nuh ve İbrahim Peygamberlere, imam olmalarını sıra ile söyledi. Hiçbiri kabul etmedi. Özgü dilediler. Kusurlu olduklarını söylediler. Cebrâil aleyhisselâm, Habibullahı ileri sürdü. Sen varken, başkası olamaz, dedi. Namazdan sonra, mecidten çıkıp bilinmiyen bir mi'rac ile, bir anda, yedi kat gökleri geçtiler. Her gökde bir büyük Peygamberi gördü. Cebrâil aleyhisselâm Sidrede kaldı ve kıl kadar ilerlersem, yanar, yok olurum, dedi. Sidret-ül-müntehâ, altıncı gökde bulunan büyük bir ağacdır. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Cenneti, Cehennemi, sayısız şeyleri görüp, Refref adındaki bir cennet yaygısı üstünde olarak Kürsi, Arş ve ruh alemlerini geçip, bilinmiyen, anlaşılamiyan, anlatılamıyan şekilde, Allah teâlânın dilediği yüksekliklere ulaştı. Mekânsız, zemansız, cihetsiz, sıfatsız olarak Allahu teâlâyı gördü. Gözsüz, kulaksız, vasıtasız, ortamsız, olarak Rabbi ile konuştu. Hiçbir mahlûkun bilemeyeceği, anlayamayacağı, ni'metlere kavuşup, bir ânında, Kudüse ve oradan Mekke-i mükerremeye, Ümm-i Hâninin evine geldi. Yatdığı yer henüz soğumamış ve leğendeki abdest suyunun hareketi durmamıştı. Dışarda dolaşan Ümm-i Hâni uyuklamış, birşeyden haberi olmamıştı. Kudüsden Mekkeye gelirken, Kureyşin kervanına rastladı. Kervandaki bir deve ürkdü, yıkıldı.

Sabah olunca, Kâbe yanına gidip mi'racını anlattı. İşiten müşrikler alay etdi. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) aklını kaçırmış, iyice sapıtmış, dediler. Müsliman

olmağa niyyeti olanlar da vaz geçdi. Birkaçı, sevinerek Ebû Bekrin evine geldi. Çünkü, bunun akıllı, tecrübeli, hesablı bir tüccâr olduğunu biliyorlardı. Kapıya çıkınca hemen sordular: Ey Ebû Bekr, sen çok kerre Kudüse gitdin geldin. İyi bilirsin. Mekkedden Kudüse gidip gelmek, ne kadar zaman sürer, dediler.

Ebû Bekr: iyi biliyorum, bir aydan fazla, dedi. Müşrikler bu söze sevindi. Akıllı, tecrübeli adamın sözü böyle olur, dediler. Gülerek, alay ederek ve Ebû Bekr'in de kendi kafalarında olduğuna sevinerek: Senin efendin, Kudüse bir gecede gidip, geldiğini söylüyor. Artık iyice şapıtdı, diyerek, Ebû Bekre sevgi, saygı ve güvenc gösterdiler. Ebû Bekr (Radiyallahu anh), Resûlullahın mubârek adını işitince: Eğer O söyledi ise inandım. Bir anda gidip gelmiştir. Deyip içeri girdi. Kâfirler neye uğradıklarını anlıyamadılar. Önlerine bakıp gidiyor ve: Vay canına Muhammed ne yaman büyücü imiş, Ebû Bekre sihir yapmış, diyorlar.

Ebû Bekr hemen giyinip, Resûlullahın (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına geldi. Büyük kalabalık arasında, yüksek sesle «Yâ Resûlullah, Mi'râcınız mübârek olsun, Allahu teâlâyâ sonsuz şükürler ederim ki, bizleri, senin gibi büyük Peygambere, hizmetçi yapmakla şereflendirdi. Parlıyan yüzünü görmekte, kalbleri açan, rûhları çeken tatlı sözlerini işitmekte ni'metlendirdi. Yâ Resûlallah, Senin her sözün doğrudur. İnandım. Canım sana fedâ olsun», dedi. Ebû Bekr'in sözleri kâfirleri şaşırttı. Diyecek şey bulamadılar ve dağıldılar. Şübheye düşen, imânı zaif birkaç kişinin de kalbine kuvvet verdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), o gün Ebû Bekre «Sıddık» dedi. Bu adı almakla, bir kat daha yükseldi.

Kâfirler bu hale çok kızdı. Müminlerin kuvvetli imanına, Peygamberin (sallallahu aleyhi ve sellem) her sözüne hemen inanmalarına, O'nun çevresinde pervâne gibi top-

lanmalarına dayanamadılar. Resûlullahı mahcûb, mağlûb etmek için, imtihan etmeğe yeltendiler. Yâ Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) Kudüse gittim diyorsun, söyle bakalım, Mescidin kaç kapısı, kaç penceresi var, gibi sorular sordular. O anda Cebrâil aleyhisselâm Mescid-i Aksayı gözünün önüne getirdi. Televizyonda görür gibi görüyor ve sayıyordu. Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) efemiz Mir'ac zamanı mescidi incelememişti. Müşrikler sorular yöneltince Cenab-ı Hak sevgili kulunu mahcûb olmasın diye, böyle bir mu'cize daha vererek şereflendirmiş oldu. Hepsine cevap verirken, hazreti Ebû Bekr, öyledir yâ Resûlallah, öyledir, yâ Resûlallah derdi.

(Bunun üzerine müşrikler çatlayacak hale geldiler. Her biri hasedinden bir söz söylüyordu. Bu sefer Ebû cehl avucunda gizlediği taş parçalarının ne olduğunu sordu: Hazreti Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Allah'ın ismini anarak Ebû cehl'e: «Ben mi elindeki ne olduğunu söyleyeyim, yoksa elindeki mi benim kim olduğumu söylesin?» diye emretti. Ebû cehl: «Önce sen elimdekini ne olduğunu söyle, sonra da elimdekiler senin kim olduğunu söylesin» deyince Ebû Cehl'in avucundaki taşlar ism-i celâli zikrederek kelime-i şehâdet getirdiler ve Allah'ın birliği ile resûl-i Ekrem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hak olduğunu i'lân etdiler. Bu hâl karşısında mevcut cemâatin bir kısmı derhal imân etdi, bir kısmı da «sihirdir» dedi. Ebû cehl ise hiddetinden taşları yere fırlattı.

Mir'ac hakkındaki bilgimizi bu şekilde tazeledikten sonra asıl mevzuumuz bulunan, münazaraya girebiliriz.

Muhammed Rebhâmi rahmetullahi aleyh «Riyâd-un-nâsihin» adlı kitabında buyuruyor ki, Mir'ac'a inanmayanlar çeşit çeşittir: Cebriyye fırkasının ikinci kısmı olan «Cehmiyye» ile mu'tezile fırkasının onikinci kısmı olan Ka'biyye, mi'rac yoktur dediler. Mu'tezile fırkası, mirâc rü'yâdır, de-

di. Zamanımızda mu'tezile fırkasını taklid edenler çoğalmaktadır. Bâhili fırkası ise, mi'râc, Kudüse kadar olmuştur, göklere çıkmamıştır, dedi. Haşeviyye ve Müşebbihe fırkaları ise, mi'rac bir gece sürdü. Bu gece üçyüz sene uzun idi. Bütün insanlar bu kadar uykuda kaldı dediler. İsmâ'iliye fırkasında olanlar, mi'râc rûha oldu, beden yerinden ayrılmadı dediler.

Ehl-i sünnet vel-cemâat âlimleri buyurdu ki, mi'rac, ruh ve cesed birlikde olarak, Mekke-i mükerremeden Kudüse ve oradan, yedi kat göke ve sonra Sidre denilen yere ve Sidreden Kabe Kavseyn makamına, uyanık olarak, gece, kısa bir zamanda götürülmüş ve getirilmiştir. Bunu yapan, Allahu teâlâdır ve ancak O yapabilir. Dedi ve çeşitli şekilde isbat etdiler.

Akaid sahibi Kadizâde (rahmetullahi aleyh) mi'rac ile ilgili olan iman esasını ve inanılması gerekeni şu cümleleriyle anlatmaktadır: «Mir'ac, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bir gecede mübarek cismi ya'ni cesedi ile Mescid-i Haramdan (Kâbeden), Mescid-i Aksaya vardığı Kur'ân-ı Kerimle sabitdir. Bu kadarının inkârı küfürdür (imansız eder). Kudüsten göklere çıkması meşhur hadislerle (hadis-i şeriflerle) sabitdir. (Mi'rac'ın bu kısmının cismen vuku bulduğuna inanmayan sapıktır, Ehl-i sünnetin dışındadır.) Sonra Cennete, Arşa veya âlemin bir tarafına vardığı (Sidre'den ötelere) (ahat) hadisi şeriflerle sabitdir. (Sitre-i Müntehâdan sonraki kısım için bedenli değil denirse, Ehl-i sünnettir, fakat hata sahibi kabul edilir). Mir'ac bir defadan çok olmuştur. Sayısını Allahü Teâlâ bilir.»

Demek ki, Ehl-i Sünnetin dört mezhebi bulunan Hanefi, Şafiî, Malikî ve Hanbeli mezhepleri mi'rac akâidinde «Mir'ac'ın bütün safhalarında peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ruhu ve bedeniyle seyahat etmiştir.» şeklindeki bir akaide bağlıdırlar. Akaidin bu şekilde bağlan-

ması da bize gösteriyor ki, mi'rac ruhen yapılmıştır şeklinde, itirazı açık bir kapı bırakmamıştır.

Önsözde de belirttiğim gibi mi'rac konusu ile bu kadar yakından ilgilenmemizin sebebi Hamidullah'ın «Mi'rac Meselesi» adı altında anlattığı seminerinde, Ehl-i sünnete uymayan görüşleri ileri sürmesiyle başladı. Akla gelir ki «neden bunu yazıya döktünüz» denebilir. Çünkü, seminer yapılıp bittikten sonra, yine aynı fakültede bulunan sorumlu bir çok arkadaşlara: «Hamidullah'ın anlattığı şekilde, Ehl-i sünnet böyle bir itikada mücadele ediyor mu?» şeklinde sorular yönelttiğimizde, aldığım cevaplar; «Ehl-i sünnette, böyle de itikad edilebilir.» veya «Ben de Hamidullah gibi itikad ediyorum.» oldu. İşte manzara bu. Şayet bu arkadaşlar bize Ehl-i sünnetin görüşünü yansıtacak şekilde: «Hamidullah bu konuda yalnızdır, Ehl-i sünnette böyle bir itikad olamaz» deselerdi, buna ne diyebilirdik. Bizde kaleme sarılma ihtiyacı duymazdık. Şayet arkadaşlar halâ daha aynı itikadı muhafaza ediyorlarsa ve bu şekilde itikada Ehl-i Sünnetin mücadele ettiğini isbat edebiliyorlarsa, bizleri uyardıklarını samimiyetle rica ediyorum. Buyursunlar anlatsınlar bizlere. Öğrenmek için hiç bir zaman kaçmadım ve kaçmıyorum da.

Mi'rac semineri yapılırken, en son olarak Hamidullah ile münazaraya başladım. Önce Mescid-i Aksa konusunu ele aldım. Hamidullah'ın kitabında; Mescid-i Aksa ile ilgili olarak kendince orijinal fikirleri bulunmasına rağmen, her nedense seminerinde Mescid-i Aksa konusuna hiç değinmedi.

Münazaranın ikinci kısmında, mi'rac'ın, ruh-beden şeklinde yapıldığı üzerindeki delillerimi ileri sürdüm. Münazara neticesinde Hamidullah'ın Mescid-i Aksa hakkındaki fikirlerinin aynı olduğunu ve mi'rac'ın da ruhen yapıldığı itikadında sabit olduğunu gördük.

Şimdi de meseleleri belli başlıklar altında inceliyelim:

Bu konu başlıkları, Hamidulah'ın Ehl-i Sünnet dışında kalan görüşlerine cevap verecek şekilde seçildi.

1 — MESCİD-İ AKSA MESELESİ:

- a — Mescid-i Aksanın «Mi'rac esnasında yoktu» iddiasına cevap:
- b — İki Mescid-i Aksa vardır, demenin ilmi hüviyetinin bulunmadığının isbatı:
- c — Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem), «Nübüvettin (peygamberlik gelmeden) önce Kudüs'ü gördü»ğü iddiasının iftira olduğunun isbatı.

2 — Mi'rac'ın seyri üzerindeki şüphelerin giderilmesi:

3 — KUR'AN-I KERİM'DE GEÇEN «ABD» KELİMESİNİN RUH VE BEDENİ BİRLİKTE İŞARET ETTİĞİNİN İSBATI:

4 — Mİ'RAC'IN RUH VE BEDENLE BİRLİKTE YAPILDIĞININ DELİLLERİ:

5 — SAHABİLER ARASINDA BÖYLE BİR İHTİLAFIN BULUNMADIĞININ İSBATI:

6 — Mİ'RAC BİR DEĞİL BİR KAÇDIR:

7 — Mİ'RAC'IN, KÜÇÜLTÜLMESİ VE BASİTE ALINMA MESELESİNE CEVAP:

8 — ŞERH-İ SADR (Göğsün açılması) MESELESİ:

9 — Mİ'RAC'IN VUKU BULDUĞU İLK YER KONUSU

1 — MESCİD-İ AKSA MESELESİ:

a) «MESCİD-İ AKSA' «Mİ'RAC» ESNASINDA YOKTU» İDDİASINA CEVAP:

Müslimanların mukaddes kiblesi olan Kâ'be-i Muazza-
ma, dünya üzerinde ilk tesis olunan ibadet mahallidir. Bu-
hâri ile Müslimin müttefikan Ebû Zer'den rivâyetlerine gö-
re, Ebû Zer (Radiyallahü anı) diyor ki, bir kere ben:

— Yâ Resûlallah, (ibadet için) en önce yeryüzünde
hangi mescid bina kılındı diye sordum. Resûlullah:

— Mescid-i Haram'dır, buyurdu. Ben:

— Sonra hangisi? dedim. Resûlullah:

— Mescidi Aksa, buyurdu. Sonra ben:

— Bu iki mescidin kuruluşu arasında ne kadar za-
man vardır? dedim. Resûlullah: «Kırk sene» buyurdu. (143)

Bu hadîs-i şerîf yeryüzünde ilk defa bina kılınan mes-
cid-i şerîfin Beytullahil Haram olduğuna en kuvvetli delil-
dir.

Kurtubî diyor ki: bu babda vârid olan âyet-i kerîme ve
hadis-i şerîfde Hazreti İbrahimin (Aleyhisselâm) Kâbenin,
Hazreti Süleyman'ın da (Aleyhisselâm) Mescid-i Aksâ'nın
ilk banileri olduklarına delâlet etmez. Bu iki mabedi baş-
kalarının tesis edip de bunlar tarafından tecdid edilmiş ol-
maları câizdir. Nasıl ki, ilk Beyti Âdemin bina ettiğine dair
bir rivayet de vardır. Âdem'den kırk sene sonra da evladı
Âdem'den birisi Mescid-i Aksâ'yı bina etmiş olabilir.

(143) Sahihi Buhâri, Tecrid, Cilt 9, s. 127.

Mescid-i Aksâ Musâ Aleyhisselâm'dan İsâ Aleyhisselâm zamanına kadar Peygamberlerin (Aleyhimüsselâm) mecmarı ve mukaddes vahy menzili olduğu için Peygamberimizin (sallallahü aleyhi ve sellem) miracında da yol uğrağı kılınıp Mekkedden doğru semaya yükselip çıkılmamıştır.

Mescidi Aksâ'nın havali ve çevresi de Kudüs şehri ve civarı demektir ki, Allahü teâlâ bu mıntıkeyi dini şerefle müşerref kıldığı gibi, bir takım nehirler ve bahçelerle de bereketlendirmiştir. (144)

Hamidullah'ın mi'rac seminerinde söz alarak şöyle bir soru kendisine yönelttim «Sizin Fransızca yazmış bulunduğunuz Kur'an-ı Kerîm meâlinde ve İslâm Peygamberi adlı kitabınızda Mescid-i Aksâ'yı gökte gösteriyorsunuz. Halbuki Mescid-i Aksâ'nın yerde olduğuna dair elimizde sahih hadis bulunmaktadır.» dedim ve yukarıda bahsi geçen hadisi şerifi ve alimlerin görüşlerini nakl yaptıktan sonra soruyu şöyle tamamladım. «Buna göre görüş ve fikirlerinizi nasıl tevil edersiniz?»

Hamidullah bu soruma karşılık: «Ben böyle bir hadis bilmiyorum ve rastlamadım.» dedi.

Tekrar söz alarak şöyle cevapladım:

«Bahsettiğim hadis-i şerif Kur'an-ı Kerimden sonra en muteber kitabımız bulunan «Buhari» de bulunmaktadır. Buharideki, bu konu ile ilgili bir hadisi görmedim ve bilmedim sözü sizce ilmen mazeret olabilir mi?»

Buna cevabı ise: «Gösterirseniz memnun olurum oldu.» dedi ve şunu ilâve etti: «Mescid-i Aksâ Peygamberimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) zamanında ve mirac'ın yapıldığı zaman yıkıldı. Hıristiyanlar yıkmıştı. Demedi ki, orada şöyle bir mescid-i aksa vardı. Şöyle bir mabed vardı. Şöyle bir bina vardı, demedi.»

(144) Sahihi Buhâri, Tecrid, Cilt 9, s. 127.

Hamidullah'ın bu ifadesi şaşırtıcı geldi. Çünkü Hamidullah'ın böyle bir fikrinin bulunduğunu kitaplarında görmedik. Hamidullah'ın bundan maksadı Hz. Peygamberimizi (Aleyhisselâm) mir'ac esnasında buraya (Kudüsdeki Mescid-i Aksaya) uğratmadan göğe seyahat ettirmek arzusunu taşımasındandır, herhalde.

Bu sözümüzün doğruluğunu isbat için kitabından bir bölümü gösterdim. Hamidullah diyor ki: «Hazreti Peygamber (sallallahü teâlâ aleyhi ve sellem) bir gece yer yüzünün mukaddes merkezinden (Mescid-i Haram, Kâbe) gökteki ibâdet merkezine (Uzak Mescid, Mescid-i Aksa'ya) götürüldü. Uzaktaki mescidin Kudüste olduğu düşünülemez. Zirâ Kur'ân-ı kerîm'in inzal edildiği devirde Kudüste mescid yoktu.» (145,146)

Dikkat edilecek olursa Hamidullah seminerinde mir'ac zamanında, kitabında ise Kur'ân-ı Kerimin inzal edildiği devirde Kudüste Mescid-i Aksa yoktu demektedir. Bu iddiasını doğrulamak için de, müşriklerin sorusuna karşı, Peygamberimizin (Aleyhisselam) Mescid-i Aksâ'yı tarif etmediğini söylemektedir. Seminerde bu iddiasına karşı şöyle karşılık verdim. «Kütüb-i sittedeki sahih hadislerin meallerinden şunu anlıyoruz ki, Peygamber Efendimiz (Aleyhisselam) sorulan sorulara karşı kapı ve pencere şeklinde ifadeler kullanarak tarif ediyorlar. Buna göre mutlaka ister harâbe tarzda olsun, ister ma'mur tarzda olsun, mutlaka bir mescid-i Aksâ vardır; ve tarif edilen bu mescid-i Aksa Kudüsdekidir.»

Şimdi de bu iddiamızı sağlam kaynaklara dayalı olarak isbat edelim:

(145) M. Hamidullah: İslâm Peygamberi, s. 93, (Fransızcasında, s. 94).

(146) Aynı iddiasını Fransızca olarak yazdığı Kur'ân Mealinde de tekrarlamaktadır.

Câbir İbn-i Abdullah (Radiyallahu anhüma) dan rivayete göre Resûlullah (sallallahü aleyhi ve sellem) in şöyle buyurduğunu işitmiştir: (Mescid-i Aksâ'ya sefer ettiğimi söylediğimde, Kureyş beni yalanlayınca (Mescid-i Haram'a gidip) Hicir'de ayakta durdum. Müteâkiben Allah bana, Beyt-i Makdis'i ile gözümün arasındaki mesafeyi kaldırdı da (Denemek için ne sordularsa) Mescid-i Aksâ'ya bakarak onun nişanelerinden Kureyş'e haber vermeye başladım. (147)

Bu husus Müslimin'in Ebû Hüreyre'den gelen bir rivayetinde daha vazih bir surette şöyle naklolunuyor: «Kureyş bana seyahat ettiğim yerlerden soruyordu. Bilhassa Mescid-i Aksâ'ya dâir öyle şeyler sormuştu ki, ben İsrâ gecesi onlarla ilgilenip tesbit etmemiştim. Bu cihetle o kadar müşkül bir vaziyete düşmüştüm ki, hiçbir zaman öyle sıkılmamıştım. Bunun üzerine Allahü teâlâ benimle Beyt-i Makdis arasında hail olan mesafeyi kaldırdı. Şimdi ben Beyti Makdis-i görüyordum, ne sorarlarsa muhakkak ona bakarak cevap vermiştim.» (148) Başka bir hadîsde:

İbn-i Saâd'ın Ümmî Hâniden rivayetine göre; «Kureyş: Mescid-i Aksâ'nın kaç kapısı var? diye sormuşlardı. Halbuki ben Kudüs mescidinin kapılarını saymamıştım. Fakat karşımda mescid tecelli edince ona bakmağa ve kapıları birer birer saymağa başladım.» buyurmuştur. (149)

Beyhaki'in Delâil'indeki rivayetinde de şu tafsilât vardır. Ebû Seleme der ki: İsrâ (Mirâc) vakası üzerine müşrikler fitne buhranına tutularak deli gibi Ebû Bekr'e koştular ve Resûlullâh'ın İsrâ'ya dair verdiği haberi ona naklettiler. Ebû Bekr onlara:

(147) Sahihi Buhari Tecrid, cilt 6, s. 22.

(148) Sahihi Buhari Tecrid, cilt 10, s. 57.

(149) Sahihi Buhari Tecrid, cilt 10, s. 60.

— Muhammed'in doğru sözlü olduğuna kanaatim vardır. Bu kanâatimi size de bildiririm. Dedi. Müşrikler,

— Demek Muhammed'in bir gecede Mescid-i Aksa'ya gidip sonra dönüp geldiğini sen de tasdik mi ediyorsun? dediler. Ebû Bekr:

— Evet tasdik ediyorum. Değil bu, bundan daha ziyade uzaklarına da, meleklerin gökten haber getirdiklerine de inanıyorum. Dedi. Bu cihetle Ebû Bekr'e SİDDÎK denildi. (150) Bu mükâlemeden sonra Hazreti Ebû Bekr (Radiyalahü anh), Resüllullah'ın (sallallahü aleyhi ve sellem) huzuruna varmış:

— Yâ Resûlallah, onlara anlattığını bana da anlat, çünkü ben orayı (Yani Mescid-i Aksayı) daha önce gidip gördüm, demiştir. Bunun üzerine Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) tekrar anlatırken «Doğru söylüyorsun ya Resûlallah» diye tasdik buyuruyorlar. (151) Müslim.

Yine Mescid-i Aksâ'nın o gün var olduğunu ve ziyaret edilen (mi'râc'da) Mescidin bu olduğunu isbat sadedinde kaynakları biraz daha karıştıracam.

Nebi (Sallallahü aleyhi ve sellem)den naklen Ebû Hüreyre (radiyallâhu anh)den şöyle rivâyet edilmiştir:

Resûlullah (Sallallâhü aleyhi ve sellem) buyurmuştur ki: (Namaz ve ibadet için hiçbir mescide sefer edilmesi doğru değildir. (Ziyâde sevab umarak) yalnız (Şu) üç mescide sefer edilir: Mescid-i Harâm, Mescid-i Resûl (aleyhis-selâm) ve (Mescid-i Aksâ). Aynı hadîs, Tirmizî, Nesaî, İbni Mâce gibi diğer hadîs kitaplarında da mevcuttur. Ziyâretle ilgili aynı konu zamanımızın büyük müfessirlerinden mer-

(150) Sahihi Buhari Tecrid, cilt 10, s. 60.

(151) Sahihi Buhari, Tecrid, cilt 4, s. 163.

hum Erzurumlu Sayın Ömer Nasuhi Bilmenin 500 Hadis-i Şerîf (Hikmet Gonceleri) kitabında da gösterilmiştir.

Bu nakiller gösteriyor ki, Peygamber efendimizin hayatı esnasında ve Mirac yaptıkları zamanda Kudüste, Mescidi Aksa vardı. Tarif edilecek kadar da mamur bulunuyordu.

Şimdi biraz da târihi ve müsteşrikleri konuşuralım...

Bir takım hıristiyan ve müslüman tarihçileri halife Hazreti Ömer'in (Radiyallahü teâlâ anhüm) Kudüs'ün fethi sırasında, hıristiyanlar için elverişli şartlar ihtiva eden muahdeden sonra, halife mukaddes şehre girmiş, kendisini kadim (eski) mabedin yerine götürmelerini istemiş. İslâm âlimlerinden al-Muşarraf ve esaslı her noktada ona mutabik bulunan Şihab al-din Al-Makdisi, Şam al-Din al-Suyuti ve Mucir al-Din ise hadiseyi şöyle nakletmektedirler. Halife kendisine Dâvud mescidinin yerinin gösterilmesini istediği zaman, patrik onu kandırmak isteyerek, önce Merkat kilisesine, sonra da Sion kilisesine götürmüş, fakat Peygamber mirac esnasında gördüğünü kendisine anlatmış olduğu için, halife her defasında yalanı meydana çıkartmış, nihayet mabedin (Davud mabedinin) bulunduğu yere gelince, onu kendiliğinden tanımış. (152) Taberî konuyu aynen anlatmaktadır.

Bütün nakillerden de anlaşılacağı üzere tarifi yapılacak kadar eski bir Mescid-i Aksâ vardır. Bakın Horovitz ve Scherieke adlarındaki, müsteşrikler dahi yukarıdaki hadîs-i şerîfde belirtildiği gibi hiç bir ihtilâf göstermeden şöyle diyorlar: Âl-Mescid al-Haram en eski bir mescid olup, Kudüs mescidinden 40 yıl önce yapılmıştır. Bu fikre Kowvalski'de iştirak etmektedir. (153)

(152) Taberî Tarihi, cilt 1, s. 2408; Theophanez: İslâm Ansiklopedisi, c. 8, Kudüs Maddesi.

(153) Kowalski: İslâm Ansiklopedisi, c. 8, Kudüs Maddesi.

Ve yine Scherieke, her ne kadar teville kaçırırsa da bir hakikata parmağını şöyle basıyor, diyor ki: «Hadiste kabul edilen izahlardan birine göre, al-mescid Al-Aksâ'dan Kudüs kastedilmektedir.» Daha sonra bu son mevzua tekrar değineceğiz. Buna göre Scherieke'nin bile çıkmaz bir izahın içinde kaldığını göreceğiz.

Hazreti Peygamberin (Sallallahü aleyhi ve sellem) kapılarını sayarak tarif ettiği ve Hazreti Ömer'in (Radiyallahü anh) tarif üzerine tesbit ettiği, ister harabe yani yıkık olsun veya tam mamur bir halde olsun, yeri mübarek kılınmış bir mescid var demektir. İşte Peygamberimiz (Sallallahü aleyhi ve sellem) in mirac durağı burasıdır. Ve soran müşriklere de burasını tarif etmiştir. Şayet mi'racın durağı burası gösterilmemiş olsaydı, Peygamberimiz (Sallallahü aleyhi ve sellem) tarif etmezdi ve lüzumu da yoktu. Demek oluyor ki, İsrâ hâdisesinde Kudüse ve Mescid-i Aksâya bir sefer yapılmıştır. Bu delillerimizi daha da çoğaltacağız.

Şimdi de Mescid-i Aksânın Kudüs şehrinde olduğunu yine sağlam kaynaklara dayanarak gösterelim. Bu konudaki delillerimizi Sayın S. Çöğenli ve Sayın A. Bayram Beylerin birlikte, Hamidullah'a karşı yazdıkları reddiyeden (154) iktibasla alıyorum.

— İbni Hişam'ın naklettiği bir hadis-i şerîfde «Resûl-i Ekrem Mescidi Haram'dan Mescidi Aksâ'ya götürüldü. Bu ise (Mescidi-Aksâ) İlyadaki Beytül-Maktistir. (155)

— Müslimin, Ebû Hüreyre'den rivâyet ettiği «Ancak üç mescide sefer yapılır. Mescidul Kâbe, benim mescidim

(154) Sadi Çöğenli, Ali Bayram: Hamidullah'ın «İslâm Peygamberi» adlı eserinde geçen ve Cumhuriyet Ulemaya muhalif bazı meselelerin tahlil ve tenkidi. Erzurum 1974, (Teksir edildi).

(155) İbni Hişam, c. 1, s. 396.

ve İlyâ mescididir. Hadisi şerifi de İbni Hişam'ın rivayetini teyit etmektedir. (156)

— İbni Kesir de şunları söylemektedir. «O (Mescid-i Aksâ), Hazret-i İbrahimden (Aleyhisselâm) şimdiye kadar Peygamberlerin (Aleyhimüsselâm) madeni olan İlyâ'daki Beytül Masdis'tir» der. (157)

Mescid-i Aksâyı bütün müfessirler Beyt-i Mukaddes olarak tefsir etmişlerdir. Misâl olarak bir kaç tanesini verelim.

— Fahreddin-i Râzî «Mescidi-Aksâ'dan murad, Beytül-Makdis olduğunda ülema ittifak etmişlerdir. Mescid-i Aksâ olarak isimlendirilmesinin sebebi Mescid-i Haramla arasındaki mesafenin uzaklığındandır. demektedir. (158)

— Tefsir-i Tibyân'da aynen şunları söylemektedir. «Mescid-i Aksâ, Beytül-Makdis'dir.» (159) ve aynı fikri, Tefsir'i Fethul Beyan (C. 5. S=322) Tefsiri Taberi (C. 15, s=3885) gibi tefsirlerde de görmekteyiz. Yine aynı fikri asrımızın büyük müfessiri sayılan Elmalılı Hamdi Yazır da (Hak Dini, Kur'an Dili) isimli meşhur tefsirinde Mescid-i Aksâ'nın Beytül Makdis olduğunu söylemektedir. (160)

b — İKİ MESCİD-İ AKSÂ VARDIR, DEMEK İLMEN VE AKAİD YÖNÜNDEN MÜMKÜN DEĞİLDİR.

Ehl-i Sünnetin amelde dört imamı ve bütün cumhuri selefin ve halefin «Mescidi Aksâ'dan murad Kudüs'teki mesciddir» diye söz birliği yaptığını, İbn-i Abbâs (Radiyalahu anh) ve Kadi Beyzavi, Hazın, Medarik tefsirleri ve da-

(156) Müslim, c. 2, s. 1015.

(157) İbni Kesir, c. 4, s. 238.

(158) Tefsir-i Kebir, c. 20, s. 146.

(159) Tefsir-i Tibyan, c. 4, s. 446.

(160) E. Hamdi Yazır: Hak Dini Kur'an Dili, c. 4, s. 3144.

na önceki sahifelerde gösterdiğimiz kaynaklarda bildirilmiştir.

Seminerde Mescid-i Aksâ'nın yerde olduğu hususundaki delillerin karşısında, Hamidullah şöyle bir cevap verdi:

— «Ziyaret edilen Mescid-i aksânın yerdemi, göktemi olduğu hakkında âyette sarahat yoktur. İki Mescid-i Aksâ vardır. Bir yerde bir de gökte; inerken yerdekine uğramıştır ve soranlara da burayı tarif etmiştir. Gökteki bir Mescid-i Aksânın, miracın mahalli olmasını tercih ederim.

Şimdi biz buna cevap vermeden önce yine bu fikirlerinin de müsteşriklerden alındığını isbat edelim:

Horovitz diyor ki, al-mescid al-Haram'ın Mekkedeki Mabed olduğu Kur'andaki ifâdeden sâbittir. (161) Scherieke ise; fakat al-Mescid Al-Aksâ neresidir? Hadiste kabul edilen izahlardan birisine göre, al-mescid Al-Aksâ'dan Kudüs kastedilmiştir, diyor ve şöyle devam ediyor: al-Mescid Al-Aksâ ile Peygamber ihtimal, yedinci kat göğün en yüksek noktasında, meleklerin Allah'a hamd ve senâ ettikleri bir yeri kasetmiş olmalıdır. Diyor ve bu son fikre Horovitz de iştirak ettiğini kendi eserinde bildirmektedir. (162, 163)

Schwarz isimindeki bir başka müsteşrik ise şöyle diyor: Kur'an Filistinden «Adna L'arz» olarak bahseder (30/3). ken, nasıl olur da Kudüs'te eski bir mabede al-Mescid Al-Aksâ diyebilir. (Yani demek istiyor ki Kur'ân Filistinden yakın yer, Mescidi Aksâ'dan ise uzak mescid olarak bahsetmektedir. Nasıl olur da yakın yerde uzak mescid'den bahsedilebilir. (164) Scherieke ve Horovitz iddialarını daha

(161) Horovitz: Koran Unters, s. 140.

(162) Horovitz: Koran Unters, s. 140.

(163) İslâm Ansiklopedisi, Mirac maddesi.

(164) Schwarz: Lider der Huzailiten, s. 24.

da ileri götürerek şöyle demektedirler. İslâmın intişarından sonra al-Mescid al-Aksâ tabiri an'aneye göre, Kudüs mabedi için kullanılmaya başlandı. Yani bir remizdir. Kudüs'teki Mescid-i Aksâ (165, 166) Scherieke bu son iddiasını tamamlamak için «Bu Emevilerin İslâm mukaddes yerine (Mescidi Haram) mukabil, Kudüs'ü yükseltmek istemelerinin bir neticesidir. (167) diyor... Buna Horovitz itiraz ederek eserinde çürütmektedir. (168)

Şu var ki, müslimanların ilk kiblesi olarak kullanılmış, daha sonra bu kâbe lehine değiştirilmiştir. (Kible âyeti)

Hamidullah Kible tayini meselesinde şöyle demektedir. «Hazreti Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem) yıldızlara bakarak Kudüs ve Kâbenin yönünü kible ciheti olarak tesbit etmiştir. (169) demektedir. İnsan bu ifadeler karşısında hayret içinde kalıyor. İşin doğrusu şöyledir.

Medine'de iken bir ikindi namazı kılınırken Kible Âyeti geliyor. Bunun üzerine tahıyyattan kalkıldıktan sonra namaz bozulmadan Mescidil Aksâ'dan, Kâbe'ye doğru dönüldü ve namaz bu kible üzerine tamamlandı. Burada bir soru doğuyor, ikindi namazı vaktinde gökte yıldız görülür mü? Elbette ki görülmez. İkinci bir hususta, namaz kıldıktan sonra kıblenin tayininde ihtilâf da çıkmadı. Yani biraz daha sağa veya sola dönülecek şekilde itiraz da doğmadı. Bu demek ki, yıldızlara bakmadan tam kible tayini yapılmıştır. Bununla birlikte Hazreti Ömer (Radiyallahü anh)in eski Hazreti Süleyman mabedini bir mescid yaptırmasından açıkça anlaşılacağı gibi, Kudüs her zaman müslimanlar yanında kudsiyetini muhafaza etmiştir.

(165) İslâm Ansiklopedisi, Muhammed maddesi.

(166) Horovitz: A.g.e., s. 159.

(167) İslâm Ansiklopedisi: Kudüs Maddesi.

(168) İslâm Ansiklopedisi: Kudüs Maddesi.

(169) Hamidullah: İslâmî Müesseseler Tarihi, Erzurum 1975, s. 36.

Müsteşriklerin ileri sürmüş oldukları görüşler tamamen kendilerine aittir. Kendi görüş ve reyleridir. Bunlara ne bir şey demeye değmez. Ancak konumuzu biz de belirtir ve bunu savunuruz. Müsteşriklerin bu fikirleri, daha önce İslâm âleminde ne ileri sürülmüş ve ne de görülmüştür. Fikirlerini bir kaç cümle hâlinde toplayacak olursak:

a) Mescid-i Aksâ, gökte meleklerin ibadet ettiği bir mesciddir.

b) Müslimanlar sonradan, gökteki mescid-i Aksâ'ya remz olsun diye Kudüs'teki mescidi seçtiler.

c) Kur'anda Filistinden yakın yer olarak bahsedilirken, Mescid-i Aksâ'dan ise uzak mescid olarak bahsedilmektedir. O halde Kur'anda bahsi geçen Mescid-i Aksâ gökte olmalıdır. Şeklinindedir.

Hamidullah'ın fikirleri ile bunları karşılaştıracak olursak ne fark görüyoruz, diye derin bir soru işareti zihnimizi yoracaktır. Hele bu fikirlerin ilk defa müsteşrikler tarafından söylendiği kat'i ise, bir farkla ki, o fikir de bizzat sayın Hamidullah beye ait olmaktadır. Diyorlar ki, «iki mescidi Aksâ vardır. Bir yerde bir de gökte». Böyle bir fikri mahsul ne şimdiye kadar İslâm âlimleri ve ne de müsteşrikler tarafından söylenmiştir. Şayet yerdeki, remzdir, derse bu da müsteşriklere ait olmuş olmaz mı?

Hamidullah, «Mescid-i Aksâ, Peygamberimiz (Sallallahu Aleyhi ve Sellem) zamanında ve mirac'ta yıkıldı. Hristiyanlar yıkmıştı» derken, bir başka cümlesinde ise «Peygamberimiz mirac'tan inerek yerdeki Mescid-i Aksâ'ya uğramıştır ve soranlara da burayı tarif etmiştir.» Yine bir üçüncü cümlesinde ise «Peygamberimiz demedi ki, orada şöyle bir mescid vardı, şöyle bir mabed ve şöyle bir bina'dır, demedi». diyor.

Şimdi insaf ile düşünölsün bu cümleler birbirlerini tamamlıyor mu, yoksa nakzını ediyor? Biz de bunu cevap-

lamak için kaynakları konuşturmak mecburiyetindeyiz. Şöyle ki, kitabında geçen «Uzaktaki Mescid-in (Mescid-i Aksâ'nın) Kudüste olduğu düşünülemez» sözünün müsteşriklere ait olduğunu tesbit ettikten sonra konuya kendi kaynaklarımızla cevap verelim. Allame Aynî'nin eserinde şöyle denilmektedir: «Kudüs'deki Mescid, Mescid-i Haram'a uzaklığından dolayı, Mescid-i Aksâ denilmiştir. (170-171)

Yakın yerde, uzak mescidin tarifi o kadar kolay ki, ilk okulda bu mevzuu çocuklara kompozisyon olarak vermiş olsaydık, kendi malzemeleri ile şöyle cevaplayacaklardı. «Elimde beş masa ve beş adette kalem varsa, konuyu şöyle izah edebiliriz. Masaları numaraladıktan sonra, hemen önümde duran en yakın birinci masanın üzerine beş kalemi koyarım, masalar doğrultusunda teker teker dizerim, bir nolu kalem bana en yakın, beş nolu kalem ise en uzak bulunmaktadır. Halbuki beş nolu kalem, bir nolu masanın üzerinde bulunmaktadır. İşte en yakın yerde en uzak mescid tarifini böyle açıklamış oluruz.

Filistin, Arabistana komşu bir yerdir. Başka memleketlerden daha yakın olduğu için, (en yakın yer) buyuruldu. Mescidi Aksâ, o zaman yeryüzünde bulunan mescidler arasında, Mekke'ye en uzak olanı idi. Bunun için, (en uzak mescid) buyuruldu.

Hamidullah'ın bu delilsiz olan ve müsteşriklerden alındığı isbat edilen bu konu ile ilgili düşüncelerine Sayın S. Cöğenli ve A. Bayram beylerin esprilerini nakledemeden geçemeyeceğim: Diyorlar ki: «Bu sarîh hadîslerden ve edil-i ulâmanın bütününün, yerde ve Kudüs'te olduğunda ittifak ettikleri Mescid-i Aksâ'yı Sayın Hamidullah göğе çı-

(170) Aynî: c. 3, s. 682.

(171) Sahihi Buhari, Tecrid, c. 4, s. 167.

karmasındaki hikmeti anlamakta doğrusu güçlük çekiyo-
ruz.

Sonra, Mirac seminerini islâmî İlimler Fakültesinde anlattıktan sonra, Mirac hakkındaki sorular ve cevaplar kısmında Sayın Hamidullah Bey Mescid-i Aksâyı ikiye çıkarıyor. Buna göre mesele daha da kolaylaşmış olur. Demek ki Hoca kendisinin delili olan (Edne'l Erdi) ile Mescidi Aksâ'yı gökte muhafaza edemeyip yere indirmeye mecbur kaldı. O zaman yerdeki Mescid-i Aksâ Edne'l Erde muhalif gelmez mi?

Aynı zamanda kendisinin delilini kendisi nakzetmiş olmaz mı? Şimdi biz Mescid-i Aksâ'nın yerde olduğuna dâir Kütüb-i Sitte'den hadîslerle delil getirdik. Hoca da gökte olduğuna bir iki delil gösterirse memnun oluruz». (172)

c — HZ. PEYGAMBERİMİZİN (SALLALLAHÜ ALEYHİ VE SELLEM) «NÜBÜVVETTEN (PEYGAMBERLİK GELMEDEN) ÖNCE KUDÜS'Ü GÖRDÜ» İDDİASININ İFTİRA OLDUĞUNUN İSBATI:

Peygamber efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem) mes-cidi Aksâ'ya gittiğini söylediğinde, müşrikler ve münafıklar, peygamber efendimizin daha önce Kudüs'ü ve Mescid-i Aksâ'yı görmediğini bildikleri için tarif etmesini istediler. Şayet hocanın (Hamidullah'ın) dediği gibi peygamber efendimiz (Aleyhisselâm) daha önce Kudüs'ü görmüş olsaydı, bunu müşrikler ve münafıklar bileceği için de böyle bir sorunun sorulması da ne kadar yersiz ve gereksiz olacaktır. ✓ Buna ilâveten, şayet görmüş olsalardı, Mescid-i Aksâ'yı gördüğüne dair elimizde iki kaynak olacaktır.

1 — İsnad'lar

2 — Nakiller.

(172) Sadi Çöğenli, Ali Bayram: A.g.e., s: 7 - 8.

İsnad: Münafıkların ve müşriklerin iddiaları, nakil ise; inananların nakilleri olacaktı. Peygamber efendimizin Busra'ya kadar gittiğini biliyoruz. Hz. Peygamberin Kudüs'den geçtiğine dair elimizde ne isnad vardır ne de nakil bulunmaktadır.

Hız. Ebû Bekr, Peygamber efendimizin Kudüs'ü görmediğini bildiği içindir ki, Miracın mahalli olarak kabûl edilen Mescid-i Aksâ'yı ikinci defa târif ettiriyorlar ve sözlerini tasdîk buyuruyorlar. Şayet görmüş olsaydı, bunu Hz. Ebû Bekr'de biimiyecekmiydi? Biliyorsa neden soruyor? Çünkü daha önce Kudüs'ü ve Mescid-i Aksâ'yı görmediğini biliyordu da onun için soruyordu. Ve peygamber efendimiz daha önce Kudüs'ü görmüş olsaydı Hz. Ebû Bekr'in de (Radyallahü anh) sorusu yersiz ve gereksiz kalırdı.

Hamidullah'a karşı, Mescid-i Aksâ'nın gökte değil, yerde olduğu; yok değil, var olduğu, Mir'ac esnasında ziyaret edilen mescid-i Aksâ'nın Kudüsteki Davut Mabedi olduğunu isbat edince, ağzından şu baklayı kaçırdı:

«Peygambirimiz ticaret maksadıyla, nübüvvetten önce kudüsü iki defa görmüştür. Kudüs'ü soranlara tarif etmişse bunun mucizelikle ne alakası vardır? Çünkü Busra Kudüs'ten daha ötededir. Busra'ya giderken ve gelirken görmüştür.»

Bu iddiaya, Atatürk Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesinde, İslâmî ilimler asistanlarına verilen «Mirac seminerinde» cevabı yukardaki gibi verdim.

Nerede kaldı ki, dünün ve bugünün müsteşrikleri bile buna benzer bir iddiada bulunmadılar.

Hamidullah, «İslâm Peygamberi» adlı kitabında da (173) aynı iddiasını söylemektedir. Süheyli'den (174) aldığı-

(173) Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 1, s. 53, (Fransızcasında, s. 51 - 52).

(174) Süheyli: c. 1, s. 92 ve 121.

nı söylediği tarihi olaya, kendi fikirlerini karıştırarak veriyor. Süheyl orada diyor ki, Peygamber efendimiz bir amcası Ebû Tâlib, iki Hanımı Hazreti Hadice (Radiyallahü anha) adına iki defa Busraya kadar gitmiştir. Hamidullah Bey, Busra'nın Kudüs'ün daha ötesinde olduğunu söylemekle mevcut tezini kuvvetlendirmek istiyor. Süheyl, aynı yerde Peygamberin (sallallahü aleyhi ve sellem) Kudüs'ten geçtiğini söylemiyor. Halbuki Hamidullah, bunu ilâve ederek söylüyor.

P. Thomsen ve Schumacher adındaki, iki müsteşrik bize Busra'yı şöyle tarif ediyorlar. Busra: Bugün eski Şam da denir; bir nahiyenin merkezi olup, Havran'da fakir bir köydür. Muazzam harabeleri ehemmiyetli bir maziye hatırlatır. 613-614 senesinde, İranlılar tarafından tahrip edilmiş ve bundan sonra eski ikbâline hiçbir zaman kavuşmamıştır. Bir rivayete göre, Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem) çocukluğunda amcası Ebû Tâlib ile Busra'ya uğramış ve Bahira denilen keşişle karşılaşmıştır. Busra, Arabların Suriye'de fethettikleri ilk şehir olup, 634 'senesinde Hâlid'e teslim olmuş ve cizye vermeyi taahhüt etmiştir. Burası arab idaresinde, Havran mıntikasının merkezi sıfatı ile mevkinin ehemmiyetini muhafaza etmiştir.

Memlûklar zamanında Şam'a tabi bir idare mıntikasının merkezi olarak kalmıştır. (175)

Biraz da coğrafya bilgimizi tazeledikten sonra tartışmaya girelim.

Busra ile Kudüs arasındaki coğrafi durum şöyledir: Her ikisi arasında geçidi zor tabii manialar vardır. Akabe körfezinden, kuzeye doğru Hermon'un (anti Lübnan) batı yakasına kadar tabiat durumu şöyledir: Akabe dağları, Lut gölü ve Şeria nehri bulunmaktadır. Busra, bu ta-

(175) P. Thomsen, Schumacher: İslâm Ansik. Busra Maddesi.

biî engellerin doğusunda, Kudüs ise batısında kalmaktadır. Akabe dağları kolay kolay geçit vermeyen tehlikeli yerlerdir. Burası Lut golüne kadar uzanır. Lut gölü ise güney kuzey doğrultusunda 85 km. uzunluk, 17 km genişlik gösterir. Bunu kuzeyden gelen Şeria nehri takip eder. 360 km. boyunda olan bu nehir Hermon'un (Anti Lübnan) batı kısmından doğar. Huley ve Taberi göllerini geçtikten sonra geniş menderesler çizerek güneye doğru akar. Gor Hendeğinde genişliği yirmi km. yi bulur. Burayı geçtikten sonra, deniz seviyesinden 392 metre aşağıda bulunan Lut golüne ulaşır.

Yine coğrafyadan öğreniyoruz ki; Busra, Şam'ın 90 km. güneydoğusunda bulunmaktadır. Busra ile Kudüs'den geçen enlemler arasında doğubatı istikametinde 200 km. kadar bir uzaklık bulunuyor.

Buradan da anlaşılıyor ki, Kudüs ile Busra aynı doğrultuda değildir. Yukarıdaki coğrafî bilgiden de öğreniyoruz ki, Busra'ya gitmek için Kudüs'ten geçilmiyor. Onun çok daha doğusundan Busra'ya gidiliyor.

Bu bilgiler de doğruluyor ki Peygamber Efendimiz (Sallallahü aleyhi ve sellem) hiçbir zaman Mi'rac hâdisesinden (Mucizesinden) önce ne Kudüs'ü ve ne de Mescidi Aksa'yı görmemiştir. Bu durum müşrikler ve münafıklar tarafından bilindiği için Peygamber efendimize soruda bulunuyorlar.

Bu konudaki kanaatimiz şu ki, Hamidullah, iddiasında yalnız kalıyor. Yalnız kalması da bir şey ifade etmez. Biz buna delilsiz bir iddia dersek acaba cevaplıyabilecekler mi? Bunu merak ediyor ve delillerini istiyoruz. Bu bizim en tabiî hakkımız olduğunu, ilim adına yeminli, herkes tasdik eder.

Hamidullah, Sahîh-i Buhârîde açık açık belirtilen hadislerin açıkladığı «Kudüsle, benim aramdaki mesafe or-

tadan kalktı ve ben Mescid-i Aksâ'ya bakarak ne sorarlarsa cevap veriyordum.» Hadisi şerifine de iltifat etmek gibi büyük bir hatasını şu cümlesiyle isbat ediyor. Hamidullah, iftira hüviyetinde bulunan bu cümlesinde «Hazreti Peygamber (Aleyhisselâm) nübüvvetten önce, iki defa Mescid-i Aksâ'yı görmüştür. Şayet bunu tarif etmişse bunun mucizeliği ne alâkası vardır.» demektedir. Senedsiz, delilsiz ve tamamen iftira hüviyetinde bulunan bu indî fikrinin savunuculuğu için hangi akla ve dine uymaktadır. Hamidullah bu fikrinde o kadar yalnızdır ki, değil sapık mezheplerde, incelediğimiz kadariyle müsteşrikler bile bu fikrine iştirak etmiyorlar. Müsteşrikler bile ilim adına yeminlerinden dolayı bu kadar kuru ve sıkı lâf ebeliği yapmıyorlar.

Hamidullah, bu son iddiasıyla da, Sahihayn dediğimiz; Buhari ve Müslimdeki bu hadisi kabul etmemek temayülünde olduğu gibi zincirleme üç tehlikeli imayı da ortaya koymaktadır:

a — Hz. Peygamber (Aleyhisselâm) «aradaki mesafe ortadan kaldırıldı» demekle, hâşa neuzubillah «yalan söylüyor» iddiası çıkıyor. Hamidullah, «Hazreti Peygamber (Aleyhisselâm) daha önce görmüş olduğu Mescid-i Aksâyı hafızasında canlandırarak cevabladı, yoksa denildiği gibi aradaki mesafe ortadan kalkmadı, demek istiyor.

b — Aynı hâdiseyi Hazreti Peygamber (Aleyhisselâm) söylediği halde, kabûl etmemek inkârı doğurur.

c — Mesafenin cidden ortadan kaldırılmadığı iddiası ortaya çıkar.

Ve yine delillerimizden de anlaşılacağı üzere Mirac hadisesinde, Peygamberimiz'in (Aleyhisselâm)

bizatihi bedenen Mescid-i Aksâyı görmesi ve ziyaret etmesi basit bir seyahatin hâtırası değil, bizzat mu'cizenin tâ kendisi olmaz da, acaba ne olur?

2 — MİR'AC'IN SEYRİ ÜZERİNDEKİ ŞÜPHELERİN GİDERİLMESİ :

Mirac esnasında Peygamber Efendimiz (Aleyhisse-lâm), evvelâ Kudüs'e ve sonra göklere götürülmüş, dönüştü Kudüs'e indirilip, sonra da Mekke'ye getirilmiştir.

Hamidullah, ise şöyle demektedir: «Bazı rivayetlere göre önce, bazı rivayetlere göre de birincinin aksine, sonra Kudüs'e uğramıştır. Rivayetler arasında mutabakat yoktur. Bunun için ikisinden birini tercih zarûreti vardır.» (176).

«İkinci rivayet birincinin aksinedir,» demek, doğru değildir. Her ikisi de doğrudur. Her iki rivâyet aynı kışanın bir kısmını bildirmektedir.

Mescid-i Haramdan, Mescid-i Aksaya ayet-i kerîme ile sabit olduğu için, ikinci haberin râvisi, mâ'lûmu i'lân etmeğe lüzum görmemiştir. Çünkü bunu inkâr imânı giderir.

3 — KUR'ÂN-I KERÎMDE HAZRETİ PEYGAMBERE (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) kul MANASINA «Abd» DENİLDİĞİNİN VE BUNUNLA RÛHÂNÎ VARLIKLARA KUL MANASINDA «ABD» DENİLDİĞİNİN DELİLLERİ :

«Abd» kelimesi lügatta esas itibariyle hür veya köle insan mânasına gelmektedir. Daha husûsi bir mânada bir efendiye tâbi olan kimseye de abd denmiştir ki, bu mânada Türkçemizdeki karşılığı hizmetçi, köle ve kul

(176) Hamidullah: Mirac Meselesi, Erzurum 1974, s. 2.

kelimeleridir. Lisanımızdaki kelimelerin münhasıran cesetli beşeri varlıklar için kullanıldıkları gibi «Abd» kelimesi de, Arapçada da cesedli insan için kullanılmış, ceseden âri rûh, can, nefis mânalarında kullanılmamıştır.

Bir edebiyat ansiklopedisi hüviyetini taşıyan LİSANU'L ARAB'ı tatbik edecek olursak bunun aksine Abd kelimesinin ruhanî varlık için de kullanıldığına dair herhangi bir delil bulunamaz. Bu kelime kendinden üstün olana bağlanma, ona inkıyâd ve perestij mânalarını da ifade etmesi hesabıyla hadiste dünya perestler «Abdu'l dinar, Abdu'l dirhem, Abdu'l kadife, ve Abdu'l hamisa» şeklinde ifade edilirler. Bu mânada «Abd» kelimesinin kullanılışının farklı olduğu açıktır. Mirac meselesiyle ilgili olan İsrâ sûresi birinci âyetindeki «Abd» kelimesi Miracın Ruh-Beden şeklinde olduğu hususunda yerinde bir delil olarak bir kısım âlimlerce gösterilmiştir. Esasen Kur'ân-ı Kerîmde bir çok âyetlerde Hazreti Peygamberden (Sallallahü aleyhi ve sellem) «Abd» olarak bahsedilmektedir. Hazreti Peygamberi bu kelime ile Ruh-Beden olarak şahsını kasteder. Demek ki, Hamidullah'ın dediği gibi değilmiş. Şu âyetlerin varlığı bu hususta cevap vermeye yeterlidir:

Meâllerini aşağıda aynen derc ediyoruz.

BAKARA SÛRESİ — Âyet-23 :

Abd'imize indirdiğimiz Kur'ândan şübhe ediyorsanız, siz de onun benzeri bir sûre meydana getirin. Eğer doğru sözlü iseniz, Allah'dan başka, güvendiklerinizi de çağırınız.

KEHF SÛRESİ — Ayet-1,4 :

Hamd Allah'a mahsustur ki, kendi katından şiddetli bir baskını haber vermek ve yararlı iş yapan mü'minlere, içinde temelli kalacakları güzel bir mükâfât olduğunu müjdelemek ve: «Allah çocuk edindi» diyenleri uyarmak için

bir düstur olarak **abd'**ine eğri bir taraf bırakmadığı Kitâbı indirmiştir.

FURKAN SÛRESİ — Ayet-1,2 :

Göklerin ve yerin hükümranlığı kendisinde olan, çocuk edinmeyen, hükümranlıkta ortağı bulunmayan, herşeyi yaratıp bir ölçüye göre düzenleyen ve dünyâları uyarmak üzere **abd'**ine hakkı bâtıldan ayırdeden Kur'ânı indiren Allah yücelerin yücesidir.

CİN SÛRESİ — Ayet 19:

Allah'ın **Abd'**i O'na yalvarmak, namaz kılmak için kalkanca, nerdeyse çevresinde keçeleşirler, birbirlerine girerlerdi.

ALAK SÛRESİ — Ayet-9,10 :

Sen, namaz kılan **Abd'**i bundan men'edeni gördün mü? Bir de yine delil olarak İsra sûresi birinci âyetini alalım:

ISRÂ SÛRESİ — Âyet-1 :

Abd'ini bir gece Mescid-i Haramdan, kendisine bir kısım âyetlerimizi göstermek için çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâya götüren Allah'ın şânı yücedir. Doğrusu O, işitir ve görür.

ENFÂL SÛRESİ — Âyet-14 :

Eğer Allah'a ve **Abd'**ine indirdiğimize inanıyorsanız...

ZÜMER SÛRESİ — Âyet-36 :

Allah **abd'**ine yetmezmi. (Ey Muhammed) seni O'ndan başka şeylerle korkutuyorlar.

Delil olarak gösterebildiğimiz, bu âyet-i Kerîmelerde görülüyor ki, «Abd» kelimesi sadece cesedli bir varlığa ki, o da Hz. Peygamberin bizzat kendisine hitab ediliyor.

Kur'ân-ı Kerîmden delil olarak getirdiğimiz bu âyet-i kerîmelerde Hazreti Muhammed'e (Aleyhissâlâtü vesselâm) ruh-beden mânasında «Abd» ile hitab edilirken, sûre-i İsrâ'da niçin birden sadece rûhuna «Abd» denilsin? Görül-

düğü gibi Hamidullah bu konuda da senetsiz ve dirayetsizdir.

İşte Ehl-i sünnet vel-cemaat olarak, bu delillere dayanarak, Isrâ süresindeki bu «abd» kelimesini de (Rûh-Beden) olarak tefsir etmişlerdir.

Bu hususta daha ne diyelim, işi erbabına havale ederiz.

Hal böyle iken, Isrâ âyetindeki Abd kelimesinde, Hz. Peygamberin ruh-beden değil de, sadece ruhen kasdedilmiş olduğunu söylemek için zannî ve indî olmayan açık delillere sâhib olmak gerekir.

Bu hususta delil olarak Zerkânî (177), Fahreddini Râzî'den alarak diyor ki: «Abd» kelimesi insan için söylendiği zaman ruh ile cesed birlikte anlaşılır. Çünkü (Nemaz kılan Abd'e mâni olmaktadır) âyetinde, abd, ruh ve cesedi birlikte gösterdiği meydandadır. Çünkü nemaz kılan, yalnız ruh değildir. Bunun gibi Cin sûresinde (Allah'ın abd'i o'na ibadet ettiği zaman) âyetinde abd kelimesi ruh ile cesedi birlikte göstermektedir. Hadîs-i Şerîfde de (Beni gördüler) buyuruluyor; bir iş yapıldığı haber veriliyor. İş uyanık iken ve beden ile yapılır. Bunlara karşı (nefs) kelimesini ve melekleri delil göstermek yersizdir. Çünkü mi'racda «abd» kelimesi ve «insan» üzerinde durulmaktadır. Meryem sûresindeki «abd» kelimesi de insan değil «zavallı mahlûklar» ma'nasınadır.

Halbuki müşriklerin itirazı ve bir kısım inananların irtidadı gibi tarihen vâki olaylar Hazreti Peygamberin (Aley-hissâlâtü vesselâm) mirac hadisesini rüyada semaya yükseliş değil, fiilî bir seyahat olarak anlattığını göstermektedir. Aksi takdirde herkesin başından geçmesi mümkün rüyada yapılan semaya uruç hadisesini Hz. Peygamberin anlatması, itirazı ve inkârı mücib bir keyfiyet olamazdı.

(177) Zerkânî: Mevâhib Şerhi, c. 6, s. 7.

Araştırmalarımız neticesinde şunu söyleyebiliriz ki, Kur'ânda abd kelimesiyle beşer ruhunun kastedildiğini gösteren bir âyete rastlamak güçtür.

Burada Değerli Sayın Ahmed Davudoğlu'nun «Abd» ve «İsrâ» kelimeleri hakkındaki ilmî deliline de değinmeden geçemeyeceğim. Sayın Davudoğlu diyor ki:

«Selef ve hâlef ekserisine göre mi'rac ruh-beden şeklinde olmuştur. Yani Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem) hem rûhu ile hem de cesedi ile göklere çıkmıştır. Delilleri zikrettiğimiz İsrâ âyeti ile sadedinde bulunduğumuz Mirac hadisidir. Çünkü âyet-i kerîmede (Abd) ve (İsrâ) kelimeleri zikredilmektedir. Kul mânasına gelen «Abd» ruhla cesedin mecmu'una itlak olunur. Yalnız cesede «Abd» denilmediği gibi yalnız ruha da «Abd» denilemez. «İsrâ» dahi geceleyin bir cismi yürütmektir. Bu kelime hiç bir zaman yalnız rûhu yürütmek mânasına kullanılamaz ve kullanılmamıştır. (178)

Hamidullah, «Abd» kelimesi ile ilgili olarak şunları söylemektedir.

«Ben Kur'anı Kerîmi inceledim. «Abd» kelimesinin cesedle ilgili olduğuna dair, herhangi bir âyette başka bir misal bulamadım. Abd kelimesiyle cesede hitab edildiğine rastlamadığım halde, ben bunun aksine cesed olmadığı halde «Abd» in kul yerine kullanıldığını gördüm.» (179)

İnsan bu ifâde karşısında «Acaba, Hamidullah bizim gibi bu konularda bir okur yazar mıdır? Yoksa bu dalın cidden sâhibi midir? diye şübheye düşüyor.

Burada bir noktayı aydınlatmak istiyorum. Hamidullah seminerinde yukarıdaki ifadelerini kullandı. Seminerden sonra mütercim arkadaşşa: «Hamidullah yanılıyor, Kur'an-ı Kerîm'de ruhani varlıklara «Abd» denilmemektedir» şek-

(179) Hamidullah: Seminer Bandları ve Mirac meseleleri, s. 11.

linde itirazi olarak konuştum. Bunun üzerine Hamidullah'ın semineri teksir haline getirilirken bu yukarıdaki ifadesi değiştirilmiştir. Çünkü teypten defalarca dinlenildi, ve yukarıda olduğu şekilde söylemiştir.

Önceki sahifelerde «Abd» kelimesinin mânasını ve delillerini gösterdik. Şimdi delil olarak ileri sürdüğü âyetlerin tahlilini ele alalım:

Hamidullah'ın delil olarak ileri sürdüğü birinci âyet Meryem Sûresi 93. âyetinde «Abd» kelimesiyle semâvâta bulunanların da kastedildiğine şâhid oluyoruz. Burada «abd» kelimesinin Celâleynde de işaret edildiği gibi «Zelil ve düşük» mânasına veya Beyzavi'de olduğu gibi «İbâdet ve inkıyâd» mânasına kullanıldığı aşikârdır. Zira ABD maddesi lügatte «Kul oldu, ibâdet etti, hizmet etti.» gibi muhtelif mânaları ifade etmektedir. Bu dünyada bir çoğu isyan-kâr olan insan ve cinlerin âhirette meleklerle beraber mü-tine abd olarak gelecekleri açıktır.

Hamidullah'ın delil olarak ileri sürdüğü ikinci âyetin Zuhruf Sûresi 19. âyeti olduğunu görüyoruz. Bu âyette ise melekler ibâdu'r-Rahman olarak tavsif edilmişlerdir. Melekler beşer gibi cesedli varlıklar olmadığı için bu kelimenin rûhânî yaratıklar için de kullanıldığını söyleyemeyiz. Ancak onların «ibâd» olarak tavsifini beşerle müşterek bir sıfatlarıyla izah ederiz. Bu âyet insanları, cin ve melekleri ibâdet sıfatında birleştirmektedir. Şu halde yapmak zorunda oldukları fiilin ismiyle tesmiye edilerek «ibad» olarak tesmiye edilmiştir. Öyleyse Allah'a fiilen tapınma vasıfları sebebiyle «abd» yani «tapıcı» vasfının meleklerle verilmesi «abd» kelimesiyle rûhânî varlıkların veya rûhî beşerin de kastedileceği mânası çıkamaz.

Hamidullah'ın ileri sürdüğü üçüncü delili Fecr Sûresi, 29. âyet. Bu âyette hitaba mazhar olan Nefsu'l mutmainnin girmeye dâvet edildiği «ibâd» müfessirlerce «Sâlih kul-

lar» (Beyzavi, İbni Kesir, Yazır, Tibyan v.s.) olarak anlaşıl-
mıştır. Sâlih kullardan maksadın Peygamberler ve veliler
olduğu (Celâleyn) mâlûmdur. Bu âyette Cennete girecek
enbiya ve evliyanın ruhlarının kastedildiğini söyleyemeyiz.
Çünkü: Her şeyden önce âyetin evveli mahşerde hesabını
verenleri tasvir etmektedir. Burada hesabı kötü olanların
pişmanlıkları ifade edildikten sonra nefsu'l mutmainneye
hitab edilmektedir. Şu halde bu âyette, ibâd kelimesiyle ru-
hanî varlıkların kastedildiği söylenemez, aksi takdirde
neuzubillah haşrin ruhani olacağı iddiası ortaya çıkar. İti-
kadımızca haşır ruhani değil cismanî olacaktır. (*) Bu
âyetle ilgili İbni Abbas'dan gelen bir rivâyette mânası «Ku-
lumun cesedine gir» mânasınadır. (Beyzâvî, İbni Kesir, Ya-
zır ve Tibyan tefsirleri v.s.) Âyeti bu mânada alacak olsak
«ibad» kelimesi ile ruhânî varlıkların kastedilmediğini gö-
rürüz.

Görülüyor ki, Hamidullah, bu «abd» kelimesinin meş-
hur olan istilahını değişik şekilde empoze etmeye çalış-
maktadır. Bundan maksadı şahsi görüşlerinin, ilim olarak
kabul edilmesidir. Fakat bilmez, görüldüğü şey, ilmin ne
amansız bir adalet olduğudur.

4 — Mİ'RAC'IN, RÛH ve BEDENLE BİRLİKTE YAPIL- DIĞININ DELİLLERİ:

İsrâ ve mi'rac vakasında Cenâb-ı Hakk'ın Peygambe-
rine gösterdiği âyetler, bir gecenin az bir zamanında bir
aylık mesafe kat'ettirilerek Kudüs ve oradan yükseltilip âlî
makamlar gösterilerek avdet ettirilmesi hârikasıyla bütün
bu makamlarda gösterilen mucizelerdir ki, hadîslerde tafsi-
lât verilmiştir.

(*) Kadızâde: Büyük Amentü Şerhi, s. 286; Ölümden sonra tekrar
dirilmenin olacağına delil olarak Kur'ân-ı Kerim'de 50'den fazla
ayet vardır.

Mirac ismi de yükseğe çıkmak mânasına olan uruc'tan alınmıştır ki, merdiven (veya bugünkü, misâliyle asansör) demektir. Bu itibarla Mi'râc, Resûlüllahın bu hâkdan âlî makamlara yükselme vâsıtası demek oluyor. Mirac hadislerinde «yükseğe çıkarıldım» tâbiri buyurulduğundan bu vak'a Mirac adıyla anılmıştır. (180)

Gerek Kur'ânın, gerek sahih hadislerin tebliğ ve rivayetleri vechile Isrâ ve Mirac vakası Peygamber Efendimiz (sallallahü aleyhi ve sellem)in Kur'ân-ı Kerîmden sonra en büyük mu'cizesidir. Onun her safhası âdet ve tabiat haricinde icazkâr bir takım esrâr arzeder. Bu mubârek gecenin mubârek bir ânında tabiat âleminde hüküm süren bütün maddî kanunların faaliyetleri ötesinde, zaman ve mekân gibi mesafe mikyasları bertaraf ediliyor.

Müteaddit derece ve mertebelerde olmak üzere, her peygamber için bir Mirac ihtifal mukadder olup, yalnız «Ka-be Kavseyn» makamı Peygamber Efendimize müyesser olmuştur. (181)

İbni Atiyye gibi bazı müfessirler şöyle beyan etmişlerdir: Onu yani Muhammed Aleyhisselâmi âyetlerimizden olarak göstermek için Isrâ ettik. Bu sûretle mirac, Peygambere âyet göstermekten ibâret değildir. (Sadece), Peygamberin kendisini bir âyet olarak göstermek olmuştur. Ve yine Vennecmi sûresinde de buna işaret edildiği bir çok müfessirlerce bildirilmektedir. (182)

Şimdi biraz da Isrâ ve mirac hadisesini delilleriyle inceleyelim. Delillerimizi Aklî ve Naklî olarak ikiye ayıracağız:

(181) Kâmil Miras, a.g.e., s. 76.

(182) Hamdi Yazır: A.g.e., c. 5, s. 3152.

(180) Kâmil Miras: Tecridi Sarih (Buhâri şerhi), cilt 10, s. 76.

NAKLİ DELİLLER :

1 — Kadı İyaz'ın Şifâ-i Şerîfnde, (183) mi'racın bedeni olduğuna dair şöyle demektedir: (Ehl-i sünnet vel Cemâat mezhepleri) İsrânın cesetle ve uyanıkken vuku bulduğuna zahib olmuşlardır ki, hak olan da budur. Mi'racın cismânî olduğunu söyleyen sahabeler ise şunlardır:

1 — İbni Abbâs, (Radiyallahü anh), 2 — Câbir, 3 — Enes, 4 — Hüzeyfe, 5 — Ömer, 6 — Ebû Hüreyre, 7 — Mâlik b. Sa'saa, 8 — Ebû Habbeti'il Bedri, 9 — İbni Mes'ûd, 10 — Dahhâk, 11 — Said b. Cübeyr, 12 — Katâde, 13 — Saîd b. Musayyeb 14 — İbni Şihab, 15 — İbni Zeyd, 16 — Hasan, 17 — İbrahim, 18 — Masruk, 19 — Mücahid, 20 — İkrime, 21 — İbni Cüreyh (Radiyallahü anhüm ecmaîn). Bunların kavilleri senedir.

Kadı İyaz gibi büyük bir âlim ve büyük bir mühaddisin, İsrâ hakkındaki bu haberini Hamidullah acaba görmedi mi? Yoksa gördü de iltifat mı etmedi? Bu soruyu kendilerine yönetiyor ve her iki halde de cevâb istiyoruz. Çünkü Kadı İyaz şimdiye kadar muteber bir kaynak sayılmış ve asrından bugüne kadar da bütün İslâm âlimlerinin iltifatına mazhar olmuştur.

2 — İkrime (Radiyallahü anh)'nin Ümmü Haniden (Radiyallahü anhâ) şöyle bir rivâyeti vardır: «Resûl-i Ekrem Mi'raca gittiği gece evimde yattı. Geceleyin uyandıgımda Resûl-i Ekrem'i yatağında bulamadım. Kureyş'in Peygambere (Aleyhisselâtü vesselâm) adâveti (Düşmanlığı) dolayısıyla derin bir endişe duydum ve o gece uyuyamadım. Sonra Resûl-i Ekrem bana şöyle dedi: «Cebrâil Aleyhisselâm geldi elimden tutarak beni kapıya çıkardı, birde ne göreyim kapıda katırdan küçük, eşekten büyük bir binek vardı. Cebrâil beni ona bindirdi ve benimle Beyti-Makdise kadar geldi...» (184)

(183) Kadı İyaz: Şifâ-i Şerif, c. 1, s. 150.

(184) İbni Kesir: Tefsir, Darül-Fikr baskısı, cilt 4, s. 276.

3 — Buhârî, Şarihi Zebidi diyor ki: Hadis, fıkıh, kelâm âlimlerinden cumhûru mezhebi, İsrâ ile Mi'rac'ın bir gecede, rüyada değil, uyanık bir halde, Resûlullah'ın nübüvvetinden sonra ruhiyle ve cismiyle vâki olduğu merkezindedir. (185)

4 — Abdullah İbni Abbas (Radiyallahü anh)dan rivayete göre Allahü teâlâ'nın: «Habibim, Bizim sana (İsrâ gecesi) göstermiş olduğumuz rü'yayı (Âyetleri) nâs için bir fitne, bir belâ olmaktan başka bir şey kılmadık» kavlindeki «Rüya» hakkında İbni Abbas: O rüya, gözün gördüğü âyetlerdir ki, Resûlullah Sallallahü aleyhi ve sellem'e Beyti Makdis'e sefer ettirildiği gece gösterildi» demiştir. (186)

İbni Abbasın bu hadiste bildirilen tefsiri İsrâ suresinin 60'ncı âyetine aittir. İbni Abbas bu tefsiriyle şunu demek istemiştir ki, âyetteki rüya uykuda görülen bir düş değil, uyanık olarak gözle görülen bir hakikâttir. (187)

Elmalılı Hamdi Bey, Tefsirinde (188) bu âyetin tefsirini şu görüşler içinde yapmaktadır: «Burada «Rüya» tabir edildiğinden dolayı mi'racın herhalde bir «rüya» olduğunu zannedenler olmuşsa da bu da doğru değildir. Çünkü uykudaki rüyâda şuraya buraya gitmek, semavâta çıkmak herkeste vakî' olabilir. Ve açıktır ki böyle bir rü'ya gördüğünü söyleyen kimseye karşı inkâr ile hücum da edilmez. Eğer mi'rac herhalde bir rü'yadan ibaret olsa idi onun fitne yapılmasının mânâsı olmazdı. Doğrusu rü'ya esasen Büşrâ vezninden masdardır. Örfte uyku halinde görülenlere isim olmuş ise de esas itibariyle ma'nası ruyettir, görmek demektir. Bu âyette de bu ma'nâ-i aslî üzere vârid olmuştur.» (189)

(185) Zebidi, Buhârî Şarihi, Tecrid-i Sarih, c. 10, s. 58.

(186) Sahihi Buhari Hadisleri, cilt 10, s. 75.

(187) Kamil Miras: Tecrid, cilt 10, s. 75 - 76.

(188) Elmalılı Hamdi Yazır: Hak Dini Kur'ân Dili.

(189) Elmalılı Hamdi Yazır: Hak Dini Kur'ân Dili, c. 4, s. 3186.

5 — Dördüncü maddede geçen âyetteki fitne tabirini, Said İbni Müseyyeb (belâ) ile tefsir etmiştir. İsrâ ve Mi'rac gecesi Resûlullah'a gösterilen Garaib-i Mülk ve melekutun bir fitne ve bir belâ olmasına gelince, Resûlullah gördüğü icazkâr vakaları haber verince müşriklerin bunlara inanmaları ve iman etmeleri şöyle dursun, iman edenleri şaşırtmak ve azıtmak için bir vesile edinmeleridir. İbni Abbas'ın (Radiyallahü anhüma) bu tefsiri İsrâ ve Mi'racın yalnız rûhi değil, rûhi ve cismî bir vâkıa olduğuna hükmeden ulemanın cumhurun mezhebini teyid eder. (190)

6 — Molla Camî (K.S.) (191) Mi'racın arşa kadar ruh-beden beraber cereyan ettiğini tasviren demiştir ki: Vaktaki Refref onun vücudu şerifinden müşerref oldu. Arş, Refrefin süratini aldı. Arş ovasında teni bir hırka gibi bıraktı, sancağını lâmekânâ hırkasız olarak ref'etti, bir gülü götürdüler bu aşağı dehlizden o dergâhı vâlâya el el üstünde, ciheti, mühtesi altı kapıdan kurtardı, mekânı, binidi darlıktan sıçrattı, mekândan dahi hâlî bir makam buldu ki, oraya ten de, mahrem değildi, can da.

İmamı Rabbânî (K.S.) hazretleri de şöyle buyuruyorlar. (192) O Server (Aleyhisselâtü vesselâm) mi'rac gecesinde Rabbini dünyada görmedi, âhirette gördü. Ehl-i sünnet âlimleri, dünyada görülmez buyurdular. Biz de âhiretteki görmekle gördüğünü söylüyoruz... İşte o mekândaki görmek dünyada görmek değildir: Âhiret görmesi ile görmektir.. Her şeyin doğrusunu Allahü teâlâ bilir. demektedir. Haşrin ve Cennete gidişin cismânî olduğuna inanıyoruz.

7 — Mevlâna Halidi Bağdadi Hazretleri, bu konudaki akaidi şu cümleleriyle anlatmaktadır. «Peygamber efendi-

(190) Kamil Miras: Tecrid, cilt 10, s. 75 - 76.

(191) İslâm âleminin en büyük velîlerinden biridir.

(192) İmam-ı Rabbânî: A.g.e., c. 1, mektûb 283.

miz mi'rac'a, uyanık iken, mübârek bedeni ile, Mekke şeh-
rinden, Kudüsdeki Mescid-i Aksâya ve oradan göklere ve
yedinci gökten sonra, Allahü teâlânın dilediği yerlere gö-
türüldü. Mi'rac'a böyle inanmak lâzımdır. Bildiklerimizin bir
kısmı âyet-i Kerîmelerle, bir kısmı da, hadis-i şerîflerle an-
latılmıştır. Ehl-i sünnet âlimleri böyle bildirdiği için, bu ha-
berleri kabul etmiyen, Ehl-i sünnetten ayrılmış olur. Âyet-i
kerîmeye veya hadis-i şeriflere inanmıyan ise, kâfir olur.
(193)

8 — Hazreti Süleyman'la (Aleyhisselâtü vesselâm) il-
gili kıssalara bir göz atalım ve Hazreti Süleyman'a verilen
kudret ve kuvveti temaşa edelim. Konumuzu bir de bunla-
rın ışığında görelim:

a — Sebe sûresinin onikinci âyetinde: Rüzgârları em-
rine verdiğini ve bununla ordularını iki aylık mesafeye bir
günde götürdüğünü.

b — Sebe sûresi onuncu âyetinde Dâvud Aleyhisse-
lâm için «demiri yumuşattık» onikinci âyetinde ise Hazreti
Süleyman için «Bakır madenini sel gibi akıttık» deniyor.

c — Sebe sûresi 13 ve 14. âyetlerinde, Cinlerin Haz-
reti Süleyman emrine verildiğini ve bunların da Hazreti Sü-
leyman tarafından işçi olarak kullanıldığı, mabedin bitimine
yakın bir zamanda Hazreti Süleyman (Aleyhisselâm) asâsı-
na dayalı olarak ölüyor. Tâki, mâbed bitinceye kadar öyle
kalıyor. Ne zaman ki, bir ağaç kurdu asasını kemirerek kı-
rılmasına sebep oluyor, işte o zaman yere düşüyor. Cinlerin
geçmiş ve geleceğini bilmediklerine delil getiriliyor.

d — Sâd sûresinin 30. âyeti, tefsirini Şerih Aynî şöy-
le yapıyor: Süleyman Aleyhisselâmın bir oğlu dünyaya gel-
mişti. Şeytanlar, bu çocuğun ileride babası üzerinde mües-
sir ve vefatında vâris olarak kendilerinin Süleyman salta-

(193) Mevlâna Halidi Bağdâdi: İman ve İslâm, İstanbul 1969, s. 36 -
38.

natındaki mevki'lerinin haleldar olmasından korkup: Biz, bu çocuğu öldürürüz. Yoksa Süleyman'dan sonra bununla yaşayamayız, demişlerdi. Süleyman Peygamber cinlerin bu kötü tasavvurlarını anlayınca bir buluta emretmiş ve bulut çocuğu alıp götürmüştür. Bu hareketinden dolayı Süleyman'a Allahü Teâlâ itâb etmiş ve çocuk ölü olarak tahtı üzerine bırakılmıştır.

e — Nemi sûresinde 30 ve 40. âyetlerinde Sebâ Melikesi Belkıs'ın tahtıyla ilgili bir kıssa anlatılmaktadır. Hazreti Süleyman (Aleyhissalatü vesselâm) meclisine hitaben «Ey hey'et, dedi: Kendileri teslim olarak (Müsliman olmadan önce) bana gelmezden önce o kadının tahtını bana kim getirir?» Cinden bir ifrit: Ben, dedi: Onu sana, sen makamından kalkmazdan evvel getiririm ve her halde ben buna karşı kuvvetli bir eminim.- Nezdinde kitaptan ilim bulunan bir zat ise: Ben dedi, onu sana gözünü kırpmadan evvel getiririm, derken tahtı yanında duruyor görünce: Bu Rabbimin fadlından, dedi: beni imtihan için ki, şükür mü edeceğim? Yoksa küfran mı? Her kim şükr ederse sırf kendi lehine eder».

İşte Kur'anda bize bedenî gidebileceğine dair bir gerçek. Demek ki, cismânî bir varlık bir anda (saniyenin çok küçük bir kısmında) Mekke'nin çok daha güneyinde bulunan ve o gün Sebe adıyla maruf bulunan Yemen'den, Kudüs'e getirilebiliyor. Yemen ile Kudüs arasındaki mesafe, Mekke ile Kudüs arasındaki mesafenin iki katına yaklaşıktır.

f —(Hazreti Süleyman'la ilgili bir başka vakıa'ı kısaca anlatacağım. Bu kıssa Mevlâna Celâleddin-i Rumî Hazretlerinin Mesnevisinde uzun olarak anlatılmıştır.

Vâkıa şu: Cenabı Allah, Azrâil Aleyhisselâma, Hazreti Süleymanın hizmetçisinin ruhunu Hindistan'da almasını emreder. Fakat Azrâil, hizmetçiyi Kudüste, yani Hazreti Süley-

man'ın yanında görür. Azraîl önce bilâkaydu şart Hindistan'a gitmek mecburiyetindedir. Ancak ondan sonra ruhunu alacaktır. Hz. Süleyman'ın hizmetçisi, bu gelen adam kimdi? Diye soruda bulunur. Hazreti Süleyman, Azrâil'di, der. Bunun üzerine hizmetçi: Aman ne olur, rüzgâra emret de, beni Hindistan'a atsin, çünkü bana çok sert sert baktı, herhalde canımı almaya geldi diyor. Bunun üzerine Hazreti Süleyman da rüzgâra emrederek, onu Hindistan'a gönderir. Azrâil Hindistan'a vardığında hizmetçiyi orada bulur ve ruhunu alır. İşte bir anda çok daha uzak mesafelere gidişe misal getiren bir kıssa daha.

Şimdi yine insaf ile düşünölsün: Cenabı Allah, kulu Hazreti Süleyman'a bu kadar ilim, kudret ve kuvvet bahşederken acaba bizler, bütün Âlemlerin Serveri olduğuna iman ettiğimiz, Sevgili Habibini, neden bizzat emri tahtında, Kabe-Kavseyn'e kadar bedenen götürmediğini veya götürmeyeceğini düşünüyor ve karşımıza çıkacak sorulardan korkuyoruz. İmâmı Rabbânî Hazretlerinin dediği gibi İmân-ı Şuhudu, mi'rac vakiasında bulan Hazreti Peygamberin, bu mucizeye namzet oluşu, imân ehlinin teslimiyetidir. Ve imân ehlinin mi'racı da namazı olarak belirtilmiştir.

9 — İbni Kesir, ulemayı cumhurun mezhebinin, Mi'racın Ruh-Beden şeklinde olarak vuku bulduğunu, kabul ettiğini bildirdikten sonra, Mi'racın cismani yapıldığına delil olarak İsrâ suresinin tesbîh âyeti ile başlamasına dikkati çekerek şöyle demektedir: «Sübhanellezi» gibi tesbihler, ancak büyük işler dolayısıyla söylenir.

Eğer bu uykuda olmuş olsaydı, bunda tesbihi icab ettirecek husus yok demektir. Ve bu büyük de görülmezdi. Kezâ Kureyş küffârı bunu yalanlamaya tevessül etmezdi. Ve yine daha önce müsliman olan bir kısım insanlar da, irtidada gitmezlerdi, diyor ve ilâve ediyor: Burak binek olup,

bedeni taşımak içindir, ruhun bineğe ihtiyacı yoktur. Diyor (194)

İmâmı Rabbani hazretlerinin de bu son hususta görüşlerini konumuz içinde derc etmiştik.

10 — Ruhul Beyan 2. cilt s. 391 de (Hediyetül Muhtedîn) adlı kitaptan naklen: Mescidi Haram'dan, Mescidi Aksâ'ya kadar cismaniyeti âyet ile ve ikinci asrın icma ile, semaya cismânî yükselmesi haber-i meşhurda, arş ve ceneti seyri de haberi vahidle sâbittir, buyurmuştur.

11 — Kazi Beyzavi, Celâleyn, İbni Kesir, Savi, Elmalılı Yazır tefsirlerinde bunun ruh cesed olduğu üzerinde ittifaktır.

12 — Akaid sahibi Ömer Nesefi hazretleri şöyle buyuruyorlar: Allah'ın elçisi Muhammed (Sallallahü Aleyhi ve Sellem)in uyanıkken, şahsı ile semaya, ve sonra yüce makamlardan Allah'ın dilediği yere mi'racı haktır. (195)

13 — Ehl-i sünnetin itikatta imâm'larından olan Eş'ari hazretleri mi'racın ruh cesed yapıldığına kail olup, İbni Abbas tarikatını iltizam ederek, Resulullah'ın (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) Allahü Teâlâyı baş gözü ile gördüğüne kail olmuştur. (196)

14 — Allâme-i Sâni Saaddedin Teftazanî ise şöyle demektedir: «Resulullahın mi'racı uyanık halinde ve bedeni ile olmuştur. Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya kadar olan kısmı kitab'la sâbittir. Delili kesindir. Semaya kadar mi'rac ise, meşhurdur. Sema'dan Arş'a ve diğer yerlere gitmesi ise, haberi Ahad ile sabittir. (197)

15 — Sahîh-i Buhari, mütercimi Kâmil Miras tecrid'de konuyu şöyle bağlıyor: «Cumhuru Selef ve Halefin an de-

(194) İbni Kesir: A.g.e.

(195) Ömer Nesefî: Akaid, İstanbul 1974, s. 227.

(196) Kâmil Miras: Tecridi Sarih, cilt 10, s. 77.

(197) Teftazânî: Şerhü'l Akaid, s. 174.

İlin i'tikadına göre, İsrâ, ruh cesed vaki olmuştur. Mescid-i Haramdan Meccid-i Aksâ'ya kadar olan hârika-nüma seyahat-ı şebâne ise nassı Kur'ân ile sâbit olduğundan İsrâ'nın bu kadarına inanmayan kimse ikfâr (tekfir) olunur. (198).

16 — Zamanımızın hadis ve fıkıh âlimi bulunan Sayın Ahmed DAVUDOĞLU mi'racla ilgili akâidi şu cümlelerle belirtmektedir. «İsrâ ve Mi'raç hadisesinin başı ve sonu âyetle, tafsilâtı da meşhur ve sahih hadislerle sabit olduğundan bu cihetleri inkâr; küfür, tafsilâtını inkâr dalâlettir. (199)

17 — Meşhur Aliyyülkarî ise bu hususta mi'racın bedeni olduğunu belirttikten sonra şöyle demektedir: «Mi'racın, Mekke'den Mescid-i Aksâ'ya kadarki kısmı kitaba sâbittir. Bunu inkâr eden kimse kâfir olur. Mescid-i Aksâdan Semaya kadarki kısmı Meşhur hadislerle sâbittir. Bunu inkâr eden kimse bid'at ehli olur. Semadan Cennete, Arş'a ve mâverâyı âleme çıkış ise haberi ahad ile sabittir. Bunu inkâr eden ise muhti (hatâ etmiş) olur. (200)

18 — Ehl-i Sünnet'in en büyük âlimi İMÂM-I AZAM EBÛ HANÎFE (Radiyallahü anh) hazretlerinin FIKHI-EKBER kitabında şöyle buyuruyorlar: (Mİ'RAC RUH VE CESED BERABER OLMUŞTUR) (201) İşte en büyük delil, Ehl-i sünnet olarak daha neyi arıyor ve ne yapmak istiyoruz?

19 — Ehl-i Sünnet Mezhepleri olarak bilinen Hanefi, Şafiî, Mâlikî ve Hanbelî mezheplerinin kurucuları olan İMÂM-I AZAM, İMÂM-I ŞÂFİÎ, İMÂM-I MÂLİK, İMÂM-I AHMED HAZRETLERİ (Rahmetullahi aleyhim ecmain) ve bu büyük imâmların mezheplerine bağlı hiç bir islâm uleması

(198) Kâmil Miras: Tecridi Sarih, cilt 2, s. 262.

(199) Ahmed Davudoğlu: Sahih-i Müslim Tercümesi ve Şerhi, s. 618.

(200) Aliyyülkâri: Şerhü'l Emali, s. 20.

(201) İsmail Kaya: Fıkhı Ekber Şerhi, Konya 1975, s. 91.

mi'racın ruhan veya rüya ile yapılmış olduğunu söylemiyor. Ve tam bir ittifakla diyorlar ki,

Mİ'RAC, RUH-BEDEN BİRLİKTE, YAPILMIŞTIR. İŞTE EN GEÇERLİ SENED DE BUDUR.

AKLİ DELİLLER :

1 — Hz. Peygamber, (Sallallahü aleyhi ve sellem) mi'rac yaptıklarını söylediklerinde, müşrikler ve münâfıklar buna itirazda bulundular. Çünkü iki ayda gidilip gelinecek olan Kudüs'e kısa zamanda gidip geldiğini söylüyor. Bunun üzerine itirazda bulunuyorlar. Ve daha önce Kudüs'ü görmediklerini bildikleri içindir ki, tarif etmesini istiyorlar. Müşrik ve münâfıklar Hz. Peygamberin sadece Kudüs'e gidişine itirazda bulunuyorlar. Çünkü, iman etmediklerinden diğerine hiçmi hiç ihtimal vermiyorlar. Şayet Peygamberimiz rûhen ve hal olarak yapmış olduğunu söyleseydi, kimse itirazda bulunamaz ve soru da sorma lüzumunu duymazlardı. Demek ki, bedenî gidişi anladıkları için itirazda bulunuyorlar.

2 — Miracında Kudüse gittiğini söylediği için, itirazda bulunan müşrikler ve münafıklar, Hz. Ebu Bekr'e giderek, son durum hakkında bilgi verirler. Onlar Hazreti Ebû Bekr'in bunu kabul etmeyeceğini ve irtidâd edeceğini beklerler. Ancak Hazreti Ebû Bekr (Radiyallahü anh) «Şayet Hazreti Muhammed böyle söylüyorsa doğrudur.» diye tasdik edici oluyor. Şayet Hazreti Ebû Bekr (radiyallahü anh) miracın bedenen değil de rûhen veya rüya olarak yapılmış olduğuna kanî olsaydı, «Siddîk»lık lâkabı yersiz ve gereksiz olmaz mıydı? Çünkü herkes rüyayı kabüle mecburdur ki, bütün insanlar nice olmayacak türden rüyalar görmektedir. Demek oluyor ki, «Siddîk»lık lâkabının özünde bedenen gidişe ait bir iman bulunmaktadır.

3 — Mi'rac hadisesinin duyurulmasında, bazı müslümanları öyle bir fitne kapladı ki, irtidâd etmelerine sebep

oldu ve müslimanlıktan çıkararak kendi batıl dinlerine döndüler. Mirac'ın vuku bulduğunda müslimanlar oldukça az ve güçsüzdüler. Müşriklerin baskılarına dayanamıyorlardı. Böyle bir zamanda Hazreti Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) ümmetinin irtidadını gördüğünde muhakkak ki, üzülmüştür. Şayet mi'rac rüya ve rûhen yapılmış olsaydı, hadisenin rûhen yapıldığını söylerdi ve böylece irtidad edenlere mâni olurdu. Bundan da, anlaşılıyor ki, vâkı'a bedeni olmuştur. Hazreti Peygamber nakz etmiyor, bilâkis hadisleri ve sükûtu ile buna delil oluyordu.

4 — Müslimanların olduğu gibi, müşrik ve münâfıkların ittifakan bildikleri bir başka husus da Hazreti Peygamberin (Aleyhisselâtu vesselâm) rüyalarının sâdik ve zuhur edici olduklarını, tecrübeleri ve şahâdetleriyle biliyorlardı. Bunun için de kimse rüyasına itirazda bulunmamıştı. Buna rağmen Hazreti Peygamber (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) rüya ile fetvâ vermemiştir. Tâ ki o hususta âyet gelinceye kadar beklerdi. Demek oluyor ki, yine bu mi'rac hâdisesi rûhânî olsaydı, itirazları üzerine çekmiyecekti. Bundan çıkan karîne mi'rac bedenîdir.

5 — Allahü teâlâ Resul-i Ekremi (Sallallahü Aleyhi ve Sellem), Kudüs'ü Şerife getirmeden, semaya çıkarmış olması da, dünyevî sened ile mi'racın cismani olduğunu göstermek içindir.

6 — Hazreti Ömer (Radiyallahü anh) Kudüs'ü şerifi aldıktan sonra, papaza kendisine Mescid-i Aksânın bulunduğu yere götürmesini ister. Fakat papaz Hazreti Ömer'i yanıltmak için önce Merkat kilisesine götürür. Hazreti Ömer (Radiyallahü anh) yalanını çıkarır, papaza der ki, «Hazreti Peygamber mi'racında gördüğü Mescidi Aksâyı bana tarif etmişti, burası olamaz» bunun üzerine papaz Sion kilisesine götürür. Hazreti Ömer (Radiyallahü anh) yine yalanını çıkarır, papaz nihâyet anlar ki, Hazreti Ömer'i yanıltamıyacağım, Mescidi Aksânın bulunduğu yere gelir-

ler. Hazreti Ömer papazın söz söylemesine fırsat bırakmadan «İşte burasıdır» Hazreti Peygamberin (Sallallahü aleyhi ve sellem) mi'racında uğradığı «Davud Mabedi» diyerek bizzat tanıyor ve teşhis ediyor (202).

Bu vâkıa bize üç delil getirir. 1 — Mescid-i Aksâ, Peygamberimizin (Sallallahü aleyhi ve sellem) mi'racında tarif edilecek kadar mamur bir yapı idi. 2 — Peygamber Efendimizin Kâbe'de Hicir'de durarak tarif ettiği Mescid-i Aksâ da burasıdır. 3 — Mescid-i Aksâ'nın göklerde değil, yer yüzünde olduğunu açıkça bildirmektedir. Müşrikler tarafından daha önce Kudüs'ü görmediği bilindiğinden, Mescid-i Aksâyı tarif et, diyorlar. Peygamber (Sallallahü aleyhi vesellem) efendimiz buyuruyorlar ki «Kureyş bana seyahat ettiğim yerlerden soruyordu. Bilhassa Mescid-i Aksâ'ya dair öyle şeyler sormuştu ki, ben Isrâ gecesi onlarla ilgilenip tesbit etmemiştim. Bu bakımdan o kadar müşkül bir vaziyete düştüm ki, hiç bir zaman öyle sıkılmamıştım. Bunun üzerine Allahü teâlâ benimle Beytül Makdisi arasındaki mâni mesafeyi kaldırdı. Artık ben Beytül Makdisi görüyordum ve ne sorarlarsa ona bakarak cevap vermiştim.» (Müslimde Ebû Hüreyre'den gelen rivâyet).

İbni Sâdin Ümmü Haniden rivayetine göre: «Kureyş: - Mescid-i Aksâ'nın kaç kapısı var, diye sormuşlardı. Halbuki ben Kudüs mescidinin kapılarını saymamıştım. Fakat karşımda mescid tecelli edince ona bakarak kapıları teker teker saymaya başladım.» buyurmuşlardır.

7 — Yukarıdaki, hadîs-i şerîflerden anlıyoruz ki, Hazreti Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem), Kureyş'in soruları karşısında çok sıkılıyorlar. Ve onlara cevap vermek durumunda kalıyorlar. Ve nihâyet onları tatmîn edici tarifler yapıyorlar. Demek ki, Kureyş mutlak bedenî gidişi anlıyor ki, Peygamber Efendimizi (Sallallahü aleyhi ve sellem) so-

(202) Taberî: c. 1, s. 2408.

ruharı ile rahatsız ediyorlar. Şayet rüya veya hal olmuş olsaydı, bu kadar sıkılmalarına gerek kalmazdı. Çünkü kimse rüyaya itiraz etmezdi.

8 — Kureyş, Mescid-i Aksâ'nın tarif edilmesinden tatmin olmayınca Peygamberimizin (Sallallahü aleyhi ve sellem) doğru söylemesi onların imâna gelmesine vesîle olmadığı gibi şirklerini de artırıyordu. Bunun üzerine «Bize kervanlarımızdan haber ver, diyorlar». İstediklerine cevap veriyor ve buyuruyor ki, «İsrâ esnasında yolda Ezrak vadisinde şunları gördüm, bir deveden su alıp içtim, kervanın kaybolan devesinin bulunması için seslendim».

Rüyada herkes su içebilir. Ancak kim görmüş ki, rüyada içtiği ibriğin suyunun, uyandığında azalmış olduğunu ve yok olmuş olduğunu. Demek ki, Peygamber efendimiz (Sallallahü aleyhi ve sellem) bizzat bedenî şerîflerinin su-suzluğunu gidermek için su içiyorlar. Buna da ihtimal vermeyen Kureyş müşrikleri kervan geldiğinde tarif edilen su kabındaki suyu sorarlar. Su kabını açar ve görürler ki sulari denildiği gibi eksiktir. Bundan da anlaşılıyor ki, Mirac hadisesi ruh-cesed birlikte yapılmıştır.

9 — Yine Hadîs-i şerîflerin metinlerinden öğreniyoruz ki, «Miractan döndüklerinde henüz yatakları soğumamıştı». Devamlı yerinde yatan bir kişinin yerinin soğumasından bahsedilebilir mi? İmân ehli, mi'rac gibi akılların alamadığı bir mucizenin vuku bulduğunu tasdik etmenin yanında tekrâren güç bir imtihandan geçmek mecburiyetinde bırakıyorlar. O da; Hz. Peygamberin «Benimle Kudüs arasındaki mesafe kalkdı da, ben Mescid-i Aksâya bakarak tarif etmeye başladım» demesidir. O günün insanı mesafenin kalkabileceğini nasıl tahmin edebilir. Ne var ki imânları bunu red değil kabul ediyor.

Ancak belli bir müddet yatağından ayrılan bir kişinin yatağının soğumasından bahsedilebilir. Bu işaret de gösteriyor ki, hâdise, yâni mi'rac vak'ası bedenî yapılmıştır.

10 — Şimdi karşımızda Mescid-i Aksâ'yı tarifin ötesinde bulunan bir başka problem çıkıyor. Hadîs-i şeriflerden öğreniyoruz ki, Peygamber efendimizle (Aleyhissalatü vesselam) Kudüs arasındaki mesafe aradan kalkıyor ve sonra tarif ediyorlar. Bu günün radyo ve televizyonunu görmeyen bir kişi bunu nasıl anlayacak ve nasıl yorumlayacak. Demek ki, peygamber (Aleyhissalatü vesselam) bunu söylediği için, mümkün gören müslümanlar buna da imân ediyor. Ya bizler ne yapıyoruz. Biz bunu hergün seyrediyoruz. → öyleyse güneş batıdan doğmak üzeredir. Ve doğuyor.

11 — Bir başka mucizeden bahsedecek olursak, o da şakkulkamer meselesidir. Mirac hadisesinde ruh-cesed seyahati kabul edemeyip, bunun bir hal, rüyadır olduğuna, kâil olanlar acaba bu hadiseye ne diyorlar ve nasıl inanıyorlar. Ciddî bir merak konusu. Çünkü ayın ikiye ayrılması hadisesi de âyet ve hadislerle sâbit bulunmaktadır. (203) Hatta öyle ki kaçamak kapılarını ve bütün telif yollarını kapamış bulunmaktadır. Hamidullah diyor ki, «Beşer tarihinde Allah'ın seçilmiş kullarına mucizeler izafe (yakıştırılır) edilmiştir. Tarihçiler diyor ki: Resülullah (Sallallahü aleyhi ve sellem), hemşehrilerinin alaylı sözleri karşısında ay'a işaret etti ve ay'ı ikiye ayırdı.» (204) İnsaf ile düşünülün şimdi soruyoruz: Kur'an-i Kerîm bir tarih kitabı mıdır? Hadisi şerifler târih kitaplarını mı oluşturuyorlar? Ve Buhari Hazretleri bir tarihçi midir ki, târihçi sıfatı ile dipnota ilâştirilmiş.

Hamidullah, bu konuda şöyle bir görüş serdediyor: «Ayın içinde eskiden beri bir çeşit gaz bulunabilir, bu gazın patlaması neticesinde meydana gelen zelzelede ay ikiye ayrılmış olabilir. Bu patlama ise Hazreti Peygamberin (Sal-

(203) Sahihi Buhâri: Tecrid, c. 9, s. 319 - 324.

(204) Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 1, s. 82, (Fransızcasında, s. 82).

İallahü aleyhi ve sellem) Peygamberliğini isbât etme ihtiyacını duyduğu sırada vuku bulmuştur. Ayın o anda ikiye ayrılışına bizim mucize dememiz bir sebepten ileri gelmektedir, o da; Peygamberlerden bir Peygamberin inkârcıların karşısında, Peygamberliğini isbât etme ihtiyacı duyduğu sırada vuku bulmuş olmasıdır. (205)

Orta öğretimi düşünen bir kafa ile bitiren bir insan bile bu iddia karşısında hayretler içinde kalır. Hamidullah fizik ve kimyaya bu teorisiyle yeni şeyler eklemek istiyor galiba. Bu teorisini fizik kongresinde açıklasa o zaman esprisinin değerini anlar. Ayın ortasında gaz vardı demek, Batlomyus, Kepleer, Newton, Einstein teorilerine yüzde yüz zıt bulunmaktadır. Hele o gazın patlaması için dışardan ısı alması ve genişmesi lâzımdır. Halbuki mevcûd kürelerin gittikçe soğuduğu bugün bir gerçektir. Hamidullah, ilmi izah yapayım derken, ters düştüğünün farkında değildir, herhalde. Hele Einstein'ın prensiplerini bilmiş olsaydı, Hamidullah'ın mi'rac konusunda kahkahalarla dolu esprilerine daha çok rastlardık. Demek ilim bilmektir. Bilmek de incelemekle mümkündür.

Şakkul Kamer mucizesine izafeten, bugünkü tekniği biraz inceleyelim. Şöyle ki, insanlık bugün Laser denilen bir ışık keşfetmiş bulunmaktadır. Bu ışığın sadece iki özelliğinden bahsedeceğim; 1 — Hiç bir ortamda sapma ve kırılma göstermeksizin sonsuza doğru yol alarak gider. 2 — Yüklenilen bütün enerjiyi hiçbir kayba uğratmadan sonsuza doğru taşır. Bu gün Laser ışığı en büyük harp silâhı olarak kullanılmak istenirken, diğer bir çok sahalarda da insanlığın yararına kullanılması düşünülmektedir. Bu gün göz tıbbında bu ışık dekolman dediğimiz bir hastalıkta kullanılmaktadır. Öyle ki, taşıdığı enerji fevkalâde fazla

(205) Hamidullah: Konferanslar, Erzurum 1975, s. 2, (Mütercim: Dr. Z. Aksu).

olduğu içindir ki, ancak saniyenin 1/100.000.000 (Yüzmilyonda biri) kadar çok kısa bir zaman tatbik ediyor. Zaman uzatılırsa yapacağı hasar, tıbbî tedavi gayesini aşar. Netice olarak denilebilir ki, insanlık çok uzaklarda bulunan her türlü vasıtayı bununla doğramayı ve hatta çeliği bile parçalamayı başarmış sayılır.

Düşünölsün ki, insanlık saniyenin yüz milyonda biri kadar bir zamana hükmetmektedir. Üstelik laser ışığının doğuş zamanının saniyenin ikiyüzmilyonda biri kadar olduğunu dahi tesbit etme yeteneğindedir. İnsanlık böyle bir başarıya ulaşırken Hamidullah, Hazreti Peygamber'e (Sallallahü aleyhi ve sellem) imkânsızlığı nasıl tanıyabiliyor?

Burada biz demiyoruz ki, Cenâb-ı Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem) laser kullanmıştır. Ancak kesin delillerle buna misâl veriyoruz. Allahü teâlânın bilmediğimiz ve bilemeyeceğimiz nice vasıtaları vardır. Burak, Mirac, Ref-ref gibi. Bu son teknik de gösteriyor ki, güneşin batıdan doğması yaklaşmıştır.

12 — Ayın ikiye ayrılma mu'cizesine tarihi bir delil de bulunmaktadır. (206) Bu nevi ilginç bir olay Malabarlılarla ilgilidir. Hindistan'ın Güney-Batısında yaşayan bu kavim, kralları Çakravati'nin şakkul-Kamer hâdisesini müşahede ettiğini ve Hazreti Peygamber'in hicretten önce vuku bulan bu mucizesi üzerine Müsliman olmak üzere Arabistan'a geldiği ve dönüş yolu üzerinde Yemen'in limanı Zafâr'da vefat ettiği bildirilmektedir. (Hatta bir rivayette yapılan arkeolojik çalışmalarda bir mabedin kapı üstündeki kitabesinde «Bu mabed ayın ikiye ayrıldığı gün bitirildi» Şeklinde bir yazı dahî tesbit edilmiştir.)

Aklınca, olmadık seyahatler tertip eden ve bunları iftira tarzında Hazreti Peygambere (Sallallahü aleyhi ve sellem) yakıştıran Hamidullah, bu tarihi vesika karşısında

(206) Ma'berî: Tuhfetü'l-Mücahidin fi be'd ahbârü'l-Pürtügalîyün.

şunları söylemekten kendini alamıyor: «İslâmlaşmış kavimlerin Hazreti Peygamberle kendi aralarında bağ kurmağa çalışarak, bundan şeref ve gurur payı çıkarmak istedikleri söylenebilir.» (207)

Bu kadar
alacaklı
Nasıl
sözler

Bunun coğrafi olarak mümkün mü, değilmi? Şayet, buna cevap mümkün olursa, tarihi hadisede doğrudur demektir.

Malabar kıyısı ile Mekke şehri arasında 35 meridyen derecesi vardır. Her meridyen boyu zaman olarak 4 dakika olduğuna göre iki memleket arasında $35 \times 4 : 140$ dakikalık bir zaman vardır. Bu da 2 saat 20 dakika eder. Bu şu demek oluyor. Her iki memleket gecenin ortalarına doğru aynı anda ayı seyredebilirler. Demek ki, tarihî hadise ve tarihî kayıt doğrudur.

13 — Hadîs-i şerîflerden öğrendiğimiz bir kaç husus üzerinde düşünerek, bugünkü, teknikle bir mukayese yapacak olursak: Peygamber Efendimiz (Aleyhisselâm) buyuruyorlar ki, «Bunun adı Burak'tır ki, o, adımını gözümün erişebildiği yerin müntehasına (ötesine) adım atardı». Râvi, Enes İbn-i Malik (Buhâri). buyuruyorlar.

Scherieke adındaki bir müsteşrikten ise şunu öğreniyoruz, fakat kaynağını nereden aldığını öğrenemedik. Bununla hem Schriekeye cevap vermiş olacağız ve hem de meselemize ışık tutması yönünden fenni bir delil olarak kullanacağız. Schrieke diyor ki; Peygamber kendisine uzaktan semâvi bir tezahürün yaklaştığını görüyor, fakat kendisinin alınıp, semaya götürülmüş olduğuna dair herhangi bir ima mevcut değildir.» «Burak, gözümün görebildiği yerin ötesine adım atıyordu» cümlesini tahlile tabi tutacak olursak, bu günkü teknikle şöyle izahı yapılabilir. Işık bize saniyede üçyüz bin kilometre hızla gelmektedir.

(207) Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 1, s. 431, (Fransızcasında, s. 432).

İkinci bir husus Burak adındaki binek Mescidil Haramdan, Mescidil Aksâ'ya seyahatte kullanılmıştır. Bundan yer-yüzüne yakın bir mesafeden seyahat söz konusu olunca, kişinin görebildiği en uzak yer onun ufku'dur. Ve ufkun genişliği o yerin tabiat şartlarına da bağlıdır. Arazi engebeli ise ufuk dar, arazi düz ise ufuk geniş olacaktır. Meselâ düz bir arazide ufuk genişliği 20 km. ise, bunun tahlilini şöyle değerlendirebiliriz. Herhangi bir vasitanın gözün görebildiği en uzak ufkunu geçebilmesi için saniyede 320 km./sn. veya daha fazla bir hız yapması gereklidir. 320 km/sn. olması gerekliliği şöyle izah edilebilir. Herhangi bir cisimden gelen ışınların algılanarak, görme hissini uyarması için saniyenin 1/16 kadar bir zaman, tesir etmesi lâzımdır. Aksi takdirde zaman çok kısa tutulursa görme hissi uyanmaz. Sinemalarda kullanılan teknik buna dayanır. Resimler kesintili olarak peşpeşe gelmesine rağmen biz devamlı bir hareket olarak izleriz. Halbuki saniyenin 1/20 kadar bir zamanında perdede resim ve ışık olmadığını hepimiz biliyoruz.

Şimdi de, Schrieke'nin kullandığı ifadeyi dikkate alalım. Diyor ki, Peygamber, semavî bir tezahürün kendisine yaklaştığını söylüyor. Cenab-ı Peygamberin (Sallallahü aleyhi ve sellem) semaya yükselmesinde kullanılan vasitanın Mirac isimli bir binek olduğunu öğreniyoruz. Hadîs-i şerîflerin söyleniş tarzlarını incelersek iki ayrı varsayım karşısında olduğumuzu farkedebiliriz. Mescid-i Aksâ'ya kadar olan seyahatte «gittim» tabiri, Mescidil Aksâ'dan semaya seyahatlerinde ise «yükseldim» tabirlerini kullanıyorlar. Gittim, tabiri bir yolu, bir menzili gösterir ki, bu da yerdeki bir Mescid-i Aksâ'ya gidişini isbât sadedinde olur.

Yükseldim, tâbiri ise, evrenin bütün galeksileriyle birlikte bir küre yaptığını bugünkü ilmin verileriyle düşünecek olursak, merkezden çevreye doğru çıkmaya, yükselme tabiri yerindedir, denir. Bir ikinci husus, falan tarafa doğru

yükseldik denilmiyor. Yani Allah'la tecelli için falan istikamete gidildi, denilmiyor. Demek ki, Cenâbı Hak'kın mekândan ve zamandan münezzehe olduğuna en güzel ve ince bir işaret de vardır. «Semavî bir tezahürün yaklaştığı» tabirini bugünkü feza ilmi bol bol kullanmaktadır.

Astronotların ifadeleri de şöyledir: Sanki gemimiz yol almıyor, ay bize yaklaşıyor. İşte semaya uruçlarında Ruhcesed olarak seyahat ettiklerine gerçek bir delil. Demek oluyor ki, güneşin batıdan doğması çok yakın.

13 — Bugünkü tekniğin ışığında ve sayesinde acaba Mescidil Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya ne kadar bir zamanda gidebiliriz diye bir soru aklımıza gelebilir. Bunu cevaplarırken yine ince ve hassas bir noktaya temas etmiş olacağız. Bugünkü jet uçaklarının ses duvarının ötesinde ve kat kat üzerinde hız yaptığını herhalde, sesin havadaki hızını bilen herkes bilir. Bugün harp sanayiinde kullanılan Delta kanatlı jet uçakları 3500 km/saat hız yapmaktadırlar. Demek oluyor ki, biz böyle bir uçakla Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksâ'ya 14 dakikada gideriz. (Erzurum'dan İstanbul'a 15 dakikada gidilir.) Vaşita olarak roketleri kullanacak olursak bu zaman 1,7 dakika olur. Yani roketle Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksâ'ya 1,7 dakika içinde gidilmiş olur.

(Erzurum'dan İstanbul'a ise 1,8 dakikada gidilir). Demek ki bugünkü vasıtalarımız zamanı bu kadar kısaltmış bulunuyor. Tekniğin durduğunu ve artık ilerlemeyeceğini kimse söyleyemeyeceğine göre, yarın bu zaman daha çok kısaltılabilir denilir.

Mirac hadisesinin çok kısa bir zamanda yapıldığını hadîs-i şeriflerin meâllerinden anlıyoruz. Kısa bir zamanda olduğuna nass'lar

1 — Bindiğim Burak gözümün, görebildiği yerin mün-tehasına adım atıyordu.

2 — Semâvi bir tezahürün yaklaşmakta olduğu hissinin uyarılması,

3 — Mirac için yerlerinden ayrılırlarken, devrilen ibrikteki suyun henüz boşalmış olmaması,

4 — Yerinden ayrılmasına rağmen yatağının henüz daha soğumamış olması,

5 — Kendileriyle (Aleyhisselatü vesselâm) Mescid-i Aksâ arasındaki mesafenin anında ortadan kaldırılmış olması.

Demek oluyor ki, biz bugünkü tekniğin ışığında gerçeği daha yakından müşahede ediyoruz.

Mi'rac mucizesinin ruh-beden birlikte yapıldığına dair **naklî** ve **aklî** delilleri birer birer saydıktan sonra şimdi de Hamidullah'ın Ehl-i Sünnete uymayan görüşlerini göstereyim.

Hamidullah diyor ki:

«Paygamberin mi'racı sadece bir haldir» (208)

«Benim mirac anlayışım bir geziden ziyade, rûhen ve mânen seyahattir. Mirac «yakaza» durumunda olmuştur. (209, 210)

«Miracın bedenen ve rûhen olması mühim değildir. Çünkü bu dünya ile ilgili değildir. Başka bir âlemle ilgilidir. Bunu dünyevî bir hadise değil de, semâvî bir hadise olarak anlamayı tercih ederim. Şayet bedenîdir, dersek, karşımıza çıkacak bazı suallere cevap veremeyiz.. (211,212) ve

«Mirac'ın cismânî veya ruhânî olduğuna dâir Kur'an-ı Kerîm ve hadisi şeriflerde delil bulunmamaktadır. Bu mi'-

(208) Hamidullah: İslâm Peygamberi, c. 1, s. 92, (Fransızcasında, s. 93).

(209) Aynı eser, s. 92.

(210) Hamidullah: Miraç meselesi, s. 4, (Mütercim: Z. Aksu).

(211) Hamidullah: İslâm Müesseseleri Tarihi, s. 82 - 3, (Müt.: Dr. S. Sırma).

(212) Hamidullah: Miraç meselesi, s. 4, (Mütercim: Dr. Z. Aksu).

rac'ın ruhani ve bedeni olmak meselesi küçük bir teferruat-
tır (213).

Bu fikirlerin Ehl-i sünnete uymadığını yukarıdaki delil-
lerimizde gösterdik. Yine de burada iki ayrı hususa temas
edeceğim. Hamidullah «Kur'anda delil yok» derken, Ehl-i
sünnetin bütün alimleri delil vardır diyorlar. «Ümmetim
dalalet üzere ittifak etmez» hadis-i şerifi de burada tahak-
kuk etmiş bulunmaktadır. Demek ki dalalette olan Hami-
dullahdır. Şöyle ki Mescid-i Haram'dan, Mescid-i Aksâya
yapılan seyahat ayetle sabit kabul edildiğinden Ehl-i sün-
net mezhepleri mi'rac'ın, sadece bu kısmının bedeni ol-
duğuna inanmayanları tekfir (imansız kabul) etmektedir.

Bir ikinci husus Hamidullah; göklere yükselişin burak
ile olduğunu (214) iddia etmektedir. Halbuki Burak sadece
Mescid-i Haram ile Mescid-i Aksâ arasındaki menzilde
binek olarak kullanılmıştır. Göklere götürülüşü ise mi'rac
denilen özel bir binitle yapılmıştır. (215)

Elbette ki sahih hadîs ve haberlere iltifat edilmezse
nice nice hatalar işlenebilir.

Mi'rac için ruhânidir, diyerek Mescid-i Haram'dan,
Mescid-i Aksâ'ya beden ile götürüldüğüne inanmayan kâ-
fir olur. Arş, mi'rac ve diğer müteşabih terimleri anlamak,
açıklamaya kalkışmak lazım değildir. Cenneti, Cehennemi,
Sırat-ı, mizânı anlamağa kalkışmak doğru olmadığı gibi,
mi'racın nasıl olduğunu düşünmek de insanı dalâlete ve
küfre sürükler. Böyle açıklamalara kalkışmak, gizli bir
inkârın ve gençleri inkâra sürüklemenin alâmetidir.

Bu konunun özetini Mearicûn-Nübüvve'den nakîl ya-
parak bildirelim:

(213) Hamidullah: İslâm Müesseseleri Tarihi, s. 82 - 3.

(214) Hamidullah: İslâm Peygamberi, C. 1, s. 92, (Fransızcasında,
s. 92).

(215) Sahihî Buhari Tecrid, c. 10, s. 66.

Ehl-i sünnetin cumhuru ulemâsının itikadları şöyledir ki; Peygamber (Sallallahü aleyhi ve sellem) in cesedi ve rûhu birlikte olarak, uyanık gecenin bir kısmında Mekke'den Beytül Mukaddes (Mescid-i Aksâ'ya), oradan göklere iletiler ve getirdiler. Hak teâlâyı (Ahirette görmek gibi bir görmekle) baş gözü ile gördü. Mescid-i Haramdan Beyt-ül Mukaddese (Mescid-i Aksâya) vardığını inkâr eden kâfir olur. Göklere gittiğini inkâr eden bid'at ehli olur. (Kabe kavseyn ev ednâ) makamına vâsıl olduğuna inanan, mü'min ve muvahhid olur (216).

5 — SAHABİLER ARASINDA İHTİLAFLAR YOKTUR:

Eshâbı kirâmın hepsinin verdiği haberler doğrudur. Hepsi âdildir. Bu haberler arasında hiçbir âlimin tercih yapmak salâhiyeti yoktur. Ancak sahâbinin sözünü bizlere nakleden râviler üzerinde tercih yapılabilir.

Ashab-ı kiram mi'rac hakkında şahsi görüşlerini ya'ni icthadlarını açıklamışlardır, demek doğru değildir. Her biri işittiklerini haber vermişlerdir. Haberlerde icthad yapılmaz. İctihad fıkıh meselelerinde olur. Şerh-i Akaid'de diyor ki, Resûlullah (Sallallahü aleyhi ve sellem) efendimizin göklere ve sonra bilmediğimiz yerlere uyanık iken götürüldüğü hakdır. Ya'ni meşhur olan haber ile sâbittir. Buna inanmayan bid'at sahibi olur. İnanmıyanlar felsefecilerin düşünceleri ile konuşmaktadırlar. Şerh-i Akaid'de «uyanık iken» denilmesi, rüyada olmuştur, diyenleri red etmek içindir. Hazreti Âişe'nin: «Mübarek cesedi ruhundan ayrılmadı» buyurması, mi'râcın hem ruhla, hem de cesedle birlikte olduğunu göstermektedir.

Hazreti Muaviye (Radiyallahü anh) ve Hazreti Âişe

(216) Muhammed Emin Hirevi: Meâric'ün Nübüvve, s. 451, (Peygamberler Tarihi, sadeleştiren A. F. Meyan).

(Radiyallahü anhâ) nın rivâyet ettikleri hadîs-i şerîfleri KÜTÜB-İ SITTENİN hiç birinde bulamadık. Hatta Kütübi Sittenin dışında kaian diğer dört müteber hadis kitabında da bulamadık. Ancak İbni Hişam'ın siyerinde tesbit edebildik. Bu gerçeğe karşılık bakınız Hamidullah bu konuda ne diyorlar: Hazreti Âişe'nin görüşünün sahih rivayet olduğunu söyleyebiliriz.» Hamidullah Kütüb-i Sitte ve diğer müteber hadis kitaplarının almadığı ve senetinde kesinlik ve meçhul bir ravi ve aynı zamanda metninde de illet-i katiha bulunan bir rivayetle böyle mühim bir mes'ele hakkında nasıl amel edebiliyor. Aynı zamanda müstakil bir rivayete -İndi ihtimallerle- nasıl sahih rivayet denir? Yoksa usul-i Hadisteki istilahlarda da yirminci asırda birbirleriyle ✓ yer mi değiştirdiler? (217).

Önce ravileriyle birlikte metinlerini derc edelim: Muhammed b. İshak diyor ki; Yakup b. Utbe el-Mugayre bana şu sözleri söyledi; Muaviye b. Ebû Süfyana Peygamberin mi'racı hakkında sual sorulduğunda bunun Allah tarafından gösterilen sadık bir rüya olduğunu söyledirdi. (218)

İbni Hümejd diyor ki; Seleme Muhammed'den, Muhammed de Ebu Bekrin bazı akrabasından Hazreti Aişe'nin şu sözleri söylediğini haber aldı: Resûl-i Ekremin cismi ruhundan ayrılmadı. (219)

Bu hadislerin amel cihetiyle kuvvetlerini hadis ilmiyle uğraşanlara bırakmayı uygun buluyorum. Çünkü konunun dışına taşıyor. Ancak şu kadarını diyelim ki, Sahihayn lakabıyla meşhur, Buhari ve Müslim'deki hadisi şerifiere Hamidullah, seminerinde delil olarak iltifat etmediler. Meselâ İbni Abbas'ın ruh, cesed rivâyetine de acaba iltifatları ilişmedi mi?

(217) Sadi Çöğenli, Ali Bayram: Hamidullah'ın Cumhur-i Ulemaya muhalif fikirlerinin tenkidi, Erzurum — 1975.

(218) İbni Hişam: Siyer, cilt 1, s. 400.

(219) İbni Hişam: a.g.e., cilt 1, s. 399.

Yukarıda derc ettiğimiz her iki hadisin «Münkadi Hadis» cinsinden olduğunu İbni Hişam da belirtmektedir. Hadis ilmini bilmeyen dahi, bu hadislerin ravilerine bakarak bir hüküm sâhibi bile olabilir.

Hazreti Muaviye hadisinde geçen «rüya» kelimesinin zahiren iki manasının bulunduğunu, buna delil olarak da İbni Abbas hadisini ve Kur'ân-ı Kerim'den misaller vererek açıklamıştık. Ehl-i sünnet âlimlerinin Kur'ân-ı Kerim'deki «rüya» tabirini bizzat görmek olarak anladıkları bildirilmektedir. (220-221)

Hamidullah, seminerinde Hz. Hüzeyfe (Radiyallahü anh) yı de rûhânî diyenler arasında göstermişti. (222) Araştırmalarımızda Hz. Hüzeyfe'yi (Radiyallahü anh) bedeni diyenler arasında tesbit ettim. (223)

Bu hususu evinde yürüttüğüm münazarada kendisine naklettiğimde, yanılmış olabileceğini yine şahitler huzurunda kabul etti. Halbuki, Hamidullah bunu seminerinde büyük bir koz olarak oynamıştı.

Hamidullah, hadis-i şerifler hususundaki ön yargılarını şu cümlelerle anlatmaktadır: «Hadis olarak nakledilenler «zanni» olmaktan ileri gitmez. Kendi şahsi görüşleridir». (224)

Hamidullah'ın, Eshâb-ı Kirâmın haberi için, kendi görüşleri demek ve zannîdir demesi, çok çirkin bir iftiradır.

Hamidullah bir başka cümlesinde «Abdullah bin Mesut'un reyine göre» demektedir. (225)

Reyine göre demek yanlıştır. Eshâb-ı Kirâm rey'lerini,

(220) Sahihi Buharı, Tecrid: c. 10, s. 75.

(221) Hamdi Yazır: A.g.e., c. 4, s. 3186.

(222) Hamidullah: Mirac Meselesi, s. 3.

(223) Kadı İyaz: Şifâ-i Şerif, c. 1, s. 150 - 151.

(224) Hamidullah: Mirac meselesi, s. 3.

(225) Aynı eser, s. 13.

görüşlerini değil işittiklerini, (gördüklerini), bildikleri haberleri vermişlerdir.

Hamidullah bu meseleye şu sözleri ile devam ediyor: «Mi'rac'ın cismen olduğu hususunda icmâ var mıdır?» Alenen deniliyorki, «Hz. Peygamber'in (S.A.V.) Mirâc'ının cismen vuku bulunduğu hususunda icmâ vardır ve de bu icmâ-ı red küfürdür.» (226)

«Eğer Mirâc'ın cismen vuku bulunduğunu red küfür olursa, bundan doğacak neticeler hesaba katılıyor mu, Hazreti Aişe'ye (Radiyallahü anha) hakaret eden bu adamlar kıyamet günü Hazreti Peygamber'in (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) şefâatine lâayık olabilecekler midir? (227)» diyor ve teksirde özellikle, «hakaret» ve «bu adamlar» kelimelerinin altlarını çizmek ihtiyacını duymuş.

«Mi'râcın cesed ile olması icmâ ile bildirilmiştir» sözü doğrudur. Fakat «bu icmâ-ı inkâr eden kâfir olur» sözü yanlıştır. İslâm âlimlerine iftiradır. Eshâb-ı kiramdan gelen haberlerde icmâ aranmaz. İctihadlarında aranır. Âlimlerin söyledikleri (ve Kur'ân-ı Kerîmle sabit olan) Kudüs'e kadar kısmını inkâr küfür olup, âlimlerin çoğunluk ile bildirdiklerine göre göklere çıkarılmasını inkâr bid'ât olur denilmektedir. Fıkh meselelerinde müctehidlerin icmâ'nın inkârı küfür olur. Hazret-i Aişe ve Hazret-i Muâviye (Radiyallahü anhüm ecmâîn) meşhur olan mi'râcın cismen olduğunu inkâr etmiyorlar. Kendi zamanlarında olan rûhânî mi'racları bildiriyorlar.

Ehl-i sünnette akaidi kurân ve bunun böyle olduğunda bütün âlimlerin hepsinin birleşmesine rağmen, bu büyük islâm âlimlerine karşı Hazreti Aişeye hakaret ediyorlar, kelimesiyle «bu adamlar» (228) diyerek «hakaret eden bu

(226) Aynı eser, s. 13.

(227) Hamidullah: Mirac meselesi, s. 13.

(228) A.g.e., s. 13.

adamlar» tabiriyle bizzat kendisi hakaret eden ve Mirâc'ın cesedle olmasına, «çok küçük detay» diyerek (229), bid'at olacak bir inkâra yol açan bir adamın din adamı olduğu kabul edilemez.

Şimdi Hamidullah'a, onun tabelerine ve gerekirse onu müürşid edinirim diyen arkadaşlara soruyorum. Hamidullah'ın delil olarak ileri sürdüğü senedler üzerinde hiç araştırma yaptılar mı? Hamidullah'ın ileri sürdüğü Hazreti Âişe (Radiyallahü anhâ) ve Hazreti Muâviye (Radiyallahü anh) hadisleri KÜTÜBÜ SİTTEDE bulunmadığı gibi, bunun dışında kalan diğer dört muteber hadis kitabında da bulunmamaktadır. Bu senedle nasıl amel ediliyor. Hamidullah, bu kadar zayıf hadisleri nasıl olur da Buhârî ve Müslimdeki, hadisi şeriflere karşı tercih edebilir? İlim bu mudur? Haşâ elbetteki Hazreti Âişe (Radiyallahü anha) hakkında herhangi bir su-i zannımız bulunamaz. İlimde, deliller ancak dirâyetleri nisbetinde muteberdirler. Dirâyet ve nakil yönünden zayıf olan hadîsler nasıl olur da kuvvetli hadîslere karşı sened olarak sürülebilir?

Sonra ilmen ve nakil yönünden zayıf olan bu hadisleri nasıl oluyor da kendine delil getirebiliyor. Kaldı ki, seminerinde bu hadislerin nakil yönünden sahih olduğunu dahi söyleyebiliyor. (230) İlim, ilmî seminer ve ilmî haysiyet bu mudur? Hamidullah herhalde 20. asırda kuvvetlinin yerine zayıfı geçirmek ve ilmî istilahları da ters açıdan alınmasını istemektedir.

Sahîh-i Buharideki bir hadîs-i şerîfden öğreniyoruz ki, Resûlullah'ın Âişe valdemizi izdivaç buyurmaları Hicret'ten üç sene evvel oldu. En sahîh rivayetlere göre, Medine'deki zifafları da Medine'ye hicretin sekizinci ayına tesadüf eden Şevval ayında vukû bulmuştur.

(229) A.g.e., s. 13.

(230) Hamidullah: Mirac meselesi, s.

Ehli sünnet uleması, Mi'râc zamanında Hazreti Âişe'nin küçük olduğunu ileri sürerek rivayetinin zayıf olduğunu ve bununla amel olamayacağını bildirmişlerdir.

Ve «Ruh'u bedeninden ayrılmadı» şeklinde tevil etmişlerdir. Hamidullah, bu konuya seminerinde şöyle değinmişti. «Hazreti Âişe hadisi her ne kadar dirayet yönünden zayıf kalıyorsa da, Peygamber Efendimizle (Aleyhis-salâtüvesselâm) evlendikten sonra bunu sorup öğrenmiş olabilir, bunun içindir ki, bu yönden de rivâyetinin dirâyetli olabileceği düşünülebilir.»

Zamanımızdaki ihtimaliyet prensiplerinden biri gibi, bu konuşmada, denilse ki, bunun böyle olduğunu isbat et, edemez tabii. Şimdi bir de aynı şey karşı tarafa denilse ki, sen bunun böyle olmadığını isbat et. Elbetteki karşı taraf da isbat edemeyecektir. Hadisin kuvvetli olmaması ve böyle bir ihtimalin de delil olarak alınmasını uygun bulmadıkları içindir ki, Ehl-i Sünnetin dört büyük imâmı ve ulemayı cumhur bununla amel etmeyi uygun bulmamıştır. Buna biz ne diyebiliriz ki, hele İmâm-ı Azam'a (Rahmetullahi aleyh) acaba bu büyük evliyaullah ve makamına erişilmesi imkânsız bulunan ve bunun da böyle olduğu, zamanımıza kadar tasdik edilen, bu büyük imâmın acaba bu meseleyi halletmek için hiç çaba harcamadığını mı düşünüyoruz.

6 — MİRÂC BİR DEĞİL, BİR KAÇTIR :

Buna cevabı Sahîhi Buhariye, bunun şarih-i Zebîdiye ve mütercimi Kâmil Miras'a bırakıyorum:

Enes İbn-i Mâlik (radiyallahü anh)tan Nebi Sallallahü Aleyhi ve Sellem'in Mi'râc gecesi Mescid-i Haram'dan sefer ettiğine dair haberi şöyle hikâye ettiği rivayet olunmuştur: Resûlullah'a vahy olunmazdan önce (ve Nübüvvet gelmezden iki sene önce) (bir gece o, Kâbe Mescidinde

Hamza ile Cafer'in arasında uyurken) yanına üç Melek geldi. Bunlardan birincisi öbürüne:

— O (Muhammed) hangisidir? diye sordu. O da:

— Ortadaki, O, bunların hayırlısıdır, diye cevap verdi. En sonraki (Üçüncü) Melek de:

— Haydi hayırlısını alınız, dedi. Ve mirac kıssasının mukaddimatı bundan ibâret bulundu. (Bu gece başka bir şey vuku bulmadı.) Bu suretle Resulullah (uyurla uyanık arasında) kalbinin görmesi halinde bu melekleri — başka bir gece gelmelerine kadar — bir daha görmemiştir. Nebî Sallallahü Aleyhi ve Sellem'in iki gözü uyurdu, fakat kalbi uyumazdı. Başka Peygamberler de hep böyledir: Gözleri uyur da gönülleri uyumaz. Bunun üzerine Cibril (Miadı geldiğinde) Resulullahı alarak geri dönmüş sonra Resulullah ile semaya çıkmıştır. (231)

Kâmil Miras bu hadise şöyle bir şerh koymuş.

Hadisin siyakından ve beyân tarzından pek iyi anlaşılacağı üzere hadiste bildirilen kıssa asıl Mirac vakıası değildir. Mirac'a dair olan haberler hususu bahsinde anlatılmıştır. Bu cihetle asıl Mirac sanılmaması için tercememizde ihtirazi kayıtlar konuldu. Bu kıssanın Peygamberimize vahiy ve nübüvvet gelmezden önce vuku bulduğu, hadisin metninde de tasrih edilmiştir. Halbuki Mirac müteaddid rivayetlere göre, Hicretten üç, yahut iki, yahut da bir sene evvel vuku bulmuştur. Sonra Miracın sadık ve salih bir rüyadan ibaret olduğunu kabul edenlerin bu hadis ile istidlâlleri de doğru değildir. Çünkü bu vakıa Miracın kendisi olmadığı gibi bu tam bir rüya da değildir. Uyurla uyanık arasında ruhi bir haldir.

Buharinin rivayetine göre, Hazreti Âişe, Resûl'i Ekrem Sallallahü Aleyhi ve Sellem'den bir kere:

— Ya Resulallah, Ramazanda kıldığınız Teravih na-

(231) Sahihi Buhari, Tecrid, cilt 9, s. 279.

mezından sonra ve Vitir namazı kılmazdan önce bu iki namaz arasında istirahat ederken uymusunuz? diye sormuştu. Peygamber Efendimiz:

— Yâ Âişe, benim iki gözüm uyur. Fakat kalbim uymaz, diye cevap vermişti ki, uyurla uyanık arasındaki ruhi halden ibarettir. Bu hal, uykunun bizim ruhumuzda irca ettiği gaflet tesirinden Resûl-i Ekrem'in mübarek kalbinin tamamıyla masun bulunduğunu ifade eder. Bu cihetledir ki, Resûl-i Ekrem'in bu nevî uyku haliyle abdesti bozulmazdı.

Bu hal Enbiyaların cümlesinde bulunduğundan, diğer Peygamberlerin (Aleyhimüsselam) kalbi de uykunun gafletinden masûn idi. (232)

Hamidullah bu konu ile ilgili olarak şunu söylemektedir: «Miracın iki olduğuna dair kayıt yoktur. Ben kabul etmiyorum, bir tek mirac vardır, seleften bazıları iki mirac kanaatine varıyorlar».

Hamidullah «ben kabul etmiyorum» demekle kendini müctehid mi kabul ediyor? Ehl-i sünnette kurulan akaidi ve ilmî sistemi «ben kabul etmiyorum» demek kimseye hak tanınmış değildir. Ancak kendisini Ehl-i sünnetin dışına çıkarmış olur. Kadızâdenin akaid şerhinde (233) mirac'ın bir değil bir kaç olduğunu ve bunu bir tânesi meşhur olanı olup, cismânidir, diğerleri ise rûhânîdir. ✓

Hamidullah, bu konu ile ilgili olarak seminerinde şöyle bir cevap vermişti:

«Sahabiler arasında bizzat böyle bir ihtilâf mevcut iken, biz nasıl olur da bunun üzerinde bir icma vardır deriz. Ben MİRÂC üzerinde bir icma kabul etmiyorum. (234)

Sâhabiler arasında herhangi bir ihtilâf olmadığını yukarıda izah etmiştim.

(232) Kâmil Miras Sahihi Buhari Tecrid, c. 9. s. 280.

(233) Kadızâde Amentü Şerhi, İstanbul — 1974, s. 137.

(234) Teypten (soru - cevap kısmı).

Her meselede en ince hassasiyetli göstereen mübarek sahabe-i kirâmdan herhangi biri de böyle hârikulâde bir hâdisede esas ihtilâfa yol açan, meselâ: Hem ruh hem de vücudla mı çıkmıştır ve Cenabı Allah'ı gözüyle görmüş müdür?

... Gibi noktalarda Peygamberimize (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) tam aydınlatıcı müracatta bulunmamışlardır. Onların bu hareketlerinin sebebi hiç şeksiz inandıkları için mahiyetini akıllarıyla araştırmaktan çekinmelerinden ileri geliyordu ve onun için de mi'rac hadisesini Peygamberimizden işittikleri gibi anlamışlar ve anlatmışlardır.

Aslında bu vakanın böyle kalması esas olarak iki ayrı hikmete bağlanabilir:

1 — Peygamber Efendimiz (Aleyhisselâtu vesselam) sorulardan hoşlanmamış, onları ayıblamış ve çok sual sormayı yasak ederek; «Gerçekten ümmetim için en ziyade korktuğum şey bilgili münafıktır» buyurmuştur.

2 — Allahü Azîmüşşanın: «Biz sana gösterdiğimiz o temaşayı insanlara bir fitne (imtihan) kıldık» âyeti kerîmesinde görmekteyiz.

Esasen biz, gerek öncekilerin gerekse sonrakilerin, Resulullahın bu gerçek vakası üzerindeki çekişmelerine bir mana veremiyoruz. Yok İsra ile Mirac arasındaki zaman şu kadar, yok ruhla veya cesedledir; yok uykuda veya uyanık haldedir. Hakikatte bütün bunlar vakanın mahiyetinden ve onun Resulullah için çok kısa bir zamanda uzak mekânlara, uçsuz bucaksız âlemlere ait bir keşif ve tecelli olmasından bir şey değıştirmez. İlâhi kudretin ve nübüvvetin tabiatını ve ne demek olduğunu idrak edenler, bu vakadaki hiçbir şeyi garipsemezler, ve Allah, öyle tecellisini istemiştir, öyle olmuştur. Allah'ın (Celle Celâlühü) gerek bizim Peygamberimize (Sallallahü Aleyhi ve Sellem) gerekse diğer Peygamberlere (Aleyhimüsselam) lût-fettiğı öteki mucizeler ne kadar mümkünse, bir imtinâ dü-

şünülemiyorsa onun kudretine nazaran mirac mucizesi de o derece mümkündür. Binaenaleyh bu hadise de Cenabı Allah'ı ne orada burada aramak ve ne de ona bir mekân tahsis etmek mevzubahis olabilir. Zaman ve mekân kayıtlarından uzak bir tecellidir. Habibine lütfur ve tekliften uzaktır. Ona akılla değil imanla gitmek mecburiyeti vardır. (235)

7 — MİRAC BÜYÜK BİR MUCİZEDİR :

Her şeyi yoktan var etmeği bilen ve yarattığı her şey üzerinde mutlak hakimiyeti olan Allahü teâlâ kalbleri de bu hükümranlığı altında bulundurmaktadır. Hiç bir zerre zaman ve mekân dairesinde onun izni ve takdiri olmadan hareket edemez. Şayet her zerre tesbih ediyorsa yine de onun bundaki takdiri dolayısıyladır. Zâman ve mekân meseleleri Cenab-ı Hakkın yarattığı mahlukları olduğuna göre, Allah zâmandan ve mekândan münezzehtir olduğu gibi her an ve her yerde hazır ve nazır bulunmaktadır. Bu ifade ve tanıma elbette Cenab-ı Hakkın mutlak kudret ve nüfusunu gösterir.

Yaratılmışların hepsinden önce yaratılan ve onun muhabbetiyle de her şeyi yaratmış olan Allah (Celle Celâlühü) yücelerin yücesi olup, ezel ve ebeddir. Allahü teâlâ indinde en sevgili varlık ve kul Peygamber, Hazreti Muhammed (Sallallahü aleyhi ve sellem) dir.

Hazreti Musâ Aleyhisselam ile Hazreti Peygamberi cevher ve kudsiyet itibarıyla karşılaştıracak olursak elbette ki Hazreti Peygamber aleyhisselâm daha ileridir.

İmâm-ı Rabbânî (Kuddise sirruh) hazretleri âlem-i emr; yani ölçü ve zamanla kıyaslanmayacak olan mahlûkları, Âlem-i halk; yani ölçü ve zamanla sınırlı mahlukları tarif

(235) Ramazan YILDIZ: İsrâ ve Mirac, İstanbul — 1969, s. 51.

ettikten sonra, Arş'ın, âlem-i emr ile âlem-i halk arasında olduğunu, âlem-i kebirden olup âlem-i halk'ın en büyüğü olduğunu izah ediyor. İnsanda bulunan şeylerden bir kısmı, âlem-i halk'tan, bir kısmı da âlem-i emr'dendir. Kalb bu iki âlem arasında «Berzah»tır, vasıtaadır. (236,237) Arş, maddeli, cihetli, ölçülü şeylerin sonudur. Ruh ise ölçülü ve cihetli değildir. Çünkü madde değildir, mekânsızdır. Onun için her yer birdir. (238) demektedir. Bundan anlaşılıyor ki, rûh madde âleminde olduğu gibi, âlem-i emr'de de bir an'da bulunabilir. Kürsü içinde, âlem-i emr'den değildir. Çünkü arşın altında olduğu gösterilmiştir. Âlem-i emr ise Arşın üstünde gösterilmiştir diyor.

İstivâ ise, muntazam hükmi saltanat, tenfizi (infaz etmek) emri iradeyi, ve ihatayı kudret olarak bilmeli ve bunun dışında ma'nâ vermek şer'an ve aklen mümkün değildir. (239) Sidrei-münteha ise âlemi-emr'dendir, demektir. Buna göre şurayı şöyle izah etmek isterim ki, Cenab-ı Allah Hz. Musa'ya Tur-i Sina'da perdeler arkasında tecelli etti. Çünkü onun cevheri madde âlemine ve şartlarına daha yakındı. Hazreti Musa'nın ısrarlı isteğine karşı ancak perdelerden birini ortadan kaldırıncaya tecelliyâtın bu kadarına dayanamadığından bayıldı.

Halbuki, Hazreti Peygamberin (Sallallahü aleyhi ve sellem) cevher ve kudsiyeti daha temiz ve ulvi olduğu için İslâmın kerih ve hor görmüş bulunduğu bu madde âleminde alıp âyetlerini göstermek ve kendisini âlemlere nişan olarak temsil için, daha temiz âlemi-emr'de «Kabe-Kavseyn» de bizatihi görüştü. Ehl-i sünnetin görüşü budur.

Bizatihi görme konusunda İmâm-ı Rabbanî (Kuddise Sirruh) hazretleri şöyle buyuruyor: O server (Aleyhisselâm)

(236) İmam-ı Rabbanî: Mektubât, cilt 2, mektub 76.

(237) İmam-ı Rabbanî: Mektubât, cilt 3, mektub 45.

(238) İmam-ı Rabbanî: Mektubat, cilt 1, mektub 285.

(239) Hamdi Yazır: A.g.e., c. 3, s. 2184.

Mirac gecesinde, Rabbini dünyada görmedi. Âhirette gördü. Çünkü, O Server (Aleyhissâlâtü vesselâm) o gece zaman ve mekân çevresinden dışarı çıktı. Ezelî ve ebedî bir an buldu. Başlangıcı ve sonu bir nokta olarak gördü. Cennete gideceklerin, binlerce sene sonra, Cennete gidişlerini ve cennette oluşlarını o gece gördü. Eshabı Kiramın arasında malı en çok olanlardan Abdürrahman Bin Avf, Eshâb-ı kirâmın (Rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmâin) fakirlerinden beşyüz sene geçtikten sonra cennete girdiğini gördü. Ona niçin geç kaldığını sordu. İşte o mekândaki görmek dünyada görmek değildir. Âhret görmesi ile görmektir. Ehl-i Sünnet âlimleri, dünyada görülmez buyurdular. Biz de (aynı fikri teyidle) âhiretteki görmekle, gördüğünü söylüyoruz. Herşeyin doğrusunu Allahü teâlâ bilir. (240)

Netice olarak denilebilir ki, nasıl ki, Hz. Peygamber Aleyhisselâm misafir ve davetlilerine makam ve durumlarına göre hediye ve binit gönderdiğini biliyoruz. Cenâb-ı Hak da iki cihan Serverine, şanına lâyük bir şekilde mirac yaptırdı. Âyetlerini gösterdi ve kendisini âlemlere nişan olduğunu işâret etti.

Demek oluyor ki, Ehl-i sünnetin inancına göre vâkıanın böyle oluşu Cenab-ı Hakkın mekândan ve zamandan münezzehe olduğuna nâkisa getirmez.

Hamidullah ile seminerinde yaptığım münazarada, önceki sahifelerde de bahsettiğim gibi evvelâ Mescid-i Aksâ'nın gökte değil yerde olduğunu, yok değil var olduğunu, Peygamber efendimizin (Sallallahü aleyhi ve sellem) daha önce Mescid-i Aksâ'yı görmediğini, Mirac esnasında ve mesâfenin kaldırılmasıyla tecelli ettirildiğini mi'rac'ın ruhani değil ruh-beden şekilde yapıldığını delillerle isbat ettikten sonra Hamidullah bütün senet ve delillerini bir

(240) İmam-ı Rabbani: Mektubât, cilt 1, mektub 283.

kenara bırakarak mi'rac'ı inkâr kokusu bulunan şu cümleleri ileri sürdü:

«Allah (Celle Celâlühü) zaman ve Mekândan münezeh olduğuna göre «Onu» aramak ve konuşmak için nereye gideceğiz? «Rûhun da bir binite ihtiyacı vardır». (241)

Hamidullah, bu cümleleriyle demek istiyor ki, Allahû teâlâ ile görüşmek için göklere götürülmeye ne lûzum var, çünkü Allah zâmandan ve mekândan münezzehtir.

Seminerde şahsıma böyle bir cevap yöneltince buna, yukarıda olduğu gibi karşılık verdim.

Elbetteki Allah (Celle Celâlühü) en çok ilgi ve muhabbet duyduğu kulunu, İslâm'ın kerih ve hor görmüş olduğu madde âleminden alıp, daha temiz olan âlemi emirde veya ötesinde tecelli etmesi, Peygamberinin şanına lâayık bir iltifattır.

Hamidullah'a bu şekilde cevaplar verince, son kozunu da böylece kayıp etmiş oldu. Ne onun bana karşı böyle bir soru yönelteceği aklıma geldi ve ne de benim ona bu şekiide karşılık verebileceğimi Hamidullah bile aklının köşesinden dahi geçirmemiştir. Şahsen öyle inanıyorum ki her şey de olduğu gibi bu cevabım da Cenâb-ı Hakkın lütfü oldu.

Hamidullah artık kaçamak kapıları aramanın imkânsızlığını sezmiş olacak ki, çürük senetleri üzerindeki otoritesini kaybettiğini anlamış ve şu sözlerle kendini açığa vurdu:

«Ben böyle düşünüyorum, bu benim şahsi ve mütevazi bir görüşümdür. Arkadaşa teşekkür ederim, getirdiği deliller üzerinde biraz düşünürüm.» dedi.

İnsaf ile düşünölsün, İslâmî bir mevzuda imanla ilgili

(241) Hamidullah: Mirac meselesi, s. 4; Hamidullah: İslâm Peygamberi, s. 92; Hamidullah: Prophete de L'Islam, c. 1, s. 93.

bir seminer veriliyor ve bunda «Bu benim şahsi bir düşün-
cemdir» demenin yeri varmı?

Yine isbat ettik ki, Hamidullah, ayet ve hadisleri ken-
dince yorumlamakta ve Buhârîdeki haberleri de dikkate al-
mamak gibi tehlikeli bir yolu seçmiş bulunmaktadır.

Yine İmâm-ı Rabbânî (Kuddise sirruh) hazretlerinin
izahlarından anlıyoruz ki, Âlem-i emr özelliğini taşıyan ru-
hun madde âleminde seyahat etmesi için bir bineğe ihti-
yacı yoktur. Burak ve mirac Peygamber efendimizin müba-
rek bedenlerini taşımak için kullanılmış özel binilerdir.

8 — GÖĞSÜN AÇILMASI (Şerh-i Sadr, Şakki Sadr)

Şerh, lûgatte açmak, yarmak, keşfetmek, bir şeyi izah
etmek ve tefsil sûretiyle bildirmek demektir. Sadr da sine,
göğüs, yâni; bir şeyin ön tarafı manasındır. Ayrıca bir
odanın ve salonun en şerefli oturak yerine sadr denir. (242)

İbni Kesir; üç ayrı şakki sadrın olduğundan bahisle
şöyle demektedir. Birincisi, Hâlîmenin yanında iken, ikin-
cisi vaki olduktan sonra, üçüncüsü ise semâya urucunda
olmuştur. (243)

Süheyl ise iki ayrı şakki-sadr'dan bahisle şöyle de-
mektedir. Birincisi, Halime yanında iken olmuştur ve kalbi
karia yıkanmıştır. İkincisi, İsrâ gecesini olmuştur ve kalbi
zemzemle yıkanmıştır. Birincisi, şeytan vesvesesinden te-
mizlemek ve maddi bedende bulunabilecek kirleri temizle-
mek ve bulûğ çağına geldiğinde erkeklerde görülen ayıb-
lanan hallere düşmesin diye yıkanır. Bundan murad kalbin-
de tevhidden başka birşey kalmasın. İkincisi, Cenab-ı Hak
kendisine yükselteceği şeyin kudsiyetini arıtmak için zem-
zem suyu ile yıkandı ve kalbi hikmet ve imanla dolduruldu.

(242) Ömer Nasuhi Bilmen: Kur'ân-ı Kerîmin Tefsiri, cilt 8, s. 4057.

(243) İbni Kesir: Siret 1, s. 406.

Namazın şanı temizlikdir. Bu sebeble zahiren ve batinen temizlendi. (244)

Sahibi Buhari müellifi Zebidi, Şerh-i Sadr konusunda şöyle demektedir:

Şerh-i Sadr kıssası müteaddittir. İlki Aleyhisselâtü Vesselâm Efendimiz, Hazretleri dört yaşlarında ve süt naneleri (Hâlimetü's Sa'diyye) radiyallahü anha'nın evinde iken vâki' olmuştu ki bunda şakkı-sadr'a memur olan melâikenin «Bu, şeytanın senden olan haz ve nasîbidir» diyerek kendilerine gösterdikleri alakayı nez' etmek içindi. Bu birincisi...

İkincisi; on yaşında iken şakkı-sadrın vukuu (Ebu Nuaym) ile (Ziyâüddin Muhammed b. Abdü'l-Vâhid) in rivayetlerinde varid olmuştur.

Üçüncüsü: Hz. Âişe radiyallahü anha'dan mervi bir hadise göre Hira mağarasında iken Cebrail Aleyhisselâm'ın tebliği vahy için ilk geldiğinde de şakkı-sadr vaki olmuştu ki, bunun vahy'yi ilâhi kuvvet-i kalb ile telakki ve skal-i vahyi tehammüle kudret kesbedebilmeleri için olduğu zahirdir.

Dördüncü ise, Leyle-i Mi'rac'da Sadr-ı Şerif-i Nebevinin şak ve gasli ve hikmet ve imân ile imlâ edilmesi, o ley-le-i mübârekede muttali olacakları hikem ve esrâr-ı Rabbaniyyeyi hüsn-i telakkiye kabiliyyet-i Risâlet Penâhinin hadd-i kemâle isali hikmetine müstenid idi.

Bazı rivâyette beşinci bir şerhden de bahis varsa da delili yoktur (245) demektedir.

Hamidullah bu konu ile ilgili olarak kanaatini şu cümlelerle ortaya koymaktadır:

«Şakkı-Sadr (Şerhî Sadr) meselesinde rivayetleri birleştirmek zordur. Her ikisi de Buharide ise daha zordur.

(244) Suheyl, II. 168 ve 173.

(245) Sahihi Buhari, Tecrid, c. 2, s. 273.

Birini kabul diğeri red etmek mümkün değildir. Ve asrımızda da bunun halli mümkün değildir. Bir rivayeti diğeri tercih edecek olursak bu bizim kendi zamanımıza dayalı bir tercih olacak.» (246)

Şakkı Sadr haberlerinde birbirlerini red eden ve hal-
ledilemeyecek bir durum yoktur. Bunların tercihi bize kal-
maz. Hepsine inanmamız lâzımdır.

Ortaya konulan kaynaklar gösteriyor ki, Hamidullah'ın dediği gibi, Şakkı Sadr bir değil bir kaçıdır. Şayet bu hususun da kendileri tarafınca bir kaç olarak (bu sağlam delillere dayanarak kabul edilirse (Mi'racın da bir değil bir kaç olduğu gibi) mesele hem kolaylaşmış ve hem de çözüme ulaşmış olacaktır. Zaten kendileri de iki ayrı şakkı-sadr'den buharînin bahsettiğini bildirmektedir. Fakat bu ikisini de kabul edemediğini imâ etmektedir. Akla geliyor ki, Hamidullah cerrahi bir muamelenin oluşuna itiraz ediyor. Bunda itiraz edilecek hususun olmayacağına delil olarak bu günkü tıbbi teknik getirilebilir. Ve yine bugünkü fiziki teknikle de iman ve hikmetin doldurulmasına remz ve misal verilebilir. Demek oluyor ki, güneşin batıdan doğması çok yaklaşmış bulunmaktadır. Bu hâdiseden sonra «Tövbenin kabul olmayacağı» haberi de İslâm âlemince meşhurdur. Bunu hepimiz bilmekteyiz.

Büyük hamleler peşinde bulunan bugünkü tıp ilmi, kendi sahasında kansız, dikişsiz ameliyatı gerçekleştirmek için büyük çabalar göstermektedir. Bunun için de elektrikli bistüriler (Yüksek alternasyonlu elektrikle çalışır) ve laser ışınları kullanılarak bu gayeye varılmak isteniyor. Muvaffak olma ufukları az çok belirmiş bulunmaktadır. Cenab-ı Allah insan oğluna bunu gerçekleştirmeye hayal ve iradesini vermiş olduğuna göre bunun da gerçekleşmemesi için bir sebep olmaması lâzım gelir. Mesela Jul-Vern bundan iki-

yüz yıl önce aya gitme konusunda fantazik fakat matematiksel hayal mahsülü ortaya koymuştu. Bugün bu hayal olduğundan fazla gerçekleşti bile.. Jul-Vern insanı hayalen ay yüzüne indirmeye cesaret edememişti.

Bazı müfessirler şakk-ı sadr ile iman ve hikmetin doldurulması arasında bir ilişki göremediklerini bahisle manevi bir ameliyat olduğunu kabul temayülünde bulunmaktadır. Bunun için de bir misâl vermek kolay; şöyle ki, elimize bir çelik çubuk alalım. Bunun önceleri mıknatıslığı yokken, biz bundan çok yüksek voltajlı bir elektrik akımı geçirecek olursak veya çok kuvvetli bir elektromanyetik alanda çok kısa bir zaman tutacak olursak kuvvetli bir mıknatıs elde etmiş oluruz.

İşte çelik hikmetle doldurulmuş oldu. Bugün artık açık kalb ameliyatlarının yapıldığını bilmeyen yoktur. İşte Şakki Sadr'ı ve kalbin hikmet ve imanla doldurulmasını bunlarla mukayese edebiliriz.

Buharî Şerifte; Katâde, Enes İbn-i Mâlik'in ve Ebû Zer'in (Radiyallahü teâlâ anhüm ecmain) naklettikleri hadisi şeriflerde şakkî sadr'dan da bahsedilmektedir. «Şuradan şuraya kadar yardı» dediğini işittim, demiştir ki, râvî bu işâret olunan mahallin boğaz çukurundan kıl bittiği yere kadar yâni ön mahalli olduğunu bildirmiştir ve kalbini çıkardı. Sonra içi iman (ve hikmet) dolu bir tas getirildi. Kalbimde (Zemzem suyu ile) yıkandıktan sonra içine imân ve hikmet dolduruldu. Sonra eski hâline iade olundu. Göğsümü kapayıp üzerini mühürledi. (247,248)

Kur'anı Kerîmde, şakkî sadr'dan ve inşirahtan bahsetmektedir. 94. sure birinci ayetinde (inşirah suresi) buna işâret olduğu müfessirlerce belirtilmektedir.

(247) Sahihi Buhari, cilt 2, s. 273.

(248) Sahihi Buhari, cilt 10. s. 65.

Kuran'-ı Kerîm, İnşirâh suresinde bundan bahsederek «Biz senin göğsünü açmadık mı?» demektedir. (249, 250)

9 — MİRAC'IN VUKU BULDUĞU İLK YER KONUSU:

Hazreti Peygamber Efendimiz (Sallallahü aleyhi ve sellem) Taif dönüşü amcasının kızı Ümmü Hâni'nin evine geldi, ve Mi'rac'ın başlangıcı bu ev oldu. Evde uyandırılıp önce Kâbe'ye götürüldü. Ümmü Hâni'nin evi de Harem dahilinde olduğundan, İsrâ âyetinde geçen Mescid-i Haram lâfzının zahirine muhalif düşmez.

Şayet haberlerde değişik ifadelere rastlanıyorsa, bunlarda birbirlerini nakzeden bir şey yoktur. Her sahâbi tek bir hadisenin muhtelif safhalarını haber vermiştir.

Hamidullah bu konu ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

«Miracın Ebû Talip evinde veya Kâbede bulunduğu bir zaman, olduğu hakkında rivayetler var. Ancak biz birinci rivayeti tercih ederiz. Çünkü Hanımı Haticenin (R.A.) ölümü üzerine amcasının evinde kalıyordu.» (251).

Burada da görüldüğü gibi Hamidullah kendi tercih ve fikrini sahih haberlere göre üstün tutmaktadır.

Biz de konumuzu şöyle ortaya koruz: Mescid-i Haram; Kâbetullahın şimali tarafındaki Hicrûl-Kâbe, Hicri İsmail ve Hatıym-i Kâbe denilen mevkidir. Resûlullahın Mi'raca gidiş noktasını bazıları Harem-i Şerif (Hatıym-i Kâbe) gerekse Ümmihaninin evi olsun. Hepsi Hârem dahilinde olduklarından Mescid-i Haram olarak kabul edilirler. (252)

(249) Hamdi Yazır: Hak Dini Kur'ân Dili, cilt 8, s. 5911.

(250) İnşirâh sûresi, âyet 1.

(251) Hamidullah: A.g.e., s. 3.

(252) Ramazan Yıldız: İsrâ ve Mi'rac, İstanbul — 1969, s. 38.

SONUÇ:

İslâmiyeti Descartes mantığı çerçevesine hapsederek sırf akılcı bir tefsirle, batılılara anlatmağa çalışan Hindli-Pakistanlı veya Arap selefilerin metodları pek yavan, pek ruhsuz, pek kurudur.

İslâm dünyası ve bilhassa genç ve aydın müslümanlar büyük bir fikir ve mefhum kaosu (kargaşalığı, hercümerci) içindedirler. Gerek müslümanlara ve gerekse batılılara yapılan bazı islâmi tebliğ yayınları gayet yanlış metodlar üzerine kurulu bulunmaktadır.

Bütün okudukları ve tavsiye ettikleri kitaplar birkaç Mısırlı, Pakistanlı, Necidli selefi'nin kuru, akılcı ve inhisarcı eserlerinden ibaret olan cereyan ve hareketlerin metodlarıyla kalkınamayız. Bu metodlar Arap dünyasında ve Pakistan'da islâm davasını çıkmaza sokmuştur. Doğru metod ehl-i sünnet âlimlerinin metodlarıdır.

Ebedî saâdet, büyük kurtuluş için önce tashihî imân, ibâdet ve ahlâk şarttır.

Bizzat müslümanlar arasında bozuk mezhebler ve ehl-i sünnet dışı inançlar türediği gibi, dış dünyadan da bir sürü dalâlet cereyanı yayılmaktadır.

Çağımızdaki din âlimlerinin ve müslüman mütefekkirlerin ilmî eserler kaleme alarak bütün bu doktrinleri islâmî yönden inceleyip tenkide tâbi tutmaları, hatâlarını bir bir gösterip çürütmeleri zarurî bir vazifedir. Bunları; esas olan,

ilimle, mantıkla, akılla, hikmetle susturmak, bu gün vazgeçilmez bir vazife haline gelmiştir. (253)

Sözümüzün özeti şöyledir; her müslüman Ehl-i Sünnet ve Cemâat itikadını öğrenmeli ve buna uymayan bütün akîde, inanç, davranış ve fikirleri terketmelidir. Elden geldiğince Ehl-i sünnet âlimlerinin eserlerini veya onları bizlere nakledenlerin eserlerini bulup okumalıyız.

(253) Ubeydullah Küçük: A.g.e., s. 84 - 8.

SON SÖZ

Mevcut inceleme gücümüz bu kadar oldu. Hatâlarımız olmuşsa, her hususta olduğu gibi bu hususta da Allah'ın (Celle Celâlühü) mağfiretine sığınırız. Muvaffakiyetimiz olmuşsa Allah'dan (Celle Celâlühü) hatamız olmuşsa şahsımızdır.

Hamidullah'la mi'rac ile ilgili olarak evinde yapmış olduğum bir münazarayı naklederek; onun ilmi senetlere nasıl baktığını ve onları nasıl tahrif ettiğini gösterelim.

İslâmi İlimler Fakültesinden bir öğretim görevlisinin de bulunduğu bu münazarada söz alarak şöyle dedim. «Mi'rac'la ilgili olarak, sizi üç yönden ilmen bağlamak mümkündür:

1 — Bahsettiğiniz ve ruhânî olarak delil getirdiğiniz, Hazreti Huzeyfe (Radiyallahü anh) hadisini, bedenidir diyenler arasında tesbit ettik, diğer ikisini ise Kütüb-i Sitte ve sair müteber hadis kitaplarında tesbit edemedik.

Hamidullah sözümün burasında biricisi için «yanılmış olabilirim» dedikten sonra diğer ikisi için de «siz haklısınız» dedi. Sözüme devamla:

Bunları İbni Hişam'ın eserinde tesbit ettim. İbni Hişam bile bunların münkadı olduğunu söylüyor. Çünkü ravi zinciri kopuktur. Şu anda sizinde kabul ettiğiniz gibi bunlar müteber hadis kitaplarında olmamasına rağmen, mi'racın ruh-beden şeklinde yapıldığına dair hadisler sahihayn denilen Buhâri ve Müslimde ve sair müteber hadis kitaplarındadır. Şayet sizin ruhânîdir şeklinde olan delillerinizde Bu-

hâri ve diğeri müteber hadis kitâblarında olsaydı iki tercih hakkımız doğacaktı. Hal böyle olmayınca mi'rac'ın ruhânî olduğu söylenemez.

2 — Fecr sûresi 29. âyetinin tefsirinin sizin anladığınız ve anlattığınız şekilde olmadığını Beyzavi, Celaleyn, Tıbyan, Yazır tefsirlerini inceliyerek gördük.

Şayet sizin anladığınız şekilde tefsir edilecek olursa hâşa haşrin de ruhânî olacağı iddiası ortaya çıkmış oluyor. Halbuki, Haşr' ruhânî değil bedeni olacak. Yoksa Kur'an-ı Kerîmde 50 defadan fazla bahsedilen yeniden dirilme, meselesi de inkâr edilmiş olur. Bu ikinci madde, üçüncüsü ise şudur:

3 — Bu maddenin izahına geçmeden önce kendisine şöyle bir soru sordum: «Kur'an-ı kerîm'de bir âyetin tefsiri yapılırken, bir başka âyete zıd tefsir yapılabilir mi?» buna cevabı «Elbette olamaz» oldu. Bunun üzerine üçüncü delilimi şöyle açıkladım: Meseleye bu açıdan bakarsak ve İsrâ sûresi I. âyeti ile 60. âyetlerini karşılaştırdığımız zaman bunların birbirleriyle uyuşması lâzımdır. Çünkü her ikisi de Mi'rac mucizesi ile ilgilidir. İsrâ sûresi 60 ncı âyetinde Allahü teâlâ Hazretleri şöyle buyuruyor «Habîbim, bizim sana (İsrâ gecesi) göstermiş olduğumuz rü'yayı (âyetleri) nâs için bir fitne, bir belâ olmaktan başka bir şey kıldık».

Abdullah İbni Abbas (Radiyallahü anhümâ)dan gelen bir rivayeti Buhârî'de görüyoruz. Bu rivâyete göre bu âyetteki rüyâ tabirini bizzat görmek olduğunu söylemiştir. (254) Aynı hususu bütün Ehl-i sünnet âlimleri ve tefsirciler de tasdik etmişlerdir. Buna göre İsrâ sûresi birinci âyetinde geçen «abd» kelimesi de mutlak ve mutlak ruh ve bedeni birlikte temsil etmektedir, dedim.

Hamidullah bu üç delilimi dinledikten sonra şöyle ce-

(254) Sahihî Buhari, c. 10, s. 75.

vap verdi: «Sizin senet ve kaynaklarınız sağlam ve kuvvetlidir.» ✓

Hamidullah'ın bu şekilde cevap vermesi üzerine İslâmi İlimler Fakültesi öğretim görevlisi olan arkadaş hayretini gizleyemiyerek şöyle bir soru yöneltti: «Hocam siz bunlara sağlam ve kuvvetli dediğinize göre, sizin nasıl itikad ettiğinizi öğrenmek istiyoruz».

Hamidullah bu soruya gayet rahat olarak şu cevabı verdi: «Benim için önemi yok». → Vay Dinin köpek

Sayın okuyucumuzunda mutlaka hayretler içinde kalacağını kabul ediyorum. Bunda hayret edilecek bir şey olmadığını, çünkü Hamidullah'ın Ehl-i sünnet yolunda bulunan hiç bir mezheb ve âlimi taklid etmediğini bütün bu eserimizde gösterdik.

Ehl-i sünnet âlimleri öyle sağlam ve öyle şuurlu bir yolu takip etmişlerdir ki, onlar, çürük senet ve istidlallere iltifat etmeden İslâmın muhteşem bilgilerini bizlere aktarmışlardır. İşte kurtuluş yolu da bunların gittiği ve klavuzluğunu yaptıkları Ehl-i sünnet yoludur. Vesselâm.

Acaba İsrâ sûresi 60. âyetinde geçen bu «fitne ve belâ» tabiri sadece mi'racın yapıldığı zaman'a ait olduğunu ve bunun kıyâmete kadar böyle devam etmiyeceğini kim söyleyebilir?

Fitne, zamanımızdan geçip kıyâmete kadar devam ediyor, işte.... ✓

KAYNAKLAR

- 1 — Abdülhamid, İrfan: Müsteşrikler ve İslâm, (İslâm Medeniyeti Mec. sayı 9, İst. 1968).
- 2 — Ahmed Fariz Şidyak: Zehlül Feryak.
- 3 — Anderson, J. N. D.: The World Religions, London, 1950.
- 4 — Andreau, Tor: Op. Cit.
- 5 — Andreau, Tor: Les Origines de L'Islam et le Christianisme, Paris, 1955.
- 6 — Arvasi, Abdülhakim: Rabıta-i Şerife, İstanbul.
- 7 — Bilmen, Ömer Nasuhi: Tefsir, cilt 1 - 3.
- 8 — Binnebi, Malik: Fr. İslâm, Paris, 1959.
- 9 — Bousquet, C. H.: Revue Algerienne, 1947.
- 10 — Blachere, Regis: Le Coran, Paris, 1950.
- 11 — Brokelman; Tarihu's-Şuubi'l-İslamiyye.
- 12 — Çıkman, Zeki: El-Biruni, Erzurum, 1974 (çoğaltılmıştır).
- 13 — Çöğenli, Sadi., Bayram, Ali: Hamidullahın Cumhuriyet Ulemaya Muhalif Bazı Meselelerin Tenkid ve Tahlili, Erzurum, 1974.
- 14 — Danişmen, İ. Hami: Türklük ve Müslümanlık, İstanbul, 1959.
- 15 — Davudoğlu, Ahmed: Sahih-i Müslüm Tercümesi ve Şerhi, cilt 1 - 3, İstanbul, 1975.
- 16 — De Boer: Tarihu'l-Felsefeti Fi'l-İslâm.
- 17 — Fahreddin Razi: Et-Tefsîru'l-Kebir, İstanbul, 1289 H.
- 18 — Ferruh, Ömer: İslâm Aile Hukuku, İstanbul, 1969.
- 19 — Goldziher: el-Akdietü ve's-Şeriatu Fi'l-İslâm.
- 20 — Goldziher: Die Zahiriten, Paris, 1911.
- 21 — Goldziher: Vorlesungen Über den L'Islam, Paris, 1910.
- 22 — Goldziher: Le Dogma et la Loi de L'Islam, Paris, 1910.
- 23 — Günkan, Ahmet: İslâm Kültürünün Garbı Medenileştirmesi, Ankara, 1975.
- 24 — Güvenç, Bozkurt: İnsan ve Kültür, İstanbul, 1970.
- 25 — Halidi, Mustafa; Ferruh, Ömer: İslâm Ülkelerinde Misyonerlik, İstanbul, 1968.

- 26 — Hamidullah, M.: *Prophite de L'Islam*, Paris, 1959.
- 27 — Hamidullah, M.: *İslâm Fıkhı ve Roma Hukuku*, İstanbul, 1964.
- 28 — Hamidullah, M.: *İslâma Giriş*, İstanbul, 1965.
- 29 — Hamidullah, M.: *İslâm Peygamberi*, 2 cilt, İstanbul, 1967.
- 30 — Hamidullah, M.: *Muhammed Resulullah*, İstanbul, 1967.
- 31 — Hamidullah, M.: *Mi'rac Meselesi*, Erzurum, 1974.
- 32 — Hamidullah, M.: *İslâm Müesseseleri Tarihi*, Erzurum, 1974.
- 33 — Hamidullah, M.: *İslâm Hukukunda Örf ve Adetler*, Erzurum, 1974.
- 34 — Horovitz: *Coran Unters*, Paris.
- 35 — Huges: *Dictionary of İslâm*.
- 36 — Hunke, Sigrid: *Avrupanın Üzerine Doğan İslâm Güneşi*, İstanbul, 1975.
- 37 — İrmak, Sadi: *Erzurumlu İbrahim Hakkı (192. Ölüm Yıldönümünde, Hazırlayan: Çavuşoğlu, H.)*, İstanbul, 1974, s. 11.
- 38 — Işık, Hüseyin Hilmi: *Tam İlmihal*, İstanbul, 1974. ←
- 39 — İbni Hişam: *Siret-i İbni Hişam (es-Siretün Nebeviyye, Mısır, 1936)*.
- 40 — İbni Kesir: *Tefsir*, 4 cilt.
- 41 — İbrahim Hakkı: *Marifetname*, İstanbul, 1969, (Trc. Turgut Ulusoy).
- 42 — İmam-ı Rabbâni: *Mektubat*, İstanbul, 1968, (Trc. H. H. Işık). ←
- 43 — *İslâm Ansiklopedisi*, 1 - 12 cilt.
- 44 — İsmail Hakkı: *Ruh-ul-beyan*.
- 45 — Kadı Beydâvî: *Tefsir-i Beydâvî*.
- 46 — Kadı İyâz: *Şifâ-i Şerif*.
- 47 — Kadı Zâde: *Büyük Amentü Şerhi*, İstanbul, 1974, (Trc. A. Faruk Meyan).
- 48 — Kaya, İsmail: *Fıkhı Ekber Şerhi*, Konya, 1975.
- 49 — Küçük, Ubeydullah: *İhyâu 'ulûmi'd-dîn, Mukaddimesi*, İstanbul, 1975.
- 50 — Levis, Bernard: *el-Harb fi't-Tarih*.
- 51 — Ma'berî: *Tuhfetü'l-Mücahidîn Fî be'd ahbârü'l-pürtügalıyûn*.
- 52 — Macdonald, D. D.: *The Development of Muslm*, London, 1908.
- 53 — Mevlâna Halidî Bağdâdî: *İman ve İslâm*, İstanbul, 1969, (Trc. H. H. Işık). ←
- 54 — Miras, Kâmil: *Tecrid-i Sarih*, 1 - 12 cilt.
- 55 — Muhammed Emin Hîrâvî: *Meâric'ün Nübüvve*, İstanbul, 1975, (Trc. A. Faruk Meyan).
- 56 — Muhammed Hamza: *Tefsir-i Tıbyân*.
- 57 — Nicholson, R. A.: *A Literary History of The Araps*.
- 58 — Ömer Neseî: *Akaid*, İstanbul, 1974.

- 59 — Sahih-i Buhari Hadisleri, 1 - 12 cilt.
60 — Sahih-i Müslüm Hadisleri, 1 - 3 cilt.
61 — Schwarz: Lider der Huzailiten.
62 — Sibai, Mustafa: Müsteşrikler ve Hedefleri, İstanbul, 1971, (Tr
Kemal Çobanbeyli).
63 — Süheylî: er-ravz'ul-Unuf, Kahire, 1332 H.
64 — Suyûtî: Tefsir-i Celâleyn.
65 — Şeyh Safvet: Tasavvufun Zaferleri, İstanbul, 1343 H.
66 — Taberî: Taberî Tefsiri.
67 — Teftazânî: Şerhü'l Akaid.
68 — Tretton, A. S.: İslâm Belief and Practices, London, 1957.
69 — Velhovzen: ed-Devletül-Arabiyye ve Sükûtûhâ.
70 — Yazır, Hamdi: Hak Dini Kur'ân Dili, cilt 1 - 9, İstanbul, 1968.
71 — Yıldız, Ramazan: İsrâ ve Mi'rac, İstanbul, 1969.
72 — Yüksel, Sadrettin: İctihad, Taklid, Tefik ve Hamidullah, İstan-
bul, 1975.
73 — Zebîdi (Buhari Şarihi): Sahîh-i Buhârî Tecrid, 1-12 cilt.
74 — Zehra, Ebû: Ebû Hanife, İstanbul, 1966.
75 — Zerkâni: Mevakıb Şerhi, 1 - 6 cilt.

5

İÇİNDEKİLER

Takriz I Ahmed Davudoğlu	5
Takriz II Osman Bektaş	11
Takriz III M. Sıddık Belet	13
Önsöz	17
Giriş	25

BÖLÜM I

Müsteşrikler ve İslâm Dünyası	33
---	----

İslâm Âlemiyle Avrupalıların Temasları :

a — İlmî Temaslar	33
b — Harplerle Temas	34

Müsteşrikliğin Sebepleri :

a — Dîni Sebepler	35
b — Sömürgecilik	36
c — Ticari Sebepler	38
d — Siyasi Sebepler	38
e — İlmî Sebepler	39

Müsteşriklerin Çalışma Metodları	40
Müsteşriklerin Hedefleri	42
İslâmiyeti Temelinden Sarsmak	47
Hamidullah'ın Hazret-i Peygamber Hakkındaki İddiaları	54
Vahy Hakkındaki İddiaları	61
Kur'ân-ı Kerim Hakkındaki İddiaları	64
Hamidullah'ın Dr. Zeki Çıkman Bey'e Mektûbları	72
Fıkıh ve Mezheb	77
İcmâ Mes'elesi	81
İtikad ve İbâdet Mes'eleleri	84
Kâfirlerin Cennete Girme İddiası	86
Tekâmül Nazariyesi	90
Müslümanları Tantanalı Övgülere Boğup, Esas Mes'elelerden Uzaklaştırmak	98
İslâm Din Adamlarında Aşağılık Duygusu Meydana Getirmek	100
Cahil Din Adamı Yetiştirmek	100
Müslümanlar Arasında Sun'î Bir Milliyetçilik Husûle Getirerek Onları Birbirlerine Düşman Etmek ve İslâmın Kardeşlik Müessesesini Yıkma	103
Zayıf İmanlı Müslüman Din Adamlarını Satın Alarak Onların Kalemikle Müslümanlara Tesir Etmek	105
Reform Gayesi İle İslâmiyeti, Aksiyonundan Uzaklaştırmak ve Uyuşukluğa Sevk etmek	105

Müslümanlar Uyanık Olmalıdır	107
Reformcuların Çıkmaz Yolu	109
Hatalı Kurtuluş Reçetelerine Kapılmamalıdır	111

BÖLÜM II

Mu'cize	115
Mi'râc	119

Hamidullah'ın Ehl-i Sünnet Dışında Kalan Görüşleri:

1 — Mescid-i Aksâ Mes'elesi	127
a — Mescid-i Aksâ « Mİ'RAC » Esnasında Yoktu, İddiasına Cevap	127
b — İki Mescid-i Aksâ Vardır, Demek İlmen ve Akâid Yönünden Mümkün Değildir	134
c — Hazret-i Peygamberin « Nübüvvetten (Peygamberlik Gelmeden) Önce Ku- düs'ü Gördü » İddiasının İftira Oldu- ğunun İsbatı	139
2 — Mi'râc'ın Seyri Üzerindeki Şüphelerin Gide- rilmesi	144
3 — Kur'ân-ı Kerîmde Hazret-i Peygambere Kul Manâsına « ABD » Denildiğinin ve Bununla Rûhânî Varlıklara « ABD » Denildiğinin De- lilleri	144
4 — Mi'râc'ın, Rûh ve Bedenle Birlikte Yapıldı- ğının Delilleri	150
Naklî Deliller	152
Aklî Deliller	160

5 — Sahabîler Arasında İhtilâf Yoktur	172
6 — Mi'râc Bir Değil, Bir Kaçtır	177
7 — Mi'râc, Büyük Bir Mu'cizedir	181
8 — Göğsün Açılması (Şerh-i Sadr, Şakkı Sadr)	185
9 — Mi'râcın Vuku Bulduğu İlk Yer Konusu . .	189
Sonuç	191
Sonsöz	193

**YAYINEVİMİZDE TOPTAN VE PERAKENDE
SATIŞI YAPILAN KİTAPLAR :**

Peygamberler Tarihi — Altıparmak	90.—
Gunyetü't-Tâlibîn — Abdülkâdir-i Geylânî	60.—
Vesîletü'n-Necât — (10 kitap bir arada)	60.—
Büyük Âmentü Şerhi — Kadızade	25.—
İmâm-ı Rabbânî ve Yolundakiler (BEREKÂT)	20.—
Marksizm Yargılanıyor — A. Selçuk Emre (I. Kitap) .	25.—
Marksizm Yargılanıyor — A. Selçuk Emre (II. Kitap) .	25.—
Dürr-i Yektâ Şerhi — Hafız Paşa	15.—
Vehhâbiliğin İç Yüzü — M. M. Fadlürresül	25.—
Mi'râc ve Hamidullah — Dr. Zeki Çıkman	15.—
Nükteler — Kâmil Yener	10.—
Nemaz Kitabı — Hasan Yavaş	10.—
Tam İlmihâl (Seâdet-i Ebediyye)	75.—
(1130 Sahife, Bez cilt) — H. Hilmi Işık	
Mektûbat — İmâm-ı Rabbânî	45.—
Kimyây-ı Seâdet — İmâm-ı Gazâlî	75.—
Dinde Reformcular — H. Hilmi Işık	12.50
Eshâb-ı Kirâm — İmâm-ı Rabbânî	17.50
Hüccetül İslâm — İmâm-ı Gazâlî	7.50
Din Tahripçileri — Ahmet Davudoğlu	10.—
Kendini Arayan İnsan — S. Ahmet Arsavî	15.—
Peygamberlik Müjdeleri — Molla Camî	20.—
Mısırlı Bir Din Adamının Din Düşmanlığı	5.—

İslâm Türk Mutfağının Yemek Kitabı	20.—
Son Devrin Din Mazlumlari — N. F. Kısakürek	20.—
Büyük Mızraklı İlmihal	7.50
İslâmda İlk Fitne — H. Hilmi Işık	4.—
Müzekkin Nüfûs — Eşrefoğlu Rûmî	60.—
Tarîku'n-Necât — M. M. Hasan	10.—
İmân ve İslâm — M. Hâlid-i Bağdadî	5.—
Ehl-i Sünnet Yolu — H. Hilmi Işık	5.—
Vehhâbiye Nasihat	12.50
Aldanmıyalım	6.—
Büyük Mızraklı İlmihal	7.50
İslâma Hizmet	7.50
İslâmın İç Düşmanları	4.—
Kıyâmet ve Âhret	5.—
Müslimanların İki Göz Bebeği	4.—
Yüz Karası	2.—
Seyfül Ebrar	10.—
Mezhebsizlik	30.—
Farisî Mektûbat (Takım)	80.—

Not: Yayınlarımızın herhangi birinden en az on adet isteyenlere % 30 tenzilât yapılır ve ödemeli olarak gönderilir.

İSTEME ADRESİ :

**BEREKÂT YAYINEVİ: Beyaz Saray No: 11
Beyazıd — İSTANBUL — Tel. : 28 54 94**